

Ayuntamiento de Madrid

R
883

23-10

FLAVII
IOSEPHI
OPERVM TO-
MVS PRI-
MVS

Rubens.

Decem priores Antiquitatum Iudaicarum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO
INTERPRETE.

VIRTVTIBVS

COMITE FORTUNA.

APVD SIB. GRYPHIUM LV-
DVNI
1555.

LIBROS
DEL DR.
MARCO

R. n.º 5070

CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO. IACO-
bo Fuggero, in Kirchberg & Vuis-
senhorn Comiti, &c. Sigis-
mundus Gelenius

S. D.

QV M omnis institutio, uel singu-
lorum hominū ad beatam uitā
contendentium, uel ceterū for-
mam in commune uiuēdi qua-
rentiū, praeceptis constet & em-
plisq; ut nosti Fuggero uir magnifice, cōsentire
uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius
perī quā ē sacris literis: quas tanto tutius sequi-
mur, quāto certiora sunt diuina oracula huma-
nis opinionibus: quae dispediosis suis ambagibus
nihil aliud ostendūt, quā frustra id conatos sum-
mos quidē uiros, sed humana sapiētia praeditos
quod nō nisi a diuinis et numinis fauore adiuti
praestatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec inuē-
da eius modus alijs monstrari potest. Et quāuis
utraq; iam dicta ratio sit absolutior, si conueni-
gatur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi tam
legis primū bene conditis hominū pectoribus
uerū opifice inserta, mox exolescente paulatim
eius memoria per eundē praconio Arosis in ci-
uicem uitam reuocata, summaria capitula
quān hominum deo carorum, uel priuatorū uel
duo

ducum atq; regum, gesta produntur: habent ta-
 men hæ separatam etiam tractationem. Nam
 ante exortam S. ruatoris legē h. 2. innes quidam
 ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, ue-
 ritatem ceu per tenebras palpate aggressi, præ-
 cepta uitæ formanda conati sunt tradere unâ
 cum dogmatibus ad felicitatem si. Et ad am per-
 uentibus: alij res regum ac populorum mada-
 uerunt literis, unde magnam colligere liceat
 exemplorū copiam. Illorum lectio habita est præ
 ceteris utilis. & ue uera fuisset, si ueritatem ca-
 ptatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores,
 quibus sacra litera affatim representant quod
 illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis,
 sed & necessaria. Proxima utilitas est in histo-
 rijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cogni-
 tionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci mo-
 do sint literati, abstineant, cum illa magis scri-
 quibusdam aut non uacet euoluere aut non li-
 beat. Sed delectu opus est in tanta historicorum
 uarietate, si nolis operam & bonas horas per-
 dere. sunt enim qui nihil aliud quam ludunt, &
 aures animosq; otiosos demulcent in hoc tantū
 factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus,
 Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo gra-
 uiores Herodotus & Ctesias ob nimiam mēda-
 ciorum licentiam dudum oblitteratus, in quibus
 nix quicquā probes præter facundiā Doctiores
 sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno di-
 scrim

Crimine. nã qui Epicureorũ, aut Peripateticorũ
 nõ multo saniorũ duntaxat quod ad pietatis
 dogmata attinet. scilicet secuti sunt, pro suis af-
 fectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa
 quidem careant. quid enim bonæ rei potest expe-
 ctari à tollentibus immortalitatẽ animorũ, &
 diuinam prouidentiam? & hi ferè proponunt sibi
 celebranda quedam uasta uerius quàm magna
 ingenia, Xerxes, Alexandros, Casares. Plus bo-
 næ frugis haurire licet ex accedentibus propius
 ad Academicos Stoicósue, qui res laudatorũ
 principũ aut populi Romani, præsertim illius pri-
 sei, trãsmiserũt ad posteros. huius generis sunt, Pla-
 tarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & La-
 tini aliquot qui sibi grauitatẽ ceu peculiarem
 uindicat. Sed longe utilissima, nec iniucunda est
 sacra historia, olim propter excellentiam & cla-
 ritatẽ, sed maxime propter certissimã sinceris-
 simamq; ueritatẽ, etiam profanis expetita regi-
 bus, patrũ priscorũ mores, uitas, resq; tam domi
 quàm foris gestas continens: quiq; eius compen-
 dium scripsit, & ubi illa desyt reliquã usq; ad
 suam etatẽ attexuit, Iosephus uir patriarum li-
 terarum cognitione nemini suæ gentis secundus,
 externa uerò literaturæ studijs uel cum Philone
 conferendus, facundia pollens: quæ plus uirium
 quàm fucorum habeat, nec minus philosophum
 quàm historicum deceat: quem non est opus præ-
 dicare prolixius, quando ipse satis ostendit
 quæ

qualis fuerit, modestissime uitam suam scribere,
 qua nunc primum in presenti operum eius edi-
 tione legi potest à Latinis hominibus. huius scri-
 ptoris monumenta cum circunferantur, & pas-
 sim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut
 titulus pollicetur interprete, mihi nūquā persua-
 deri potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uer-
 sas: uel quòd non reserant peritū utriusq; lingua
 hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo:
 uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id
 Antiquitatū opus non ita dudum ex officina
 Frobeniana prodijt, cōstatum ex duobus exem-
 plaribus mutilis, è diuersissimis peritis orbis tra-
 ctibus: bono tamē quodā casu euenit ut utrunq;
 egregiè suppleuerit lacunas alterius. ac mox nō
 defuerūt qui Latinam uersionem nouam requi-
 rerent: effeceruntq; amici ut suscepta provincia
 tirocinium uertēdi in eo scriptore ponrem, figli-
 ne (iuxta prouerbium) in dolio. Inter uertēdum
 deprehendi non solum deprauata multa in La-
 tinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus nō
 paucos, nam xv. Antiquitatum libro, cap.
 iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Gra-
 eorum distinctionem quam nos sequimur x. i.
 desiderabatur integra pagina, & in calce eius-
 dem libri non multo minus: id quod uel libra-
 riorum uel interpretis etiam culpa accidit, sed
 non in his tantum paginis. Itaq; omnia meliore
 fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec ru-
 dio

iore tamen opinor. *Asus* igitur rem subitu-
 ram censuras varias, coepi circumspicere de ali-
 quo, cuius prauidicio tutus possem minus de cae-
 teris criticis esse sollicitus. In eo delecta succur-
 rebat mihi ante alios *Io. Iacobus Fuggerus*, ni-
 mirum ea familia natus, in quam singulari cae-
 lestis numinis fauore uirtus & fortuna tantum
 ornamentorum certatim contulerunt, ut per uni-
 uersam Europam, atq; etiam longe extra eius
 limites, tam sit celebris, tam apud summos mo-
 narchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel
 principibus uiris inuideat: & quod peculiariter
 ad meum desiderium attinebat, habeat in suo
 stemmate uiros literatos literatorumq; patrono
 eximios, et uel hoc merito omni posteritatis me-
 moria dignissimos, nuper *Raimundū*, nūc *An-
 tonium* eius fratrem familiaq; columen, & in-
 signem *Des. Erasmi* patroni quondam nostri
 amicum: te uero tertium (ne alios mihi minus
 notos commemorem) adeo expolitum & candi-
 dum acriq; iudicio hominem, ut tua censura mi-
 minus probari cupiam, quam excellentissimorum
 in utraq; literatura professorum nostri huius
 haud ineruditi seculi. Et pulchre conuenire ui-
 debatur, ut scriptor qui in omnibus praesertim
 Christianorum regionibus etiā uulgo teritur, prae-
 ferret in fronte cen tutelare nomen uiri apud om-
 nes eas gentes non solū notissimi, uerum etiam
 laudatissimi. Deterrebat hoc unū quod ignotus
 esset

essem tanto Mæcenati: sed contra cogitabam
 multos similibus occasionebus innotuisse feliciter. itaq; sic nutantem ut tamē propensior essem
 ad demerendam tuam gratiam, impulit non in-
 uitum noster uetus amicus & liberorū tuorum
 ad imitandam paternam excellentiam incensor
 adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus
 merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus:
 qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissi-
 mis quidē illis ut est ipse sincerus, quales in hanc
 tabulam conferre, nec sine modestie tue uexa-
 tione possem, nec sine adulationis suspitione.
 Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per-
 otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur
 ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi
 incitamentum ad aggrediendos etiam autores
 alios: accipies & Gelcnium tuum in clietelam,
 quam nemo non expetit, ipse uehementer opto
 ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet pa-
 trone (iam enim hanc salutandi formulam mihi
 tua pace permitto) obseruandissime, unà cum
 liberorum suauissima cohorte totaq; familia,
 cui me commendatum cupio, si non de officiolo,
 saltem de studio addictissimo. Basileæ calendis
 augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris
 humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIUM D. HIERO-
nymi de Iosepho.

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis
sacerdos, à Vespasiano captus, cū Tito filio
eius relictus est. Hic Romam ueniēs, septē libros
Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq;
obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt.
Et ob ingenij gloriā statuam quoq; meruit Ro-
ma. Scripsit autē alios uiginti Antiquitatum
libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquar-
tum annū Domusiani Caesaris, & duos & septuaginta
& aduersum Apionem grammaticū Alex-
andrinum: qui sub Caligula legatus missus ex
parte gentiliū, contra Philonem etiam librum
uituperationem gentis Iudaicæ cōtinentem scrip-
serat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur
πράξι ἀντωνόματος & νομομύς, ualde elegans ha-
betur, in quo & Machabeorum sunt digesta
martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum
libro manifestissime cōfiteatur, propter magnitu-
dinē signorū Christū à Pharisæis interfectū, &
Ioannē Baptistā uerē prophetā fuisse, et propter
interfectionem Iacobi Apostoli dirutā Hiero-
solymā. Scripsit autē de Domino in hūc modū:
Eodē tēpore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirū
eum oportet dicere. Erat enim mirabiliū patra-
tor operū, & doctōr eorū qui libenter uera su-
scipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de
gentibus sui habuit sectatores, & credebatur

esse Christus. Cumq; inuidia nostroru principum
 cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui
 eum dilexerat perseuerauerunt. Apparuit enim
 eis tertia die uiuus, multa & haec & alia mi-
 rabilia, carminibus prophetarum de eo uatici-
 nantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab
 hoc sortita uocabulum, non defecit.

AUTORES QUORVM POTIS-
 simum testimonio partim comprobato,
 partim confutato Iosephus histo-
 ria sua fidem facit.

Aeusilaus	Argiuus	Conon	hist.
Agatharchides	Gni- dius	Demetrius	Phalereus
Alexander	Polyhistor	Dius	hist.
Andreas		Ephorus	
Apion	grammaticus	Estius	
Apollonius	Molo	Euhemerus	
Apollodorus		Eupolemus	
Ariphanes		Hecataeus	Abderita
Aristeus		Hellanicus	
Aristoteles		Hermippus	
Berosus	Chaldaeus	Hermogenes	
Cadmus	Milesius	Herodotus	
Castor	Chronogra- phus	Hesiodus	
Charemon		Hicronymus	Aegy- ptius
Chaerilus	poeta	Homerus	
		Isidorus	

<i>T. Linius</i>	<i>Polycrates</i>
<i>Lysimachus</i>	<i>Posidonius</i>
<i>Manethon</i>	<i>Pythagoras</i>
<i>Menander Ephesius</i>	<i>Strabo</i>
<i>Mnaseas Damascen⁹</i>	<i>Thales</i>
<i>Mochus</i>	<i>Theodotus</i>
<i>Nicola⁹ Damascenus</i>	<i>Theophilus</i>
<i>Pherecydes Syrius</i>	<i>Theopompus</i>
<i>Philon senior</i>	<i>Theophrastus</i>
<i>Philostratus</i>	<i>Thucydides</i>
<i>Polybius Megalopo- litanus</i>	<i>Timaeus</i>
	<i>Zopyrion</i>

CANDIDO LECTORI. 3.

Quum nova haec Iosephi *Antiquitatum* Latina conuersio, quae iuxta Graecum exemplar est dissecta, antiquae translationi capitum distinctione non consonaret, nisi sum nobis est, uetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram editionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram favore mutuo amplectere.

FLAV

22

FLAVII IOSE-
PHI ANTIQVITA-
TVM IVDAICARVM
LIBER I.

*Sigismundo Gelenio in-
terprete.*

PROOEMIUM.

QVI ad scribēdas historias se con-
ferunt, non unā neq; eandem suū
propositi causam habere mihi
videntur, sed plures, easq; maleū
inter se differentes. Quidā enim
ostentandæ eloquentiæ causā, gloriæq; ex ea ca-
peandæ, ad hoc studiorum genus se applicant:
alij quo gratiam illis referrent, quorum res ge-
stas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori
quantū in se fuit, pepererunt. Sunt quos res ipsæ
compulit, ut quibus gerēdis intersuerāt, ea scri-
pto complexa in vulgum proderent. Nec desue-
runt, qui res insignes cognituq; dignas in obscu-
ro latere non ferrent, atq; ideo narrationem earum
in communem utilitatem proferrent. Ex
iam dictis causis postremæ duæ me quoq; ad idē
permouerunt. Bellam enim quod cum Roma-
nis habuimus, & res utrinque gestas, ac de-
mittam euentum, quæ omnia præsens ipse meo
peris

periculo didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis ueritatē deprauarunt. Præfens uerò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non inuicundum fore. Complectitur enim uniuersam nostræ gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hæbraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primam oriūdi Iudæi, quàm uaria fortuna usi, sub quali legislatore ad pietatem ceterasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quedam ac segnicies mihi incessit, tantâ materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarū, tum uerò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negotijs & uarijs fortune casibus uersatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussamq; uirtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestum molientium fautori, cū me mei iam sup-
puderet

puderet, si uideret ignauia speciosissimo labori
 antepone, uires animamq; resumpsit: simul hac
 quoq; reputatione non leuiter permotus, quod &
 maiores olim nostri exteris sua benigne comu-
 nicauerunt, & Gracorum nonnulli uehementi res
 nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq;
 inuenio literis proditum, quod Ptolemaeus secundus
 eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq;
 libris deditus, magnopere contenderit legem no-
 stram, eiusq; instituta, & uiuendi formam pre-
 scriptam, in Gracum eloquiū transferri. Elea-
 zarus autē pontificū nostrorum nemini secundus,
 regi hanc utilitatem non inuidit, reclamaturus
 omnino, nisi consuetudinē haberemus à maiori-
 bus acceptam, res bonas & honestas calare ne-
 minem. Proinde mihi quoq; conuenire duxi, ut et
 pontificis nostri imitarer magnanimitatē: &
 hodie quoq; regis illius multos persimiles puta-
 rem, duntaxat quod ad discendi cupiditatē at-
 tinet: neq; enim totā scripturam occupauit ille,
 sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob
 hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autē in-
 numerā sacris literis prodita, ut quae quinque mil-
 lium annorū historiam in se complectantur, in
 qua diuersi sunt inopinati casus, uaria belli for-
 tuna, multa imperatorum praecleara facinora,
 multae rerum publicarum mutationes. In uniuersum
 autem ex huius potissimum historia lectio-
 ne cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
 obsequium

Alex
 de ad
 70. In
 107.

obsequuntur, & leges benelatas transgredi uerentur, omnia prosperè succedunt supra quàm credi possit, et felicitas illis præmiū à Deo proponitur. Quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; cõsilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & legislatorē nostrū probent, si naturā, ut dignū est, considerauit, & uirtuti eius cõueniētes semper operationes assignauit, puramq; suā narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularū uanitate cõseruauit: ita meti quantum ad longitudinē tēporis, rerumq; uetustatē attinet, impunè poterat qualibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, ciam ad tot retro secula etiā poëta ne decorum quidē suorū natales, nedum mortaliū leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedēs oratio accuratè suo quaq; ordine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti, neq; subrahēdo quicquā, nec addēdo. Ceterim quoniam fermè omnia pēdent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quē fortè cogitatio subeat qui factū sit, ut quū operis inscriptio res gestas pollicetur, tam multa ad naturæ cognitionē spectātia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia necessarium existima-

uit, uel

uit, uel uitā suam rectè disposituro, uel alijs leges posituro, ut in primis naturæ Dei cognitionē habeat, atq; ita cōsideratis eius operibus, egregium illud exēplar imitari, quantū in suis uiribus est, & sectari conetur. Alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorē ipsum unquam bonam mentem sibi paraturū, neq; scripta eius ullum momētum ad uirtutē auditorū allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; contuetur, eis quidem qui se sectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediantur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hęc doctrinam ciues suos docere uolens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodū alij solent: sed ad Deū & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimū Dei opus simus homines, cum iam ad pietatē haberet obsequentes, faciliè deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaq; alij legislatores prisceas fabulas sequenti, pudenda hominū peccata in Deos suos uerbis translulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnū incitamentū ad malitiam addiderunt. At nosler legislator posteaquam puram putam uirtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenq; adniti oportere, ut in partem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiunt hæc, neq; credunt, seuerè admodum animad

animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum uolo lectorem hæc nostra exanimare: nanq; sic considerantibus nihil uel absurdū, uel Dei magnificentia indignū esse uidebitur: omnia enim summa concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt disposita partim ita ut dignū erat à legislatore subindicata, partim decētissimis allegorijs conuēntia: partim etiam disertè expressa, nimirum quacunq; absq; ambagibus erant profertenda: quorum causas si quis singillatim considerare uellet, sublimis inde & ualde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorē etatem concesserit, absolutis que nunc tractamus, ut illa quoq; perscribantur operam dabimus: Nunc ad rerū seriem uertemus stylū, præmissis que Moyses narrat de mundo cōdito: ea è sacris codicibus ita ut inuenimus trāssumpta, in hūc fermè modū se habēt.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. C. A. I.

IN principio creauit Deus calum & terram. Hæc cū in conspectum non ueniret, alta caligine uelata, spiritusq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cū effulsisset, considerata tota materia, discernuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit Noctē, illā uero Diem appellauit, Vesperæ & Mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidem prima dies extitit, Moyses autē unā eam dixit.

CUIUS

Cuius causam possem equidē & nunc reddere: scilicet quoniam promisi me omnium causas proprio uolumine cōscriptas editurū, in illud tempus hęc quoq; rationē differā. Post hęc secunda die cælū uniuersitati rerū superimposuit, discretū a ceteris, & in sublimi per se collocatū, glaciēq; circumcompactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam cōpetenter tēperatū. Tertia uerò terrā statuit, mari undequaq; circumfusam: eademq; die cōtinuò planta simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò cælum sole ac luna alijsq; sideribus exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu temporum anni reuolutionē manifestè indicarent. Quinta uerò die animātia, tum natatilia, tum per sublime uolantia, per altum perq; aërem dimisit, copulata prius & ad cōgressus genitura causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū genus condidit, masculino & fœmineo sexu distinctū: in hac uerò hominē etiā finxit. atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia quę mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autē requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiā nos uacationē à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbathum: quę uox requiem Hębraeorū lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de

II.
Gen. 2.

b

hominis

hominis fabricatione in hunc modum differens.
 Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, im-
 misitq; in eum spiritū & animā: homo autē hic
 uocatus est Adamus: significat autē hoc He-
bræorum lingua rûsum quandoquidē e rûsa hu-
 mo fermentata est factus: talis enim est in tacta
 terra et uera. Statuit autē Deus corā Adamo
 diuersa animalium genera tam masculina quā
 fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
 quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
Adamum earentē societate & cōiuctu fœmi-
 na (nondū enim erat) mirantemq; quod reliqua
 animantes ita se haberent: sopito illi costā una
 exempta, mulierē ex ea formauit: moxq; ut eēt
 adducta, ex se productā Adamus agnouit. Issa
 autē Hebræorum lingua uocatur mulier: huius
 autē nomē erat Eua, id significat matrem omnium
 uiuentium. Narrat præterea Deū hortū ad orien-
 tem plantasse omni uirēti plāta: & in his fuis-
 se arborē uitæ, & aliā scientiæ, per quā digno-
 sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
 xisset Deus Adamū cū uxore, iussit eos plan-
 tarū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab
 unto amne, uniuersam in circuitu terrā lustran-
 te, qui in quatuor diuersos alucos funditur. Fluuiū
 qui Phison nominatur (ea uox multitudinē si-
 gnificat) ad terrā Indiam delatus, in illud se pe-
 lagus exonerat. Græcis Ganges appellatus.
Euphrates autem & Tigris in rubrum mare
 exeunt

exeant: quorum *Euphrates* uocatur *Phora*, id
 significat uel dispersionem uel florem. *Tigris* au-
 tem *Diglath*, quod interpretatur angustus si-
 mul & uelox. *Geon* autē *Aegyptū* mediā se-
 cat: id nobis ab oriente exortū signat, quē *Gra-*
eci Nilum appellare solent. Porro *Deus* III.
Adamum & uxorem de ceteris plantis gu- Gen. 3.
 stare iussit, una arbore scientiā solū illis interdi-
 xit, prae monitis si attigerint, confestim exitiū eis
 affaturū. Cū autē per id tēpus nullū esset in-
 ter animalia dissidium, & serpens familiariter
 cū *Adamo* ac uxore degeret, inuidebat eis fe-
 licitatē uenturā, si iussis *Dei* parere perseuera-
 rent: & ratus in calamitatē casuros, si mādātā
 neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de
 arbore scientiā gustaret, assuecūras inesse ei nim-
 dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent,
 beatā nihiloq; deteriorē quā *Deum* uitā actu-
 ros. Atq; hoc pacto mulierē subuertit, ut man-
 datum *Domini* contēneret: quā gustato arboris
 fructu, ciboq; hoc delectata, etiā *Adamo* usum
 eius persuasit. Jamq; se nudos esse sentiebant, et
 de tegmento sibi dispiciebant: arbori enim acu-
 minis & cogitādi uis inerat. Folij igitur ficul-
 neis sese texerunt, atq; ita conuelatis pudendis,
 uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quō
 prius carēbat. *Nox* cū *Deus* in hortū uenif-
 set, *Adamus* antea familiariter cū *Deo* col-
 loqui solitus, conscius sibi iniūstitiā secedebat.

Deus autem miratus causam scitabatur, quid
 ita prius delectatus sua cōsuetudine, nunc fugi-
 taret ac latitaret. Illo uero tacente pra cōscien-
 tia nō seruati pracepti, Deus ita insit: Equidē
 prospexerā uobis, quomodo uitā felicē omnisq;
 mali expertē uiueretis, nulla noua cura in ani-
 mo sollicitati, omnibus quacūq; ad usum ac uo-
 luptatē cōseruā, sua sponte uobis proueniētibus,
 mea unius prouidētia citra omnē uestrū laborē
 aut sollicitudinē: quibus fruētes uos neq; sene-
 ctus celeriter opprimeret, & uita diuturna quā
 longissime proferreretur. Tu uero hanc meā senten-
 tiam ludibrio habuisti, mādato meo contēpto:
 non enim propter bonū aliquod taces, sed pro-
 pter malā cōscientiam: quare & senectus ocyor
 superueniat, & uita uestra minus sit diuturna.
 Adamus autē excusabat peccatū, & irā Dei
 deprecabatur, culpam in uxore referens, & di-
 cens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpen-
 tem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quōd
 muliebri cōsilio cessisset: terramq; nullos posthac
 fructus sponte proferre iussit: laborantibus autē
 & opere attritis alia dare, alia negare. Euam
 autem parturitionibus & hoc genus doloribus
 castigauit, eo quōd ipsa à serpente decepta
 Adamum eisdem dolis illēctum in calamita-
 tes coniecisset. Quin & serpenti uocem ademit,
 iratus ob malitiā quae erga Adamum est usus:
 uenenumq; lingua eius indidit, & hostem eorum
 declarauit

declarauit: admonuñq; caput eius plagis impetendū esse, tū quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus priuatū trahi per terrā, ac uolui fecit. His pœnis impositis Deus Adamū et Euā ex horto in aliā regionē trāstulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus usq;
diluuium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: IIII.
horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea uox luctum significat. Nata sunt eis etiā filia. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iustitiam colibat, & omnibus actionibus suis Deum presentē ratus, uirtuti operam dabat, pastoralis autē eius erat uita. Cain uerò quum alioquin etiā pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terrā quoq; arare primus excogitauit: ac postremò fratrē etiam interemit tali de causa. Quī uisum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, q̄ spōte natura genitis constaret, quā ea quæ homo auarus & industrius per uim quandā à natura extorserat. Ideo Cain agrè ferens prelatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrē, & cadauere eius abdito, rē clam fore putabat. Quo cognito Deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim die-

b 3

bus se

bus se nō uidisse eum, quē reliquo omni tempore
 cū ipso uersari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habēs quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quod frater
 usquā cōpareat. Instāte uerò Deo, & accur-
 atius inquirēte, iam cōnotior negauit se padago-
 gum fratris, aut rerū eius obseruatore esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicēs,
 quod negaret se quicquā de fratre seire, quē ipse
 interemisset: & supplicij quidē quod eade cō-
 meruerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 uius in supplicē scuiret: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, usq; septimā progeniē puniturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorre unā
 cū uxore fecit. Illo autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit
 quod ad hoc periculū attinet, & impaudē ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul iussit. Cain autē multas regiones
 unā cū uxore emēsus, tādē Naida cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, ubi etiā libe-
 ros procreauit. Caterū rātū absuit ut hac casti-
 gatione in melius uitā mutauerit, ut peior etiā
 sit factus, suis uoluptatibus uel cū aliorū iniu-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per uim
 ac rapinas accumulans, accitis undecunq; la-
 trociniorum & nequitię socijs, magister illis ad
 facinorosam uitā est effectus. Adhac simplicē
 baclenus uinēdi rationē, excogitatis mēsuris et
 ponderi

ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem
 & generositatē ignaram talium artium in no-
 uam quandam uersutiam deprauauit. Primus
 agrorum terminos fixit, urbemq; extructam &
 communiatā coactis in unū domesticis & clien-
 tibus inhabitādā tradidit, Enoſa nomine im-
 posito ab Enoſo liberorum natu maximo. Is Ia-
 redum genuit, ex quo Malalehel, & ex eo dein-
 ceptus Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
 fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
 ptem, ex duabus susceptos uxoribus, Sella &
 Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
 lus constructis pastoralis cultu ac uictu fuit con-
 tentus. Iubal uerò germanus eius musicæ operam
 dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel
 autem unus ex altera uxore prognatorū uiribus
 excellens rem militarem egregiē tractauit, cuius
 artibus & opes ampliores, & uictum lautio-
 rem sibi cōparauit. quin & arariam primus est com-
 mentus, & filia factus est pater unius, nomine
 Naama. Porro Lamechus diuini iuris non im-
 peritus, uidens pœnas se exoluturum paricidij à
 Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit.
 Ceterum superſtite etiam tum Adamo Caini
 soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
 se deterior, nec solum imitatur priorum uitia,
 sed & superat, interim nec à bellis, nec à latro-
 cinijs tēperando: & qui à cadibus abstinebant,
 alioquin auarē & superbē inter suos uiuebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset maclatus, & Cain propter eadem solum uertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus etiam accessissent septingenti, tandem uita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iam quod rectum est discernere ualeres, uirtutis studijs se totum dedit: & etiam ipse uir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate uitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominum noitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerum interitum præcecuisse, unam incendio, diluuiò alterum, excitatis duabus columnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si lateritiã diluuiò deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta cõtinebat, spectãda exhiberet. Aunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De di

De diluio, & quomodo Noë in arca cum familia seruat^{us} habitavit in campo Senaar. C A. III.

In hunc modum per septem generationes per-
 v.
 scruauerunt, unum Deum colentes omnium *Gen. 5. 6.*
 rerum dominū, semperq; uirtutis respectum ha-
 bentes. Procedente dein tempore à patrijs in-
 stitutis degenerarunt, neq; humana iura seruan-
 tes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: &
 qui prius certatim uirtutem exercuerant, postea
 duplo maiore studio malitiam consectabantur:
 atq; ita Deum insensum sibi reddiderunt. nam
 multi angeli Dei cum mulieribus congressi pro-
 geniem procreauerunt insolentem, & fiducia ro-
 boris omne ius & fas contemnentem: quorū sa-
 cinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci
 memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem
 facta eorū moleste & indignè serens, suadebat
 ut in melius uoluntates ac opera sua transmū-
 tarent. Verum cum uideret illos sibi non parere,
 totosq; uitiorū dulcedini succumbere, ueritus ne
 & se & familiā suā interimerent, secedens cum
 suis in aliam regionē migravit. Tum Deus uiri
 iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines
 extrema militia damnauit: sed cum decreuisset
 uniuersum humanum genus extinguere, aliudq;
 nouum & à uicijs purum instaurare, primum ui-
 tam eorū breuiore spatio circumseripsit, & ab-
 rogata longeuitate intra centum & uiginti an-
 nos coercuit, dein continentem terram in pelagi
 b s faciem

nongentis sexaginta & nouē. Lamechus autem cum habuisset principatū annis septingentis & septē. Noë filium suū rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annū ætatis secundū & octogesimū supra centesimū, quiq; quinquaginta & nongētis annis rerū administrationi præfuit. Hi anni in unā summam cōtracti supra scriptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi obitus uirorū illorū: cum liberis enim suis agebāt uitā, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant: sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe-

Gen. 7. 2. Et adī. Ceterū Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terrā exiit: qua causa omnē salutē ademūt, nō habentibus quō se in tutū recip. rēt. Centesima autē & quinquagesima die postquā pluerē desijt, tandem cœperunt aqua sidere, mense septimo, uicesimos septimo die mensis. Destituata deinde arca in uertice montis cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit eam: & uidēs circa ipsam aliquātulum terra, meliore spe cōcepta paulisper quiescit. Mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alta parte terrarum aqua decessissent, ut tutō exscendere posset. At ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est reuersus: ite post septē dies columbā ad explorādum terra stauū emisit: qua cum lutata & frondem oliuæ ferens redisset, intellecto terram à d. luno

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, maclatis Deo uictimis, epulabatur una cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomine Armeni fecerunt. Huius autem diluuii & arca meminerunt omnes barbarica historiae scriptores, & in his Berofus Chaldaeus: narrans enim de hoc diluuiio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigiij huius pars in Armenia apud montem Cordyaeorum superesse, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo uice amuleti loci eius homines uti solent. Meminit horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & Anaseus, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus lib. XCVI. de his rebus narrat in haec uerba: Est super regionem Arminarum magnus mons in Armenia, nomine Barus, in quo multos profugos diluuii tempore seruatos ferunt, & quendam arca uictum in huius uertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortassis is fuit de quo etiam Moses scribit Iudaeorum legislator. Noë autem ueritus ne Deus v. i. damnatis ad interitum hominibus, per singulos Gen. 8. annos terram inundaret, uictimis incensis precabatur ut in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incidere calamitas, per quam uniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: utque affectis merito supplicio seculis,

lestis, parceret innocētibus, quos ipse superstites esse noluerit, & sua sentētia absoluerit: alioqui miseriore cōditione ipsos fore & grauius dānatos, si non in uniuersum incolumes alteri diluuiō reseruārentur, & prioris pauorē ac spēctaculum perpepsi, & posterioris exitio destinati. Orabat igitur, acciperet sacrificiū propitiū, nēue ullam posthac tantam iram cōtra terram cōciperet: ut operibus suis eam excolerēt, & urbibus extruētis feliciter uitam degerēt, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmū fruebātur, & ad extremam senectutē longauitatemq; qualis maiorum suorū fuerat peruenientes.

VII. His precibus finitis, Deus iustitia uiri delectatus, uotis eius annuit, negās se delectis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malitia debitas pœnas acciuisse. Si enim delectos cuperet, nūquam in hęc uitam eos introducturū fuisse. Potius enim esse ne dare quidem uitā, quā eos quibus dederis perdere. Sed continuis, inquit cōtumelijs quibus pietatem mihi debitam uiolabāt, coegerūt me uindictam de se sumere. Non sum autē posthac tam iracundē pœnas peccatorū exacturus, praesertim te deprecator. Quōd si quando maiores tempestates concitauero, caueat expanescatis ob uim imbrium: nūquam enim in posterū aqua terram

Gen. 9. sunt inūdatura. Iubeo tamē ut ab humana cade puras manus abstineatis, & qui contrā fecerit, seuerē puniatis: aliorum animalium usum ad uoluntā

luntatem ac libitum ueſtrum permitto. Domi-
 nos enim uos feci omnium tam terreſtrium quam
 natatiliũ, & eorum que per ſublime feruntur,
 abſq; ſanguine: nam in hoc ineſt anima. Arcus
 cœleſtis ſignum uobis erit ceſſatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promiſſis Deus abiit. Nœ
 autem cùm poſt diluuium ſuperuiſſet CCCL.
 annos, totũq; hoc tẽpus feliciter exegiſſet, deſun-
 ctus eſt expletis annis in uniuerſum DCCCL.
 Nec eſt cur aliquis præſentem uitam, annorumq;
 eius paucitatem cum priſcorum rebus cõſerendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc tam non per-
 æquẽ prorogari uidet, coniecturã hinc de illorum
 longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum eſ-
 ſent, ipſiusq; recens etiam tum opificiũ, & com-
 modiore uictu ad diuturnitatẽ uerentur, meritò
 per tam multos annos uiuebant. Præterea tum
 propter ſtudium uirtutis, tum propter utilitatem
 inuentarũ artium, ut *Aſtronomia*, ac *Geome-
 tria*, Deus illis prolixiorẽ largitus eſt uitã: qua-
 rum certitudinem aſſequi non poterant, ſi minus
 DC. annis uixiſſent: ex tot enim magnus annus
 conſtat. Atteſtantur autẽ mihi omnes qui Gra-
 eus barbaricæ ſue antiquitates literis prodiderũt.
 Namq; & *Manetho* *Aegyptiarum* rerũ ſcri-
 ptor, & *Beroſius* *Chaldaicarũ*, adhuc *Mochus*,
Hæſtius, *Hieronimus* *Aegyptius*, qui *Phœ-
 nicum* res proſecuti ſunt, nobiſcum conſonant.

Hæſiod

VIIII

Hesiodus quoq; cum *Hecataeo*, *Hellanicus* & *Aeusilaus*, *Ephorus* & *Nicolaus*, narrat pri-
scos illos ad mille annos vitā produxisse. De his
igitur quisq; ut sibi visum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum muta-
tione.

CAP. IIII.

Gen. 10.

Tres uerò Noë filij. *Semas*, *Iaphetus*, &
Chamas, centū annis ante diluuium nati.
primi relictis mōtib; planiciē habitare cœpe-
runt, & alijs recēti etiam tū cladis memoria pa-
uidis, nec audentibus à celsiore loco descendere,
idem faciendi autores & exemplū fuisse. Campo
quē primū colere sunt aggressi, nomē est *Sena ar*.
Ceteram Deo iubēte ut propagādi multiplican-
diq; generis gratia colonias deducerēt, homines
rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus
implicati, offensum illū errore suo sunt experti.
Cum enim flourerent iuuetutis multitudine, Deus
rursum de colonia deducēda admonibat. Illi uerò
obliti se ipsius benignitate presentibus cōmodis
perfrui, totamq; illam felicitatē suis uiribus ac-
ceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obedientes. Et
quod peius erat, cōsiliū de colonijs nō fauorē nu-
minis, sed insidias interpretabātur, uidelicet quò

IX. facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbiā
Deiq; contemptū excitauit in eis *Nabrodes*, ne-
pos *Chamae*, filij Noë, uir audax & manu prom-
ptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria uirtuti
presentē felicitatē eos debere: atq; ita paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahebat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerēt à Deo, si se illis ducē praberet,
 opem suam offerens contra nouum aliud dilu-
 uium intentantem. Turrim enim se ex edificatu-
 rum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere pos- Gen. xi.
 set: & insuper maiorū suorum interitum ultu-
 rum. Vulgus autem facile Nabrodīs placitis ob-
 temperabat, ignauū ratus Deo cedere: atq; ita
 structurā turris occœperūt, nulli labori parcen-
 tes, nihilq; sibi ad summā industriam reliquum
 facientes. Cumq; ingens esset operarū numerus,
 surgebat opus suprā quàm sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāta, ut proceritate obscuraret.
 Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem
 bitumine ferruminatis. Hanc eorum uersaniam
 uidens Deus: celere quidem omnes noluit, quan-
 do ne priore quidem clade ad meliorem mentem
 profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis
 eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermonis
 mutuo se nō intelligerēt. Locus uerò turris nunc
 Babylon uocatur, propter confusam linguam,
 quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam
 Hebræi confusionem nominant babel. De turri
 autem hac, deq; linguis hominum mutatis, me-
 minit & S:bylla his uerbis: Cum uniuerſi homi-
 nes uno eloquio uterentur, turrim edificauerunt
 excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascen-
 suri. Dij uerò procellis immisis turrim subuer-
 cerunt, & suam cuiq; linguam dederunt: qua
 causa

causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulū acceperit. De loco autē qui Sinaar in Babylonia nominatur, meminit Hestius hoc modo: Aut sacerdotes cladis eius superstites, Enyclij Iouis sacra ferentes, in Sinaar Babyloniae peruenisse.

Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint. CAP. V.

- X. **I**llo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarū colonys nusquam non ductis, & quo quenq; fors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, ut tam maritima quā mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui consensu nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quaedam adhuc seruant derivatam a suis conditoribus appellationem, quaedam etiam mutauerunt, nonnulli in familiarē accolis & notiorē uocem sunt uersæ. Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterē locorum gloriā sibi usurpauerunt, dū gētes nominibus sibi uotis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehant.

Quod gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. CAP. VI.

- XI. **E**rant autem Noë filiorū liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, ut quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iarheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum sedes a Tauro & Amano montibus incipien-

tes, pertinebant in *Asia* ad *annem* usq; *Tá-*
naim, in *Europa* usq; *Gades*, in terris hæcenus
 uacuis occupata: quo factum est, ut ipsorū no-
 mina gentibus imponerentur. Quos enim nunc
Græci Galatas uocitant, *Gomarcenses* olim di-
 ctos, *Gomar* cōdidit. *Magoges* uero *Magoga-*
rum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis
 uocantur *Scythæ*. Ex alijs *Iapheti* filijs *Iauane*
 & *Mado*, ab hoc *Madaei* descendunt, *Græcis*
Mædi nominati: à *Iauane* uerò *Ionia*, totumq;
Græcorum genus. *Quin* & *Thobelus* *Thobelis*
 sedem dedit, qui nunc sunt *Iberi*: & *Meschini* à
Mescho autor e appellintur. *Cappadocum* enim
 appellatio noua est, ueteris autem uestigium ad-
 huc superest. *Urbs* enim est apud eos hodie quo-
 que *Maxaca*, satis indicans intell gere uolenti,
 hoc prisceum fuisse genti nomen. *Thires* autem
Thiras de se uocauit, quoriam fuit princeps: eos
Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes
 à *Iapheti* filijs sunt instituta. *Gomaris* autem,
 trium liberorum parentis, unus filius *Ascha-*
naxes originem *Aschanaxis* dedit, qui nunc
Thegines à *Græcis* nominantur: *Rhiphates* uerò
Rhiphatis, nunc *Paphlagonibus*: et *Thygrames*
Thygramesis, quos *Thyras* *Græcis* libuit uoca-
 re. *Iauanis* item trium filiorū unus *Alifas* *Ali-*
fais ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt
Æcoles: pariq; modo *Tharsensibus* *Tharsus*.
 Sic enim olim appellabatur *Cilicia*: cuius rei

signum est Tarsus urbiū eius celeberrima ceterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porro Chethimus insulā occupauit, tūc Chethimā, nūc Cyprū: quo factū est ut tum insulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebræi gētili uoce Chethim significēt. Attestatur mihi una ē Cyprū urbibus, quæ adhuc nomē retinet. Citiā enim uocatur ab his qui in Græcū sonū uocabula detorquēt, ne sic quidē abluēs a Chethimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;: Ceterū quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina ista decoris causa in Græcā formā mutari ad aurium uoluptatem: nostrates enim huiusmodi forma nō utuntur, sed eandem apud nos perpetuo speciē obtinent, nec terminationē uariāt. Adamus certē nobis Adā uocatur, & Noë qui Græcis Nochos diceretur, eaq;

XI I. forma nullā uariationē admittit. Chamis uerò filij Syriam & regionem Amao Libanoq; montibus hærentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupādo, & Oceanū usq; ditionis terminos proferendo: uocabula tamen partim omnino euauerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut hæud faciliē agnoscat̃ur: ex quatuor enim Chamis liberis Chuso nihil detrimenti tēpus attulit. Aethiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à seipsis, quàm ab Asiānis omnibus Chusæi nomināt̃ur. Aethiops etiam suis mansit

mansit appellatio. *Aegyptū* enim *Mesren*, & *Mesraos* *Aegyptios* uocamus quotquot eā regionē incolimus. *Quin* & *Libya* colonos dedit *Phutes*, de suoq; nomine *Phutos* dici uoluit. extat & flumen in *Mauritania* hoc nomine: & cōplures apud *Gracos* historici eius mentionē faciunt, sicut adiacentis etiā regionis, quae *Phute* dicitur: mutauit autē presens nomen ab uno filiorum *Mesraei* qui uocabatur *Libys*: cur autē *Africa* sit dicta, paulo post docibimus. *Quartus* *Chama* filius *Chanansus* *Iudeā* nunc uocata habitauit, gētemq; suā *Chanaan* nominauit. *Hi* quoq; liberos genuerunt, & in his *Chusus* filios sex: quorū ē numero *Sabas* *Sabaeorum* auctor fuit, & *Euilus* *Eulaeorum*, qui nunc *Gentuli* appellantur. *Sabathes* uerò *Sabathenos*, qui *Gracis* dicuntur *Astabarri*: *Sabaetas* quoq; *Sabaetenos* instituit. *Romus* item *Romaeos* condidit, & duos filios habuit: alter *Iudas* genti *Iudaeorum* inter occidentales *Aethiopes* originē dedit & nomen, *Sabaes* alter *Sabaes*. *Nabrodes* autem manens apud *Babylonios* tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. *Mesraei* uerò filij numero octo quantum terrarū a *Gaza* *Aegyptū* usq; patet possederunt, sed filius *Philistini* nomen ipsius regio seruauit. *Palaestina* enim *Graeci* eius portionē uocant. reliquorum, *Lumai*, *Enaimae*, *Labimi*, qui solus colonis in *Libya* ductis regionē a se denominauit, tum *Neihemi*, *Phae-*

throsimi, Cheslæmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, urbes eorū sunt eversa. Chanaan eo quoq; filij fuerūt hi: Sidonius, qui & urbem sibi cognominē condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatā Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe uocitatur: tametsi hanc Macedones Epiphaniā ab uno è regum successoribus denominauerunt. Arudeus Aradū insulam obtinuit, Aruceus Arcen urbē in Libano sitam caterorū septē. Euai, Chettai, Iebusai, Eudai, Sinai, Samarai, Gergesai, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nā Hebræi urbes eorū exciderunt, quæ clides causam habuit

XIII. hanc. Postquā terra finito diluio in pristinā
 Gen. 9. naturā est restituta, Noë cœpit eam colere: quā cum uitibus cōseuisset, suoq; tēpore uindemiasset, inuento uini usū, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū natu minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë: & precatus alij filijs se uocaret, ne Chamā quidem diuis deouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas ceteri euasissent, Chanaanai liberos ultio diuina est consecuta. sed de
 XIII. his rebus dicemus postea. Semē uerò tertio
 Gen. 11. Noë filio filij fuerunt quinq; qui Asiā usq; ad Ind

Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda ditiois initio facto. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persie originē traxe-
 rūt. Assyrus urbē Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominauit, quorū opes pra ca-
 teris effloruerant. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadaeos nominauit, impe-
 rio gētis potitus. Aramcos Aramus tenuit,
 quos Graeci Syros appellare malūt, qui uerò Ly-
 di nunc uocantur, olim Ludi dicti, Ludā autore
 generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor li-
 beris *Njes* habitator Trachonitidis fuit, *Dama*
 sciq; cōditor, ea sita est Palaestinā inter & Syriā
 cognomine Coelen. Armeniā *Otrus* tenuit, *Ge-*
theris Baetrianos: *Mesus* uerò *Azesaneos*: nunc
Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade pro-
 gnatus est *Sales*, ex hoc *Heberus*, à quo *Iudaei*
Hebraei quondā appellabātur. Porro *Heberus* *Iu-*
Etam & *Phalegū* genuit, qui natus est dum ha-
 bitationes distribuerētur, nam haec uox *Phalec*
 partitionē *Hebraeis* sonat. *Iacta* uerò *Heberi* filio
 liberi fuerūt, *Elmodatus*, *Salephus*, *Azermo-*
thes, *Itaes*, *Edoramus*, *Phalilū*, *Daelcs*, *Ebalus*,
Ebemaclus, *Saphus*, *Ofhires*, *Euilas*, *Tobelus*. Hi
 à *Cophene* flumine *Indie* ad *Assyriā* usq; ha-
 bitat. Haetenus de *Sinae* progenie sit dictū, nunc
 de *Hebraeis* erit narratio. Ex *Phalego* enim *He-*
beri filio prognatus est *Ragus*: ex hoc *S. rugus*,
 ex quo *Nachores* est genuus, & ex hoc *Thar-*

rus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noë, & natus est post diluuiū anno secundo supra ducētesimū & nonagesimū: si quidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū. Nachores cū esset uiginti & octo annorum genuit Tharrū. de Serugo autē Nachores nascitur circa annū trigēsimū secundū. Ragauus factus est Serugi pater cū esset annorum triginta duorū. totidē uerò annorū Phaligus genuit Ragauum. Heberus autē quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegū, ipse de Sale prognatus annū nato tricesimū: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Sama filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuiō. Abrahamus autē fratres habuit Nachoren & Aranem. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldaeorū est mortuus, in urbe quæ Ira Chaldaeorū uocatur, & sepulcrū eiu. nunc usq; ostenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt coniuges, Melchā Nachores, Sara Abrahamus. Ceterū eū Tharrus exosam haberet Chaldaea ppter luctū Aranis, oēs simul migrauerūt Carras Mesopotamiae, ubi etiā Tharrū defunctū sepelierūt, anno exacte uite ducētesimo quinto. Iam enim paulatim subtraheretur de uite spaijs, usq; ad Moysis ætatē. post quē C. X. annorū terminus dco finitore est statutus, quātū tēporis & Moyses ipse uixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios

filius suscepit, *Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadclphā. Bathuelem.* atq; hi legitimi Nachoris filij fuerunt, nam *Thabaum, Gadamum, Tauum & Macham* è Ruma cōcubina genuit. Porrò Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati sunt, *Rebecca* filia, & filius nomine *Labanus*.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldaeorū terra profectus habitauit regionē quondā Chananaea, quæ nūc Iudæa dicitur. C A. VII.

Abrahams uerò Lotū Aramis fratris sui X V.
 filiū, Sara coniugis suæ fratrem, adoptauit, Ge. II. II.
 quòd germano filio careret: & cū iam esset annorū LXXV. monitus oraculo Chaldaeam terrā mutauit Chananaea: quā & ipse habitauit, & posteris reliquit: uir sapiēs ex aquo et eloquēs, & in cōiectando sagax. Cumq; ob uirtutē eximiā sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est uulgo receptā de Deo persuasionē cōuellere, & in melius uertere. Ergo primus omnium clara uoce prædicauit, unū esse Deū rerum uniuersitatis cōditorē: de cætero si quid ad felicitatē cōferat, nō nostris nobis uiribus, sed illius uolūtate cōtingere. Hoc uerò ex terra ac maris obseruatione colligebat, tum corū quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera uidebat accidere: esse nimirū potentia quandā quæ horum curā gerat, & omnia decēt administrare, quæ cessante nihil nostris utilitatibus seruiturum, cū nihil suapte
 c s uirt

uirtute polleat, sed uniuersa omnipotenti ipsius uoluntati obsecundent: quapropter huic uni honore deberi, huic gratius agi oportere. Quãobrem cum Chaldaei Mesopotamiamq; ceteri contra se insurgerent, consiliũ migrandi cœpit. & uoluntate ac fauore Dei fretus terrã Chanaanã tenuit: ubi sedibus positus Deo struxit arã, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Erosus quoq; non tamen eum nominans, his uerbis, Post diluuium autem decima aetate apud Chaldaeos erat quidã iustitiæ cultor, uir magnus, & sideralis scientiæ peritus, Etecastaus uerò non meminit tantũ obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarũ sic scribit: Abrahamus uenauit apud Damascum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regione suprã Babylonem sita, quæ Chaldaeorum dicitur: nec ita multò post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chanaanã, nunc uerò Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & uicinus ostenditur, quem uocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananzã premente, Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquãtis per cõmoratus, retro uide uenerat est reuersus. C. A. VIII.

Fame

Fame deinde Chananeam terram inuadente X V I.
 te, Abrahamus audita Aegypti ubertate Ge. 12. 1.
 te, proficisci illuc decreuit, tum ut copijs eorum
 frueretur, tum ut sententiam sacerdotum de diuini-
 tate cognosceret. aut secuturus illorum opinionem
 si modo melior esset, aut ipse rictiora eis comon-
 straturus. Caterum cum et Saram secum duceret,
 ueritus Aegyptiorum Libidinem, ne forte ob
 excellentem uxoris formam a rege interimeretur,
 artem commentus est talem. Fratrem eius se fin-
 xit, monita prius, ut ob presentem necessitatem
 simulationi suae subseruiat. Per autem uerum est
 in Aegyptum, id quod suspicatus fuerat euenit.
 iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-
 gauerat. quamobrem Pharaohes gentis rex au-
 dita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam poti-
 ri concupiuit. Huic mala libidini Deus obstitit,
 pestilentia et seditione res regis infestans: con-
 sultiq; de remedio sacerdotes, quomodo pla-
 candum esset numen, hanc mali causam respon-
 derunt, quod hospitis matrimonio iniuriam in-
 ferre parauisset. Rex territus primum scitatur,
 quenam sit, quis ue eius comes: cognita deinde
 rei ueritate, Abrahami satisfacit: sororem se
 putasse non uxorem, et affinitatem contrahere,
 non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna
 pecunia, potestatem fecit congregandi cum
 praestantissimo quoq; Aegyptiorum ac doctis-
 simo: quo factum est ut uirtutis nomine in

max

maximam existimationē ueniret: nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq; insectationē insensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. Ob has dissertationes in pretio habitus, ut qui magnā tam intelligēdi, quā eloquendi docendiq; facultatē præ se ferret, & numerorū scientiā & siderū benignē illis communicauit: nam ante Abrahami ad se aduentum Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldeis ad Aegyptios profecta, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chanaanæam, agros cū Loto diuisit. Ora uerò inter opiliones contentione de iurē ac terminis pascuorū, arbitriū & optionē Loto permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id septem annis est antiquius quā urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nūc diuina ultione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clādes ab Assyriis accepta. C. A. IX.

XVII. **E**odem tempore cum imperiū Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarū res tam opibus quā numerosa inuētute florebat, ut à quinque regibus

regibus administrarentur: hi erant *Ballas, Ba-
reas, Senabarius, Symoborus et Balin*, suo quisq;
regno prepositus. Hos *Assyrii* bello petierunt, di-
uisisq; quadrifariam copijs sub quatuor impe-
ratoribus, regionē illorū oppugnabant, cōmisso
tandē pralio uictores *Assyrii Sodomitarū* re-
gibus tributū imperauerūt: cumq; per duodecim
annos imperata fecissent, & tributa soluissent,
decimotertio defecerūt: quo factū est ut noua in
eos *Assyriorū* expeditio fieret, ductu & auspi-
cijs *Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, &
Thargali*. Hi & *Syriam* uniuersam rapinis uas-
tauerunt, & *Gyantium* posteros perdomuerunt:
cumq; in agrū *Sodomorū* esset uentū, castrame-
tati sunt in ualle puteorū bituminis: tunc enim
putei fuerant in eo loco: mox uero *Sodomis* de-
letis, lacus ibi, quē à scatēti bitumine *Asphal-
tidem* dixerē, repente exiit: eo de lacu paulo
post dicemus. Ceterū *Sodomitæ* cum *Assyrijs*
congressi, post egregiam pugnam editam, partim
in acie ceciderunt, partim deditiōem fecerunt,
cum quibus & *Lotus* captiuus est abductus,
qui *Sodomitis* in auxilium uenerat.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam ca-
ptiuos quā reliquā præda uictor reduxit. C A. X.

His auditis Abrahamus, tum *Loti* co- X V I I I
gnati, tum *Sodomitarū* amicorū ac uici- Gen. 14.
norum clade commotus, nil cunctatus in succur-
sum eorum cum suis properauit: & quinta no-
cte hostem

Ete hostem affecutus circa Danum (hoc alteri
 Jordanis fontium est nomē) oppressum ex impro-
 uiso facile superauit. Securi enim & incauti
 partim in cubilibus incrimis sunt casi, partim
 præ temulentia pugne inutiles in fugam se con-
 uerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo se-
 quenti quoq; luce perurgēs ad Soba Damafce-
 norum cōpulit. Quo facto nemini dubiū reliquit,
 uictoriam non in multitudine militū, sed in bel-
 latorum alacritate cōsistere, & uirtutem nulli
 numero succumbere, ut qui cū domestica trice-
 naria cohorte, et insuper decem octo uernaculis,
 triumq; amicorum auxilijs tantum exercitum
 profligauerit: quotquot autē ex hac clade eua-
 dere contigit, cum ignominia domū se receperūt.
 Abrahā uerò captiuis incolumibus reuelis,
 parta pace uictor ad suos rediit: redeūti rex So-
 domitarum usq; in locum quē Campū regium
 uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solyma
 urbis rege Melchis deo est exceptus, id nomen
 interpretatur rex iustus. erat enim reuera ta-
 lis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob
 iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior
 etas uocauit Hierosolyma. Hic Melch sedecus
 milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil
 eis ad uictum deesse passus: simulq; ipsam adhi-
 bitum mensa meritis laudibus extulit, & Deo
 cuius fauore uictoria cōtigerat, debitos hymnos,
 ut sua pietate dignū erat, cecinit. Abrahamus
 contra

contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex
 uerò Sodomorū Abrahamo pradā omnē cedēs
 solos captiuos sua regionis reposcebat. hāc con-
 ditionē ille nō accepit, negās ad se quicquā inde
 rediturū, exceptis alimentis militū: amicis tan-
 tum in prade partē admissis: hi erant Eschol,
 Ennerus, & Mambres. Hae uiri uirtute dele-
 ctatus Deus: non carebis, inquit, premio quod Gen. 15.
 pro tot rebus egregiē gētilis tibi debetur. Quo
 respōdente, & quā uoluptatē ista premia mi-
 hi afferre poterunt, cum haerede carcā, (nondum
 enim pater factus erat) tum Deus & filiū illi
 est pollicitus, & posteritatē ex eo tantā, quae stel-
 las caeli posset aequare numero. His auditis latus
 sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrifi-
 cij ritus erat hic: maclata iuuenca trienni, capra
 trienni, ariete item trienni, ceteras uictimas ut
 iussus fuerat diuisit, solis aubus exceptis: de inde
 priusquā trigeretur ora aduolitātibus aliubus
 ad uictimarū cruorē, oraculū reddiur, prænun-
 tians progeniem eius malos uicinos per annos
 cccc. in Aegypto habiturā: quo tēpore gra-
 uiter afflictos, uictoriā tamē de inimicis repor-
 taturus, deuictūq; Chananaeis regionē corū &
 urbes occupaturos. Habitabat tū Abrahamus
 circa quercum quae uocabatur Ogis: id agri no-
 men erat nō longe ab urbe Librone. Ceterū agrē
 ferens coniugis Str. linatē supplex a Deo petijt
 ut prolem sibi masculā largiretur. Tum Deus
 de cetero

de cetero quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temerē Mesopotamiam reliquisset, atq; in-
 Gen. 16. super liberos ei nō desuuros promisit. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unā famu-
 larā nomine Agaren, Aegyptiā genere, quo li-
 beros sibi ex ea quereret: & eū uerū se gerere
 sensisset famula, cœpit contēptim habere Sarā,
 ad prīcipatū aspirās, quasi ad prole suā domi-
 natio peruēturā esset. Quapropter cū Abrahā-
 mus uxori eā ad pœnā dēdidisset, decreuit fuge-
 re, nō ferēs afflictionē: Deumq; rogabat ut sui
 miseretur. Itaq; per desertū abeuntī occurrit
 angelus iubens ut ad dominos reuerteretur: fore
 enim eā meliore cōditione, modō se modestē ge-
 rat: nunc enim ingratitude ac arrogātie pœ-
 nam luere: quōd si cōtemptis Dei iussis ulterius
 pergeret, præsens exitiū eā manere aiebat: sin re-
 trō rediret, matrē futurā pueri, qui tandē regno
 eius regionis esset potiturus. Paruit famula, &
 reuersa ad dominos, ueniam est cōsecuta: nec ita
 multō post Ismahelē peperit, ac si deus exora-
 tum, eo quōd Deus preces matris exaudierit.
 Gen. 17. Hunc Abrahamus sextū supra octogesimum
 annū natus genuit: cū autem nonagesimū nonū
 attigisset, apparuit ei Deus, nuntiās quod ē Sa-
 ra suscepturus esset filiū: eū iussit uocari Isacū,
 addens prodituras ex eo gentes magnas & re-
 ges, easq; iure belli occupaturas uniuersam
 Chananēā à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam
 genus

genus ipsius, quod nolebat cū alijs permixtum, pudenda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis: causam uero nostræ circūcisionis dicā alibi. Consulente uerò Abrahamo & de Ismahèle; an esset uicturus, responsum est, fore longæuū simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaquā Deo gratias egisset, euestigio circumciscus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse uerò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit
flagitijs eorum offensus. CAP. XI.

PER idem tēpus Sodomitæ diuitijs & abun- XIX.
dantia pecuniarū elati tā in homines con- GEN. 18.
tumeliosi erāt, quā erga Deū impij: quippe qui
neq; beneficiorū eius meminērāt, & hospites a-
uersabantur, deniq; mutuis etiā libidimbus sese
incestabant. His rebus offensus Deus decreuit
superbia pœnas de illis sumere, & regionē eorū
adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas, nec
fructū ullum produceret. His ita decretis de So-
domis, Abrahamus conspicatus tres angelos
(sedebat enim ad quercū Mambræ pro foribus
domiciliū sui) ratus esse hospites, assurgens salu-
tauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes frueren-
tur hospitio. Illis uerò annuentibus iubet panes è
simila fieri, & mactatū uitulum ac assatū sub
quercu discubentibus apposuit. At illi nisi sunt
ei comedere, & de uxore querebant, ubinā esset
d Sara:

Sara: quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eāq; inuenturos iam matrem. Muliere autem arridente, & negāte fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria, è marito centesimum annū agente: nō sustinuerūt amplius simulare, sed facti sunt se Dei esse angelos & quòd missi essent, unus nuntiatū de filio, duo uerò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscuè iustos cū iniustis perderet. Deo uero negāte quenquam Sodomitarū esse bonum, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissuram fuisse pœnā: Abrahamus destitit, angeli uerò perueniunt Sodoma. Ciuēs autem cū uidissent adulescentes forma præstātes ad Lotum diuertisse, ad illudendam per uim etati eorū sunt uersi. Lotus uerò suadente continerent se, neue in probrium hospitem ruerent, sed hospitio suo nōnihil honoris haberent: aut si temperare sibi nō quirent, filias se pro illis eorū libidini exhibiturum: ne sic quidem parēre uoluerunt. Deus autem illorum audacia cōmotus ad irā, ipsos quidem excacauit, ne in ades introitum inuenire possent: ceterū Sodomitarum populum uniuersum ad suppliciuū adiudicauit. Lotus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duabus filiabus etiamtum innuptis, sponsi cuius earum monentem de exeundo contempsit

tempserant, ut delirium qui talia diceret. Tum
 Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cū ipsis
 incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cate-
 rium Loti uxor inter abeundum subinde ad ur-
 bem respiciens, & curiosius cladem hanc cōtra
 mādatum Dei spectās, in statuā salis est uersa:
 dictum est mihi iam & de illa: nam extat ho-
 die quoq; ipse uerò cum filiabus in paruū quod-
 dam rus euasit, cui soli ignis omnia circūquaq;
 uastans pepercit. id Zoor nunc usq; uocatur, sic
 paruū Hebræorum lingua significante. In hac
 solitudine uitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella uerò uniuersum genus humanum extin-
 ctum uata, astu circumuento parente, cum in scio
 sunt cōgressa, curantes ne totum genus deficeret.
 Ex hoc cōgressu nati sunt filij, maiori Noabius,
 ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod no-
 men significat filium generis. Horū alter Noa-
 bitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostræ
 atate; alter uerò Ammonitarum: uiriq; Syriā
 Cælen incolunt. Et in hunc modum Lotus reli-
 quit Sodomā. Abrahamus autem migrā- xx.
 uit in Gerara Palaestina, Sarā ac si sororem se- Gen. 20.
 cum ducens, eadem arte qua quondam, nimirō
 insidiarum metu: timebat enim Abimelechum
 eius loci regem, qui & ipse amore Saræ captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinē morbus grā-
 d = uis impe

uis impediuit, diuinitus immissus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. Vox enim meliuscule habere cepisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset uindicans ius hospitis, et uxori eius ab iniuria cauēs: nō enim sororem esse, sed uxorem legitimā. Hac locutus Abrahamum de cōsilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testabatur, & mulieris cōscientiā: ac ne expetiurū quidem eam fuisse, si nuptam esse sciisset. Ad hęc rogabat, ut equo animo in se esset, Deumq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei desore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum uenisset. Hac locuto Abrahamus nec omnino fidelam cōsanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiā: & sine hac simulatione parum tuta peregrinationē credidisset: ac ne morbi quidē causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi curā futura, & mansurū quoq; cū illo libenter. Tum rex tā agrī quā pecuniarū partem ei cessit. & cōditiones pacis bona fide utriq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodā iēto, qui Beesabe uocatur: ea uox iuramenti puteum

Gen. 21 significat, & id nomē et hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filiū ē Sara suscepit, iuxta

pit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominavit. Sic risus Hebræis significatur: siquidem risus Sara dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum centum, ipso anno quo Isaacus est natus. Eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismahele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus. CAP. XII.

ARabes uerò post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gētis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumciscus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismahelē ab initio, è samu- XXI.
 la Agare natum, non secus ac si ex se esset ge- Gen. 21.
 minus: alebatur enim in spem successionis. Verum
 postquam ipsa Isaacū peperit, nō amplius æquum
 censebat Ismahelē cum hoc educari: quippe qui
 natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei
 facile inferre potuisset. Sciasit igitur Abrahama
 ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. Ille
 uerò primum non aduertebat mentē ad Sara con-
 silium, rem atrocem ratus, puerū nondum adul-
 tum & mulierem egenam ablegare: tandem ue-
 rò approbante Deo, Sara uoluntati paruit, pue-
 rumq; matri commisit, nondum per se peregrina-
 tioni aptum: & dato eis ure aquæ ac panibus

iussit ire quò eos necessitas duceret. Et cùm defecisset còmeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aqua superesset, deposito sub abiete puero animã agente, ne spectatrix esset expirat̃is ulterius pergebat: cui occurrēs angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curã educandi pueri habere iussit: sperandã enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. Tum uerò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, coram benignitate miserã euasit. Postquã autẽ ad uirilem ætatem peruenit, uxorem ei cõiunxit Ægyptiã genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos: hi erant. Nabcothes, Cedarius, Abdecl, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Icturus, Naphesus, Calmasus: hi quicquid terrarũ est Euphratẽ inter & rubrũ mare habitant, Nab. it. e. nomine regioni indito. Sunt autẽ hi à quibus Arabes gentẽ suã eiusq; tribus denominauerũt, tũ propter ipsorũ uirtutẽ, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. CA. XIII.

Gen. 22. **I**sacum autem Abrahamus supra modum amabat: ut unigenitum, & quẽ in senectute Dei dono susceperat: hunc affectũ & beneuolentiam parentũ puer ipse magis ac magis accendebat, omni uirtuti deditus, & tam parces quã Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim

uita

uita excessurus uidebatur : id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius X X I I.
 periculū facere, Deus apparuit ei : enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; presenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit ut sacrificium & uictimā sibi offerret. Iubebat autem ut in montē Morium subductū holocaustum faceret : sic enim pietatē eius illustriorē fore, si uel filij salutē uoluntati diuina posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducēs quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei, per quem omnes uiuerēt, calans uxorem tam Dei mandatum, quam suam de pueri eade sententiā : ac ne famulorū quidem ulli rem indicans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset : assumpto Isaco cū duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur ad montem : ac biduam quidē comitati sunt eum serui : tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in cāpo cum solo puero ascendit in montē, in quo post Dāuid tēplum constituit : sciebantq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimalium quintum annū agebat, aram apparāte, percontantēq; quidnā mactaturus esset, nullam habens hostiam : tum ille Deum daturū aiebat, qui potens esset hominibus & quae nō habent largiri, & quae habeant adimere, si in illis fiduciam col-

d 4 locent:

locent: daturum ergo sibi quoque uictimam, si quidem propitius esset his sacris interueniret. Postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatus sic insit: *F. li.* mille uotis te expetitum, postquam in hanc uitam uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimas quam si te uirum uidere daretur, & eadem heredem meae ditionis relinquere. Sed quoniam Deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursum ut te amittam, ser generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui a nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est persecutus. Nunc lege natura natus cum sis ut moriaris, non uulgarē habebis uita exitum, sed a proprio patre patri uniuersorum Deo sacrificio ritus oblatum: pro, ut credere par est indignum te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: ubi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. Tum *Isacus* haudquaquam a tanto patre degener, libenter haec uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quam patris decreto reluctas, non alacriter se praeberet utriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi: amque minimum aberat quin perpetraretur facinus, nisi

Deus

Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nō enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animum, an etiam talibus iussus pariturus esset: nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hætenus concesserat: non de futuram autē nec in posterum suam providentiam, tam ipsi, quam eius generi: hunc quoq; filium longissimo tempore uicturū, uitaq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gētes cresceret, nec minus opibus, quam numero augetur: ipsorum etiam auctorum eius generis memoriam fore sempiternam: regione quoq; Chanana a bello quæsua, usq; ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad uictimam ex improviso præsto esse uoluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tanta felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde uictima, incolumes ad Sarā se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. C A. XIII.

Sarā autem non multo post moritur, cum Gen. 23. uixisset annos uigintiseptem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananeis publicè ius

d s sepul

sepulcri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepultura locū quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: ubi monumenta eius & posterorum sunt exadificata.

Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens provenit. CAP. XV.

XXIII.

Ge. 14.25

Post hæc duxit Chaturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudētes & industrij, Zembranes, Lazares, Madanes, Madianes, Lufubacius, Suus: qui & ipsi filios habuerūt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Ephra, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam regionem, & Arabie Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam qd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyā, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricā ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens, Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legislatoris Iudæorū historiam contexit, narrat Abrahamum è Chatura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Sarim, Iaphram: à Sari appellatam Assyriam: ab Aphra uerò & Iaphra urbem Aphrem & regionē Aphricam nominatas: hos enim ductu Herculis in Libya militasse
contra

contra Anticum. Herculem etiam ex Aphra
 filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem
 prognatum, à quo Sophaces barbari habent no-
 men. Isaco autem iam ferme quadragenario XXIIII.
 Abrahamus pater coniungere uolens uxorem
 Rebecam Nachoris fratris sui neptem, mittit
 maximum natu famulorum ad sponsalia, prius
 accepta fide obligatum: modus uero deueniendi
 fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub fe-
 mora, Deum ita testem innocabant eorum qua
 destinauerant. Nisi etiam dona ad illos uel rara
 illic uel nunquam ante uisa. Profectus autem fa-
 midus diuturnum iter faciens, eo quod difficilis es-
 set transitus per Mesopotamiam, hyeme propter
 cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam,
 ad hæc propter latrocinia quæ uitari non pote-
 rant, nisi à cauis, tandem peruenit ad urbem
 Carras: Et cum uenisset in suburbium, incidit in
 complures puellas cunctes aquatum: moxq; mira
 se precatur, si Deo gratæ forent hæc nuptia, ut
 inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio de-
 sponsandam Abrahamus cum miserat: Et hoc
 signo dignoscere, quod cæteris negatibus ipsa
 potum rogati præberet. Hæc secum uolens ac-
 cedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis uero
 causantibus aquam se non sine labore acquirere,
 quam domum deserant, non alijs præbeant: una
 omnium obiurgatis reliquis, negando eas unquam
 inter homines uersatas, quæ ne aquam quidem
impar

impartirent, benignè hospiti potum offert. At ille certa iam spe de euentu concepta, nolens tamen uerum cognoscere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare nõ grauaretur, sci scitatur ex quibus nam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam & imprecatus ut eam ex animi sententiâ uiro probò elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomē est, pater uerò fuit Babiluel, quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, mea quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gauderet ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis, quibus atas ea delectatur, obtulit puella, dicens hæc esse gratiam & honorem pro cõmunicato potu, ipsamq; dignam quæ accipiat, cum inier tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiam ut ad domesticos ipsius diuertere liceret, quãdoquidem nocte iam appetente ulterius progredi non datur: ferre se mūdum muliebrem magni pretij, qui nusquam tutor esse possit quàm apud eos, quorum probitatem iam esset expertus: coniecturã enim se facere ex ipsius moribus, matrē quoq; & fratrem pari humanitate esse præditos, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri

nec

nec sumptui futurum. Ad hæc illa, bene cum de parentū humanitate coniectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim sine pretio habiturum, indicatur, am tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. Quo factò postquam adduxit hospitè, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò ad cenā cum secum duxit: qua peracta sic cum & matrè puellæ st allocutus: Abrahamus filius est Tharri, uester autè cognatus. Nachores enim tuorū matrona liberorū auus, Abrahami erat frater, eodè patre eademq; matre prognatus. Is nunc mittit me ad uos, postulans hæc uirginem filio suo coniugè dari, quem legitimū habet & unicū, ad omnium suarū facultatū hereditatè educatū: cui cū possit opulentissimam quamuis ex eius regionis sceminis deligere, nō est ita usum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius uoluntatem nolite cōtemnere: diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerūt, & puellam hæc, & uestras ades inueni. Propinquus enim iam oppido, cōspicatus multas uirgines puteum petētes, optaui ut in hanc inciderem, quod & factum est. Has igitur nuptias auspice Deo cōciliatas, uos quoq; uestra autoritate ratas habetote: & Abrahamū, qui me tam accurate huc misit, uestro annutu honorate. illi uerò tum q̄ rem iam optabilè approbarent, tum quòd
 Dei

Dei sententiã accedere cognoscere, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus: duxitq; illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

XXV. **D**efunctus est autem Abrahamus non ita Gen. 25. multo post, uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaelis.

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

CAP. XVII.

XXVI. **D**efuncto autem Abrahamo uxor Isaci Gen. 25. gerebat uterum: cuius mole crescente indies, anxius consaluit oraculum. Responsum est, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab utroque decesuram gentem auctori suo cognominem: & quae minor uidebitur, eam fore potiore: nec multo post, sicut praedictum erat, nascuntur ei gemini, quorum grandior a capite ad pedes erat hispidus, minor uero excuntis ante se calcaneum retinebat. Pater autem amabat seniore Esau ex re cognomine habentem: nam Hebraei pilos uocant Svir. Iacobus uero iunior a matre amabatur. Fame autem in ea terra grassante, Isacus uolens ire in Aegyptum propter ubertatem regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente: rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiae ius inter eum & Abrahamum intercesserat. Cumq; hominem initio magna

bore

beneuolentia prosequeretur, motus inuidia nō po-
 tuit in eo affectu permanere: uidens enim Deum
 Isaco propitium, suumq; fauorē declarantē, ex-
 pulit illam. At ille expertus mutatu pra inui-
 dia, secessit nō longe à Geraris in locum qui uo-
 catur Fauces: ibi dum foderet puteū, pastores ir-
 ruētes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo
 ultrò cedente, nisi sunt uicisse. Mox cum alio lo-
 co fodere cœpisset, rursus ui prohibentibus alijs
 Abimelechi pastoribus, hūc quoq; puteum im-
 perfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorem oc-
 casionē expectans. qua deinde oblata, rege sponte
 fodiendi potestatem faciente, puteo Roobosh no-
 men imposuit, quod significat ampli: è prioribus
 uerò alterū uocauit Escon, hoc est pugnam: alte-
 rum Syennā, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci po-
 tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
 scbat. Abimelech autē ratus contra se fortun-
 nas Isaci augeri, cum quo parum sincere consue-
 tudinē habuerat, & qui ob simultatis suspicio-
 nem aliquantisper secesserat, ueritus nequando
 apud eū plus recens offensa quam prius ami-
 citia memoria ualeret, neue iniuriam acceptā ul-
 cisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo re-
 nouat, uno è suis amicis arbitro adhibito: cumq;
 Isacus pro natura bonitate iniurias suas pater-
 nae amicitiae libenter donaret, uoti compos do-
 mum est reuersus. Alio autem filiorum Isaci, in
 quem pater erat propensior, quadraginta annos
 natus,

natus, duxit *Adam Helonis*, & *Alibamen*
Esebeonis, dynastarum inter Chanaanos filias,
 idq; autoritate propria, ne patre quidem cōsul-
 to: neq; enim ille permissurus erat, si filius senten-
 tiam ipsius expectasset, quippe qui non delicta-
 batur affinitate etus regionis hominū: nolens ta-
 men molestus esse filio, iubendo cum ut mulieres
 missus faceret, decrevit rem totam silentio trans-
 mittere. Sed cum esset senex, & uisu orbatus, ac-
 cito filio, præsatusq; etatem, per quam etiamsi
 cecitatis calamitas non accessisset, non liceret
 sibi amplius Deum solito cultu uenerari, iussit
 cum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris
 capias, & para mihi cœnam: qua sumpta pre-
 cabor Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator &
 adiutor per omnem uitam tuam: nam mea finis
 quam longe absit incertus sum: qui prius quam
 me opprimat, equum est ut meis precibus Deum
 tibi faciam propitium. Vadit *Esaus* uenatum:
 interim *Rebecca* malens *Iacobo* Deū propitium,
 etiam præter *Isaci* mentē, iubet cum *hadis* iugu-
 latis cœnā instruere: ille obsequitur matri, iussis
 ipsius omnia faciēs. Cœna uerò parata, circum-
 uolutis *hadino* exuuiis brachijs, ut cōtactis pilis
Esaus crederetur: nam cætera omnino similis ut
 gemellus hoc solo differbat. sollicitus ne maturè
 in malo dolo deprehensus pro faustis precamini-
 bus diras imprecationes reportaret, apponebat
 cœnā patri. At *Isacus* sentiens in uoce nonnihil
 pecul

El Soler

peculiare, aduocat filium: illo uerò protendente
 brachiū hadina pelle amictū, *Voce, inquit, pro-*
prior es Iacobo, attamē ob pilositate Esaus mi-
hi uideris: nec quicquā doli suspiciens, iam cœ-
natus ad Deū precibus inuocandū se uerit. Do-
mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
tus, etiā mihi presentem felicitatē es largitus,
meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiori-
bis beneficijs eos cumulaturum promissisti: hic
tuus fauor perpetuus sit precor, nēue me propter
hanc debilitatem despicias, quæ facit ut magis
etiā ope tua egeam. Serua puerū hunc propitiū,
& ab omni calamitate illa sum custodi: da ei ui-
tam felicem, & possessionē bonorum quæ in tua
sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis,
apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
preces, cū Esaus à uenatu reuerit, et Isacus in-
telleto errore nihil tamen est commotus. Esaus
uerò postulabat ut sibi quoq; sicut fratri face-
ret: denegante id patre, eo quòd omnes preces in
Iacobū absumpsisset, lugebat quòd uoti cōpos nō
esset: quin & pater mœrore eius motus, studijs
quidē uenandi, & robore corporis armorūq; præ-
stantia celebrē fore prædicit, eaq; gloriā tū ipsi,
tum eius posteris mansurā sempiternā seruiturū
tamē fratri. Cæterū cum Iacobus timeret fra-
trem, ne pœnas à se exigeret ob circumuictum in

uotis faciendis patrem, mater cum huic periculo eximit: persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamiam uxorem daret, propinquā genere: iam enim etiam Esau duxerat Basemmathen Ismaëlis filiam. Male enim Chananæis uolebāt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XVIII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus à matre, ducturus auūculi sui Labani filiam, consentiente etiā patre iter faciebat per Chananæā: cumq; simulatē haberet cum eā gente, nolebat ad quenquā diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto: cui dormitū uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanā naturā augustas: & in summa scala Deū manifestē apparentē, & nominatim se his uerbis cōpellantē: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suā uirtutem celebri prognatus, nō debes presenti necessitati succūbere, si d meliora potius sperare. Nec presidio magna te manet felicitas: nam et Abrahamū ego è Mesopotamia huc adduxi pulsū à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura: quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore: cuen

eueniet ex tua sententia cōiugium ad quod pro-
 peras, accedent inde & liberi: eorū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquent: his ego terræ huius imperiū dabo, et
 eorū posteris, qui repleturi sunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspicit: tu ne cede ulli uel la-
 bori uel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiā in posterum. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo letus ungit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & uotū Deo
 facit sacrificaturū se illic, si inclini & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret: quod post re-
 uertens soluit, omniū bonorum suorum decimis
 oblati: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi-
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat. Gen. 29.
 Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiā,
 tandem peruenit Carras: & cū pastores offen-
 disse in suburbio, & adolentes ac puellas ad
 puteum quendā sedentes, poposeit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quendam
 Labanum suam popularē, si fortē adhuc sit su-
 perstes. Liunt omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 unā pascere, demirariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile quæ cuperet cogniturum. Vix hæc
 uerba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre se scitari: quæ puella-
 rit ex gausa Iacobi adueni, rogabat quis nā &

unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacumq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui per paucas uiderat pulchritudine huic cōfereudas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, si quidē Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit uel tuas at. is uel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores suere filij. ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Saræ Aranis filia Isacius, meus pater: est & propinquior ac recētior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita: itaq; cōsobrini sumus ego & tu: & nunc uenio saluatorus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorum qua de Rebecca ex patre, ut fit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuene: Optatissimam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquā matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciēs: eumq; nuntium cum quantauis felicitate nō permutaret. Tum iubet ut è uestigio se ad patrē sequatur, nēne diuinius eū hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab

auunc

auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos,
 tum illis inexpectato aduentu magnā uolupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gau-
 dere se quidem eius praesentia magis quā uerbis
 exprimere posset dicebat, rogabat tamen quam-
 obrē uenisset relictis parentibus etate cōfectis,
 & qui ipsius obsequijs agrē carerent: polliceba-
 tur etiā benignit atē & operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se et Esau:
 eum quia fraudatus sit patris fausta impreca-
 tione per matris artē in se translata, cupere se
 interimere, quasi raptorē principatus à Deo de-
 stinati, & reliquorū uotorū paternorum. Hanc
 esse causam sui aduētus, et mādata matris, praesertim
 cum omnes sint inter se consanguinei, sed
 propiore gradu mater. Sperare se in rebus angu-
 stis post Deū praesidiū maximū in auunculo re-
 perturū. Labanus contrā omnē illi humanitatē
 pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum etiam
 ut affectū sorori absenti debitū erga ipsum praesentem
 declararet. Velle se eum gregū suorū mā-
 gistris praeficere: & quando ad suos reuertī li-
 buerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quemadmodū tam propinquē cognatū deceat.
 Ad haec Iacobus, se uerò libenter accipere con-
 ditionē quantumuis laboriosam, sed aequum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā
 & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius

opera in tale hospitium sit introductus: amor enim puella cogebat cum hac mentionem inijcere. Ibi Labanus ipso uulere Leticiam praeferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorē generū potuisse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananaā enim non missurū filiā, quin & sororis in tam longinquā regionē nuptū datae propemodum pœnitere. His assentiēte Jacobo, de septē annis est cōuentū: tot enim uoluit seruire mercede apud socerū, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceretur quinā uir esset. Caterū elapso praestituto tēpore Labanus epulū nuptiale apparat: noctu uerò nō sentiēte Jacobo inducit in thalamū alteram filiā Rachele maiorem natu, facieq; non admodū liberali. Et ille uino & tenebris fallentibus, cōgressus est cū ea: luce deinde cognito errore ex postulanit cū Labano. Ille ueniā petebat necessitati, qua cōpulsus hoc fecerit. Nō malitiose, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamē hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi uidenti ac sciēti post alterū septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Jacobus, nec enim aliter fectere poterat amore puella deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulae additae à patre, Zelpha Liae Racheli Bala, nequaquam ancilla, subditae tamen: sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequeretur, expectabatq; post par-

tum se fore in pretio, idq; assiduis precibus à Deo contendebat: cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Leui, quod est fumator societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Rachel autem uerita ne propter fecunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quod mater arte certauerit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa: deducit suam famulam in sui mariti accubitum: ex ea quoq; nascitur filius Gadas, sortitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quod malam fecunditate se Lia duceret. Porro cum Rubelus filiorum Lia maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiso concupiuit hunc cibum, partemq; a sorore precario petijt, illa uero denegante, iubenteq; contentiam esse, quod honoris prerogatiua apud communem maritum haberet: Rachel mitigata indignationem sororis, ait se illi uirum cissuram in sequentem noctem: quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rache-

Gen. 30.

Gen. 31.

lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Is-
sachares, quod nomen significat ex mercede na-
tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
uolentia: praeterq; filia Dina. Tandē etiam Ra-
chel peperit Iosephū filiū: ea uox significat ad-
ditamentum. Hoc toto tēpore, quod fuit annorū
uiginti, pascuis soceri & gregibus praesuit: quo
exacto, equū esse aiebat, ut cū uxoribus ad suos
reuertere. Socero uerò nō permittente, clam hoc
facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorū,
quomodo laturae essent peregrinationē. Quibus
etiam gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deo-
rum patrie religionis sublatis, unā cū sorore fu-
giebat: simulq; utriusq; liberi & famulae cum
suis filijs, asportatis etiā totis quantae erant sa-
cultatibus. Abducebat etiā Iacob dimidium
pecorū, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
uerò decoram secū ferebat Rachel: non quod deos
coleret, quorum contemptū à marito didicerat:
sed ut si fortē pater fugientes assequeretur, ha-
beret quò confugeret ueniā impetratura. Laba-
nus autem post unā diem cognito Iacobi & fi-
liarum discessu, indignatus persequeretur cum
cum ualida manu, & septima demū die depre-
hendit eos in quodā colle quiescentes: quūq; esset
diei serum, ab omni ui se continuit. per noctē ue-
rò Deus in somnis illi uisus uetuit ne quid in
deprehensum in fuga generū cum filiabus du-
rius pra' ira consulere: sed potius fœdus cum eo
fer

feriret: néue paucitatem fugientium cõtemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. S. quãti uerò luce Labanus Iacobũ ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum: quomq̃; ille fidei eius se commisisset, cœpit hominẽ accusare, exprobrãs quòd pauperẽ omniumq̃; egenũ suscepisset, & de suis facultatibus abude ipsi suppeditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos tuam fore firmiorẽ: tu uero neq; matrem tuã & communem sanguinẽ, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorũ ego auus sum, recucritus nõ aliter quã hostẽ me tractasti: rapuisti mea bona, filiabus ut parentẽ sugeret autor fuisti, sacra patria domũ tecũ portasti, & apud maiores meos et apud me in summa ueneratiõẽ habitã: et qua uix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cõuictor mihi fecisti. Iacobus contrã pro se asseribat, nõ sibi soli sed omnibus esse innatũ patriã desiderũ, aquũq; ut post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prãdã, inquit, abactã crimen obijcis, ipse iniustitiã sub alio iudice dõnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non iniquum est agreferre, quòd partem earum modicã usurpauimus? certè quod ad filias attinet, scito non hoc ledendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium: sequun-

tur igitur non tam me quam suos liberos. Hac
 pro se. Retorquebat deinde accusationem in
 ipsum, quod auunculus ac socer duris manda-
 tis eum per annos x x. uexauerit: & illa quidem
 quae nuptiarum spe tulere, quamuis per se gra-
 uia, sibi tamen leuiora fuisse: quae uero postea
 secuta sunt, multo grauiora, quae nemo nisi bene-
 uolus perferret. Et enim Labanus ualde inique
 Iacobum tractauerat: uidens enim eum in omni-
 bus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei datu-
 rum se futuros factus, modò quicquid album na-
 sceretur, modò quicquid nigrum: cum uero magno
 numero nasceretur quae Iacobo destinata essent,
 non seruabat fidem in praesens, sed in proximè se-
 quentem annum promittebat, quod esset ad rem
 attentior, promittens quidem eo quod non speraret
 tantum prouentum, ac mox ubi prouenerat fallens:
 sacras tamen effigies permissum est inquirere.
 Rachel autem cognito patre permissa potestate
 uiri uelle, deponit sigilla in sarcinam cameli qua
 ipsa uectabatur, sedebatque de super, dicens se me-
 struis laborare: & Laban destitit amplius in-
 quirere, credens filiam sic affectam non fuisse sa-
 cris propius accessuram. Post haec offensae ueniam
 pollicetur, uicissim alter amore filiarum, idque iure
 iurando sanciunt. Hoc foedus ielut est super monte
 quodam, ubi columnam crexerunt aëspecies
 unde Galades colli nomen factum, à quo Ga-
 ladena terra est dicta. Post foedus conui-
 uio

uio celebrato, Laban ad sua redijt. Iacobo autē
 in Chananeam iter coeptum prosequenti uision-
 nes obueniebant, bonā spem in posterū facientes: Gen. 32.
 cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem
 scire animū fratris erga se, pramisit diligenter
 cuncta exploraturos, timens eum propter uete-
 rem suspicionē: quos ita fratrem iussit alloqui.
 Utro se patriā reliquisse, ne cum offenso fratre
 degeret: nunc credere tantū temporis spatiū sa-
 tis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum
 uxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quaesitis, ut se & quicquid earū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā
 ea quae Deus largitus est, cū fratre habere cō-
 munita. His nuntiatis Esau uehementē exhilar-
 ratus, occurrit fratri cum C C C. armatis. Gen. 33.
 At Iacobus, audiens eum obuiam properare cū tot
 armatis, extimuit ualde. Deo tamen seruatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
 stributo igitur agmine alios procedere iussit, a-
 lios propere subsequi: ut si quis primos aggrede-
 retur, ad sequens agmē haberēt refugiū: & hoc
 modo instructis qui circa se erant, pramittit
 quosdā ad fratrem cū muneribus: ea cōstabāt in-
 uentis multisq; ac uarijs quadrupedibus, acci-
 pienti placituris propter raritatē: ueniebant au-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrentes plures
 quā pro numero uiderētur: & credibile erat do-
 nis pla

nis placatum remissurū irā, si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est pramissis, ut
 blande hominē alloquerētur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq; Tobac-
 chum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse
 prior lacepsitus: eratq; superior. Exclamat igitur
 maētū uirtute, qui nō quēuis aduersariū, sed
 angelum Dei uicerit: idq; illi esse magnae felici-
 tatis praesagiū: genusq; eius nunquā desore, nec
 ullis unquā humanis uiribus posse opprimi: ius-
 sitq; illum posthac uocari Israēlē, quod Hebraeis
 angelo reluctante significat. Hae sunt praedicta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cū enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. Eis dictis spectrū euannit. Iac-
 obus uero letus auditis, imposuit loco nomen
 Phanuel: id significat Dei faciem, sed quia latū
 neruū inter luctādum lesit, & ipse post eo cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum uesci nō li-
 cet. Cognito uerō fratrem iam nō longe abesse, iu-
 bet uxores procedere per se quāq; cū pedisequis,
 ut è longinquo spectarēt pugnā uirorum, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, nō malē de se cogitantem. At Esau co-
 salutato, interrogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, uol. bat eos de-
 ducere a patrem. Iacobo uerō excusante las-
 sudinem iumentorum, reuersus est in Seirā: illic
 enim

enim habitabat, uernacula lingua Ioco ab hirsucie sua denominato. Iacobus autē peruenit ad Scenas quas uocat, uetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, quæ est urbs Chanaanorum. Et cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbē ad uisendum cultum mulierū eius regionis: qua uisa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ stuprū obtulit: & correptus amore patrē suum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uerò qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; sus putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille uerò indicata filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid factū opus esset. Maior pars hærebat incerti quid esset agendū. Simeon uerò & Lewis uterim puellæ fratres tale cōsiliū inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ uoluptati & cōuiujs operam dabant, inuasit noctu custodibus sopitos cōtrucidant: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filijs, solis parcentes feminis: quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reduciunt. Iacobum autem obstupefactum a iadaciē tanta filiorum, indignaq; ferentiē, Deus per uisum bono animo esse iussim.

lustrare

Gen. 34.

Gen. 39.

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post
somnia illud in profectioe Mesopotamena uo-
uerat, persolueret imperat. Itaq; dum lustrat, in-
cidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem
eos furatam. His apud Sicima defossis in terrā
sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit
apud Bethela, ubi somnium illud diuinum ui-
derat, iter faciens in Mesopotamiam. Progres-
sus deinde in agrum Ephratānū, Rachelem ibi
ex partu mortuam sepelit, solam monumento co-
gnatorum in Hebrone nō illatam. Quam quom-
mirum in modum lugeret, infantulum nomina-
uit. Beniamin, eo quod doloris causa matri fue-
rit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, maris
duodecim foemina una. Ex his octo legitimi, ē
Lia sex, duo ē Rachele: quatuor uero ē pedise-
quis. ē singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII. Inde uenit Hebronē in Chanana sitā, ubi Isa-
cus habitabat. Nec diuturn^o fuit eorū cōuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. CAP. XIX.

Gen. 35. **R**ebecca enim iam antē defuncta, Isacus
quoq; eam sequitur, non multo post filij re-
ditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in
Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit
autem Isacus uir Deo charus, & magna pro-
uidentia dignus ab eo habitus, post Abraha-
mam patrem: ualde longo etiam tempore uixit.
Mortuus est enim ex. xl. cum uirtute annis
o. lxx. q. v. supra centum.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAICA-
RVM LIBER SE-
CVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filii diuiserunt
habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo
Chananza contigit. CAP. I.

DEFUNCTO autē Isaco, filij par-
titi sunt inter se habitationem, nec
ambo paternam retinuerunt: sed
Esau Iebrone fratri concessa ha-
bitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à Gen. 35.
seipso denominatus. Adomus enim cognomina-
batur ob causam ralem. Olim adolescens etiam
tum reuersus à uenatu famelicus offendit fra-
trem coquentem sibÿpsi in prandium lenticulam
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gauit ut expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
dare eum cōpulsit: coactus enim inedia, cessit ei
suum ius, interposito iurcurando. Ob eius cibi
colorem à collatoribus adolescentibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
Hebræis significat rubens: id nomen post in re-
gionem ipsius diticnis est derivatum, quod Gra-
eci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
nuit autem filios nonnō quinq;: ex his Iatus, Io- Gen. 36.
lamus, et Corcus eadem matre Albama nati:
ex rel

ex reliquis duobus *Aliphazem Asa, Raguel*
lem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit
Esau. *Aliphaz* et ite quinque legitimi filij fue-
 re, *Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Oca-*
nasus. Nā *Amalecus* erat nothus, è *Thana* cō-
 cubina genitus. Hi habitauerūt *Idumæa* regione
 quæ *Gobolitis* dicitur, & eā quæ de *Amaleci*
 nomine *Amalecitis* est appellata. Quōdā enim
 late patentē terrā *Idumæa* nomē cōplectebatur,
 cuius partes à primis colonorū inductoribus de-
 nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Quomodo *Iosephus Iacobi* filiorum nati mini-
 mus propter somnia futuræ suæ felicitatis præ-
 nuntia in fratrum inuidiam incurrit. CAP. II.

Gen. 37. **I**acobus autem ad tantā felicitatē perue-
 nit, ad quantam uix alius quisquam: nam et
 opibus excellebat inter eius regionis homines, et
 propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspi-
 cuus: nihil enim eis deerat, sed industrij suere om-
 nes, & generosa quadā fortitudine simul ac
 prudentia præditi. Tantam autē ipsius felicitatis
 curam gerebat cœlestē namē, ut etiam ex re-
 bus (sic ut tum uidebatur) aduersis maximorum
 bonorū occasionē præberet, & per ipsum eiusq;
 liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex
Ægypto præstueret ac præmuniret. *Iosephus*
 è *Rachele* sibi nati pater tum ob corporis præ-
 stantiam, tum ob animi uirtutē (erat enim pru-
 dentissimus) præ cæteris liberis amabat: is pa-
 rentis

de filij ob.
 hinc pater.

ventis affectus odium & inuidiam fratrum in
 eum prouocauit: accesserunt eò somnia, quæ sibi
 uisa patri ac illis indicauit magna felicitatis
 prænuntia, quæ res etiam coniunctissimos ad æ-
 mulationem facile concitat. Visiones autem Jo-
 sephi fuerunt tales: Missus cum fratribus à patre
 ad colligendas fruges messis tempore, uisionem ui-
 dit quæ non poterat existimari una ex istis uul-
 garibus quales in somnis obuersari solent: eam
 experrectus fratribus interpretandam narrauit,
 dicens uisum sibi præterita nocte suum tritici ma-
 nipulum stare loco, illorum uerò manipulos ac-
 currentes adorare eum: quod uidebatur & am-
 plam fortunam ipsi prænuntiare, & fratres quo-
 que in eius potestate futuros. At illi nihil tale
 Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intel-
 ligere: sed taciti precabantur irritum fieri præ-
 sagium, ipsumque maiore etiam odio prosequen-
 bantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam
 contendens, alteram uisionem Iosepho immittit,
 priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum
 luna & undecim stellis descendere in terram,
 & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia
 fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri in-
 dicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod
 ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim
 somnij colligens, & sapienter euentu coniiciens,
 gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi
 uideretur: euenturum olim tempus quando tam
 f à paren

à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quod altera augetet omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quod numerus non discreparet, tum quia uim à sole & luna habeat. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id presagium, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hęc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis per comodum, non premonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renuntiaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. CAP. III.

Gen. 37. **I**lli autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquàm inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; confestim eum interimere, neq; presentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter

inter hos natu maximus uidens eos cōspirasse, conanabatur impetū corū remorari docens quantum facinus molirentur, & quāntam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quā hominum iudicio cædem hominis uel nō cognati: sed lōge sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum ac diram orbitatem cōiecturos. Hos respicrent, reputantesq; quantā eis calamitatem allitura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent a tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac iustū cōsiliū cōtra fratrem initi: hunc si à cœpto desistat, accepturum eorum pœnitentiam atq; respiscenciam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij pœnas, cū nihil ipsius prouidentia latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Ubicumq; enim sint homines, existimandum ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquā abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorū foret, si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare ueniam amicis, sicubi nō fecisse officium uideantur. Iosephum uerò ne peccasse quidem in illos, cuius etas miserationē potius mereatur, et illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā cædis facinus corū grauaturā,

si uideantur ob inuidiã futura felicitatis ei uitã ademisse, qua felicitate propter cognationẽ ipsi quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsoru esse quicquid Deus Iosepho largitus fuerit. Proinde cogitandum eo grauiore fore indignationem Dei, si eum quẽ ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuina beneficẽtia subtraxerint. Hac Rubelus et his plura cõmemorans conabatur eos abstertere à paricidio. Postquã autẽ nihil se proficere uidit, sed omnino ad eadem accensos, cõsulebat ut saltẽ modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primam pro uirili, sed quãdoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo cõsilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad eadem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximũ puteum illic extinguere sinere, ut saltem manus puras seruent. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quasiturus.

- III. Judas autem unus è Jacobi filijs, conspicatus negotiatores Arabas Ismaëliici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Aegyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõsiliu dedit fratribus ut extractum Iosephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablega

ablegatum apud exteros moriturum, & se im-
 pollutos permansuros. Quo approbato, eximunt
 eum, & negotiatoribus uendunt uiginti minis
 annos septemdecim natum. Rubelus autem no-
 ctu ad puteum ueniens in scyis fratribus seruare
 Iosephum uoluit: quo frustra in clamato suspi-
 catus per suam absentiam interemptu, fratres in-
 cusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desit.
 His perpetratis fratres cōsultare cœperunt, quo-
 modo patris suspicionē à se alienarent. Placuit
 tandē tunicā qua indutus Iosephus ad eos uene-
 rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
 ceratā prius sanguine hircino infi. ere, atq; ita
 patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratu pui-
 ret: quo facto uenerunt ad senē, non ignarum de
 infortunio filij. Dicebant autē Iosephū quidem
 neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
 cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentatā:
 quamobrē suspicari beluarum incursu perisse, si
 tamē eam indutus domo exiuerit. Iacobus autē
 qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuum
 aliquò abductū puerū, opinionē hanc iam abie-
 cit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agno-
 scebat enim eam esse qua indutū miserat: iamq;
 haud aliter quā extincto se afflicto, lugebat
 tanquā unicum, aliorum cōsolationem nō admit-
 tens, quod nihil dubitaret in itinere à feris de-
 uoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neq;
 filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse
 luctum

Gen. 39.

luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negotiatoribus emptiam Petephres uir Aegyptius, qui Tharaothis coquis praerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & uictu comodiore quam pro seruili conditione uti praecipit: deniq; totius domus cura preposuit. Ille uero fruebatur concessis, nec tamen inmatam uirtute propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiam aduersanti fortuna non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Sterilis enim uxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rat aq; si rem aperiret se facilius co potituram, & in parte felicitatis habiturum si cotingeret ab hera se rogari, adlimas eum magis ex presenti conditione, quam ex immutabili moru generositate, concupiscentia detenta mentionem de concubitu facit. At ille preces eius repulit, nefas ducens tale ei gratiam referre, qua cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset: quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac re illi obsequaturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedetur, se quiduis potius perpeffurum, quam ut huic eius uoluntati pareat: quamuis enim aduersari herae seruus non deceat, ipsam tamen rei feditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulsa magis etiam accendebat, quod

non

non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem scēminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbū apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem: quā nacta supplex blandicijs talibus eum adortur. Satius quidē erat primis precibus non repugnantē cedere, idq; uel dignitati precātis deferre, uel amoris uehementiā, qua cogēte oblita me dominā ad tam abiecta uerba descendendi: sapiēs tamen si uel nunc cedes, & prius erratū corriges: siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiā quam ante: nam & agritudinē ad hoc finxi, & festi leuitiam tua cōsuetudini posthabui: siue prius dissidebas, non tentari te malitiosē certo argumēto colligere potes, quia in eadem uoluntate perstō: quare aut prāsentiē uoluptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiam commoda expectās: aut odium meum & uindictam, si mea gratia castitatis opinionē prāferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritū te deferā, & de stupro me appellatā dicam: quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorem fidem habiturus est Petepheres, quam tuis. Ad hac uerba lacrymasq; uerborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quominus perstaret in suo pudicitia propositio: constantēq; restitit intentanti iniustā afflictionē.

malens acerbissima quæq; sufferre, quàm oblati
 perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si
 quicquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cõingalis
 ac consuetudinis, inbens huius maiorem habere
 rationẽ, quàm momentaneæ libidinis: huic enim
 præsto esse pœnitentiã, quæ factũ quidem doleat,
 insectũ tamen reddere nõ possit: adesse & timo-
 rem cõtinuum, qui pro magno habeat non prodi-
 sum dedecus: at conjugale consuetudinẽ & uo-
 luptatẽ habere securam, & cõscientiæ fiduciam
 tam apud Deum quàm apud homines: quin &
 conducibilis esse, si impolluta manẽs habeat se
 herili iure subditũ, potius quàm flagitij cõmunis
 consciũ: satius enim esse cõscientiã recte facto-
 rum, quàm peccati latebris fidere. His & alijs
 similibus uerbis mulieris impetũ retundere con-
 batur, tamq; à praua affectiõne ad rationis ar-
 bitrium reuocare. At illa ut hemẽcius instabat,
 & cum uerbis nihil proficeret, micctis manibus
 hominẽ ad obsequium cogere nitēbatur. Ibi uerò
 Iosephus intemperias mulieris ulterius nõ ferens,
 relicta etiã interula ex qua retinebatur, profilit
 è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim
 metu, ne suam perulantiam maritus cognosceret,
 decreuit prior Iosephũ falso deferre, & hoc pa-
 cto uindictã de eo sumere, dignũ muliebri astutiã
 rata, si accusationẽ praoccuparet: itaq; sedebat
 mœrens & perturbata, qui erat dolor ob fru-
 stratam

strata[m] libidinē, esse indignationē tentat, & pudici-
 cia simulans. Marito autē reuerso, & ad hūc
 aspectum turbato, causamq; scit ante: Ne uiuas,
 inquit, marite, ni sceleratū seruū, cubile tuum uio-
 lare conatū, digna pœna multaueris, oblitū &
 qualis in ades nostras uenerit, & quāta beneuo-
 lentia sit à te cōplexus: qui ingratisissimus haben-
 dus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à
 coniugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die fe-
 sto obseruata absentia tua, ut facile appareat,
 modestiam quam prius pra se ferebat, ab herili
 metu, non ab indole recta profectā. Quod ut au-
 deret, à te prater spem ac meritū indulgente cor-
 ruptus est: uidens enim omnia tua bona fidei ac
 dispensationi suae credita, grandioribusq; cōseruis
 se praepositū, aequum putauit uxore[m] quoq; tuam
 attrectare: & ut uerbis fidem astrueret, protulit
 tunicā, quasi in colluctatione relictā. Petephras
 autem uictus oratione ac lacrymis mulieris, &
 coniugis amoris plus aequo tribuens, omissa am-
 pliore ueritatis inquisitione, collaudata prius
 uxoris fide, audacis facinoris Iosephū damnatum
 in maleficorū carcerem coniecit: ob uxorisq; pu-
 dicitiam magis sibi placebat, testis iam cōperta
 ipsius honestatis. Iosephus autē innocentiam
 suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40.
 neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculo-
 rum necessitate tacitus ferens, una spe cōsolaba-
 tur, nimirum potentio[re]m esse Deum his qui se
 f s unxer

uinxerāt, cuius prouidentiam cōfistim est exper-
tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
gentiam in absolucendis operū pensis considerans,
tum formę dignitatem, soluit eum à uinculis,
eamq; miseriam aliquāto leuiorem reddidit: ui-
cti etiam commodiore quā reliquos uinctos uti
permisit. Caterū his qui in eodem erant erga-
stulo, quoties labor intermitteretur, consabulan-
tibus ita ut solent miseriarum socij, & inter se
causam damnationis percontantibus, pincerna
quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
des damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
traxit: & quia prudentem existimauit, uisum
somnia ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
esset presagium, deplorans suum infortunium,
cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
tem etiam somnūs diuinitus turbaretur. Dicebat
enim se in somnis uidisse trium palmium uitis
uvas è singulis enatas pendere grandes iam &
uindemia tempestiuas: easq; se exprimere, sub-
dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
hoc somnio rogabat, ut si quid scientiæ datum à
Deo haberet, interpretes uisionis esse dignaretur.
Ille uerò bono animo hominem esse iubet, & ex-
pectare intra triduum solutionem à uinculis, re-
ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
nuo sit rediendum. Interpretabatur enim uitem
fructum mortalibus in bonum usum asferre,
quando

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitia dissoluatur, adhuc molestia mæroresq; usu eius discutiantur, pro quibus letitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressam accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiaſti in somnijs. Tu uero memento mci postquam euentus hanc faustam predictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur te ad prænuntiatam hanc felicitatem discedente: neq; enim fontes in hac uincula sumus compulsi, sed ob uirtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiorrem habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam uoluptatem. Atq; ita pincerna, ut par erat, letus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidã seruus pistloribus regijs prapositus, in eisdẽ uinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoq; preterita noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar: ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulys, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autẽ alites absumpsisse omnia, ipso licet

licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præfagiū expectabat. Tum Iosephus coniectura somni facta, præfatusq; quòd mallet ei latiora prænuntiare, quàm quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipsi superesse, hoc enim significare canistra: tertia uerò cruci suffixum ab alitibus deuorandū, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisq; quàm ut Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam uinculus exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennij tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali uia ad libertatem præstructa. Pharaotes rex cum eadē nocte in somnijs duas uisiones uidisset, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil latū ut cōiungere poterat significantia: conuocatisq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretationē requirebat. Illis uerò nihil explicatibus, tanto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernā subit recordatio Iosephi, cuiusq; in hoc genus cōiecturis prudētia: & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agētī sibi oblata, cuiusq; enētū iuxta illius interpretationem: quodq; eadē die pistorū præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. Vinculum autē à Petephre coquo-

rum profecto, cuius esset seruus: ipsum autē dicere, apud Hebraeos se genere ac parentibus cum primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue cōtempseris hominē propter presentē miseriam: clarē enim significata somniorū ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitū rex, manuq; apprehēsum comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū praesagia, quemadmodū & illi enarrasti, rē gratissimam mihi facturus. *Cant* autē uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris: sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū lata. *V*isus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehemēter extenuatas macie ac uisu scedas: quacū deuorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miserē à fame uexate. *P*ost hāc uisionē experrectus ē somno turbatusq; dum mecum agito, quidnā sibi uelint species per somnū obuersata, obrepēte sensim sopore grauatus iterū obdormiui: iterumq; somniū uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. *S*picas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messiq; iā maturas: iuxta quas totidē alias spicas languidas & praeroris inopia deficiētib; similes:

qua

que cum illas alteras ingētes ac pulchras absum-
 psissent, attonitū miraculo me reddiderunt. Ad
 hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet spe-
 cie uisum, unū tamen & eundē euentū significat.
 Namq; & boues animal aratro & labori na-
 tum, uise ab exilioribus deuorari, & spica à de-
 terioribus absumptæ, famē Aegypto & sterili-
 tatem ad totidē prænūtiā annos, ad quod prius
 ubertatis felicitatem, horumq; fertilitatē a toti-
 dem sequētium sterilitate absumēdam. huic ino-
 pie nō facile uidetur prospicere & occurrere: id
 quod inde conijcio, quia macra boues deuoratis
 pinguibus, satiari non potuerūt. Sed ista Deus,
 nō ut terreat & cōtristet, prænūtiat hominibus:
 sed ut præmoniti sibi provideant, quo leuius im-
 minenti malo premātur. Tu ergo si uberioris tem-
 poris prouentus reposueris ac dispēsaueris, inse-
 quentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
 rex admiratus Iosephi prudentiā & sapiētiam
 percontaretur, quonā modo esset in futurū pros-
 ciendum ubertatis tēpore, quo tolerabilior feret
 uētura sterilitas: monuit & cōsultit Aegyptiis
 utendum parsimonia, & quod præsentī usui su-
 pcesset ad futurā necessitatē reseruandū: suāsit
 etiā ut indicta profectioe frumētī aratores iu-
 beret id in horrea cōdere, & quantum sat esset,
 & nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
 cōsilio quā interpretatione Iosephi collaudatis,
 ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; prou-
 dere

dere quæcunq; putaret in rē esse uel ipsius regis,
 uel populi: præsatus neminem sibi uideri magis
 idoneum ad hoc cōsiliū exequendum, q̄ ipsum
 eius auctorē. Quæ potestate à rege auctus, acce-
 pto etiam anulo regis signatorio, & iure purpu-
 ræ gestanda, in sella curuli sublimis per Ægy-
 ptum circumuectabatur, frumentumq; cōportaba-
 bat, tantū inde aratoribus demetiens, quātum in
 alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente
 causam cur hoc faceret. Trigesimū iam aetatis V.
 annū exegerat, in summo apud regē honore
 habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontom-
 phanechus ab eo cognominatus, quod occulto-
 rum inuentorē significat: sed & coniugium na-
 ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege cōnu-
 bium hoc procurante, uirginē Petephra Heliopo-
 litani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asane-
 the: ex qua & liberos genuit ante agrorū steri-
 litatē, ex his maior dictus est Ananasses, quo no-
 mine significatur obliuio, quia meliorē fortunam
 nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò
 Ephrames, quod redditū significat, eo quod ma-
 iorum suorum libertati restitutus esset. Ægy-
 ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
 ptemennio per diuitem affluentiam exacto, octauus
 annus fame infestabat, & quia malum impro-
 nisum erat, promiscua multitudo graniter labo-
 rans ad fores regie cōstuebat. Rex Iosephum ac-
 cersit, qui mox frumenta diuendendo seruator
 populi

populi citra cōtrouersiam exitit: nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiā exteris, existimās uniuersum genus hoīm inter se cognatum, & in rebus angustiis fortunatorū ope subleuari dignū. Et quoniā eadē calamitas & Chanaanā & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumētatum mittit, cum cognouisset quōd & exteris coforo uti liceret, solo Beniamī retēto, quem ē Rachele susceperat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptū peruenire, Iosephū accedunt, mercatū sibi permitti rogantes: nihil enim nisi ex ipsius sentētia gereretur: nā tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quā de se cogitantibus, quōd adolescens ab eis distractus iam per etatē faciei lineamēta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidē poterant tētare eos decreuit, quali mente essent präditi: nam & frumēti emēdi potestatem eis negauit, et pro speculatoribus cōprehendi uoluit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, & cognationē simulare: quī enim fieri posse ut uir priuatus tot, tam insignes filios educauerit, quae felicitas uel regibus rarō cōtingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quōue in statu per suā absentiam res eius interim fuerint, quid ue de Beniamine sit factum. sollicitus enim erat ne & eum, quemadmodum se, de medio sustulerint. *Et illos*
magnus

magnus pavor occupat, imminens periculū reputantes, & frustra se tantum iter cimensos existimantes: cumq; crimen amolendū uiderent, Rubelus natus maximus sic cōmunē causam agere cœpit. Nos neq; speculatū huc uenimus, neq; regi damnū aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū querimus, uenire huc cōpulit, fretos uestra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exteris quoq; salutē uobis debituris frumentum uenale proposuisse audiuimus. Quod autē fratres simus & ex eodē sanguine, uel facies nostra argumēto sunt non admodū inter se uariates. Pater nobis est Iacobus uir Hebraeus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostra satis prospera fuerunt. Caterū uno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domestica fortuna in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quā olim suauissimū fratris immaturus interitus: nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natus munimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis uos in detrimentum regis ac regni non uenisse, fratresq;

LIBROS
DEL DR.
EL MARCO

&

tresq;

tresq; esse ex patre quem nominasti, facietis
 mihi fidem hac ita si habere, si relicto interim
 uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum
 frumento ad patrem posseti, rursum ad me reuer-
 tami, adducetes uobiscum fratrem quem aieba-
 tis illic relictu esse: hoc enim erit argumentum
 uos nihil fingere. His uerbis percussis, ratiq; iam
 extremam calamitatem instare, lamentabantur
 fortunam suam, crebro iaciantes, adesse diras ultri-
 ces fratris per summam immanitatem oppressi. Ru-
 belus insuper increpabat seram & inutile eorum
 poenitentiam, fortiter ferenda mala dicitans quae
 Deus innocentiae uindex in impios fratres immit-
 teret. Talibus se inuicem alloquebantur, creden-
 tes linguae Hebraeae gnarum interesse uicinem,
 mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & sce-
 lus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent
 auctores facinoris, cui tum iustissimam poenam à
 Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate
 constitutos uidens Iosephus, dissimulare fratrem
 ulterius non ualens, quod lacrymae iam prorū-
 perent, quas etiam tam calari uolbat subduxit
 se de medio. Nec multo post reuersus, retento Si-
 meone qui interim obses esset dum fratres ad se
 redirent, frumentum emere permittos abire iussit,
 quum prius uni e suis mēdasset, ut pecunia quae
 pro frumento attulerat, clam in sarcinas indita,
 potestate abunde eis faceret: per egit mandata
 famulus. Iacobi uero filij reuersi in Chananeam

renuntiauerunt patri quicquid eis in *Aegypto* acciderat, & quòd pro specul uoribus regni fuerint cõprehensi: quumq; diceret fratres se esse, et undecimũ domi relictũ apud patrẽ noluisse illos credere: relictũ etiam *Simeonẽ* apud presidem, donec *Beniamin* illuc profectus, uerbis eorũ fidẽ astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus iuuenẽ cum eis mitteret. *Licobo* uerò filiorũ factum displicuit, & cũ ne *Simeonem* quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam *Beniamine* priuari: ac ne *Rubelo* quidẽ rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid *Beniamini* accidisset in itinere, in illos auus scuiret, *Iacobo* ut assentiret persuaderi potuit. At illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Ceterũ deficiente iam tritico, urgente fame cõpulsus *Iacobus* dilberauit *Beniaminẽ* unã cum reliquis mittere: non enim licbat eis in *Aegyptũ* reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incuberet, & filij rogare non desineret, adhuc tamen hesitabat. Tandẽ *Iudas* uir natura uhemẽs cepit liberius arguere patrẽ, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatẽ *Dei* possit accidere siue foris siue domi: se uerò in certã perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicũ à *Pharaothe* presidũ adimitur: habendã etiam rationem *Simeonis* incolumitatis, ne dum *Beniaminem* peregrinationi cõmittere cõ-

Gen. 43.

tur, interim ille ab *Aegyptijs* occidatur: crederet Deo salutē filij: se certē aut eum saluū redurū, aut illic unā periturū. Ac tum demū *Iacobus* cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī pretiū: addit et dona ferēda. *Iosepho* ex pronētū *Chanaan*. ea, *balaninū* unguentū, *stacten*, *trebinthium* & *mel*: atq; ita multis utrinq; fufis lacrymis à patre digrediūtur, fene miſcē timente ſaluti filiorum, illis contrā ſollicitis ne per ſuā abſentiā mœrori pater ſuccumberet. In hoc dolore integrū diem exegerunt: mox pater afflictaſ ſe domi ſuſſiſtit, illi in *Aegyptum* tendentes præſentem triſtitiā ſpe melioris fortuna leniebant. Quò poſtquā eſt peruentum, apud *Iosephum* diuertunt, nō parum ſolliciti, ne calūnia ſibi intenderetur, quaſi dolo molo prioris frumētī pretiū ſecum abſtulerint: quòd mox apud *Iosephi* diſpenſatorē diligenter excuſauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumētō dum ſaccos exinaniant, quā nunc bonā fide reportarent. Illo uerò negante ſe unquā eam pecuniam deſideraſſe. liberati hoc metu ſecuriores eſſe cœperūt: moxq; *Simeon* iam liber inter fratres uerſari eſt permiſſus. Interea *Iosepho* ab officio reuerſo, dona ei offerunt, & ſcitātī de patre, benè ualere aiūt: tum ille cognito *Beniaminē* ſuper'eſſe, quē inter eos uidebat, percontatur an is eſſet frater natu minimus: & audito quòd is eſſet, hoc tantum effatus, Deum uniuerſis rebus prouidere, ſeceſſit
 nol.

nolens ab eis aduerſi lacrymas, quas ulcerius
 continere non poterat. Acceptos deinde conui-
 uio inſiſit ordine, quo apud patrem ſolebant di-
 ſcumbere: cumq; omnes comiter haberet, dupli-
 cibus partibus Beniaminẽ honorabat. Post VI.
 cenã autem illis iam cubãtibus iubet diſpenſa- Gen. 44.
 torẽ frumentũ admetiri quod aſportaturi erãt,
 & pretiũ rursus in ſaccis abſcondere: in Benia-
 minis uerò ſarcinam cyphum argentiũ, quo ipſe
 præcipuẽ delectabatur, immittere. Id faciebat
 uolens experiri fratruũ animum, eſſentne adſu-
 turi Beniamini reo ſurti: an illo relicto, ac ſi ma-
 leficiũ hoc nihil ad ſe attineret, ad patrẽ reuer-
 terentur. Quæ ubi facta ſunt ut imperatũ erat,
 prima luce omniuũ ignari filij Iacobi proficiſcũ-
 tur aſſumpto Simeone, læti tam huius reſtitutio-
 ne, quã Beniaminis reditu, quẽ patri ſe redu-
 cturos fidem dederant: & ecce agmen equitum
 repente illos circumuenit, inter quos erat ſamu-
 lus qui cyphum in ſarcinam indiderat. Illis uerò
 turbatis inopinato incurſu, & rogantibus cur
 irruerent in uiros quos paulò ante honore ho-
 ſpitiũ dignati fuerint: Aegyptij cõtra ſceleratos
 inclamabãt, qui huius ipſius beneficiũ, Joſephiq;
 comitatis immemores, auſi ſint pro talibus me-
 ritus iniuriam reponere: daturosq; furti pœnas
 minitabantur: non ſefelliſſe enim eos Deum, li-
 cet ad tempus miniſtrum menſe ſefellerint: &
 nunc rogitare ſatis ne ſani eſſent, quaſi uerò

nesciant statim se ad pœnam rapiendos. His &
 simulibus uerbis famulus pra cætris insultabat.
 At illi ut qui nihil de dolo cõposito sciebãt, cõ-
 uincia bantur ei, demirari se hominis intẽperias
 temerè obycientis furti crimen eis uiris, qui ne
 fragmenti quidẽ pretium in saccis inuentũ reti-
 nuerint, sed secũ reportauerint, cum nullus de ea
 pecunia prater ipsos sciret, tantum abesse ut da-
 ta opera diuinum inferre uell. nt: ceteriorem ta-
 men rati inquisitionẽ quã negationẽ, iubet, eos
 scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi pœ-
 nas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto depre-
 henderetur: tanta erat securitas & innocentiã
 fiducia. Acceperũt illi cõditionẽ inquisitionis,
 supplicii tamen solus fore penes quẽ furtũ in-
 uentũ fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniũq;
 ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniami-
 nem ueniunt, nõ quòd nesciret in eius sacco late-
 re cyphum, sed ut accuratè officiiu facere uide-
 rentur: itaq; ceteri iã securi de se, de uno Benia-
 mine adhuc nõnihil erant solliciti: sperabãt tamẽ
 ne ipsam quidẽ in mali ficto deprehendendũ, adeò
 ut tam liberius indignarentur persecutoribus,
 per quorũ importunitatẽ stetit, ne bonã partẽ
 itineris iam confectam haberent. Vi uerò Ben-
 iaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt,
 ad lamenta & ploratus cõtinuo uersi, tum fra-
 trem deslebant mox furti suppliciu daturũ, tum
 suam ipsorum uictm, qui fidem de Beniaminis
 salute

faulce parenti datam præsenti casu fallere co-
 gerentur. Augebat etiam dolorē eorum, quod
 eum maxime euasisse omnia pericula uideban-
 tur, fortune inuidia peruenerint in tantam ca-
 lamitatē: atq; huius tam fratris quā parentis
 infortunij se aut res fatebantur, qui inuitū ac
 reluctantem ad puerū simul mittēdum precibus
 importunis tantum non cōpulsissent. Et equites
 quidem cōprehensam Beniaminē ducebāt secū
 ad Iosephum, sequētib; & reliquis fratribus.
 Tum ille uidens fratrem in carcerem contriso ex-
 teros lugubri habitu adstare: Itane, inquit, sce-
 lestissimi omnium uel meam humanitatem uel
 Dei prouidentia contempsistis, ut tam nefarium
 facinus cōtra hospitem ac benefactorem uestrū
 auderetis? At illi uicarios se pro Beniamine
 ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi cre-
 bra mēto, felicē eum qui morte à uita calami-
 tatibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quōd
 si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuria
 Deus tā seuerē in ipsos uindicaret: patris quoq;
 se pestē esse & infortunium maxima cui ad ue-
 terem luctū recentem hunc afferrent: nec desine-
 bat Rubelus denuō illis scelus eorum exprobare.
 Iosephus uerō negabat se alios morari, quorum
 innocentiam cōpertam haberet, contentus unius
 pueri supplicio: nā neq; hunc dimitti in gratiam
 insontiu equū esse, neq; illis alieni peccati pœ-
 nas persolvere: abirent quō uellent, se curaturum

ut tutum iter facere liceat. His uerbis grauiter
 iēctos, ceteros prae dolore uox defecit. Judas uerò
 qui patri adolescentem mittere persuaserat, uir
 alioquin etiā strenuus, decreuit se pro fratris sa-
 lute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Praeses,
 grauiter à nobis peccatum, suppliciumq; cōme-
 ritos, quod parati sumus omnes luere, licet non
 omniū sit culpa, sed unius natu minimi: sed quā-
 uis salutem eius penè pro deploratā habeamus,
 unica tamen effugij spes in clemētia tua boni-
 tateq; superest: quāobrem oramus ut non tam no-
 stri cōmissi rationē habeas, quā tuae naturae. &
 in hac causa non indignationē iustam, sed nati-
 uam tuā bonitatē in consiliū adhibeas: iramq;
 magno animo cōprimas, cui uulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus succūbere so-
 lent. Dispice quæso, num ex tua dignitate sit eos
 occidere, qui ipsi se dedunt ad poenā, & salutē
 non nisi precario tibi debere cupiunt, quā nō nūc
 primum tuæ benignitati sunt acceptā laturi: ne
 cōmittas ut illud beneficiū tibi pereat, dum fami
 creptis, & frumento liberaliter adiutis, etiā ad
 familiā eodem periculo laborātem domum ali-
 menta perserendi potestati fecisti. Eiusdē enim
 bonitatis est, seruare fame de uita periclitantes,
 & mortē meritis culpam cōdonare, quibus for-
 tuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est: eadē
 planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
 enim quos pauisti, & uitam quam prae fame
 desi

deficere non es passus denuo donabis, quo com-
 mendabilior sit tua clementia, dum & uitã do-
 nas, & per quã uita retinetur. Quin etiam
 Deũ ipsum existimo tibi hanc uirtutis exercẽda
 materiam suppeditare: ut appareat te proprias
 quoq; offensas benefaciẽdi uoluntati posthabe-
 re, & non in solos innoxios egenos liberalẽ esse.
 Quantũuis enim magna laus est opẽ ferre in re-
 bus angustis, nõ minus tamẽ principẽ ornat cle-
 mentia, præsertim in causa quã ad ipsius iniu-
 riam priuatim attinet. Si enim parua peccata
 remittentes merita laus sequitur, quid in capi-
 tali crimine iram cohibuisse, an non diuinã cle-
 mentia proximum uideri debet? Quod nisi Iose-
 phi interitu cõpertum haberẽ quã molestẽ scrat
 pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra la-
 borarem, nisi quatenus tibi clementia laudẽ cõ-
 ciliatura uidetur: & si non haberemus quibus
 mors nõstra luctum ac mœrorem sit allatura,
 æquo animo suppliciũ perferremus. Nunc uerò
 quãdo nõ tam nostri nos miseret, tamen si inuenes
 ahuc nõ multũ fructũ aut uoluptatẽ uita perce-
 pimus: quã parentis miseri, atate curisq; cõse-
 cti, has tibi preces illius quoq; nomine offeri-
 mus, et uitã nobis donari oramus, supplicio per
 hodiernũ malefactũ obnoxia. Ille certe uir bo-
 nus est, nosq; ut similes effemus genuit, dignus
 qui nunquã talem calamitatem experiatur, qui
 nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

seruciatur: quòd si talè nostri interitus nuntium
 acceperit, simulq; eius causam, nō sustinebit am-
 plius uiuere, nostræ mortis infamia illius mortē
 appropinquabit, hoc ipso infeliciores, quia ne nostri
 dedit coris rumore sentiret, è uiuis excessisse uide-
 bitur. His igitur perpensis tamen si ad iustam in-
 dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
 uindicta gratiā facito: & plus illius miseratione
 apud te ualeat, quàm nostra iniquitas. Deser
 hoc honoris senectuti eius, que si nobis orbetur
 superstes durare nec uolet nec poterit, deser tui
 parentis memoria, deser ipsi patris uocabulo
 quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pa-
 ter hoc felix faxit ac perpetuum: quem & ipsum
 honorabis hac pietate propter comune nomen, si
 te calamitatis senis patris misereat, quā orbatū
 manere est credibile. Nunc inum est que nobis
 Deus dedit cū iure possis, nō auferendo iterū da-
 re. & hoc pacto Dei benignitatem imitari, &
 hac parte simulē ei fieri. Cum enim tantundē ad
 utrūlibet ualeas, prestat bene facere quā male,
 & potestate contentus sui iuris nō meminisse, sed
 tantū ad seruādos homines potentiā tibi datam
 existimare. & quo pluribus salutē dederis, hoc
 te ipsum illustriorem fore. Poses autē fratri erro-
 ris uenia data nos omnes seruare: neq; incolum-
 mes esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domum
 absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic feren-
 dum est quicquid frater tulerit: neq; enim aliam
 grat

gratiam à te Præses petimus, si hanc non impe-
 tramus, quàm ut nos eodẽ afficiamus supplicio, non
 secus ac sceleris socios: hoc enim satius facit,
 quàm si præ mœtore nobis ipsi manus inferamus.
 Non addam iuuenem esse, & per ætate nondum
 satis sapere, & talibus nõ grauatim uenia dari
 solere: sed hic finẽ dicendi faciã, ut siue damne-
 mur, mihi imputetur non satis diligenter huic
 cause patrocinato: siue absoluamur, in solidum
 hanc gratiã tuæ clementiæ ac bonitati debea-
 mus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non so-
 lum nos seruaeris, sed plura etiã quàm nos ipsi
 in causa nostrã quæ pro nobis faciant uideris.
 Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad sup-
 plicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ser-
 uitium addicere mauis, ego tuis ministerijs ma-
 gis sum idoneus, & ad utrumuis ut uides magis
 paratus. His dictis Indas promptus ad quiduis
 pro fratribus salute libenter subeundum, accedens
 Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac
 placare iram conatur: pariq; modo & ceteri
 prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Gen. 43.
 Iosephus autem pietate uictus & iam agrè
 personam irati sustinens, ablegat alios qui tum
 aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosce-
 rentur: cumq; soli essent, aperit seipsum & insit:
 Pietatem uestrã & amorem, quo fratrem pro-
 sequimini, non laudare non possum, quem maio-
 rem comperio, quàm expectaram, coniecturam
fac

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum: cuius quoniam egregiū specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius uoluntati totū ascribo, qui uobis in præsentia cōmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem, optatam magis quàm speratam cognoui, et uos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuinæ prouidentię in hoc tempus cōmuni nostræ utilitati prospiciētis gratiam habere: quàm uestræ, ut tum uideri poterat, malitiæ meminisse. Vos quoq; tēporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consiliū bonū euentū libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquā contristari. Quid est enim cur uos male habeat iniquæ quondam uestræ sententiæ pœnitentiæ, quæ frustratam esse iam uidetis? Latet igitur hæc diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis sollicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercيدات, priusquam ille in cōspectum meum ueniat, & horū bonorū fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare uos huc uolo. Nō enim decet mihi

mihī charissimos ab hac mea felicitate abesse, praesertim fame quinq; adhuc annis duratura: haec locutus cōplectitur fratres. Illi uerò in lacrymis erant ac mærore, tanto maiore pœnitentiâ, quòd in tam bonū fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset letatus est, donauitq; eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem descendenda: qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filijs statum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiuit cum rege administrâs Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tamesi aliquantisper ut uidebatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migravit. CAP. IIII.

VT uero uentum est ad puteum iuramenti, *Gen. 46.* oblato Deo sacrificio, cum timeret ne filijs propter ubertatem Ægypti cupiditate habitande regionis captis posteritas sua non rediret in Chananeam occupatura eam iuxta promissa.

promissa Dei: necue inconsulto Deo migratione
 presenti facta genus ipsius clade aliqua scriberetur:
 ad hæc ne forte ipse antequam Iosephum aspiceret
 contingat, ex hac uita eximatur: talia uoluntanti
 in animo et somno grauato Deus per uisionem
 adstitit, cumq; bis nominatim inelamauit. Quo
 rogante quisnam esset: an non agnoscis, inquit,
 Iacobe Deum perpetuum tam tuum quam tuorum
 maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui
 contra patris tui propositum principem familie te
 constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus
 esses, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires
 & liberis multis et facultatibus auctus: incolumem
 etiam progeniem tuam seruari, & quem amisisse
 uidebaris Iosephi, ad tam sublimem dignitatis
 fastigium euexi, ut non multum a rege Aegypti
 differat. Nunc quoque in hoc ueni, ut me ducem
 huius itineris habeas, utq; tibi praenuntiem
 inter manus Iosephi te esse uita exiturum, &
 posteritatem tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrem, occupaturamq; terram
 cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio
 fructus eo libentius in Aegyptum cum filiis ac
 nepotibus properabat, qui erat in uniuersum
 LXX. eorum nomina cum sint duriora non eram
 adscripturus, nisi propter quosdam, qui nos
 Aegyptios contendunt esse, non Mesopotamios.
 Ergo Iacobi filij suæ duodecim, ex quibus
 Iosephus iam antea uenerat: recedendi sunt
 nunc reliqui, cum sua quisque progenies

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essarō, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Lewis quoque tres fuerunt, Gelsemis, Caathus, Mararis. Iuda item tres, Sala, Phares, Zars, & duo filij Pharae Efron & Amyrus. Issachar & quatuor, Thulus, Phruvas, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephraem: alteri uerò Beniamini fuerunt decem, Ba lossus, Baccharis, Asabel, Gela, Nomanes, Ifes, Aros, Nompithis, Optais, Sarodus: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septē: & legitimū quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala uerò samlæ Rachelis fuerūt Danus & Nephthalim, quæ quatuor sequuntur filij, Elemus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano uerò unicus erat filius nomine Ugis: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autē & Asserus nati fuerunt è Zelpha Lia famula: ex his Gadem sequuntur filij septē, Zophonias, Ugis, Sunis, Zabros, Serimes, Erodes, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorū nomina Iomnes, Essus, Iubes, Havis, Abarus, Azelmuel: his quindecim adiectis ad prædici-

Elos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit, qui præ nimia latitia minimū absuit quin expiraret: sed Iosephus cum resouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamē equē ac pater. Deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse eū familia Iacobum: quo audito latus ille percontatus est Iosephum quibusnā studijs potissimum delectarentur: ait, pastoralem artē calere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortē distraherentur, sed ut unā degentes curā patris haberēt: tum ne qua emulatio cū Aegyptijs interueniret, si circa eadē cum illis studia uersarētur. Nā ei gēti nō erat licitū greges aut pascua curare. Iacobo autē salutariū ad regē perducto, post faustas ominaciones acceptas, rogauit eum Pharaon, quantum tēporis uixisset: & cum audisset triginta supra centū annos natū, admiratus est hominē tam longauū: cumq; ille adieciisset maiores suos lōgioris aetatis fuisse, iussit eum eū filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Famēs autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; ullis de calo pluuijs: ad hæc

grauius

grauius erat malum, quia uulgo improuifum,
 qui nihil parati habebat, neq; Iofephus frumen-
 tum dabat niſi numerata pecunia: qua poſtquã
 defecit, pecudes ac mancipia pro frumento per-
 mutabant: quibus uerò agri fuere, partem ali-
 quam in pretium alimentorum regi decidebant:
 cumq; ad hunc modum omnes eorum poſſeſſio-
 nes in ius regis deueniſſent, alius aliò migrabãt,
 quò certius eſſet regiam dominium: ſoli ſacerdo-
 tes immunitatem & agros retinuerunt. Poſtre-
 mo hæc neceſſitas adeò non corpora ſolum, ſed
 & animos gentis in ſeruitutem redegit, ut nihil
 turpe putarent quo uictus utcumq; parari poſ-
 ſet. Poſtquam autem ceſſauit fames, & rigante
 flumine terra ad priſtinam fertilitatem redijt,
 Iofephus regionis urbes obeundo, conuocata per
 ſingulas multitudinem, agrorum quos regi ceſſe-
 rant uſum fructũ illis reſtituit, & adhortatus,
 ut non ſecus quàm proprios colerẽt, iuſſit quin-
 tam partem fructuum regi pendere, qua ei iure
 dominij deberetur. Qui læti inſperata reſtitutio-
 ne agrorum culturam ſtrenuè aggrediebantur:
 atq; hoc pacto tum Iofephi autoritas, tum gen-
 tis erga regem beneuolentia non mediocriter cre-
 uit: & ius quintæ partis frugum etiam penes
 regum poſteros ac ſucceſſores permansit. Ia- VIII.
cobus autem cum decimumſeptimum annum in Gene. 48.
 Aegypto exegiſſet, inter manus filiorũ uitam 49. 50.
 finiuit, precatuſ eis prius prosperitatẽ et abun-
h
dantiam

dantiam, & uaticinatus quòd singulorum posteri in partem possessionis Chananaea terra essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. Praeterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephraemen & Manassen in suam numerum admitterent diuisuri sorte Chananaeam, quemadmodum postea dicitur. Postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos centumquingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna premia Dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. Caterum fratribus recusantibus eum eo reuertì, quòd timeret ne defuncto patre in se uindicaret, cum non amplius esset in cuius gratiam daturum ueniam speraret, iussit eosposito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uita anno exacto, uir admirabili uirtute praeditus, in omnibus negotijs prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est, ut neque externum genus, neque calamitas, de qua diximus, quicquam offecrit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres uita

felicis

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorū corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananeam per Hebræos, dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos cccc. CAP. V.

Aegyptij gens delicata & ad laborem se- IX.
gnis, uoluptatibus solim, & captandis Exod. I.
unācunq; lucris dedita, malè uolebat Hebræis,
quòd per inuidiam ferre equo animo illorum se-
licitatē nō poterat. Vidētes enim genus Israēli-
tarum florere, & opibus labore atq; industria
quasitis abundare, non satis iusta sibi: eorum in-
crementa existimauerunt: & cū iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus obliterasset, re-
gnumq; Aegypti in aliam familiam demi-
grasset, inhumanè tractabant Israēlitas, & ua-
rijs laboribus atterebant: nam & flumen in
multas fossas diducere sunt iussi, & mœnia
exadificare, & aggres exstruere, quibus inun-
dationes fluminis arcerentur: pyramidem etiam
in sauis substructionibus uexabant gentem no-
stram, cogendo varias artes ediscere, & labori-
bus ferendis asuescere: atq; in hunc modum per
cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id
h i agentib

agentibus ut Israëlitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, eui genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorumq; prædictionibus multum tribuit, prænuntiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quendam res Aegyptiorum olim grauitè afflicturn, Israëlitas contra euecturū, si modò ad ætatem adultam perueniret: nam & uirtute fore præcellētissimam, & gloria per omne æuum celebrē. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum regium contemnerent: proposuit etiam pœnam si quis clam seruare factus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurū quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum atq; ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur.

sed

S. d. nemo potest Dei uoluntati resistere, etiamsi Exod. 1.
infinitas artes in hoc cōminiscatur: nam et puer
de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regijs
observatoribus clam fuit educatus, & uatum
non fuisse uanū euentus rei cōprobauit. Ama-
rames Hebraeus uir inter suos nobilis, sollicitus
tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis
ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd do-
mi prægnantem uxorem haberet, inopia consiliū
laborabat: & ad implorandum diuinum præ-
sidium conuersus, orabat ut tandem miseraretur
homines à quibus unis perpetuo cultus fue-
rit: daretq; finem præsentis afflictionis, quæ toti
generi perniciem minaretur. Deus autem preci-
bis supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei
per somnum, iussitq; in futurum bene sperare.
Memorem se esse pietatis eorū à maioribus ac-
ceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec pro-
genitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem
ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo
fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in
Chananasam profectum præter reliquas felici-
tates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, et
successoribus amplas regiones reliquisse, Isma-
heli Arabiam, Chaturæ filijs Troglodytidem,
Isaco Chananasam. Res etiam bello meo auspi-
cij feliciter ab eo gestas nunquam sine impieta-
tis & ingratitude nota non meminisse pote-
stis. Jacobi uerò nomen etiā apud exteras gentes
h 3 celebre

celebre est, tum ob eam felicitatē in qua ipse uixit, tum ob eam quae posteris eius quasi hereditario iure obligit: qui a septuaginta uiris patrē in Aegyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerū creuerunt. Nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam uestrā incolumitatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim iste cuius natiuitatis metu Aegyptij factus uersos ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit praeter opinionē educatores natus, suo tēpore Hebraeos ex Aegyptia seruitute liberabit, memoriamque sempiternā hoc praeclearo facinore consequetur, non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosque posteros cōferente. Fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse et posteris eius in omne aeuū. His per uisionē cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quae res utrisque sollicitudinē auxit: iā enim nō puero tantū timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fide fecit mulieris partus, quae tā facile est enixa, ut obseruatores fefellerit, nihil sentiētes eorū quae in uulgaribus puerperis sentiri solēt. Nunc infantulū per tres mēses clā nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa irā regis incurreret, ac mox & ipse unā cum puero sublatus ē medio promissionē Dei faceret irritā, maluit salutem filij totam

filij totã ipsius providentiã cõmittere: ratus etiã si
 puer lateret, quod tamen perdifficile erat, mole-
 stum tamen in continuo periculo uiuere, non eius
 tantum, sed & suo. De Deo uerò certam spem
 habebat, prouisurum ut oraculi ueritatẽ euentus
 indicaret. Hoc cõsiliu postquam satis placuit,
 excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro
 contexto, quantus infantulum commode capere
 poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare
 possët, indiderunt puerũ: atq; ita in flumen proie-
 cti salutem diuina providentiã commiserunt. In
 hunc modũ cum à flumine deferretur, Mariame
 infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
 pam descendebat, obseruatura quò tandem pa-
 pyraccum illud uas deportaretur à flumine. Hic
 uerò manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
 mana sapientiã, sed omnia bonitate illius omni-
 potenti confici: eosq; qui propter utilitatẽ suam
 aut securitatẽ alijs perniciem moluntur, quan-
 talibet utantur diligentia, saepe tamen uoti com-
 pletes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
 committunt, præter opinionem è medijs periculis
 emergere: quod et in hoc puero uidere licet. Erat
 filia regi nomine Thermuthis: hæc dum ludit ad
 ripas fluminis cõspicata uas fluitans, missis na-
 tatoribus iubet lectulum ad se in ripã extrahi:
 quo ut iussu erat allato, mirè placuit puer,
 quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauo-
 re Deus Moysen profecutus est, ut cum fecerit ab
 h 4 illis

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius natiuitatē reliquos quoq; Hēbraeos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicunde adduci, quæ puero mammā præbeat: quo nō admittente mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā adduceretur, Mariamē quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres: q̄ si Hēbraeam aliquam accerseres, tum fortē popularis mammam admitteret. Cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & Lelantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, redijt adducens communem matrem, ignotā omnibus qui tum aderant. Tum infans perquā libenter inhære mamillæ uisus est: & rogāte regina mulier cōmissi infantis curam suscepit: & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij uocant moyses uerò seruatos: quare composita uoce ex utriusq; nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentissimus Hēbraeorum euasit, ita ut Deus iam antè prædixerat: erat enim ab Abrahamo septimus, nam ipse Amaram filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris equalibus sapere

sapere uidebatur, et quicquid ageret, noua qua-
 dam indole res magnas olim gerēdas pra se fere-
 bat. Post tertium uerò annu aetatis admirandam
 gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat adeo
 tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine nō obstu-
 pesceret: & persaepe accidebat, ut dū gestatur ac
 circūfertur, obuios quosq; in se cōuerteret, ita ut
 relictis serijs negotijs mallōi praecl: ni eius for-
 ma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia,
 ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent:
 quo factū est ut Thermuthis hunc sibi filiū ado-
 ptauerit, cum alioquin germanis liberis careret:
 allatumq; patri ostētabat, dicens de successore se
 cogitare, etiā si Deus illi nullū filium gignere de-
 derit. Hunc puerū, inquit, ego educaui non minus
 indole quā pulchritudine diuina excellentem,
 quem Nilus ipse in sinū meum tradidisse uideri
 potest, quē decreui adoptare mihi filiū, tibi uerò
 in principatu ac imperio successorē: & cum di-
 cto patri infantem in manus imposuit. At ille
 postquā acceptū ad pectus appressisset filia gra-
 tificaturus comiter diadema suū eius capiti im-
 posuit. Moyses uerò capiti pueriliter detractum
 prolabi in humū passus, pedibus etiā calcauit: id
 quod mox ominosum est uisum, & regno nihil
 boni portēdere: moxq; ille sacrorū scriba qui na-
 tinitatem eius Aegypto cladem allaturā pra-
 dixerat, occidere puerū uolebat, uociferans: Rex,
 puer iste per cuius necem nobis securitatē Deus

pollicetur, uaticinium iam cōfirmauit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam *Aegyptijs* metū, quā *Hebraeis* spem & fiduciā adime. *Thermutis* uerò confestim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui *Deus* talem animam indiderat, *Moyſis* saluti prouidens: itaq; educabatur quā accuratissimē. Quamobrem *Hebræi* quidem felicitatem suo generi sperabāt, *Aegyptijs* uerò suspecta erat hæc educatio. Sed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi *Moyſes* sublatus esset, magnopere uideretur procuraturus *Aegyptiorum* commoda, abstinerunt ab eius cæde.

- x. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui sue uirtutis specimē edidit, & quantum momenti uel suis uel *Aegyptijs* esset allaturus, occasionē nactus talem. *Aethiopes* qui supra *Aegyptiū* incolunt, agebant & ferebāt facultates *Aegyptiorū*: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuriā coniunctā ulturi: mox prælio cōmissō, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter cōpulsī retro ad suos se receperunt: quo successu elatī *Aethiopes* fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non uterentur, cōcepta spe subiugandæ *Aegypti*, late eam populabantur: degustataq; prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur: cumq; uicinas regiones peruagātibus nemo cum armis obuiam
ireta

iret, pergebāt ulterius *Aemphim* usq; & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus *Aegyptū* pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant: cumq; responsum esset, *Hebraeum* in auxiliū aduocandū, rex à filia postulauit *Moysem*, qui uniuersis copijs cum imperio praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurādo obstricto, nihil in pernitiē inuenis machinaturum, pro magno hoc auxiliū imputās, & sacerdotibus probro dans, q̄ non puderet n̄ic eius opem implorare, quē prius ut hostem occidendū esse monuerunt ac iusserint. *Moyse* uerò *Thermuidis* simul ac regis rogatu libēter hoc negotiū suscipit: quod factum gentis utriusq; uatibus laticiam attulit. *Aegyptū* post partā eius uirtute de *Aethiopijs* uictoriā, occasione sibi per dolum tollēdi nō de fore sperabāt: contra *Hebraei*, *Moyse* copijs praeposito, adfore sibi facultatē euadēdi ex *Aegyptia* seruitute. Ille uerò uolens hostem opprimere priusquā de aduētū suo cognosceret, non per fluminis ripā, sed per interiora terra expeditionem fecit: qua in re satis declarauit quātum ingenio polleret ac prudentia: cum enim hoc iter difficile esset pra multitudine serpētum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quae nusquam alibi reperiūtur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdā uolucres, ut non solum humi latētes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad se-

curum iter exercitus stratagemā dignum admiratione: uasa enim plexilia non pauca ē papyro in arca formā fisci curauit, quae completa ibibus secum deferbat. Est autē hoc animal infestissimum serpentum generi: quapropter fugit ante earum insectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuoratur: sunt autem mansueti alicis, & cōtra solos serpentes ferores. de quibus nunc desino plura, utpote apud Graecos non incognitis. Postquam igitur uentum est in terram uenenosis bestiolis scatentē, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impune peracto nec opinos Aethiopes inuasit: commissosq; praelio fusos ac fugatos, & spe occupandae Aegypti frustratos retro in suam regionem compulsi: nec hoc contentus oppida illorū euercebat, & ubiq; magna caedes hostium patrabatur: quo factum est, ut post haec auspicijs Moysis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus pra se ferret, ut nihil non laboris toleraturus uideretur: iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. Ad ultimum cōpuli in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suae nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. Erat autem penē inexpugnabilis, utpote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad eius munitiōem & alijs fluuijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent: itaq; sita in insula, & muro ualido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat ho-
 stem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flu-
 mina ad eorū inundationes prohibēdas instructi,
 ad hoc quoq; tū proderant quòd hosti etiam post
 superata flumina aditū ad urbem oppugnādam
 negabant. Hic cū *Moyfes* desiderare exercitum
 otiosum agrè ferret, hoste non audente manus
 conferere, interim tale quiddam accidit: Erat
Aethiopum regi filia nomine *Tharbis*: hac
Moysem mœnibus exercitū admouentē & egre-
 giè dimicantem conspicata, uirtutemq; uiri ad-
 mirata, qui & *Aegyptiorū* fortunā labantem
 in integrū restituisse, & *Aethiopus* modò ui-
 ctore in extremum periculum adduxisset, uehe-
 mēti eius amore est correpta: quo indices crescēte,
 mittit ad eum è seruis fidiſsimos cōiugium suum
 offerens. Assensit ille hac cōditione iureiurando
 fumata, post urbē sibi traditam ducturū se eam
 uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Scintum
 est nihilominus in hostem, & aetis Deo gratijs
 nuptijsq; celebratis, *Aegyptiorū* exercitus ui-
 ctor domum est reductus. Illi uerò decepta salute
 odium pro gratia *Moyſi* reposuerunt, & maio-
 ribus studijs insidias cōtra eum machinabantur:
 suspicatiq; ne rebus feliciter gestis clatus, res no-
 uas in *Aegypto* moliretur, apud regē eum cœdis
 accusauerunt: iam enim & ipse suspectum ho-
 minem habere cœperat. partim inuidia motus,
 ob bellum fortiter ac prudenter administratum,
 partim

partim etiã metu alicuius cladis, sollicitantibus
 huc & irritantibus indefinẽter scribis ac sacri-
 X I. ficis: ut iam Moyses minimo minus abesset à
 perniciẽ, opprimẽdus dubio procul, nisi rem olfa-
 ciens in ipso tẽporis articulo se clam subduxisset:
 & cùm uias obseruari intelligeret, per solitudi-
 nes fugam arripuit, quã euasurũ inimici minime
 suspicabãtur: & quamuis alimẽta nusquam in-
 ueniret, in ediam patientia superabat: cumq; ad
 urbẽ Madianã peruenisset, in rubri maris litore
 sitam, denominatam ab uno ex Abrahami &
 Chaturæ filijs, sedens ad quendam puteum lassitu-
 dinem ex laborioso itinere contractã recreabat.
 Erat enim tẽpus meridianum, & urbẽ iam in
 prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
 natum ex incolarũ uiuendi ratione, per quod &
 uirtutẽ suam declarauit, & melioris fortunæ oc-
 casionẽ inuenit: cùm enim ea regio labore aqua-
 rum inopia, pastores operã dabant, ut primi pu-
 teos occuparẽt, ne fortẽ exhausta aqua ab alijs,
 ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt
 igitur ad puteũ septẽ uirgines sorores, Raguẽlis
 sacerdotis filia, qui in magno honore ab eius loci
 habitatoribus habebatur: quæ patris gregũ cu-
 ram gerentes, id quod etiam per fœminas apud
 Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum
 satis uidebatur, gregibus eam potandam in la-
 cunas ad hunc usum factas diffundunt. Cumq;
 pastores superuenissent, & repellendo puellas
 aquam

aquam sibi usurparent: *Moyfes* iniquum ratus, non ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & se inspectate uim uirorum plus pollere quam ius puellarum, ab actis usurpatoribus auxilium eis, ita ut decebat, prauit. At ille accepit beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adiuta fuerint, ei retulerunt: rogabantque, ne illi hoc beneficium periret. Tum ille collaudat a puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit ut *Moyfes* adducerent merita gratiam recepturum. Qui ubi uenit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum ait: relaturam enim se gratiam, non modo parem, sed aliquanto maiorem. Deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hanc pecorum, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem cum ac dominum constituit. Hanc fortunam *Moyfes* natus apud *Iethegleum*, quod *Raguelis* cognomen erat, degere apud socrum pascens pecora. Ali-
XII.
Exod. 3.

quanto uero post, egit pastum greges in montem, qui dicitur *Sina*, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde commodam: abundabat enim herba, eo quod ualgatio rumore nomen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit prodigium: ignis enim rubi fruticem depascere uisus,

uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuiſſet. Ille tam inopinato ſpectaculo nõ mediocriter attonitus magis etiam obſtupuit, poſtquam uocem ex igne emiſſam, & nominatim ſibi uocato uerba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non ſit ueritus locum hæcenus ob religionẽ hominibus inacceſſum calcare, & cõſuluit inſuper ut quamlongiſſime a flãmibus abſcederet: & contentus quidem ſit hac uifione: non indignus ea, propter ſuam ac maiorum ſuorum uirtutem habitus, ceterum ulterius nihil curioſe inquiret. Prædixit etiam quantũ honorẽ ac gloriam conſecuturus eſſet apud homines diuino fauore aſſiſtente: iuſſitq; cõfidenter in Ægyptũ proſciſci, futurum illic ducem ac ductorẽ Iſraelitarum multitudinis, & liberaturũ cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi ſunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis uſtri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatẽ illos perducante. Sed fac memineris, ut educlis Iſraelis ex Ægypto in hoc loco ſacrificiũ gratiarum actionis ob felicem ſucceſſum offeras. Et oraculum quidẽ tale ex igne prodiit. Moyses uerò tam uifis, quam auditis, territus inſit: Potentiæ quidem tuæ, domine, quem et ego ueneror, & maiores mei coluerunt, non ſum tam inſanus
 ut pã

at parère dubitem: attamen non intelligo quo-
 modo uir priuatus & nullis uiribus pradius,
 uel meis persuadere potero, ut relicta terra, quã
 nunc habitant, me ducem sequantur: uel etiamsi
 persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus ut
 illos exire permittat, quorum opera & labore
 constat Aegyptiorũ felicitas. Deus autẽ in-
 illum securũ esse de toto hoc negotio, se illi nun-
 quam non adfuturum pollicitus: & sine uerbis
 opus fuerit, uim persuadendi largiturũ: sine ope
 ribus uiriũ satis additurũ. Mox insit, ut uirga
 in terrã proiecta fidẽ promissorũ acciperet: quo
 factõ, draco humi repebat, & in spiras se cõ-
 uens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis
 insequeretur: ac mox denuõ in uirgã est mutatus.
 Post hoc manũ in sinũ mittere iussus cũ paruif-
 set, albam & colore calci similem exemit, qua
 mox in pristinũ colorẽ rediit. Iussus deinde aquã
 è propinquo haustã humi effundere, uidit in co-
 lorem sanguincũ uersam. Ad hæc stupentem ut
 confidat hortatur, cũ sci at maximum sibi adiu-
 torem affore: utq; apud omnes his prodigijs utẽ-
 do fidẽ illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu
 omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus
 in Aegyptũ properaret, neq; die neq; nocte iter
 intermittẽdo: neue diu tẽpus terendo, longiorem
 Hebræis seruitutẽ et afflictionẽ redderet. Moy-
 ses autem nihil axipius dubitans de promissio-
 nibus, quãrum certitudinem tot argumentis au-
 ditiis

ditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in Aegypto, cum exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturum nominatim
 eum ad sacrificium inuocare posset. Tum Deus
 aperit ei suū nomē, nunquam ante a hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius
 nec fas esse arbitror. Moysi: uerò nō tunc tantum,
 sed quotienscunq; opus esset talū prodigiorum
 facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditi ueritate, deq; Dei adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut tandē &
 sui liberarentur, & Aegyptū insigni aliqua
 clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pha-
 raothem Aegyptiorum regem, sub quo ipse fu-
 gerat, esse defunctum, à Raguēle cōmētiū ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
 Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 lium suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat Raguēlis fi-
 lia, liberisq; communibus, Gerso & Elezaro,
 iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, postlerius, Dei au-
 xilium, quod diuina ope insidias Aegyptiorum
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, Aaron frater uenit obuiam. Deo sic iu-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat.

XIII.

ditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in *Aegypto*, cū exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturus nominatim
 eum ad sacrificium inuocare posset. Tam *Deus*
 aperit ei suū nomē, nunquam ante a hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius
 nec fas esse arbitror. *Moyse* uerò nō tunc tantum,
 sed quotienscunq; opus esset tal:ū prodigiorum
 facultas aderet, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditi ueritate, deq; *Dei* adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut tandē &
 sui liberarentur, & *Aegypti* insigni aliqua
 clade afficerentur. Cumq; cognouisset *Pha-*
raothem Aegyptiorum regem, sub quo ipse fu-
 gerat, esse defunctum, à *Raguēle* cōncarum ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 lium suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat *Raguēlis* fi-
 lia, liberisq; communibus, *Gerso* & *Eleazaro*,
 iter in *Aegyptum* arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, postlerius, *Dei* au-
 xilium, quod diuina ope insidias *Aegyptiorum*
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, *Aaron* frater uenit obuiam, *Deo* sic iu-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat.

XIII.

noſſent, non minus peritos huiusmodi artiũ: nec
 eſſe cur ſe *Moyſes* iactare debeat, quaſi ſolus di
 uina præ ceteris uirtute polleat, atq; ita apud
 rudẽ multitudinem quaſi ſupra mortalẽ condi
 tionẽ poſitus, ſe uenditet: conſeſtimq; cũ & ipſi
 ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſa.
 Tum *Moyſes* nihil his motus, ne ipſe quidẽ, in
 quit, ignoro aut contemno artes *Aegyptiorũ*:
 attamen que ego operor, tanto præſtantiora eſſe
 aio, quã iſtorum magiam, quanto interuallo res
 diuina humanas poſt ſe relinquit: iamq; mani
 feſte declarabo, non eſſe hæc præſtigias, ueritatis
 ſpecie parũ cautis imponentes: ſed ipſiſſimã Dei
 uirtutẽ, argumentũ omnipotentis illius uolũta
 tis apud incredulos futurã: & cum dicto uirgã
 in terram mittit, iubens ut fiat draco, que mox
 dicto parens *Aegyptiorum* uirgas que draco
 num ſpecie reptabant, unã poſt aliam aggreſſa
 omnes ad unam deuorauit, ac mox in priſtinam
 ſpeciem reuerſam *Moyſes* ruriſum ſuſtulit. Rex
 autem ad indignationem magis quã admirationem
 hoc factõ cõmotus, cum nihil acturũ re
 ſpondiſſet, neq; quicquã *Aegyptiacis* artibus
 proſecturũ, mandat operarum ex auctori qui He
 braeis erat præpoſitus, ut de labore nihil eis re
 mittat, ſed grauioribus etiam quã ante operũ
 difficultatibus premat. At ille prius paleas eis
 ad lateres fingendos præbere ſolitus, poſthac id
 facere deſiit: ſed interdum detẽtos in opere, noctu
 ad

ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moyses autem neq; *Exo. 16.* minis regis à proposito deterrebat, neq; assiduis suorū querelis, ut à cœpto desisteret, uel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaq; denuo regē accedit, suadens ut dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos: hoc enim ipsam iussisse, nec posse quenquā eius uoluntati resistere: quapropter dandam operā ne fauorem eius contēnere uideatur, utq; populo potestatem exuendi faciat, ne fortè contra moliendo posthac culpā in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualis Dei uoluntati resistentibus tueri solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: & tum terram tum aërem illis infestū existere, tum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis: atq; hæc mala non posse cuitare Ægyptios, etiā si Hebræos regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectio-nem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moysis, neq; uel tantillam ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerūt: quæ singulatim recēsebo, tum propter eorū uouitatē, tum ut eo magis appareat, non uanas fuisse uatis nostri prædictiones: postremo quia hominū interest talia cognos

Exod. 7. gnoscere, quò magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cõmoueri solet. Primum amnis sanguineis fluentis prolabēs, ad potus inopiã eos redegit, cū praterea nullum fontē habeant: nec coloris tantū id erat uitium, sed si quis sibi coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, Hebraeis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturã retinens. Quo miraculo rex inops cõsiliū, timēs incolumitati gētis, permisit Hebræos abire: cūq; malū cessasset, rursus ad pristinam mentē redijt, scētentiã suã reuocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliã plagã Aegypto infligit: Ranarū uis immēsa terrã eorū populabat, refertus erat & fluiuius, ut aqua inde non nisi sanie harū uiciata hauriri posset, immortētibus earum plerisq; & impurescentibus: plena erat & terra turpi limo ex quo enascebātur, rursusq; in eundē resoluēbātur: quin & domesticum uictū sœdebāt in esculentis atq; poculentis nusquã nō repere, et in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut omnia sœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitantur Aegyptiū, rex iubet Moysen cum Hebraeis abire quò uelit: & quãprimum hoc dixit euauerunt rana, terraq; simul & flumē in pristina naturã sunt restituta. Vix dum hoc malū cessauerat, cum Pharaotes denuo mutatus,

prio

priorū oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarū etiā afflictionū naturas experiri uellet, negabat exitum quē prius cōcesserat timore magis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulentū iudicat: pedunculorū enim magna uis è corporibus Aegyptiorū scatebat, à quibus maū male perdebat, neq; luacris, neq; medicamento-rū inunctionibus extinguere eos ualentes. Quā noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quā eius sorditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, egrē dimidiata ex parte respuit. Hebraeis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores reditus obsides ab eis exigebat: quo facto magis etiā Deū exasperat, putans se providētiā eius circūuenire posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas de Aegyptijs Hebraeorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eā diē unquā uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarū frequentia & homines plurimū extinguebantur, & terra nullo pacto colitur: & qui presentancū exitū euadebant, infestis tamē earū ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidē respiscēte, ut nolunt a diuina cederet, sed mulieres quidē cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolēte, non desuerunt Deo uariā prioribus etiā grauiores pœnas, quib

quibus ob regis malitiã in uniuersam gentẽ seuerè animaduerteret: sed exulceratis iniuss in cute corporibus miserabilẽ in modum non medioeris numerus absumebatur. Et cũ ne siquidẽ rex resipisceret, grando nunquã antè in Ægyptio celo uisa, tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tẽpore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto supernè rucns omnes corũ fructus cõtriuuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes locustarum superueniẽtes ita absumpsirunt, ut fructuum colligendorũ spes Ægyptiis omnibus omnino sit adẽpta. Quod si rex stultus tantum, & non etiã malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet, at Pharaõthes tametsi non ita insaniebat, ut causam non intelligeret, tamẽ tanta malitiã pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionẽ repugnare, & in publica cõmoda sciens uolensq; peccare pergeret. Itaq; tandẽ Hebrais pueros etiã unã cũ mulieribus concedit: sed iussit, ut bona sua Ægyptiis tanquã prædã relinquerẽt, eo quòd ex ipsorũ bonis nihil post tot calamitates superesse cõquerebantur. Moysẽ uerò negante aequum postulari, alioqui non habituros unde sacrificarent. atq; hac controuersia diutius durante, tam densa tenebra, omnisq; luminis expertes, Ægyptiis sunt circumfusa, ut prospectu in uniuersum priuati

uati alij alio casu absumerentur, illo quoq; metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine absorberentur. Deinde his discussis post tres dies ac toride noctes, cū nondū flecteretur Pharaon, ut liberū exitū permitteret, his uerbis eum Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis Deo *Exo. 10.* uoluntati, qui omnino uult ac iubet Hebræos di *11. 12.* mitti, nec est aliud præter hoc remedium aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebræos rogaturum ut quamprimum inde proficiscatur: atq; his diēbus abiit. Deus autē cū decreuisset adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebræos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum habeant sacrificiū, præparatum tertiadecima Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud Aegyptios Pharmuti uocatur, idem Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebræos educat, omnia sua secū portantes. Ille uerò instructos prius ad profectiōē, & per sodalitia distributos in uno loco continebat. Illucescente uerò quartadecima, omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & præacta cœna reliquiis carniū exusserunt, tanquā exituri. Unde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quā festiuitatē uocamus Pascha: id transitū significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit: nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis uociferantibus, nō amplius detinēdos Hebræos. Tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post corū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiā Hebræos honorabāt, alij quòd celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est flētibus Ægyptijs et pœnitētibus ob præteritā malā tractationē. Iter autē faciebāt per Luto-polim tūc desertā: Babylō enim post eo loco est cōdita, Cābyse Ægyptū uastāte, Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beel-se-phontē ad rubrū mare sitā: cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabant: quo uictu per triginta dies sunt usi: neq; enim plus cōmeatus Ægypto extulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabant ad necessitatem magis quā ad satietatē: quapropter in memoriā eius inopia festa per octo dies celebramus, quos uocamus Azymorū. Caterum multitudo migrātiū unā cum liberis & uxoribus uix erat numerabilis: qui uerò militarem atatem habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quomodo Moyse duce Aegyptū reliquerunt. C. VI.

Reliquerunt autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo post quā Abrahā pater noster in Chananaā uenit: & post Iacobi migrationē in Aegyptū anno ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron tricenio erat maior: describebant etiā secū ossa Iosephi, ita ut filiis suis mandauerat. Aegyptios autē poenituit quòd Hebraeos dimisissent: cumq; rex praeceteris hanc rem agrè ferret, totū prestigijs Moysis imputans, decretū est, ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequerentur, retractari si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cū iam semel exitus illis sit cōcessus: sperabāt etiā facile se in potestatem redacturos inermes, & de uia lassos. Itaq; obuiū quemq; rogantes quā tenderēt, raptim insequerantur, tametsi per uiam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sententia persequi eos uellēt, poenas maliciae uolatiq; pacti persoluerēt: nēne Palaestini, quos ob ueterē simultatē insensos habebat, de hac profectioe certiores fieri possent: est enim illorum regio Aegypto contermina. Quapropter omissa uia quae in Palaestinam ducit, per desertum uia dispendiosa ac difficilis

Exod. 12.

XIIII.

Exo. 14.

cili uoluit Chananeam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sinae populi sacrificaturum adducere. Sed ubi ad rubrum mare peruentum est, ecce Aegyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit: aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus, & ducenta millia scutorum pedum: hi uias omnes obsederat, quibus effugium Hebraeis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons praesertis inuius ad litus usque procurrit: atque ita ne fuga quidem spe relicta Hebraeos mare inter & montem obsidione premebant, oppositis armatis qua exitus in caecos aperiebatur. In hac locorum iniquitate conclusi, cum nec obsidionem praesertim inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiam si maxime pugnare cuperent, nihil superesse uidebant, nisi ut turpi deditio salutem consulerent: quo factum est ut Moysen incusarent, oblitum prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat: minimumque aberat quin propheta lapidato, contemptisque per incredulitatem pollicitationibus, deditio in pristina seruitute rediret: nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circumcirca cincti, nec ulla spes effugii relinqueretur. Moyses autem efferrata licet contra se turba nulli succubens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus,

quem

quem post tot libertatis praesagia probabile non
 erat permissurum ut aut delerentur, aut in pote-
 statem inimicorum relaberentur: cumque medius in
 concione constitisset, sic ad eos uerba fecit: Si ho-
 mo aliquis res uestras bene ac prudenter hacte-
 nus administrasset, oportebat & in posterum si-
 milem eius curam & diligentiam expectare: nunc
 postquam Deus ipse gubernandos uos suscepit,
 quanta insania fuerit eius opem non sperare, qui
 per me ulterius uobis praestitit quicquid ad uestram
 salutem ac libertatem conferre uidebatur, imo hac
 ipsa difficultas & angustia magis uos ad spe-
 randum accedere debuerat: ipse enim uos in arctum
 hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta necessitate
 praeter uestram aequam ac hostium opinionem serua-
 ret, atque in hunc modum declararet, non solum poten-
 tiam suam, sed fauorem etiam quo uos perpetuo pro-
 sequitur. Non enim in paruis rebus Deus pro-
 pitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum,
 quando spei superest minimum. Ergo huius ope fre-
 ti, qui potest & ex paruis magna facere, et ho-
 rum potentiam debile reddere, ne terreamini Aegy-
 ptiorum apparatu, neque propter fugam mari et mo-
 tibus impeditam animam despodete: potest enim Deus
 & hos in planiciem & mare in terram uertere.

Quomodo mare scissam Hebraeis & Aegyptios fu-
 gentibus uiam aperuit. CAP. VII.

Haec effatus ad mare eos Aegyptiis
 spectantibus dicebat. Habentes enim eos
 sub

sub oculis, quod essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabāt. *¶* Et uerò ad extremū littus uentū est, tum *Moyfes* sumpta uirga Deū in auxiliū supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quod nec uiribus nec artibus humanis ullum hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutē huic populo expedias, qui *Aegypto* relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confugimus: ad tuam tantū providentiā respicimus, qua sola nos iratis *Aegyptiis* eripere potest. Succurre igitur properē. *¶* potentia tuam exere, *¶* populū iam cōclamata salutis ad fiduciam *¶* spem excita: in difficultatibus cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. Tuam est domine hoc mare, tuus *¶* mons qui nos claudit: *¶* hic potest te iubente aperiri, *¶* illud in terrā uerti: possumus *¶* per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hæc precatus, mare uirga percutit: quo ictu repente scissum, *¶* retrorsum se recipiens, nudum solum *Hebrais* ad fugam capeffendam relinquit. *Moyfes* autē uidens adesse Deum, *¶* mare ac suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur *Hebraeos* ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, *¶* lati præterito periculo gratias agāt ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortā. Illis uerò impigrè subsequētib; nimiram di-

uina

uina ope fretis, *Aegyptij* primum insanire eos
 putabant in manifesta perniciem ruentes. Post-
 quam uerò uiderunt eos longe processisse, & im-
 pune absq; omni impedimento iter facere, impe-
 tu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi
 tutum per mare iter habitari: & pramissis equi-
 tibus à littore descendebant. Jamq; in aduersum
 littus euaserant *Hebræi*, hostibus à tergo reli-
 ctis, quos armis graues ipsa etiam miraculi no-
 uitas nonnihil est remorata: sed cum incolumes
 illos terrâ tenere uiderent, sibi quoq; eundem euen-
 tum pollicebantur. Verum fecellit eos hæc opi-
 nio, nescientes non quorumuis talem uiam esse,
 sed *Hebræorum* tantum, & fugientibus tantum
 ad salutem patere, non hostibus qui eos perden-
 di animo insectarentur. Ergo cùm iam uniuersus
 exercitus introgressus esset, refanditur iterum
 mare, & *Aegyptios* fluctibus inuoluit, uentis
 etiam eodem impellentibus: accesserunt & im-
 bres de caelo, & aspera tonitrua fulguribus si-
 mul intermicantibus: fulmina quoq; defereban-
 tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato
 Deo hominibus ad perniciem immiti solent: nam
 & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa com-
 prehendit, atq; ita totus ille exercitus est dele-
 tus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuer-
 teretur. *Hebræi* uerò uix sui compotes erant præ
 gaudio ex tam inopinata salute cœcepto, acce-
 dente hæc etiam hostium interitu, quo maior
 esset

esset libertatis securitas, nemine superstite qui
 eos in seruitutem uindicare cuperet, & Deo ex
 professo illis auxilium submittente: quas propter
 tum suam salutem, tum inimicorum supplicio leti,
 magis quam ulli antehac homines in hymnis et
 Exod. 15. hilaritate totam noctem exegerunt: & Moy-
 ses carmen, laudes Dei, & ob presentem fau-
 rem gratiarum actiones continens, hexametro
 uersa composuit. Hæc ego ut in sacris codicibus
 inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mi-
 rari debet tanquam incredibilia, si priscis homi-
 nibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de sa-
 lute periclitantibus uia per mare patuit, siue
 Dei uoluntate, siue natura sponte: quando qui-
 dem heri & nudius tertius Alexandri ductu
 Exo. 8. 9. Macedonibus Pamphiliū mare cecidit, & aliā
 uiam non habentibus illac iter aperuit, cū Deus
 eius opera ad destruendum Persarū imperium
 uti decreuisset: id quod omnes testantur, qui res
 gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his
 ut cuique libet ita sentiat. Postera uero die eum
 æstus & uentus arma Aegyptiorum in litus
 expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant,
 Moses id quoque diuina providentia factum in-
 terpretatus, ne posthac inermes essent, collecta
 uirritim distribuit: atque ita iam probe munitos ad
 Sinā montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, &
 munera pro salute populi oblaturus, quemad-
 modum iussum esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegyptio in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiã
ex inſperato acceptã ſalutis of-
fuſcavit nonnihil itineris mo-
leſtia, quo per deſerta in Sina
montem ducebãtur: quòd eme-
rienda eſſet regio difficilis propter ciborum &
aquaꝝ extremam inopiam, & ne brutis quidẽ
alendis, nedum hominibus, idonea: erat enim to-
ta ſqualida, & nihil omnino humoris habens,
unde fructus provenire ſolent: talem autẽ viam
neceſſario ſunt ingreſſi, ciam aliam non poſſent:
deſerebantq; ſecum aquã priuſquã deſertũ in-
trarent hauſtam, duce ita præmonente: qua ab-
ſumpta puteos magno labore propter duriciẽ
terræ ſcipientes aquabantur: ac ne ſic quidẽ uel
ſatis bonã, uel quantum ſufficeret inueniebant.
In hunc modũ iter faciẽtes perueniũt prima ue-
ſpera in locũ quendam, cui propter aquas uitioſas
nomẽ fierũt Mar, amarorẽ uocabulo ſigni- Exo. 15.
ficã: e: ibiq; laſſis de uia & cõmẽtu quoq; iam
abſumpto inopiã ſentire incipientibus, diũctere
placuit. Inuitabat ad manendũ puteus foritẽ re-
k peritus

pertus, qui tametsi tantis copijs non posset suffi-
 cere, non nihil tamē solatij propter naturam re-
 gionis praebebat: audiebant enim nihil aquae in
 progressu se inuenturos: haec ipsa quoq; amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solū, sed ne
 iumentis quidem. Moyses autē uidens eis animis
 occidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quae uirtute repellere posset, sed &
 uiri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex aquo periclitabantur, agrē expediebat con-
 siliū populi miserā ad propriū infortunū re-
 ferens. ad hunc unum enim cōcurrebant, mulier-
 culae infantibus opem implorantes, uiri uerò mu-
 licribus, ne se despiceret, utq; salutis remediū
 aliquod quaereret. Ad preces igitur uersus orat
 ut Deus mutata aqua ex uitiosa potabilem red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinē
 scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deum
 ex auditis precibus pollicitū daturū se aquā de-
 siderantibus si gnauiter iussa peragerēt. Quibus
 rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mutetur,
 iubet robustissimū quēq; certatim putrū exhaus-
 rere, dicens, maiore parte euacuata reliquū po-
 tabile fore: quo facto aqua agitatione continua
 purior reddita, potū iam nō aspernandū multi-
 tudini exhibuit. Hinc castris motis perueniunt
 in Ilym agrū, ut primo aspectu è lōginquo uide-
 batur, nō malam, seribat enim palmas: ut uerò
 propius

propius est uentū, fefellit omniū expectationem: palma enim nō plures erāt quā septuaginta, eaq; nō admodū procerā propter loci ariditatē: nam ne a fontibus quidē rigabātur, qui duodecim eo loco erāt, sed nō ita largi ut emissis riuulis humiditatē terra subministraret: quare ad egerendā harenā uersi in nullis uenas incidere poterant, & si quid modicū distillaret, sorsione turbatum inuile ad potū reddebatur. Arbores quoq; nō multū fructū serbant propter eandem aquarū inopiā: quamobrem exortū est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miseriae suae causam in unū illum cōferentis. Triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē, quē secū extulerāt, iam absumptū desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atq; ita profene egestate praeceptorū tam Dei quā Moysis beneficiorū memoriā exultante, in iram concitati uidebātur iam iam correptis saxis in imperatorē suum inuasuri, autore interitus sibi clamitantes. At ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & cōscientia rei bona fide administrata, prodiit in medios uociferantes & saxa intentantes. Cūq; singularem quandam gratiā in nullis praeferret, populariq; facundia cum primis polleteret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne in praesentē necessitatē intenti omniū praeceptorū be

Exod. 16

rum beneficiorū memoriā abūcerent : utq; à diffi-
cultate tunc premente animū ad Dei gratiam
ac dona uerterent, quibus toties prater opinionē
emulati fuissent : nunc quoq; expectarent cum
bonum exitū procuraturū , quem uerisimile sit
ad probandam eorū fortitudinē, patientiam &
gratitudinē, utq; appareat prauitāne an pra-
sentia plus apud eos possint, hanc rerum angu-
stiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intoleran-
tiam atq; ingritudinē diuino fauore indigni
deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quam
secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & se
ministrū eius iniquis odijs persequantur, praeser-
tim cum haecenus in nullo eorum quae Dei iussu
gerenda susceperat, deceptos se queri possint.
Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti
fuerint Aegyptij dum eos cōtra Dei uoluntatē
detinere conarentur: quomodo idem flumen illis
quidem eruentū & ad potum inutile, ipsis uerò
dulce fuerit ac potabile: quomodo item refluxo
mari locū eis & uia ad effugium cedente, ipsi
quidem per eam euadentes salutē sine consecuti,
inimicos uerò internecone deletos inspicere lau-
erint: & quomodo in eam usq; diē incrimēs, Deo
praebente armorū quoq; copia sibi cōparauerint:
tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos pra-
ter omnium opinionem incolentes Deus eripuerit,
qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidē de
ipsius providentia desperandum. Quamobrem
aquo

a quo animo ferenda omnia, cogitandumq; non
 esse seruum auxilium quātumuis differatur, quod
 rebus adhuc integris accipitur: & sic existi-
 mandum, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut
 uideat utrum eius cupidine & ciborū & aqua-
 rum inopiam sustinere ualeant, an potius more
 pecudum dominis in suum usum pascentibus ser-
 uire malint. Se quidem non tam sibi priuatim ti-
 mere, cui easo iniuste nihil mali accidere possit:
 quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & cōsilia Dei damnare uideātur.
 His uerbis furentes ad saniozem mētem reduxit,
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo con-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 conscensa quadā specula, opē Dei rebus per ino-
 piā afflictis deposcebat, in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitiis ueniam
 daret populo duris rebus exasperato, & propter
 hoc more humano ab officio deeedēti. Deus uerò
 cura sibi populū fore pollicetur, & opem quam
 peterēt iamiam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descendit ad multitudinē: illi uero animaduer-
 tentes promissionibus diuinis lætū, & ipsi posito
 mœrore uultus hilares sumpserūt. Tum ille stans
 in medio concionis, ait se presenti necessitati à
 Deo remediū afferre, nec ita multo post magna
 nis coturnicum, quod genus aurum præ cæteris

Arabicus sinus alit, superato interiaccēte mari
longo uolatu fessarū, qui alioquin etiam non est
sublimis in Tibericos defertur. Illi uerò cibos, di-
uinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
dium inopiæ quærebant: & Moyses rursum ad
supplicationes ueritur, ob auxiliū à Deo pro-
missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modū
paſſis, alia mox alimenta demisit. Nam in-
terim dum Moyses præcabundus palmas attol-
lit, ros de celo delabitur: qui cū manibus eius
herens cōcreuisset, suspicatus ille hæc quoq; ali-
moniam à Deo demitti, deguſtat: letusq; re cō-
perta, turbā ignarā & putantē hiberna tēpe-
state ningere, monet opinione falli, nec uulgarem
rorē de celo descendere, sed alimoniam, quæ ope
alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
preguſtatū offert, ut experti crederent. Illi uerò
ad eius exemplū nouo cibo leti fruebantur, qui
suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspe-
ctu uerò ad aromatis similitudinē quod Edel-
lium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
milis: cumq; pro se quisq; certatim colligebant.
sed mox edicto admonētur, ut ex æquo assaro-
nis mensurā quotidie colligerēt, non enim de fore
hoc cibi genus: quod eò factū est, ne infirmiori-
bus deſſet, dū robustiores per auaritiā plus sa-
tis colligūt. Quod si quis contēpto edicto ultra
prescriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
hilo plus habebat quam ceteri: quicquid enim
ultra

ultra assaronē sequenti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac uermibus corruptum:
 adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius
 hæc natura est, ut qui hunc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus id alimentū demisit. Hoc
 Hebræi *Manna* uocant: nam hæc uox *Man*, in
 nostra uernacula est percontatiua, Quid hoc est,
 interrogans. Atq; ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tātum enim
 temporis in deserto haferunt. Sed ex loco in quo *Exo. 17.*
 hæc primum contigerunt castris motis, postquam
 in *Raphidim* peruenērūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & præcedentibus diebus raras
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur
 Moysi irascabantur. Ille uerò declinato aliquan-
 tis per turbæ furorē, ad deprecādum uertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potum
 quoq; in extrema necessitate largiretur tantum
 non siti deficientibus, quandoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus uerò nihil
 cunctatus promittit Moysi daturū se fontem &
 aquarū abundantiam unde minime sperarent: in-
 betq; ut uirga feriens petram in cōspectu sitam,
 inde peteret ea quæ desiderabant: uelle se ut per
 otium & absq; labore potum adipiscantur. His

acceptis à Deo Moyses reueritur ad populum
 prestolantē & intentis oculis se spectantem: iam
 enim uidebant à specula descendentem. Qui post-
 quam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā ne-
 cessitate liberaturū, & insperato modo salutem
 largiturum, flumio de petra illa prorūpente. Quo
 audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra
 esset excidēda, Moyses ferit eam uirga, quæ ene-
 stigio dehiscens aquam euomit copiosissimā si-
 mul ac limpidissimā. Illi uerò inopinato specta-
 ctaculo attoniti, uel aspectu ipso recreabantur:
 moxq; magna cū uoluptate bibebant, quòd esset
 dulcis & qualem diuinitus datam esse conuenie-
 bat. quapropter & Moysen plurimi faciebant,
 quem Deo tam carum uiderent, & Deo pro ac-
 cepto beneficio quas poterant per sacrificia gra-
 tias referabant. Testantur autem sacre literæ in
 templo dedicata, quòd Deus Moysi prædixit
 petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & Socjorum clade, & præda
 quæ Israëlitis inde obrigit. CAP. II.

1 I. **H**ebraeorum autē fama longe lateq; diuul-
 Exo. 17. gata, rumoribusq; de his per omnes gentes
 circumquaq; sparsis, nō mediocri metus accolæ
 eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq;
 legationibus adhortabātur se inuicē, ut aut ar-
 cerent, aut dederēt etiam, si modo possent, aduen-
 tantem multitudinē. Præcipui uerò huius expe-
 ditionis instigatores erant qui Goliathim re-
 gionem

gionem & urbem Petram incolunt, uocanturq;
Amalecitis, inter eas gentes pugnacissimæ: ho-
 rum reges & se inuicē & finitimos ad Hebrai-
 cum bellū concitabant, externū exercitiū *Aegy-*
 ptiorū fugitiuos perniciem sibi struere dicebant:
 quos nō oportere cōtemni, sed priusquā uires co-
 rum augeatur uberem aliquam regionē adeptæ,
 & fiducia ex ipsorū cessatione concepta priores
 bellum aggrediantur, tuto posse opprimi: cōsul-
 tiusq; esse in deserto eorū conatus ulcisci, quā
 expectare diū urbibus bonis ac opulentis potian-
 tur. Hoc enim esse prudentium, initijs aduersario-
 rum potētia quā primū obstare, nec expectare
 dum quotidianis successibus in maius augeatur,
 & potius curare ne in discrimen ueniant, quā
 ut periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
 decretum est cōmuni consilio, ut Hebraeos adorti
 praelio repellere conētur. Nihil tum minus expe-
 ctabat *Moyse*, quā motum aliquē indigena-
 rum: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari
 populū, cui de improviso & imparato cū instru-
 ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei
 sententia freti, cuius auspicijs libertatē seruituti
 prætulissent, nihil aliud quā uictoriā cogita-
 rent: ne ut reputarent quōd armis, pecunijs, com-
 meatu & alijs huiusmodi præsidijs sint inferio-
 res: sed cum Deum pro se contra hostes stantem
 habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
 etiam opibus essent lōge superiores: nec ignorare

k s illos

illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos, hunc & hostibus esse insensum, & Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatū cōsugium expedit. Adhac tanto magis ad uictoriam aspirādum, quòd post hāc nihil sint desideraturi corū quæ ad humaniorē uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatusq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidē ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut omnes imperatoris sui nutus obseruent. At illi periculum cōtemnentēs & cōsiliū cupidi, sperabant hanc pugnā miseræ finem allaturā, & ultrò Moysen rogabant ut se cōsēctim in hostem duceret, neue intēpestiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tam ille selectis è reliqua multitudine ad pugnā idoneis Iesum præsicit Naueci filiū è tribu Ephraimide, uirum manu ac cōsilio iuxta promptum, & pietate insignē. & à Moysē præceptore hac parte non degenerantem: aliquot etiam cohortes ita disponit, ne ab aequatione intercludi possit: plures etiam ad præsidium castrorū & imbellis multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad prælium se expeditunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat.

Appe

Appetente uerò iam die, hortatur ducē ut spei
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter
 gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
 similiter Hebræorū optimum quenq; priuatim, ac
 mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accen-
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascendit. Jamq; ad manus
 nentiū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
 tiones mutua decrant: & quandiu Moyses ere-
 ctas manus tendebat, Amalecitis deteriore con-
 ditione praliabātur. Moyses uerò extēsiōne ma-
 nuū lassatus, cum obseruasset quotiescunq; ma-
 nus demitteret, toties suos non ferentes hostis im-
 pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so-
 roris Mariamē maritum Fronē, utrinq; astātes
 manus sibi indefinēter sustinere, neq; permittere
 ut per lassitudinē deferrentur. quo facta egregiē
 uicerunt Hebræi, fuissentq; internecione delati
 Amalecitis, nisi interueniente nocte fuga & la-
 tebris quidam eorū salutem sibi quesissent. Qua
 uictoria non alia uel magnificētor uel magis op-
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
 currentem exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumquaq; degentibus magnū terro-
 rem incusserunt, & laboris pramiū pradā opi-
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
 uati, qui ad eam diem uix quotidianum uictum
 sibi parare poterant. Nec in presens tantum ea
 uict

uictoria profuit, sed in futurū etiam: non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; co
 pratio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen
 tibus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 uerò opulentiā non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris fuit re
 pertū, multa aramenta uel lescaria uel coquina
 ria, magnus etiam pecunia signata numerus: ad
 hæc textilia & armorū ornatu, aliaq; supellex
 castrēnsis, & uaria præda iumentorū & impe
 dimentorū, quæ exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successus hic Hebræos reddidit,
 & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, ni
 hil non sibi pollicentes si uirtutē strenuè colerent.
 Et hoc quidē prælium talē exitum est sortitum.
 Sequenti uerò die Moyses caforū cadauera spo
 liauit, arma quæ fugiētes abiecerāt colligis, &
 illis quorū opera insignior fuerat præmia distri
 buit. Resumq; ducē pro cōcione collaudauit, mi
 lite per acclamationes laudem uiri cōprobante.
 Adeoq; inuenta fuit hæc uictoria, ut ne unus
 quidē ex Hebræis desideraretur, cum hostilium
 cadauerum numerus præ multitudine incōperts
 maserit. Mactatis deinde pro gratiarū actione
 uictimis, aram DEO VICTORI posuit:
 prædixitq; interuicione de ledos Amalceitas, ut
 ne unus quidē eius generis relinquatur, quòd He
 bræos ultrò armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborantes. postremo ducem exercitus
 uictor

uictoriali epulo excepit. Hoc fuit primum pra-
 lium post exitum de Aegypto, quo hostem la-
 cessentem fortiter reiectum magna clade affece-
 runt: post quod per dies aliquot sistis epinicijs ce-
 lebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo
 agmine iter continuabant: iam enim creuerat
 armorum numerus: & ad hunc modum pau-
 latim procedentes, tertio mense postquam ex
 Aegypto mouerant, ad montem Sina peruene-
 runt, in quo Moyses uisionem ardentis rubi uide-
 rat, ut iam ante commemorauimus.

Raguëlis consilium quod genero suo Moyfi
 dedit.

CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad Ra- I II.
 guëlem quoq; peruenisset, gratulabundus Exo. 18.
 occurrit Moysen & Sapphoram & eorū liberos
 salutaturus. Is letus foceri aduentu sacrificium
 instaurat, & populo epulū prabet prope rubum
 qui flagrationem illasus euaserat. Dum uerò
 multitudo per suas quisq; cognationes epulatur,
 Aaron cum suis assumpto & Raguële laudes
 diuinis concinbant, auctore salutis ac libertatis
 celebrantes: ducē quoq; suum sacris carminibus
 prosequēbantur, cuius uirtute omnia sibi ex sen-
 tentia successissent. Raguël quoq; primatim mul-
 ta in populi laudē, multa in Moysis eius serua-
 toris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac for-
 tes reuerentur. Sequenti autem die Raguël I III.
 uidens Moysen multitudine negotiorum obrui
 fureb

(finiebatur enim lites quorū opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant a quo animo sententiam ferentibus) tunc quidē siluit, neminem uolens impedire quò minus iustitia uiri frueretur. Vbi uerò tandem à negotiorū tumultu absolutum uidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsuluitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum Reip. negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi similem. Itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parcēs, permittite alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è presenti necessitate eximas. Quin & illud pro uirili consuluerim, ut illustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces proficiendo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itemq; in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis prefectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militum indita. Iudices autē uiros uirtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de cōtrouersijs eorum decem

decernant: & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionē ad te relegent. Atq; hoc pacto neq; Hebraorū quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colēs fauorē eius propensiozem exercitui conciliabis. Hoc Raguēlis v. consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentū usurpans, neq; autorem eius calans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuētum fuerit. Quin & in libris suis Raguēli ascribit inuētionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sepe nobis dicēdum erit. Interea dum his locis populus haeret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores Deo futuri.

Moyse confcenso Sina monte acceptas à Deo decem praeceptorum tabulas ad populum reportat. C. III.

His dictis ascendit Sina montē omnium re- v l
gionis eius celsissimam, & ob nimiam altitudinem cantesq; praeceptis non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, ut non immerito propter nomen incolens religiosus haberetur. Hebraei uerò iuxta mandatum prophetae motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita ut promiscrat.

miserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim
 dum ductorem suum expectant, festos dies age-
 bant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum
 abstinendo à cõgressu mulierum per triduum, si-
 cut iusi fuerant, & assiduis precibus Deum so-
 licitantes, ut propitiis Moysen excipiens, donum
 sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitã bene
 ac feliciter degendam conducibile foret. Interim
 & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu
 splendidiorè unã cum uxoribus ac liberis excole-
 bantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter
 epulas exactis, appetente iam tertia nubes pri-
 mum præter solitum supra tota castra Hebræo-
 rum sublimis pependit, tẽtoria quàm late pate-
 bant contegens, reliquũ cælum circumquaq; clara
 serenitate obtinente: procella deinde cum imbre
 uehementi ruebant, & fulgura simul cribro mi-
 cantia terrebant, fulminaq; elisa significabant
 Moysen ex sententiã cum Deo propitio cõuenisse.
 Hac lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi
 certè fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra
 historia conscripta habentur. Cæterùm Hebræi
 uisa insolita tempestate, eiusq; horrido stricpitu
 aures feriente supra modũ turbabãtur: nã & rei
 nouitas terrebat, & rumor uulgatus de môte, q̃
 crebrò Deus cum inuiseret: quàm obrem contine-
 bant se intra tabernacula mœsti, putãtes actum
 de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato se
 quoq; simile exitiũ manere. In tali rerũ statu ecce
 tibi

tibi *Moses* exultans letitia, vultuq; ipso animi gaudio gestientem praeferens: quo conspecto repente metus omnis abiit, inq; locum eius spes magni alienius boni successit: nam & aer ad eius aduentum pristinae serenitatem recepit. mox igitur concionem aduocat, audituram qua mandata a Deo reserat. quam ubi conuenisse animaduertit, e superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: *Viri Hebraei*, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam ante a uota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tempore me legatum uestrum benignissimè excepit, & iam in castra uestra praesens ac propitius adest, praescripturus uobis uiuendi rationem, quae nulla beatorum cogitari quidem potest: quare per ipsum perq; eius magnifica opera uos obsecro, ne contemnatismis quae uobis dicturus sum, meam mediocritatem inuenientes, quodq; humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac utilitatem: agnoscite eius maiestatem, qui ut uestra comoda prouehat, me internuntio ad uos uti non est dedignatus. Non enim *Moses Amaram* & *Tochabelis* filius, sed is qui pro uestra salute Nilum sanguineis fluctibus labi fecit, et *Aegyptiorum* contumaciam tam uarijs calamitatibus fregit: qui per mare uiam uobis munivit, qui omnium egenis cibos caelitus excogitauit, qui potum desiderantibus e petra scateri iussit, a quo *Adamus* terrae ac maris usum fructum accepit, per quem

Noë diluuiū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chanaanæ terra est factus, per quē Isaacus confectis senio patribus est natus, per quem Iacobus xlii. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Aegyptiorū presidē euasit: is inquā uobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quā tati uuminis interpres. Ea uobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā uitam agetis. fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta nature leges felici, eritūq; hostibus uestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coram collocutus, immortalē eius uocem audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolumitas. His dictis adducit populū cum liberis & cōiugibus ut Deū loquentē eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorū illaberentur: itaq; omnes audiabant uocem è sublimi descendentē, ut nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, nō est sus totidem uerbis euulgare, sententias tantum

Exo. 20. eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quar

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A eade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimoniū.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hæc ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moy *Exod. 11.*
 ses prædixerat audiuit, dimissa est cōcio. S. quē-
 tibus autē diebus sæpius ad ducis tentoriū uen-
 titantes postulabāt ut etiam leges eis à Deo de-
 portaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tu-
 lit, & quid quōue modo agendū esset per idē tē-
 pus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore
 legū partē in aliud tēpus diffuso, priuatim de his
 cōmentaturus. Eodē serē tēpore Moyses rursus
 in Sina montē ascendit, præmonito antē populo:
 nam & spectare eos ascensionē suā uoluit. Cūq; *Exo. 24.*
 diutius moraretur, per XL. enim dies absuit, cœ-
 perunt solliciti esse, ne quid grauius illi acci-
 disse: neq; in tot crumnis aliud quicquā eos sic
 contristauit, ut interitus Moysis opinio: uaria-
 bant enim rumores, dum alij deuoratiū à bestijs
 iactant, maxime qui minus eum amabant: alij
 raptum à Deo uideri malunt: qui uerò pruden-
 tiores erant, inter utranq; sententiam ancipites,
 quòd alterū ab humanis casibus non alienum,
 alterū uiri illius uirtuti cōuenientius uidebant,

l. 2 ipsius

ipsius sortem satis aequo animo ferebant: suam
 autē vicē dolebant, quòd tali præsìde ac patro-
 no essent orbatì, qual. m. aliū inueniri credebant
 impossibile: & neq; sollicitudo sperare eos sine-
 bat, neq; spe adempta nō dolere poterant: ac ne
 castra mouere quidē audiebāt, reditū expectare
 iussi. Tandē x l. diebus totidēq; noctibus ela-
 psis reuertitur, nullo interim humano alimen-
 to degustato: aduentuq; suo tota castra ingen-
 ti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis
 adesse significās, & rationem bene ac beate ui-
 uendi se per eos dies didicisse: postulareq; Deum
 ut tabernaculū ei faciant, quò descēderet quoties
 placeret, quòd etiā migrātes secū circūferre pos-
 sent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere,
 sed interuisitans crebrò & tantū nō cohabitans
 præsìto sit uotis eorū ac deprecationibus: mensu-
 ram quoq; & formā tabernaculi sibi prae-mon-
 stratā, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricam
 quàm primum se accingerent. His dictis profert
 duas tabulas cōtinentes decem praecepta inscri-
 pta, in singulis quina: erat autē Dei manus ca-
 scriptura. Illi uero præsētia sermoneq; Moysis
 lati pro se quisq; certatim ad structurā taber-
 naculi conferebant aurū, argentū, cuprū, mate-
 riam lignēā elegantem & cōtra carie firmam,
 pilos caprarū, & ouīū pelles partim hyacinthi-
 na partim punicea tinctura, quasdam etiā can-
 didas colore, & alias purpura flore infectas:

adh

adhuc lanas eisdem coloribus tinctas & limum
 byssinum: lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum
 auro includi solent, atque insuper vim magnam
 odoramentorum: nam huiusmodi erat materia ta-
 bernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo
 & portatili differbat. Ergo posteaquam istae spe-
 cies ambitiose sunt collatae, uirorum contribuenti-
 bus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis sa-
 cultatibus, architectos operi propheta praeficit
 ex mandato Dei, sed tales ut non alij diligendi
 fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa
 fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codi-
 cibus extant: Beselel ex tribu Iuda, & Ironis filius
 & Mariammes, quae erat ducis soror: et Elia-
 bus Isamachi, tribus Davidis: plebs autem tan-
 ta alacritate operam & impensam offerebat,
 ut edicto coercendi fuerint, & praconis uoce
 admonendi, non esse opus pluribus: ita enim sa-
 bricatoribus est uisum. Atque ita structuram ta-
 bernaculi aggrediuntur, Moysen & mensuram &
 magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei
 colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere
 deberet ad usum sacrificarum & sacrorum mini-
 sterium, rite ac ordinatè praescribente: nec minor
 fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotales,
 & caetera quae uel ad tabernaculi ornamen-
 tum, uel ad diuinum cultum attinere uidebantur.

Exo. 36.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto
 quod similitudinem templi portatilis referebat. C. V.

l 3 Omnib

Exod. 36.

Omnibus autem paratis, & uasis aureis, & aramēis ac textilibus, Moyses inditelo festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū erigit hoc modo. Atriū primo dimēsus latitudine 1. cubitorū, longitudine c. uallos arcus statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos, & in postico latere x. In uno quoq; incrant anuli, & capitella argētea, bases uerò auratae mucronatae, ima hasta similes, ex are factae & in terrā defixae: anulis innectebantur fines: qui ab altero capite el. uis arcis cubitalibus humi cōfixi singulos uallos firmabāt, & cōtra uentorū uim tabernaculū munitibāt. Linteū deinde byssinū mollissimū circūteudebatur à capitellis ad bases dependens, totūq; cum locū septēs, ut nihil à pariete differre uideretur: atq; hoc modo se habebāt septi tria latera. quartū uerò latius 1. itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patibat, utrinq; habēs geminatos uallos instar postium: ex argento hi quoq; cōstabant prater bases, quae erāt aeneae: ab utroq; autē latere stabāt tres ualli bene firmati: erāt autē & illi linteo è bysso cōtecto circūducti: ad iannā uero pēdebat uelum uiginti cubita longū, & quinq; altū, ex purpura byssoq; & hyacinto cōtextum, uariē picturatū exceptis animātiū formis: intra ianuas autē erat aspersoriū aeneum, basi ex eadē materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes

des perfunderent. Hunc in modum septū atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientē, ut sol surgens radios in illud mitteret, cr. uq; longū cubita triginta, & latum duodecim: aliter parietum erat australis, alter ad septē triones obuersus: iergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantū, quantum in latitudinē patibat. Erantq; tabule lignæ uicena ex utroq; latere, quadrāgula, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidiū cubiti, intus et extra laminis aureis cōrectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò occidentalis tabulæ sex erāt, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cōpaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autē tabulæ erant uicena, quarum latitudo habebat mēsurā unius & dimidiū cubiti, crassitudo tertiā partē palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. Posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabulæ faciebāt quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorū tabularū, singule uerò tabulæ anulos habebāt aureos, per exteriores frontes eminetes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū respicientes: & per eos deaurati uectes immissi, singuli cubitorū quinq; tabulas coniungebant:

l + int

intrabatq; caput uelut uniuscuiusq; in alio ca-
 pite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in
 longitudine positorū, unus erat ordo, per tabu-
 las omnes uadens, quo per uncinos utriusq; pa-
 rietis littera cōtinbātur, incastrationibus factis
 & immisissis ad inuicē: atq; ita cautiū est taber-
 naculo cōtra uentorum uim alios'ue impetus, ut
 securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa
 in tres partes lōgitudine, post decē cubita inti-
 ma, statuta sunt colūnae quatuor eodē opere &
 ex eadē materia facta, similibus basibus impo-
 sita, paribus interuallis per trāsuersum distita:
 ultra has fuit adytū, reliquū uerò tabernaculi
 sacerdotibus patebat. Atq; hęc tabernaculi
 irifariā diuisio, uniuersitatis naturā referret:
 nam tertia pars quę intra quatuor colūnas con-
 tinbatur, sacerdotibus inaccessa cælum Dei
 quodāmodo representabat: uiginti uerò cubito-
 rum spatiū, tanquā mare & terra hominibus
 inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur: à
 fronte uerò quā aditus patebat, colūnas statue-
 runt quinq; aereis basibus immixtas: post hęc uela
 sunt per tabernaculū expāsa, è bysso cōtexta, et
 purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distin-
 cta: horū primū cubita decē quaquauersum pa-
 tebat, quod per colūnas est distentū, quę adytū à
 reliquo spatio disparabāt et à cōspectu hominū
 excludebāt: totūq; hoc fanū uocabatur Sanctū,
 adytū uerò ultra 1111. colūnas sitū dicebatur
 sanct

Sanctum sanctorū: fuitq; hoc linteū omnis generis floribus qua terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem uelū magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarum pendens ibi anulis sustinebatur. & accessum sacerdotibus subintrantibus praebebat. Huic penè cōtiguū erat aliud uelū magnitudine par, sed è lino cōtextum, anulis à funiculo per transversum pendēs: quod aliquando adducebatur, aliquādo festis praecipuè diebus reductū populi prospectū admittebat. Reliquis diebus, & maxime parū serenis obiectu suo picturatum illud uelū à tēpstatibus protegebat: unde mos māsit etiā post tēplū ex adificatum, ut uelū huic simile ī aditu praetenderetur. Erant praeterea decē aulā quaternorū cubitorū latitudinis, longitudinis uicenuōctonū cum uncinis aureis qui cōtiguorū anulis ita inferebātur, ut coaptata unū uiderētur: quae extensa sanū supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erāt & alia peripetasmata undecim aequè lata, sed lōgiora, uidelicet triginta cubitorū singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana cōtexta: quae tegmine suo usq; terrā fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominēte, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum, Hac rursus ab alijs è
l 5 pell

pellibus confutis contra aestus ac pluviarū iniuriā protegebantur: quae propter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabāt, quā si caelum quis contueretur. Caterū cilicia & pellieca uela ita pendebant, sicut illud circa fami introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37.

VIII.

Tabernaculo autē hūc in modū cōstituto, etiam arcam Deo sacrā infrunt, è matēric natura ualida & ab omni carie inuiolabili: haec uernacula nostra lingua dicitur *Heoron*, figura tali. Longitudo eius erat quinq; palmorū, altitudo uerò & latitudo trimū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aurcis incrustata, & habebat tegmen aurcis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere inerāt anuli aurei duo, totū lignum penetrātes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus esset quocunq; transportari posset: neq; enim à iumentis uehebatur, sed sacerdotū humeris trāsferebatur. Operculo autē eius xpositae erāt effigies duae, quas *Hebraei* Cherub eis appellāt, ea sunt animātia uolucra, noua specie nec unquā cuiquā hominū uisa: qua *Moyses* in Dei solio uiderat figurata. In hanc arcam reposuit tabulas decē praecepta cōtinentes, in utraque quina, et in singulis paginis duo cum dimidio:

dio: ipsamq; arcam intra adytam recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus
tabernaculi. CAP. VII.

IN sano autem mensam collocavit Delphicis I X.
non absimilem, longiudine duum cubitorum,
latitudine unius, altitudine palmorum trium: eam
sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per
omnia pedibus similes quales lectis Dorienteses
addere solent, sed supernè quadrangulares erant:
habebatq; circumquaq; labrum quatuor digitis tam
inferne quam superne prominens: & per singulos
pedes incrant anuli ferè circa summum pedem, adhi-
bebanturq; utrinq; duo cetera manubria è ligno fir-
missimo deaurata, quæ non per circulum utrinq;
ut uectes trahebantur, sed sibilato morsu mensæ
labrum supernè, infernè pedis anuli comprehendendo,
facilitatè transferendi quocumq; opus esset præ-
bebant. hæc solebat deponi in sano uersus septen-
trionalè parietem non longe ab adyto, & in ea di-
sponebantur duodecim panes non fermentati, seni è
regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi
cõfecti è farina duorum assaronum, quæ mensura
Hebræorum septem corylas Atticas cõtinet. Super
panes autem ponebantur due phiale aureæ thure
plene: post septem uerò dies alij panes inferebantur,
festo quod nos uocamus sabbatum, cuius ritus
causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduer- x.
so mensa propius meridiana parietem situm erat
candelabrum ex auro fusile, sed non solido, pondo
minarum

minarum centum: hoc pondus Hebraei cinchares, Graeci talentū sua lingua nominant: eratq; distinctum globulis, lilys, malis punicis, craterculis ab una basi in altum assurgētibus, in septē ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquorum planetarū. Exibat autem in septē capita ordine inter sese respondentia, quibus imponebantur si ptem lucerna secundum totidem planetarū numerū, respiciuntq; ad orientē & meridiem, candelabro oblique posito. Inter hoc & mēsam ut dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno impuribili, sed solida lamina circūqua; contacta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine uerò dupla: super qua stabat foculus corona aurea circūqua; cinctus, cui anuli inerant cū suis uectibus quo per uia à sacerdotibus deportari posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia, haec quoq; lignea, lamēnis aereis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, craterem pro foculo superpositam habens: excipiebat

Exo. 38. enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla subesset. Ad aram uerò praesto erāt infundibula & phiale, thuribulaq; & crateres cū instrumēto alio rei diuinæ peragendae accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. C A P. VIII.

X I.
Exo. 39. **E**t tabernaculū quidē cū paratu suo sic se habebat. Nunc restat dicendum de uestitu

sam

tam reliquorū sacerdotū quos illi Chaneas uo-
 cant, quam pōtificis, quem Anabarchen nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de uulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia Manachafen quē uocant induitur, qua-
 si dicas constrictorium: est autē subligar circa
 uerenda, consuetū ē bysso retorto, in quod pedibus
 insertis subducūt uelut dimidiatas brachias, atq;
 ita circum ilia cōstringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, Chetomene nostris uocatur, significatq;
 ea uox lineam, linum enim uocamus chethon: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 qua accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis exuuiū uideri possit: floribus
 etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis & byssinis: stamen uerò ē sola bysso constat,
 que semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad
 talos usq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre uidetur:
 cum uerò sacris est ministrandi, ne uentilata sit
 impedimento super humerū laeuū reuēitur: hanc
 zonam Moyses nominauit Abaneth, nos uo-
 cabulo à Babylonijs mutuato Emian dicimus,
 sic enim illi nominant: sed tunica nusquam si-
 nuatur, habetq; circa collum amplā aperturā,
 cuius

cuius ora uncinis à pectore & à tergo cõmittuntur. *Massabazanè* uocant: super caput autem gestat pileum nõ fastigiatũ, neq; totũ caput cõprehendentẽ, sed paulo plus quàm mediũ: hic uocatur *Masnacmphethes*: est autẽ tali paratu, ut uideatur uitta linea saepe in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit usq; ad frontẽ descẽdens, & per superficiem uerticis suturarũ deformitatẽ occultans: hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandũ delabatur. Et sacerdotũ quidẽ ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidẽ etiã hoc, nihil eorũ quæ enumerauimus omittẽs, sed superinduitur hyacinthinã tunicã talarem, quã nostrates *Methir* nominãt, astringitq; eam zona coloribus supra dicta simili, nisi quòd auro intertexta: cæterum ima uellicis ornabatur limbo effigie malorũ punnicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic depẽdebant, ut mediũ esset quodq; malũ puniciũ inter duo tintinabula sitũ, & tintinabulũ inter duo malapunica. Hæc tunica non cõstat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longũ cõtextã aperiturã in summo habet nõ transversam, sed in longum descẽdentẽ à tergo, & ante usq; ad mediũ pectus: cui decoris causa assuta est simbria, ne scissura appareat: eodẽ modo quã manus exeruntur est scissa, super hanc tertiam ctiannum induit uocatam *Ephoden*, græcaneæ epomidi similem,

similem, ea fit hoc modo: ex varijs coloribus auro
 intermixto ita cōtextitur, ut circa mediū pectus
 lacuna quadā relinquatur, maniculis quoq; ita
 extantibus ut planè tunica appareat: lacuna
 uerò inscribitur fructum amplitudine palmi auro
 eisdemq; coloribus quibus ephodes uariegatam:
 id uocatur *Essen*, ac si dicas rationale: quod ita
 quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pe-
 ctus à textēte relictu expleat: id cōmittitur cum
 tunica anulis aurcis per singulos angulos ex oris
 tunice ac essenis extantibus, intercurrente tania
 hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo
 hyacinthino futurā explēte: in utroq; autē hu-
 mero singuli sardoniches auro inclusi fibularū
 uice epomidē adnectūt: his insculpta sunt Iaco-
 bi filiorum nomina literis uernaculis lingua ro-
 stratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores
 dextrum humerū obtineāt: quin & essenē ipsum
 duodecim gēme distinguūt, eximia uel magni-
 tudine uel pulchritudine, ornatus hominibus
 propter enorme pretium incōparabilis: cui ternæ
 per ordines quatuor inerant, conserta coronulis
 aurcis ita ut excidere nō possint: in primo ordi-
 ne, sardonix, topazus, smaragdus: in secūdo car-
 bunculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius,
 amethystus, achates: in quarto chrysolithus,
 onyx, beryllus. *his erāt insculpta filiorū Iacobi
 nomina, quos tribuum autores habemus, ordine
 quo olim singuli nati fuerant. Cū autē per se illi
 quos*

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, qua respicit ad collū, eminentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, ueniētes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catena-rum summitas ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totū cōplexa rursusq; supra suturam nodata, deorsum propēdere sinebatur: omnes autē fimbriæ quibusdā oris fistulosis utrinq; includebantur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes utebatur, super quē extabat alius cōsutilis ex hyacintho uariatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscymus. Quòd si quis aut uisam aliquādo nō satis animaduertit, aut nomine tenuis auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam nō grauabor. Herba est tres palmos saepe in altitudinem excedens, napo similem radicē habēs, uix enim hac parte est alia similior, folia uerò apio: hæc è ramis emittit calyculum ipsis inherentiē, uestiturq; tunica quadā, quæ exiit fructu ad maturitatē tendente: calyculus autē est quātus articulus minimi

nimi digiti, circūferentiā habēs crateri similem, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes: ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursus dilatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de industria tornatū, eminentes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herbae sideritidis semini simile: florē uerò fert qui papaueris uideri possit. Eiusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; procedebat: nam frontē istī calyculi non ambiabāt, sed eeu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat: atq; hic erat pōtificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequatur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietate numen cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā cōtemplatur, & sacerdotis ornātū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legislatorē nostrū diuinū quendā uirū fuisse, et falso nobis impietatis calumniam impingi: in his enim omnibus representatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine x x x. cubi-

torum trifariã paritibus, et duabus partibus sacerdotibus permisis, quasi profano loco, terrã et mare significat: hæc enim ab omnib⁹ promiscuè calcantur. Tertiã uerò partẽ soli Deo adsignauit, eo q^d cali hominibus sit inaccessible. Itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum: & cum candelabriũ è septuaginta partibus cõposuit, duodecim signa, per quæ planeta feruntur, subindicauit: & per septẽ lucernas impositas totidẽ planetarũ cursum. Vela quoq; è quatuor coloribus cõtexta elemetorũ naturã designãt: nam byssus terrã referre uidetur, ex qua lini hoc genus provenit: purpura uerò mare, eò quòd cõchylj cruore sit fucata: aurrẽ uerò hyacinthus representare uidetur, sicut puniceus color ignẽ: quin & põtificis tunica cũ sit lintea, terrã similiter significat: hyacinthus uerò poli, per mala punica fulgetra referẽs, sicut tonitrua per timinabulorum strepitũ. Epomis etiã uniuersi huius naturã indicat è quatuor coloribus cõtexta, quibus aurũ accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctã rebus omnibus lucẽ. Essen quoq; in eius medio est insertus, nõ aliter quã terra mediũ mĩdi locũ obtinet. Zona itẽ qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui uniuersa circumplectitur. Duo præterea sardoniches in uestitu põtificis pro fibulis additi, solis & lune significationẽ habet. Gemmarũ etiã duodenariũ siue ad menses reuolueris

leris, siue ad parē partiū numerum eius circuli quem Græci zodiacū uocant, nequaquā à uerā cōiectura aberraueris. Pileus itē cali significatio uidetur esse, cum sit ex hyacintho cōfectus, alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona illustratur aurea, propter splendorē quo maxime Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modū interpretati sumus per occasionē, ne latentē in his legislatoris sapiētia ulterō dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant

CAP. IX.

His ita peractis, priusquā dedicarētur ap- XII,
 paruit Deus Moysi, iussitq; ut sacerdotiū Exo. 28.
 Aaroni fratri suo cōferret, ea uirtute præsido, 19. 30. 40
 ut merito præ cæteris eius ratio habenda uideretur. Qui aduocata cōcione, recensuit uirtutes illius, & quā studiosus esset publicorū cōmodorū, pro quibus toties in salubris etiā discrimen uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cōprobarēt, et fauorē Aaronis uultibus ipsis præferrent, Viri, inquit, Israëlita, opera iam sunt absoluta, qualia uel Deus poposcit, uel nostræ facultates præstare ualuerūt: & quoniā scitis eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, et pro uobis uota faciat. Quòd si res arbitriū mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adiudicarem, tum quòd ita natura cōparatū sit, ut quisq; sibi optimè uelit, tum quòd mihi conscius

sim laborum pro repub. susceptorū, quibus tale premiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotiū, Aarōni hunc honorē deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā cōtulit, ut qui iustitia in toto populo prēmīneat: cui iam ante uelētē sacratā & curā sacrorū altarisq; sui destinauit. Is pro uobis uota faciet apud Deū, eo libentius exauditurū, quōd et iam antē in uos ist propēsus, & propitiatorē habituri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hac oratio populo, & suo quoq; suffragio Dei comprobauit electionē. Erat enim Aarōn propter genus & prophetiam & uirtutē fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij I I I I. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ihamarus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā tabernaculi supersuit, totū iussi sunt in uela tectoria tabernaculi & candelabri, & arā in qua suffitus fieret, aliorumq; uasorū impendere, ut haec dum in itinere transportātur, neq; puluere neq; pluuia, aut alia quacunq; iniuria laedi possent. Post haec cōuocato populo imperauit ut rursus cōtribuerent uiritim dimidiū siclum: siclus autē nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. At illi sine mora paruerunt: quorū numerus fuit sexies cētena millia, et insuper quinq; millia quingēti quinquaginta: cōserebantq; id argentū soli ingenū etatis annorū uiginti et supra usq; ad annū quinquagesimum

Exo. 17.

simum, quod mox in usus tabernaculi est insump-
 ptū. Deinde et tabernaculū et sacerdotes lustra-
 uit in hūc modū: Myrræ electæ siclos quingētos,
 ireos tantundē, cinamomi & calami (est et hæc
 odoramēti species) dimidiū dicti pōderis, concisa
 ac cōtusa iussit macerari in olei oliuarum hin-
 (mēsura nomē est quæ capit duoschoas atticos)
 quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
 ctis, factū est unguētū suauissimū, quo et sacer-
 dotes, & totū tabernaculū ungens purificauit.
 Offerrebātur deinde multa et uaria super altare
 aureū adolēda pretiosa ualde, quorū naturā, ne
 sim prolixit ate lectori molestus, recēdere super-
 sedeo. Oportebat autē bis ī die suffitū facere, ante
 ortū & circa occasum solis: & oleū purificatū
 ad lucernas seruare, quarū tres in sacro cāde-
 labro per totā diē Deo lucebāt, reliquæ sub ue-
 sperā accēdebātur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā artis fabriliis tulerūt Beselel et Elia-
 bus: nā et aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi mul-
 ta de nouo inuenerūt: ex his tamē duob⁹ præcl-
 lebat Beselel. Insumptūq; est huic fabrica tēpus
 mēsiū septē: quo trasactō primus annus ab exi-
 tu ex Aegypto est expletus. Initio uerō sequētis Exo. 45.
 anni mēse Xanthico Mæcedonū, Hebræorū ni-
 san, nouilunio tabernaculū dedicatū est, et quic-
 quid uasorū in eo fuerat. Statimq; Deus indi-
 cavit gratū sibi esse, & nō superuacaneū laborē
 Hebræorū, presentē se sano suo hūc in modū de-

- clarans. Cùm calam esset aliàs serenum, super so-
 lum tabernaculum caligo descendit, non quidem
 tanta quanta solent esse hiberna nebulae, nec ta-
 men tam tenuis ut aspectum humanū transmitt-
 eret: iucundusq; ros distillabat ab ea, presentia
 Dei fidē i populo astruens. Moyses autē distribu-
 tis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq;
 merito premijs, uictimas mactabat in atrio ta-
 bernaculi iuxta prescriptū, taurum & arietem
 hœdianq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri so-
 leant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & que
 uictime solide tradantur cōflagrationi, & que
- Leuit. 8.* iuxta legem in epulas edant. Deinde sanguine
 uictimarū ornatum Aaronis & filiorum eius
 aspersit, purificās eos fontanis aquis ac unguen-
 to, ut Dei fierēt sacerdotes: atq; hoc modo per se-
 ptem dies ipsos & uestes eorū curabat: taberna-
 culum item & eius uasa unguēto sicut iam dixi
 cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alter-
 nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Octaua
 autem die festam indixit, & sacrificare unum-
 quenq; pro facultatibus imperauit. At illi di-
 cto parentes certatim & ambitiose uictimas of-
 ferebāt: quibus super arā impositis subito sponte
 sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & in-
 spectante populo omnia flamma absumpsit. Per
- Leuit. 10.* idem tēpus accidit Aarōni quadā calamitas,
 paterno animo grauis, quam tamē generose per-
 tulit: erat enim uir fortis, & intelligebat hoc non
 sine

sine Dei uoluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent uictimas, nō iuxta prescriptum Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos cōuersa, & uultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorificē sepelire: totusq; populus inopi natam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses uoluit à mœrore abstinere, & potiorē Dei honorē quā suam tristitiā habere: iam enim sacrū amictum Aaron gestabat. Cæterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē non amplius ascēdebat, sed in tabernaculū uenitās oracula quoties opus erat à Deo reserebat, & cultu habitu priuati hominis uti perseuerans, neq; quicquā præter Reip. curam præ alijs sibi uindicās. Leges præterea scribebat & uinēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; uiuere: atq; hæc omnia dei monitu faciebat. Dicam autē & de illis legibus suo loco: nūc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omissum nō oportuit: nā ea uetēis omnem sub prophetiæ prætextu imposturarū occasionem ademit his qui illa utebātur: liberumq; Deo uel adesse sacerdotibus, uel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui forte huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos pontifex in humeris gestabat (sardoniches erant, quorum naturam nulli non nota narrare superuacuum puto) micabat aliter quoties litatus esset, ut qui dextrum humerum occupabat: tatumque fulgorem emittebat ut procul etiam intuentibus conspiceretur, idque praeter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiae opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. Per duodecim gemas, quas in pectore pontifex insutas esset gestat, in bello uictoriam praenuntiare Deus solibat: nam prius quam exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis micabat, ut toti populo facile innotesceret, reddisse Deum, operumque & auxilium suum inuocatum esse allaturum. Quapropter Graeci quotquot a nostra religione non abhorrent cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita ut negari non possit, essentia uocant λόγιον, hoc est oraculum. Desijt tam esset quam sardonix fulgor emittere annis ducentis ante quam haec commentaremur, irato Deo propter legis suarum praemaricationem: de quo alias opportunius dicitur. nunc ceptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quaecumque ad sacerdotalem ordinem pertinebant ritibus peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto letus ad hymnos & sacrificia se conuert

conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis aueruncatis, & omnia prospera in posterũ sperantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebãt. Principes enim tri- Num. 7.
buum bini de suo cõferentes plaustrum cum duobus bubus contribuebant, ut si x plaustra tabernaculo per uiam deuehendo inferuiri: & præter hoc unusquisq; corũ obtulit phialã & trulleum & acerram: hæc decem daricos ualebat, eratq; odoramentis referta: trulleum uero & phiala, utraq; simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta: hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebantur. Præterea uitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro peccatis. Adhæc obtulit unusquisq; principũ alias uictimas qua salutare uocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hædis: atq; ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die unus. Moyses autem non amplius in Sina mōte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quàm ut ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruaui, diuinitus datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uoluptatem, nec in bello ob necessitatem uiolare fas putarent. Sed de his nunc desino, proprium uolumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc pauca tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quandoquidè in sacrificiorum mentione incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum: horum utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota uiscerum igni absumitur, quod ideo uocatur *Holocautoma*: aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturus, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiores: sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida cœremantur. His iugulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horum tingunt, deinde mundata membra tim disseccant, & sale cœpersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquum accruum adijciunt, tergora uero sacerdotibus cedunt: & holocaustoma quidè ad hunc modum

Leuit. 3. sunt. Quum uero pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ uisio careant, & anniculis sint maiora, & mascula sœminis copulata. His iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iccoris, & insuper caudam agni aræ inserunt: pectore uero ac dextro crure sacerdotibus concesso, reliquis
carn

carnibus per biduum epulum instruant, & qua *Leuit. 4.*
 super fuerint igni cōburunt: idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas
 maiores nō habent, par columbarū aut turturum
 offerunt, quarum altera sit holocaustoma, altera
 sacerdotibus in *Tabernaculo* datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorātiā peccauit, agnum & hadum fœ-
 minam eiusdē etatis offert sacerdosq; sanguine
 non ut ante aram, sed cornua eius sola imbuat,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra ieco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes uerō tollunt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumendas in fa-
 no: nam lex uetat quicquā in posteram diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubente: cuius car-
 nes in sano similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. Principes quoq; cum pro peccato sacrifi- *Leuit. 4.*
 cant, eadē quæ plebey offerūt, hac tantum diffe-
 renzia, quod uictimas adducūt taurū & hadum
 masculū. Iubet etiā lex ut tam in priuatis quā
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mēsurā, cum ariete duorum,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificātes afferunt,
 cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mensura prisca He-
 braorū, duos choas Atticos cōtinens, qua oleum
 ac uinū meriuntur: nam uinū circa altare libāt.

Si

Si quis autē non sacrificans ex uoto similem offert, eius primitiis pugillum unū in aram conijcit, reliquum eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum, nā oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offert, totum comburi oportet. Et ita etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda ualitudine, aut alia de causa, in quibus liba cū uictimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est. sacerdotibus quoq; partem suam inde sumētibus. Publicis uerò impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespere: septima autem quoq; die duos iugulant, eodē modo sacrificantes: & nonilunio praeter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septē, & arietem: hadum uerò pro peccato, si quid forte per obliuionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperbeteum uocant, praeter iam dicta taurū & arietem & septem agnos mactant, & hadum pro peccatis: decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant usq; ad uesperā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, & pro peccato hadum: adducunt autem duos praeter hunc hados, quorū alter uiuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immineat auertatur: alterum uerò in

subur

suburbanum in locum purissimum eductum cum
 ipsa pelle exurūt nihil omnino purgātes, & cum
 eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus,
 sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine
 eius simul & hedi in sanū illato, aspergit digito
 tectum septies, totiesq; pavimētum, rursusq; to-
 ties interiora sani circū altare: reliquum deinde
 circum altare maius, quod est sub diuo in atrio:
 deinde extremitates & renes & adipēs cum fi-
 bra iccoris inserūt altari, pontifexq; adiecit arie-
 tem de suo, solidū Deo cōflagraturum. Eiusdem *Exod. 13.*
 mensis decima quinta, tēpore iam in hibernū uer. *Leuit. 17.*
 gente, tabernacula cōpingere iūbentur per singu- *Deut. 31.*
 las familias contra uentura frigora quæ annus
 senescens afferre solet: quin & in patria tādē
 constituti, accedere in eam urbem quam propter
 templū caput regionis sint habituri, & octo dies
 festos ducere, uictimasq; Deo solidas incendere,
 & simul pro gratiarū actione sacrificare, ma-
 nibus interim gestantes ramos myrti, salicis &
 palmæ, ex quibus mala persea dependant. Pri-
 ma die sacrificiū debet esse holocaustoma ex tre-
 decim bubus, et agnis uno pluribus, & arietibus
 duobus, addito hodo pro peccato. Sequentibus
 diebus idem numerus agnorū & arietū unā cum
 hodo mactatur, sed per singulos dies unū de nu-
 mero boum detrahūt, donec ad septenarium per-
 ueniat. Octauo die feriantur ab omni opere,
 mactantq; sicut diximus nitulū & arietem &
 agnos

agnos septem, & pro peccatis hœdum. Atq; hæ
 sunt Hæbrais carimonia tabernaculorū, à maio-
 ribus accepta. Mense autē Xanthico, qui nostris
 Nisan uocatur, & annū exorditur, luna quar-
 tadeccima, sole arictem obtinente, quando quidem
 hoc mēse ab Aegyptiaca seruitute liberati su-
 mus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi-
 mus pascha nominatū, quot annis instaurare le-
 ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil
 ē uictimis in sequentē diem relinquentes, quæ est
 quintadeccima & azymorū festiuitatis prima:
 nam hoc festū priori cōtinenter succedit, duratq;
 dies septē, per quos panibus non fermentatis ue-
 scuntur: & per singulos dies tauri iugulantur
 duo, aries unus, agni septem: hæc holocausta
 fiunt, additurq; hœdus pro peccatis in quotidia-
 num epulū sacerdotibus. Secunda azymorū die,
 quæ est mensis huius decimasexta, frugibus de-
 messis & hæctenus intactis incipiūt frui: aquūq;
 rati Deum huius ubertatis autore per gratitu-
 dinem honorari hordei primitias offerūt in hunc
 modum. Spicarum manipulum igni torrent, hor-
 deum deinde pinsunt, atq; ita in alio modum
 frælli assaronem ad aram offerunt: inde pugillo
 uno in eam iniecto reliquum sacerdotū usui ce-
 dit: & ex eo licitum fit publicis ac priuatis
 messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-
 locaustum Deo maclatur. Post paschale sacrum
 elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

nouem diebus, quinquagesima quam à numero
Asartha Hebraei uocant, offerunt Deo panem è
 farina triticea duobus assaronibus cum fermento
 confectum, maclantq; agnos duos: hæc oblata
 mox in cœnam sacerdotibus apponitur, & ca-
 dem die sic ut nihil supersit absumitur: cæterum
 holocausta faciunt è tribus uitulis, arietibus
 duobus, agnis quatuordecim, hædisq; pro peccato
 duobus. Nullam autè festum ducitur absq; ho-
 locautomate & laborū uacatione, sed in omni-
 bus omnino hæc duo lex obseruari iubet, & post
 sacrificium in epulis degunt: ex publico prabetur
 panis non fermentatus ex farina assaronibus ui-
 ginti quatuor: coquantur autem bini pridie sab-
 bati, & sabbato mane proponuntur in sacra men-
 sa duobus ordinibus sem ex aduerso sese respi-
 cientes, atq; ita cū duabus lancibus thure plenis
 permanet usq; in proxime sequens sabbatū: tunc
 demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
 priores sacerdotibus in cibū dantur: thus itē igne
 adoleitur, quo ad holocausta uitæ solent, &
 pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
 cerdos autè de suo quotidie bis offert Deo fari-
 nam oleo maceratam, & modica coctura dura-
 tam, estq; demensum eius farina assaron unius:
 huius dimidiū mane, tantundē uespere, in ignem
 inseri. s. d. de his hætenus, quorū rationem alias
 diligentius explicabimus. Cæterum *Moyse* tri- *Leuiti. 8.*
 bum *Leuiticam* à cætero populo exemptam, ut *Num. 3.*
 Deo

Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris uasis sartum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscepta sacerdotum sacrū ministerium capesserent: atq; eo tēpore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discretuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus uesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorū esum permiserit,

Leui. 7. 17 aliorū interdixit. Sanguinis certe ideo uetuit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiā indixit. Eicit etiam è cœtu & con-

Leuit. 12. suetudine hominū leprosos, & seminis profluuiio
13. 14. 15. laborantes, mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi uoluit: cum quoq; qui cadauer curasset, per totidē dies à cœtu arcuit: si quis autē ultra hunc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui uerò per somnum geniturā emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitima uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam ualitudinem
à Deo

à Deo precibus impetrauerit, et in cutē sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs Deo gratitudinē suā attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicunt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugum, turbā eodē morbo laborantiū in Chananeā duxisse. Nisi enim uanus ille rumor esset, nunquam Moyses in suā ignominia talē legē tulisset, qualem etiā alio frēte, probabile erat ipsum reclamaturū, praesertim quum inter multas gētes leprosi uersentur, & in pretio sint: et adeo nec relegētur, nec cōtemptim habeātur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicae civiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidē & sanis arceātur. Quid igitur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quae ipsi honorē potius quā detrimētū afferrent? Qua re manifestū sit quòd hae per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei taliū legum author esse uoluit. Sed hae quisq; ita, ut libitum fuerit accipiat. Ceterū puerperas sanū introgredi uetuit, aut sacris interesse usq; in quadragessimū diē si foetus sit masculus: quòd si foemina sit duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post praestitutū quidem terminū intrant absq; uictimis, quae partim Deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionem de uxore

XIIII.

Numc. 5.

n

hab

habuerit, offert hordeacea farina assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quae est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatione, ut si pudicitiam laesisset, luxato crure dextro & uentre disrupto miserè moriatur: si autè pro amore nimio, & pro zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana delictum nomen in phialam exprimit, & sumpto è sano puluere humi collecto, atq; in poculum asperso, bibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, praegnans facta maturè & feliciter enititur. quod si & conjugalem fidem & Deum iusiurandi testem sefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentre aqua intercute inuadente. Haec sunt quae Moyses genit sua de sacrificijs ac purificationibus praescripsit. Leges autè tulit tales. Adulterium in uniuersum prohibuit, ratus coniugium summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Itè incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matretera, cum sorore nuriuic, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. Vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente cogredi, & cum brutis: damnauit etià eos qui ex formosis maribus

turp

turpem uoluptatem captarent, & qui cōtrā fe- *Leuiti.*
 ciffet, capitalē pœnam inflixit. Sacerdotes autē
 duplo castiores esse uoluit: hos enim nō solū præ-
 dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
 non quamuis sœminā in coniugalē thorum ad-
 mittere, nō qua corpore quastum fecisset, nō ser-
 uam aut captiuā, neq; cauponariam aut stabu-
 lariam, neq; à priore marito quacumq; de causa
 repudiatam. Pōtifici uerò ne uiduam quidē per-
 misit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum
 reliquit: sed solim uirginē ducere cōcessit, eamq;
 seruare. Idem nec ad mortuū sinitur accedere,
 quod tamen cæteris est licitū, ad fratres & pa-
 rentes ac liberos mortuos accedere. Idē iubētur
 simplices esse, omniq; fūco carere. Quicumq; è sa-
 cerdotibus integer corpore nō esset, partē quidem
 suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare
 ascendere, & sanū intrare prohibetur. Nec so-
 lum in sacris obcundis pueros esse oportet, sed ui-
 tam etiā irreprehensibilem præstare: quapropter
 qui sacrum amictum gestant, tantisper dum co-
 utuntur, præter aliam castitatem, puritatem &
 sobrietatē à uino quoq; interim arcentur. Nēli-
 ma etiā integri corporis mactantur, omniq; ui-
 tio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc ui-
 tæ suæ tēpore obseruāda tradidit: quadam etiā
 in futurum, ipse licet in deserto degens, Chana- *Leuit. 25.*
 nam terram tandem adeptis prospexit, Septi-
 mo quoq; anno remissionem agris dedit, in ta-
 n 2 Etosq;

Etosq; aratro & plātatione esse iussit, quemad-
 modum iam ante populo septima quaque die re-
 missionē à laboribus dederat: quæ uerò per hunc
 annum sponte sua terra protulerit, publica esse,
 & promiscui usus iussit, & neq; indigenā neq;
 aduenam ab eis fructibus colligendis arceri:
 idemq; obseruari post septimam annorum septi-
 manam, qui numerus quinquaginta conficit: no-
 caturq; *Hebraeis quinquagesimus quisq; annus*
Iobelus: in quo et debitoribus scenus remittitur,
 & serui manumittuntur, qui contribules cum
 essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij
 uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq;
 ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc
 in modum: *Instante Iobelo*, quæ uox libertatem
 significat, conueniunt uenditor agri & emptor,
 computatisq; fructibus ac expensis in agrum
 factis, si fructus maiores fuisse comperiātur, re-
 cipit agrum uenditor: quòd si expensæ maiores
 fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor possessionem
 alteri cedit: sin utraq; paria fuerint, posses-
 sio ad ueteres dominos reuertitur. Idem ius est in
 domos quæ in uicis non munitis uenduntur: di-
 uersum uerò de illis quæ intra oppidorum mœ-
 nia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum
 reddita pecunia domum recipere: quòd si inte-
 ger annus interim abiuerit, emptori possessionis
 ius confirmatur. *Has leges Moyses in castris in*
Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq;
litteris

literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmiserit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XI.

Legibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curam animam aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. Indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: cuiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari etate essent, ad se referri iubet. Leuita enim sacri erant, & immunes a militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualcret, etatis ab anno uigesimo usque quinquagesimum, & super hunc numerum. M M M. D C L. Pro Leuita autem allegit inter autores tribuum Manasse Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem a Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uia intercedebant. Forum quoque rerum uenaliu est propositum, & merces suo quoque loco disposita: adcranique opifices omnium artium in suis officinis, ut plane ciuitas uideretur huc atque illuc comens. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuita. Eorum (nam & hi seorsum sunt recessi) numerus erat uiginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum a natiuitate diem excederet, in hunc censum uenientibus. Et quoad

XV.

Nume. 1

Nu. 2. 3. 4

Nume. 9.

nubes super tabernaculū perseuerabat, tantisper
 uelut presente Deo castra eodem loco mane-
 bant: quoties uerò se aliò mouebat, tum etiam
 Num. 10. ipsi migrabant. Inuenit autem & buccina spe-
 ciem ex argento facte talem: Canna erat tibia
 paulo crassior, longitudine paulo minus cubita-
 li, cuius os tantum patebat, quantum ad inflan-
 dum sufficeret, desinebatq; in extremitatem
 campanule similem, quemadmodum tuba. A-
 sōfra uocatur hoc genus apud Hebr. eos. Duas
 tales fecit, quarum una plebs ad concionem uo-
 cabatur, alter. t. principes ad consultandum de
 republica exciebantur: utrisq; uerò clangenti-
 bus uniuersus populus conuocabatur. Quoties
 uerò tabernaculum moueretur, hic modus serua-
 batur. Primo signo canente qui in orientali
 parte castrorum tendebant excitabantur: se-
 cundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria
 sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum
 medium portabatur inter sex tribus preceden-
 tes, & alias sex ponè sequentes. Leuit. uero ta-
 bernaculum circumdabant. Ad tertium autem
 signum pars castrorum meridionalis moueba-
 tur, & ad quartum septentrionalis. His bucci-
 nis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus ui-
 ctimas eadi mos est, tam sabbatis quàm ceteris
 diebus. Tunc etiam primum pascha solemnibus
 uictimis est celebratum ex eo tempore quo in li-
 bertatem uindicati, Aegyptiorum domina-

tionem effugerant.

Seditio cōtra Moysen propter egestatem, & seditioforum pœna. CAP. XII.

Non multo pōst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot māsiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iseremoth: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosa peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suāsu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non soliam eius ubertate carere, uerum etiā pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes; & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in uirum optimè meritum passim iactabantur. Exortus est interim unus e populo, qui admonitos præteritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatū, magis ac magis contra prophetā tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumelijs immeritò petitū, copius tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tātum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiā rogante, unde tot hominū millibus prouidere possit: Deus inquit, & ego, quātumuis male apud uos audien-

tes, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere, idq; breui estis uisuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas acerrimè uenabantur. Deus tamen non multò post in Hebræorum insolentiã ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananzorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

XVII.

Nu. 13. 14.

Moyses autè posteaquã abductos inde adduxisset in locũ humanæ habitationi parum aptũ, non longè à sinibus Chananeorũ sitũ, qui dicitur Fauces, in cõcionẽ populũ aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus uobis dare decreuit, libertatem & felicis terræ possessionẽ: quorũ alterũ ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananeorum sinibus, à quibus adeò nulli ciuitas, nullisue rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidẽ gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendã: neq; enim sine pralio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoria præmium erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatẽ, & habitatorum potentiam explorent. Nos uerò in primis

conc

concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaq; tribu unū: qui exorsi à partibus ad Ægyptū uergētib; totā Chananaeorū regionem perlustrauerāt, donec ad Amathen urbem & libanū montem peruenirent: explorataq; terræ simul & incolarū natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotiū insumptis. Et fructuū quidē pulchritudo quorum specimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellū suscipiendū erigebat. Contrā deterrebantur narrantibus difficile fore eius acquisitionem, quòd flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronē uerò etiā gigantum progeniē se reperisse aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananaeos inuenissent, quàm quæ hæctenus post exitū ex Ægypto uiderant, suo timore reliquā etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta cōcione domum reuersi cū uxoribus & liberis lamentabantur, dicētes Deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxiliij præstare: rursumq; Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem

pontificem uociferabantur: atq; ita totam noctē
 inquieti exegerunt, in utrumq; cōiucia iactan-
 do. Mane uerò ad concionē cōcurrunt hoc ani-
 mo, ut lapidatis Moysē ac fratre, in Ægyptū
 retrò, unde uenerant, reuertentur. Quē euentū
 metuentes duo è speculatoribus, Iesus Naueci fi-
 lius ex tribu Ephraimide, & Chalebus ex tri-
 bu Iudæ, procedunt in mediū, & populū compe-
 sciunt, orantes ut bona spe sint, neue Deum insi-
 mulent mendaciū, temerè fidem habentes quibus-
 dam, qui uanis sermonibus de rebus Chanaan eo-
 rum uulgatis multitudinē credulā territarent:
 quin potius eos sequerētur, qui illis regionē tam
 felicē acquirendī autores ac duces se praberēt:
 neq; enim mōtiū magnitudinē, neq; amniū pro-
 funditatē obstaturā uiris fortiter rem gerere pa-
 ratis, presertim auspice Deo, & pro illis in acie
 praliaturo. Ite, inquit, posito omni timore ala-
 cres, Deoq; freti, quā uos ducemus sequimini.
 Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantiē
 populum. Moyses interim & Aaron prociden-
 tes in faciē supplicabant Deo, non pro sua sa-
 lute, sed ut insaniē multitudinē ad sanā mētē
 reduceret, tot presentibus et instātibus necessita-
 tibus turbatā: cū subito nubes super taberna-
 culū exorta, adesse presentem Deum significat.

XVIII.

Quo uiso Moyses animatus infert se in tur-
 bam, & ultrò pœnam eis à Deo tanta insolentia
 promouato minatur: non tamen quantam
 pec

peccati enormitas merebatur, sed qualis esse so-
 let paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum
 ingresso, & interuentione populi cū lacrymis de-
 precanti, cōmemorasse Deum, quot & quantis
 beneficijs affecti ingrati esse pergerent: & quod
 nunc speculatorum ignauia seducti, corū uerbis
 plus ueritatis inesse putarēt, quā suis promif-
 sionibus: quamobrē non deleturum quidē totum
 illud quod cæteris mortalibus omnibus prætulif-
 set: attamen terram Chanaanā eiusq; ubertatē
 illis non concessurum, sed sine lare et sine urbe in
 deserto quadraginta annis erraturos, quo pec-
 cati pœnis exsoluant. Liberis tamen corū terrā
 illam daturum, eosq; commodorum quibus pa-
 tres se per intemperantiam indignos redderent,
 dominos esse constituturū. His denuntiationibus
 uulgus attonitum, totum se mœstitia deditit:
 Moysēmq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum,
 quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes
 hostiles eis traderet. Ille uerò negabat Deum
 laturum talibus se tentari precibus. Non enim
 temerè aut humano more ad hanc indignatio-
 nem esse commotum, sed iustam hanc sententiā
 protulisse. Non est autem incredibile, Moysēm
 unicum uirum innumera penè hominum milia
 concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi
 præsens placabiliorem faciebat multitudinem
 sepe iam suo malo expertam, conducibilius esse
 non repugnare diuinæ uoluntati: & alioquin
 etiam

etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularē uirtutē, tum ob fidem nō tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiā impetratam: quādoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorū, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reueratur, et quasi pœnas exacturū, si quid præter decorū ab ipso præscriptū gesserit. Auctoritatis eius plusquā humane argumenta sunt plurima, & in his illud non minimū, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostrī templi quatuor mēsum iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerūt tamē partem aliquam de uictima cōsequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem factō, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permīssi, re infecta rediuerūt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria cōscientia. Tantū uallet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicū bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionē nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni siculi triginta et unus, Atti-

ci ue

ci uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, legē tantū & iram diuinam ueritus, quæ in occultea etiā peccata grauius animaduertere solct. Quare nō est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quando quidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & auctoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem Deus per Moysen instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVARTVS.

Hebræorum inscio Moysē cum Chananzis pugna & clades. CAP. I.

HEBRÆOS autem duram *Num. 14.* uitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cū Chananzis experiri: nec iam amplius Moysen audire uolebant quiescere iubentē, rati etiam sine illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tūcū agentem, ut in magna inopia constituti, semper ab illius

illius consilijs penderet: & omnino pugnare de-
 creuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam
 Moysis respectu, quā quod in eius tutela iam
 inde à maioribus essent: & quos prius ob pie-
 tatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq;
 si rem strenuè gerant, uictoriam non negaturum.
 Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si
 Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omni-
 noq; expedire sibi ut arbitrato suo potius rem
 gerant, quā pro excussa Aegyptiorum ser-
 uitude Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; li-
 bidini seducti pareant, iactantis diuina collo-
 quia, quibus ut Deo præ ceteris carus de rebus
 gerendis præmoneatur: quasi uerò non omnes ex
 æquo Abrahæ essent posteri, ut unus singulari
 gratia præsciētia futurorū diuinitus habere de-
 beat. Prudentiū esse, ut cōtempta unius hominis
 arrogātia, Deo potius promissori credentes, ad
 acquirendam eam regionem se expediant, neq;
 diutius sub Dei prætextu uerba sibi dari sināt.
 Cogitandum de præsentī inopia, quam loca de-
 serta grauiorē in dies reddant, & ductore Deo
 manus cum Chananeis quamprimum consere-
 ndas, nec amplius assensum legislatoris expectan-
 dum. Comprobata deinde omnium calculis hac
 sententia, populariter in hostes uadunt, qui neq;
 feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine
 perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: &
 bona parte Hebraorum caesa, reliquos turpiter
 uertere

uertere terga coactos insequendo, trepidos in ca-
 stra compellunt. Ea clades præter omnium opi-
 nionem oblata uehementer animos multitudinis
 deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato
 numine immissam esse, eo quòd non expectato
 oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autè
 uidens tum suos accepta clade cõsternatos, tum
 hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præ-
 senti successu non contentus maiora moliretur,
 decreuit copias retrò in desertũ reducere. Cumq;
 populus posthac in ducis potestate se fore pol-
 liceretur, malo admonitus nihil absq; ipsius con-
 silio prosperè cessurum, motis castris itum est in
 desertum hoc animo, ut non prius contra Cha-
 nanaeos pugnam capesserent, quàm signo diui-
 nitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu
 ingenti usu uenit, maximè rebus aduersis, ut
 difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudeis
 etiam idem accidit. Quum enim essent numero
 sexcenta millia, & uel in secunda fortuna pa-
 rum tractabiles præfectis uiderentur, tanto ma-
 gis in egestate ac infortunio tam in se inuicem
 quàm in imperatorem suum exasperabantur.
 Quapropter tãta seditione est laboratũ, quan-
 tam nec apud Græcos nec apud Barbaros un-
 quam fuisse accepimus: quæ res dubio procul in
 extremum iam periculum delatos perdidisset, ni
 Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum
 absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem
 attulisset.

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tamen si contumeliosos non solam erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absq; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primò exposita.

Seditio per Cozem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. CAP. II

I I. **C**ores uir genere & opibus inter Hebraeos Num. 16. **C**larus, et populari quadam facundia praeditus, uidens Moysen in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuidenter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorè & genere nihilo inferiorè: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam delitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub praetextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria sua tantum gloria studere: & nuper praeter ius & suis sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro Libidine distribuere. Graue hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso popul. sine ui ad tale fastigium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis malitiosis ad id cõsequendum niti. Taliũ conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadant. Quã enim rationẽ Moysem afferre posse, cur Aaroni potissimum & filijs sacerdotiũ dederit. Si enim ex Zenitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moysei parem, etate atq; opibus potiorẽ: quòd si antiquissima tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatẽ eam deserẽdam, Dathamo, Abironi, et Phalao, diuitijs iuxta ac etate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublica curã habere, reuera hoc tantũ agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes cõtinerũt, uerim sparsus paulatim rumor, dum quisq; auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuiq; eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moysei ademptum in illum transferretur: populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides

des cōclamaretur, concurrebatq; incōdita multitudinē in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum uociferabatur, tollendū tyrannū, & populum è seruitute eximēdum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prouecturū, nō eum qui multis esset merito posthabēdus: uel si Aarōni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quàm fratris beneficio fuisse daturū. Moyses autē qui Coræ calumnias non ignorabat, uidentem populum irritatum, nequaquā expauit: sed fretus conscientia rei benè administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, produxit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulgus tractandum est, ad Coræ uersus elata uoce: *Mihi, inquit, Coræ, uel tu, uel unus quis ex istis, intentæ in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidentur: imò ne reliquæ quidem concionē contemno, etiam si uobis diuitijs & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aarō ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uerq; nostrū, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim uniuersis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim ius & sis præ oculis habuissem, nequaquam oblitus*

oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi
 me ipso propinquior, & mihi non minus quam
 illi bene uelim: et alioqui qualis erat prudentia,
 me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris
 premium alteri cedere? *V*ariam & à mea probi-
 tate absit tale scelus, neq; *D*eus, sustinuisset aut
 se contemni, aut uos ignorare quid illi gratissi-
 mum facturi essetis. *I*psè sacerdotem sibi elegit,
 ipse ab hoc crimine immunè me reddidit. *A*t-
 tamè licet non meo beneficio, sed diuina electio-
 ne hunc honorem adeptus, non dubitat in mediis
 depositum uestris suffragijs cõmittere, nullam
 prerogatiuam postulans ex eo quòd hactenus
 eo sit legitime functus, ut qui omni ambitione
 posita, malit uos sine seditione uidere, tametsi
 uestris etiam calculis ante iam comprobatus:
 neq; enim *D*eï uoluntatem in hoc lesimus, quòd
 uestrum etiam assensum accedere uoluimus: sed
 quod ille ultrò detulit, salua pietate recusare nõ
 licuit: quem admodũ & illud æquum est, ut qui
 semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
 efficiat, *Q*uamobrem iudicabit deo quæ ue-
 lit pro uobis sacra facere & pietatis uestræ an-
 tistitem esse *I*niquissimũ enim fuerit, Coram per
 ambitionem obstare, quo minus liberam electio-
 nem sui sacerdotis habeat. *N*ihil est igitur quod
 seditionibus turbemini, quantũ ad hæc causam
 attinet. *C*ras mane cũ sua quisq; acerra & igne
 ac odoramētis adeslo. *T*u uerò *C*ores cede *D*eo,

& calculum eius expecta, neq; maiorem quam
 Deus habeat, autoritatem tibi arroga: sed tu
 quoq; inter ceteros huius honoris competitores
 iudicandus adesto: nec uideo cur uel Aaron a
 petitione debeat excludi, eodem genere natus, et
 qui iam in hac functione irreprehensibile sui spe-
 cimẽ dedit. Vbi uerò cõueneritis, corã toto popu-
 lo suffuũ facitote, & cuius sacrificiũ acceptius
 Deo fuerit, eũ mea quoq; autoritate confirma-
 bo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam
 gratiam in fratrem summa dignitatis exoluã.
 His auditis turba & tumultuari simul, & ma-
 le suspicari de Moysẽ desistit, & insuper consi-
 lium eius collaudauit tanquam è republica fu-
 turum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ul-
 tione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est
 confirmatum.

CAP. III.

Num. 10.

Postera uerò die reditur in concionẽ ut sa-
 cro factõ interessent diuino iudicio, per
 quod cõpetitorũ certamẽ erat dirimendũ: eratq;
 nonnihil tumultus, multitudinẽ suspẽsa ad euen-
 tus expectationem, quibusdam Moysẽm in or-
 dinem redigi cupientibus: qui uerò prudentiores
 erant, seditionũ finẽ exoptãtibus: timebãt enim
 ne actũ esset de rep, si ulterius seditio procederet:
 multitudo quoq; natura nouarũ rerum cupida,
 & ad obloquendũ magistratibus prona, omni-
 bus rumoribus circumserebatur. Moyses autem
 missis

missis ad Dathamū & Abironē uiatoribus,
 iussit ut ad condictū uenirent sacris interfuturi.
 Postquā autē negauerūt se obtemperaturos, neq;
 diutius passuros Moysi potentiā artibus malis
 quæsitam in populo augeri: his renuntiatis as-
 sumptisq; aliquot præstantioribus non est dedi-
 gnatus ad cōtumacē Dathamī factionem ueni-
 re, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum
 Dathamus cū suis audito Moysē cū prima-
 tibus ad se aduentare, progressi cum liberis &
 uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā
 acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerēt
 eum si quid ui agere uellet. Ille uerò iam propior
 sublatis in calū manibus, & elata uoce ut a to-
 ta multitudine exaudiri posset, Domine, inquit,
 cali & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide
 dignissimus, quòd quicquid hæcenus feci, ex
 tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorū
 perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc o-
 rationem: tu enim scis omnia, ipsius etiā cogita-
 tiones hominū: quapropter nō didignaberis rei
 ueritatē atq; istorū ingratitude in mediū pro-
 ferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuita-
 tem meā præcesserūt, uisa nimirū nō audita: nūc
 in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti-
 ciam non ignorēi, male suspicari tamē non uerem-
 tur. Ego ciam uitam agere quietā, id quod mea
 uirtute & tua uoluntate Raguelisq; soceri be-
 neficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uolupta-
 tibus

tibus & commodis meipsum totū dedidi erūnis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate eorum, nunc uerò pro salute prōptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniā in suspicionem ueni hominibus, qui mea cura ac prudentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montē Sina mihi apparuisti, & tua uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis seruitutē eorū effugere concessisti, & Pharaohis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris iuā per mare mediū iter aperuisti, cuius postea fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes armis munuisti, qui ex uitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus ē petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenientibus à mari attulisti, ē calo deniq; nunquā antè auditū es largitus, qui legibus ac institutis rē nostrā ornasti, adesto mihi domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, q̄ neq; manera à quaquā Hebræorū fauorē meū cōtra iustitiā captiuitate admisi, neq; pauperē bonam causam habentiē propter aduersariū diuitē pdere litē sum passus: & nūc republica sincerissime administrata in suspicionē culpæ, à qua sum alienissimus, uenio, quasi fratri ob priuatū affectū et nō tua uolūtate sacerdotiū tuū cōtulerim. Ostēde q̄ oīa tua prouidētia dispēsantur, et nihil fortuitis casibus, sed
 tua uo

tua uoluntate ad effectum peruenit: & quod res
 Hebraeorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum
 & Abironem animaduersione declarata, qui te
 stupidū faciunt meis imposturis circumuiciri ia-
 Etantes. Facies autem manifestam aduersus in-
 sanos glorie tuae detractores uindictā, si non com-
 muni more intercāt, ne quis nihil nisi humanum
 passos existimet, sed terra quam indigni calcant
 dehiscens cum familijs & facultatibus eos ab-
 sorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus ap-
 parebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis
 secus quā pium est de tua maiestate sentire au-
 deat: & meum ministerium ex tua sentētia esse
 comprobabitur. Quod si uera sunt crimina qua
 in me congerūt, tum in meum caput dire uertant,
 illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita
 exacta pœna à populi tui turbatoribus, reli-
 quam multitudinem in pace, cōcordia, & man-
 datorum tuorum custodia serua intactam &
 expertem supplicij sceleratis hominibus debiti:
 quandoquidem alienū est à tua iustitia, illorum
 pœnas immeritam Israelitarum turbam depen-
 dere. Hæc cum lacrymis effato, terra horrendum
 repente cōtremuit, & undante superficie, non se-
 cus quā pelagus uento fluctuās, uniuersum po-
 pulū terruit: immani mox sonitu cliso, quā sedi-
 tiosi tendebant, solam subsidit, & eodē momento
 omnes ad unum absorbet: sublatiſq; in hunc mo-
 dum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut

ne uestigium quidem eius superesset. Et sic finis se-
ditiose factionis, illustre argumentū diuina pro-
uidentiæ simul & potentia: fuitq; hic casus co-
miserabilior, quòd ad eò nemo ne propinquorum
quidem aut cognatorū eos est miseratus, ut totus
quantus erat populus, ante actorū oblitus, lætis
acclamationibus Dei sententiam comprobaret,
ac ne luctu quidē dignos, ut pestem ac perniciem
popularium existimaret. Post Dathanum cum
suis extinctum Moyses pontificatus amulos con-
uocat, Deo denuo commissurus electionem, ut ei sit
ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gra-
tissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti
quingenta uiri summo in pretio semper apud
populares habiti, tum quòd à maioribus omni
uirtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi
nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt
& Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei
tabernaculū adolebant acerris odoramenta qua
secum attulerant: cum subito tantus ignis efful-
sit, quantum nec homines ipsi unquam excita-
uerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syl-
uis per æstū austri flatu collisis & artritibus exci-
tatum uiderunt, sed qualis diuinitus accendi po-
terat fulgentissimus simul ac flagrantissimus:
cuius ui ac impetu ducenti illi & quingenta
unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadaue-
rum quidem reliquæ cōparerent: solus Aaron
superfuit illisus, ut manifestum esset, diuinitus

COOP

coortū hoc incendium. His ita absumptis, Moyses uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acceras eorum affixas altari aereo consecrare, ut hoc monumento omnes terrentur, qui caeleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviii. ob-
uenerunt.

CAP. IIII.

Post tam euidentis argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronem peruenisse, sine ulla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insculta: nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile apparet longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominū occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei uoluntate geri, arbitrabatur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabāt omnia, tanquam non peccatorū odio Deus saui-
ret, sed à Moysse sollicitatus: egregq; ferebant quòd nō solum impunè tot optimatum morte populum malletasset, sed premium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male cessisse uideret: adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superba & nimia Moysis potestati modum

o s aliq

aliquem statueret : facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas, ueritus ne qui rursus res nouas molirentur, unde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet: & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam: eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit: sequenti uero die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadè specie manere, qua erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uero ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omiſſis odijs quibus tam Moysen quàm Aaronem proſequebatur, totum in admiratione diuini iudicij uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit: atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex. & Hebræorū populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem

111. peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiticam

c. am

eam tribum diuino cultui dicatam, immunem à Nu. 18. 35
 militia fecisset, ne fortè in parandis ad uitam ne- Leui. 14
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, 18. & 26
 mādauit ut post armis ac Dei fauore quasitam
 Chananeam ex oppidis eius quadraginta oçto
 bona & pulchra Leuitis distribuereutur, cum
 agro mænibus eorū contiguo duūm milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus con-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicēdum quæ sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta oçto oppidis iussit ut
 Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea ut populus deo primitias omnium
 fructuum è terra prouenientium offerret, & ex
 quadrupedibus quæ mactare fas est, primogeni-
 tum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, ut eo cum familia uescantur in
 urbe sacra: pro eis uerò quibus patria lex uesci
 uetat, dominus fœtus siclum cum dimidio depen-
 dat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos:
 deberi eis etiam primitias tonsuræ ouium: & qui
 panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui uerò Num. 6.
 ex uoto se consecrant, Nazarei dicti, capillum
 alentes, & uinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, uictimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corban seipsos nomināt, hoc est Dei do-
 num, si uelint à ministerio ad quod se ultro obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, uirum quinquaginta: qui uerò tātum pecunia nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis domi maētet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus peccoris pectus & brachiū dextrum. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, praterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximē precedente uolumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contribuitur, ex eo tā uxores quā filias & famulos etiā participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absument. His ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primū ad regem præmissis: petebat ab eo tantū liberum transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria uer se facturū: præterea forum rerum uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiā aquæ pretium, si rex ita iuberet. Ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Moysen si ui uiam aperire conaretur. At propheta cōsulto prius oraculo, & Deo nō permitteute ut ipse pugnae principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter factururus. Eodem tēpore sorori eius Mariammæ ultimus

uitæ

Num. 10

uita dies aduenit, quadragesimo anno ex quo
 Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna pri-
 ma: sepulta aq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Seim: & post
 menstruum luctū lustrauit Moyses populū hunc Num. 1.
 in modum: Iuuentā laboris & aratri expertem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra pro-
 ductam pontifex in loco purissimo maclauit, &
 sanguinē septies digito aspersit uersus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuuentā, ita ut procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in medium ignē inijciunt, simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 uir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funesti purifica-
 tione opus habebant, paulū huius cineris in fon-
 tanam immittētes, & hyssopi ramulū iningen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quæsitā
 seruari præcepit. Ceterim funesto exercitu ita ut Num. 20
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam petijt. Cumq; uenisset in agrū urbis Ara-
 bum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco montē excelsū, quo ager clau-
 ditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysè,
 quod esset moriturus: & in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco accliuī, exutā pontificiam sto-
 lam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis
 success

successio perinebat : atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit , anno atatis centesimo uigesimotertio : dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenien sibus Hecatōbaon dicitur , Macedonibus Louis.

III. Hebraeis Sabba. Luxit eum populus diebus Num. 21. triginta, & luctu finito , Moyses ductu peruenit ad fluium qui nominatur Arnon: is ex Arabia montibus exortus , desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amoreis disternans: estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. Ad eius regem Schonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peterēt, fidem daturus, quòd sine detrimento uel agrorum uel colonorū militem traduceret : sed persoluturum pretium rerū uenaliū ex æquo & bono , etiam si potum aque sine pretio dare grauarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uada Arnonis occupat , prohibiturus si Hebræi fluium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Schonem & Ogem Amorum reges, deleuitq; eorum copias. CAP. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amoreos hostile in se animū gerere, haud ferēdum contemptū ratus, & uidēs Hebræos genus hominum intractabile , otio simul & egēstare facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouarēt, occasione eis adimere uolens, cōsuluit Deum,

Deum, an bello uia aperire permitteret. Deo uero annuente, & uictoria in super pollicente, magnopere hac spe animatus, militum quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiaret, auspice Deo & quod sponte iam propenderent autoritate sua compellente. At illi permissa potestate latius arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostem properant. Amor autem contra ut uidit aduentus oblitus pristinae ferociae, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante usum hostem praese ferebant, praeter timore demiserunt. Itaque uix primo conflictu excepto terga uerunt, in sola fuga spem salutis reponentes: confidebant enim munus urbibus, qua tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei ut primum animaduertit hostes cedere acriter instituerunt, turbatisque eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant, nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugna generis, quod omni telorum genere tminus geritur in primis periti, & expeditiores quam ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequerentur, aut gladiis & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum uulneribus & siti conflabantur: erat enim aestas. Cumque desiderio potius ad fluvium agmine magno ferretur, ab inse-

quon

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
 sunt confixi, & inter ceteros Schon rex cecidit.
 Hebræi uerò caesos spoliabāt, prædas agebāt, ma-
 gna rerū copia fruebātur, quòd fructus nondū ex
 agris collecti essent: & milites totā regionē per-
 currebāt impunè diripiendo, captiuosq; abducen-
 do: nemo enim resistebat, robore eius regionis in
 pugna absumpto. Talis clades Amoraïs acci-
 dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
 sunt usi. Hebræi uerò terrā eam occupauerūt, in-
 ter tres amnes insula modo sitā. Nam Arnonis
 ripa meridionale eius latus termināt, Iobacchus
 uerò septentrionale, qui in Iordanē influens nomen
 amittit: occidentalis tractus Iordane amne al-
 luitur. In hoc rerū statu exoritur Israëlitis nouus
 hostis Oges Galadins & Gaulanitidis regio-
 num rex, in auxiliū Schonis amici & socj ue-
 niens: cuius res quum iam perditas uideret, nihi-
 lominus uictoriā sperās, uirtutis suorū ac ho-
 stium periculū facere decreuit. Quā spe frustra-
 tus et ipse in pralio perijt, & exercitus ad unum
 est deletus. Moyses uerò Iobaccho flunio supe-
 rato, regnū Ogis ingressus urbē unam post aliam
 subuertebat, habitatores interneccione uastans,
 qui omnes eius terra homines diuitijs & agro-
 rum fertilitate superabant. Oges etiā uir heroica
 specie corporis, ne uirib⁹ quidē ac uirtute fuit in-
 ferior: cuius roboris & staturæ argumētū exsta-
 bat in expugnata regia urbe Ammanitidis
 region

regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorū latitudine, nouē longitudine. Huius uiri casum non solū presens Hebræorū felicitas est insecuta, sed in futurū etiam maiorum successuū illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hæc Moyses castra Jordanē uersus mouet, & campū magnū è regione Hierichuntis: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamū ferens. Iamq; in tantum creuerant Israëlitarū animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyses utendū hac prouidentia suorum ratus, uictimis Deo pro gratiarū actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarū regionē uastandā misit, urbesq; gētis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

CAP. VI.

Balacius Moabitārū rex, habens ueterem Num. 22.
amicitiā & societatem cum Madianitis, 23. 24.
cū res Israëlitarū in tantum crescere uideret, cœpit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uetare, ne Hebræi quicquā ulterius præter Chananaā usurpare appetant: atq; ita non satis consultè de rebus nouis cogitauit: & bello quidē aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamē uolens ne ulterius procederent, legatos de cōmunibus cōmodis

P ad

ad Madianitas mittit. illi ad Balamum quen-
dam ultra Euphratem, nobile in eis locis na-
tem, & sibi amicum, cū Balaci legatis mittunt
etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut
ueniret ad se, & diris imprecationibus Israēli-
tas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis,
& hospitali mēse adhibitis, cōsultat Deum, qua
sit eius de Madianitarum postulatis sententia:
qui cū ueraret illis obsequi, reuersus ad eos, ait
sibi nō deesse uoluntate illis gratificandi, sed ob-
stare Deū, cuius beneficio debeat gloria ex ue-
ris hactenus prædictionibus cōparata: nā exer-
citiū illū quem ipsi execratum uelint, esse Deo
longè carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc cau-
sam ad Israēlitas proficere, pacē cū illis quibus-
cunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē
dimisit. At Madianita Balaco maximis pre-
cibus urgente, eadē de re denuo legatos mittunt
ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi,
Deū consultit. Deus uerò offensus iubet ut le-
gatis assentiatur. Is ratus Deū hac seruo iubere,
cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē eum
ueniēti esset in uia quandam angustiā inter duas
maceras sitā, occurrit ei angelus: quo animad-
uerso a sinā qua uehebatur declinās appressit eū
ad alterū septum, nihilq; mouebatur uerberibus
sefforis pressurā molēte ferentis: cumq; nec an-
gelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem
faceret, tandē procumbens Deo sic uolente hu-
mana

mana uoce Balamū incusat, quòd nunquā antehac laesus seuiret in se, non intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgās uerberatorē, quòd iumentū nō esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei uoluntatē faciēti. Tum uates territus uolebat retro abire: sed Deus iussit eū pergere quò instituerat, modò ne quid aliter agat quā diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimè, uoluit ad quēdam montē deduci, unde Hebr. corū castra contēplari posset. Balacus uerò ipse cū regio comitatu deducit uatem in montē proximè imminentē, qui à castris stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis iubet regē septem aras extruere, & totidē tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factū, mactat uictimas ut uictoriam prasagire posset: deinde sic fatur: Felices nos quibus Deus largā bonorū prabet copiā, & prouidentia suā perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis anserendi, liberos prastantiores etiam successores habituri, quandoquidē Deus nos solos hominū complectitur, & ut omnium sub sole sollicitissimū sitis prospicit: quamobrem obtinebitis terram ad quam nos misit, & posteris uestris in perpe-

tuum possidendam relinquetis, & gloria uestri
 nominis implebitur uniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla
 non orbis regio uestri sanguinis homines admi-
 xtos sit habitura. Beatus uos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex uno parente in tantum
 auctus, nunc uobis parū amplam pro dignitate
 ac numero domicilii Chananaea cōtinget, sed ta-
 tum olim terrarū orbem habitationi uestra de-
 stinatum scitote, ut tam in insulis quàm in con-
 tinente sit uobis degendum prae multitudine ip[s]is
 caeli stellis numero equiparāda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad
 summā rerum copiā deesse patietur, in pace &
 in bello uirtutem uiris addet. Inimicis nostris in-
 mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos ar-
 ma sumere uelint: nō enim reuertetur è tali prae-
 lio uictor, qui latitiā coniugibus ac liberis affe-
 rat. Tanta uobis fortitudo diuino favore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrabere,
 & quod deest addere. Talia uates fatidica uo-
 ce canebat, extra seraptus, & numine totus
 correptus, rege indignè ferente, & pacta nō ser-
 uare clamitate, licet magnis muneribus ab ami-
 cis cōductū: uenisse eū ad execrandū hostes, quos
 nūc maētos uirtute ac pietate caneret. Ad quē
 uates: putas, inquit, quoties fata sunt aperienda,
 in nobis situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse uoces quales uult
 prof

profert & oracula, nobis nec sciētibus nec cogi-
 tāibus. Equidē satis memini ad quid precibus
 Madianitarū sim adductus, eaq; causa ueni, ut
 uoluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est
 Deus, quā mea uoluntas, qui cōtra Dei uolūta-
 tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
 primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
 plius nostrū ibi remanet. Ego certē nihil in horū
 laudē dicere in animo habui, nec quæ Deus corū
 generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed
 numē illis propiciū, quod gentis felicitati studet
 ac gloria, pro destinatis hæc uerba mihi subdi-
 dit. Nunc age, quādo animus est tibi atq; Ma-
 dianitis rem gratā facere, quorū preces me non
 decet nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
 cra instauremus, si fortē Deū flectere possim, ut
 execrationibus hoc genus hominū deuouere li-
 ceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
 iterato quidē sacro potestate deuocendi impe-
 trauiisset, collapsus in faciem pronus prædicebat
 quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
 clarissimis, quarū quadā nondū cōditæ uidentur:
 quæ uerò extant earū res terra mariq; geste ita
 prædictionibus respōderunt usq; ad nostrā me-
 moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquā etiam eius
 oraculi nō uanū fuisse euentū aliquando cōpro-
 baturū. Balacus autē agrè serens expectationē
 frustratā, sine honore uatē ablegat. Ille domum Num. 25.
 repetens, cum iam Euphratē attingisset, accito

Balaco & principibus Madianitarū, Balace,
inquit, uosq; Madianite, quandoquidem necesse
est ut uel præter Dei uoluntatē uobis obsequar,
Hebræorum quidē genus nunquam est interitu-
rū, nec bello, aut pestilentia famēur, aut alio ca-
su delebitur. Deus enim cura habet eius gentis à
malis seruanda, nequando talis clades incidat
qua uniuersi de medio tollantur. In erdū tamen
quādā uitari nō poterunt, quibus ad tempus af-
flicti, mox magis quā antè florebant, castiga-
tionē tali ad sanitatē reuocati. Quapropter si
breuem uictoriam de illis consequi queritis, hoc
consilio uoti cōpotes efficiā. Filiarū formosissi-
mas, quæ pulchritudine sua mētes eorum expu-
gnare possint, quantum fieri potest cultas ac or-
natas mittite, ut circum castra obuersentur, &
iuuenibus cōplexus experientibus faciles se præ-
beant: ubi uerò cupidine captos uiderint, subito
se proripiant, cumq; rogata fuerint ut maneat,
nō annuat, nisi persuasis, ut relictis patrijs legi-
bis & cultu Dei à quo illis acceperunt, Ma-
dianitarū & Moabitarū Deos uenerentur: sic
enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita
abijt. Madianitis autē ita ut moniti fuerāt fi-
lias mittētibz, Hebræorum iuuenes pulchritu-
dine puellarum capiuntur: & in colloquiū ue-
nientes, rogant ne sibi uoluptatē ex earum pul-
chritudine capere inuideāt, nēue consuetudinem
eorū auersentur. Illa libenter & uerba iuuenum
& comp

& complexus admittunt: iamq; blanditijs ille-
 ctos. & cupidine feruētes relinquere parāt: tum
 illi tristes mulierū disc. ssu, precibus instant, ne se
 relinquāt, sed futura cōiuges & omniū faculta-
 tum domina apud illos maneat: hæc promissa
 iureiurando confirmabāt Deū testē inuocando,
 & lacrymas fundendo, quo magis eas ad mise-
 rationē flecterent. Tum illæ post quā omnino ca-
 ptos & cōsuetudine sua deuinctos animaduēr-
 terunt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt
 nobis domi nec ample facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; mopia talium rerum
 huc ad uos uenimus, aut forma corporis mundi-
 nature preces u. str. us admisimus: sed persuasæ
 uiros esse bonos hæc hospitali gratia non dedi-
 gnata qua uos opus habere uid. bamus, faciles
 nos uobis præbuimus. Nunc quādoquidē amare
 uos & ambitionē nostrā molistē ferre assuecra-
 tis, ne has quidem preces auersabimur: quare si
 bencuolētia cōiugalī fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libētē uobiscū ut legitima
 nuptiæ cōiūctura sumus: ueremur enim ne libidi-
 ne exsariata, cū iniuria & cōtumelia nos retro
 ad parentes nostros ablegatis: cui nostræ solici-
 tudini ueniā nos dare æquū postulamus. Illis ue-
 rō quol bet modo fidē daturō: se pollicentibus,
 & nihil præ amore nimio recensantibus: Quā-
 doqu dē, inquit, ita uobis uidetur, & mores hæ-
 betis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibus etiā

proprijs uestro more utamini, nec potū cum alijs communiē sustineatis, necesse est si uultis nobiscū uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio argumento persuadebitis amorē istū nos nō fingere, nisi eosdē nobiscū deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut uitio ueritendū, si terra in quā uenistis peculiare deos colere malitis: præsertim cū nostri per omnes regiones honorētur, uestrū nemo præter nos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur ceterorū more uobis est uiuēdū, aut alius orbis querendus, ubi soli iuxta uestra instituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earū cōprobant, & quō traherantur sequentes à religione patrū disciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibus quoq; indifferenter utebātur, & in mulierū gratiam nihil nō contra legē faciebāt: ut iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculi deduceretur: iuuetus enim gustatis simul peregrinis moribus inexplēbiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellerant, unā cū reliqua turba corrūpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Pri filia gentis eius dynaste, iussus ab uxore, & contemptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena cōiuge nō dissimulanter se oblectabat. In hoc rerū statu Moyses

ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduoca-
 ta cōcione, neminē quidem nominatim accusa-
 uit, nolēs in desperationē adducere eos qui tan-
 tisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci
 poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec
 maioribus corū dicorā, quòd uoluptatem pluris
 quā Deum & religionē facerent. Expedire illis
 ut dum tēpus est respiscant, & nō legū contē-
 ptu, sed cōpescendis prauis cupiditatibus sortes
 se uiros declarent. Absurdū præterea dicebat,
 quòd cum in deserto modicè uixissent, nunc in
 bona regione ita baccharētur, & quæ per ino-
 piā quasiuerāt, nunc per affluentia perditū irēt.
 Talibus dictis conabatur iuuentutē corrigere,
 & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrius
 insurgens: Tu, inquit, Moyses tuis legibus utere,
 quibus iam longo usu robur addidisti: quod ni
 fecisses, saepe iam pœnas dedisses, & tuo malo nō
 esse Hæbreis imponendū didicisses: me certe nun-
 quam ad tua tyrannica iussa obstructū habebis:
 neq; enim aliud hætenus, quā sub legis ac reli-
 gionis prætextu nobis seruitutē, tibi principatū
 malitiosis artibus adstruis, uoluptatē nobis ac
 uite licentiā adimens, quæ liberorū sum, & sub
 nullius imperio degentiū: hoc enim uel Aegy-
 ptia seruitute fuerit grauius, in quēuis tuis le-
 gibus pro tuo libitu animaduertere: cū ipse mul-
 to dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abro-
 gatus quæ omnium consensus approbat, plus tua
 p s quam

quàm ceterorū mortaliū placita ualere possu-
 las: ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico,
 ne fieri quidē in hoc cœtu grauabor, mulier-
 eulam alienigenam me duxisse: audis à meipso
 mea facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cu-
 pio. Sacra etiã dijs facio præter consuetū, quia
 id equū cōseo, ex multis mihi ueritatē querere,
 & nō sicut sub tyrānide uiuere, de unius tantū
 fiducia pendentē: nemo mihi rem gratā fecerit,
 qui in rebus meis meipso plus arbitriū habere uo-
 luerit. Hæc Zābria pro se et quibusdā sui simi-
 libus afferēte, populus quietus expectabat quō-
 nā audacia hæc esset euasura, maximē quòd ui-
 dcret legislatoreū amplius nolle cōtendere, ne ho-
 minē insolentem iritatorē redderet: uerebatur
 enim ne plures talis in loquēdo impudētia imi-
 tatores facti, turbas in populo excitaret. Atq;
 ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse ulterius ma-
 lum hoc serpsisset, ni Zābrias maturē sublatus
 esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū
 patris dignitate, iuuetutis facile princeps, Elea-
 zari pōtificis filius, & Moysen magnū patriū
 habens, ægerrimē tulit Zābria cōtumaciā: cu-
 ius impunitate ne legū contemptus cresceret, ui-
 dicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd
 exēpla primarij in utrāuis partem pluri nū ua-
 leant. Cumq; tāto esset animi & corporis robo-
 re, ut nō temerē aliquid arduum aggredieretur,
 quod non etiã perficeret, ad Zābria tentorium
 uad

vadit, & eodē ictu ipsum unā cū Chosbi trāsfi-
 git. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimā vir-
 tutis emulationē accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū partē
 ferro conficiunt, reliquos insecuta pestis sustulit,
 per iram numinis inflicta, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorū pe-
 tulantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt: nec prius desistit, quā
 quatuordecim millia virorū desiderarentur. tūc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gē-
 tem internecione delendam exercitum misit, de
 qua expeditione mox narrabimus, postquā quod
 omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū
 illum, qui a Madianitis accitus ad execrandos
 Hebraeos, quo minus hoc faceret a Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen talē hostibus con-
 silium dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 fectis prava opinione, penē totius populi religio
 sit corrupta: huic inquam Balamum tanto ho- Num. 31
 nore dignatus est propheta, ut oracula eius suis
 literis inscriuerit: cumq; nihil uetaret, quin ea
 pro suis ederet, nec ullo teste id factum eius co-
 argui posset, maluit eum debita apud posteros
 memoria non fraudare. Sed hęc quisq; ut li-
 buerit ita consideret. Moyses autem ut dicere
 cœperam, in Madianitas misit exercitū duode-
 cim milliū, singulis tribubus mille militibus im-
 peratis eisq; copijs Phincē præfecit, cuius opera
leges

leges uindictas, & de Zambria uiolatore earum pœnas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moysè duabus cum dimidiata tribubus concessa. CAP. VII.

Madianita uerò intelligo hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabāt, munio pro tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tanta multitudo Madianitarū est cæsa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatīs. Hi sacre Ochus, Sares, Robeas, Ubes, & quintus Reccinus. à quo deductum nomen primaria urbs Arabum et hodie retinet, Reccine dicta, quam Græci Petram uocare mālunt. Fuis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas una cū mulieribus interimendo, solis parentes uirginibus, hoc enim Phinees à Moysè mādaturū acceperat: qui reducto incolumi ac illiso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septē: asinorum sexaginta millia, uasorum aurcorum et argenteorum magnum numerū, quibus in domestica supell. tute utebantur. Et enim pro opibus lautiore uelut delictabantur. Abducta sunt etiā uirgines circiter triginta duo millia. Moyses

ses autē partitus prædā, quinquagesimam eius
 partē Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Le-
 uitis alterius quinquagesimā, reliquū uerò po-
 pulo distribuit: quo factū est ut deinde suauiter
 uiuerent, opibus uirtute quesitis otium quoq; ad
 fruendum nacti. Moyses autem iam admodum *Num. 1*
 senex Isum designauit, qui sibi in propheta & *Deut. 3*
 ducis (si opus foret) munys succederet, Deo ita
 iubente ut hunc principatus successorem faceret.
 Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
 tissimus Moysē præceptore doctus. Per idē tem-
 pus duæ tribus, Gads & Rubeli, & dimidia
 Manassitis, numero pecudū et alijs rebus abun- *Num. 1*
 dantes, de cōmuni cōsilio rogāt Moysē, ut sibi
 exira sortem traderet Amoritidē terrā, qua nō
 multo antiè bello capta fuerat: esse enim pascuis
 uberē. Ille uerò suspicatus eos prælia cōtra Cha-
 nancos metu decrectare, & curā pecudū igna-
 uia prætexere, conuitio uiros excipit, meticulo-
 sos simulatores dicit. Velle eos in otio luxuq;
 terram cōmuni Marte quasitā possidere, & nol-
 le arma cū cætero exereitu ferētes, terram uliā
 Jordanē à Deo promissam capere, deuictis gen-
 tibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui
 uidentes eū iratū, ne meritō irasci uideretur, re-
 spondenti se neq; per ignauiam pericula, neq; per
 desidia labores fugere, sed hoc tantum agere, ut
 præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
 certamina fierēt: paratosq; se aiebant, si oppida
 ad tue

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquū exercitū armatos quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses cōprobat a eorū uoluntate, aduocatoq; Eleazaro pōtifice & Iesu, ceterisq; magistratibus, cōcedit illis Amoritidem hac cōditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostē bellū gerant, donec omnia ex sententia cōfecti fuerint: atq; hoc pacto accepto quod petierūt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione decem urbes cōdidit, in illi quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla san-
 ciuit, illis tantū profutura, qui eade nō spē cōmissa eō cōfugissent: statuitq; talibus exiliū tempus, tantisper dum pōtifer uiuere sub quo cades accidit, post cuius obitū redire in patriā permisit. Exiliū uerò tēpore licere cuius è cognatis interempti homicidā impunè occidere, dūtaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs nō item. Ceterim oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabia Bosphora, in Galadina regione Arimanū, in Batancade Gaulademan: et post captā Chananaā totidē ex Leuiticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem praberent. Eodē tēpore cum defunctus esset quidam è primarijs Anasitidis
 tribus

tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantū
 sexus relictis, tribules eius iri insignes Moysen
 consulunt, an filiarū eius in diuisione & sorti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respōdit,
 si in domū tribulis nuptū darentur, sortem dotā-
 lem fore: sin mallent in aliam tribū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasio-
 ne instituit, ut cuiq; tribui sue sortes perpetuō
 manerent. Quumq; iam de quadragesimo mi- V I.
 grationis anno triginta tatum dies superessent, Deut. 24.
 aduocata concione ad Iordanem, eo loco ubi
 nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens
 palmetis consitum, ubi populum omnem praesto
 uidit, in hunc modum uerba sic ait.

Moyfis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatus.

CAP. VIII.

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita uult, & etas cxx.
 annorum ex aetate postulat, ut ex hac uita disce-
 dam, & rebus ultra Iordanem gerēdis interesse
 me Deo nō est uisum, equū duxi, ut quantū ad
 uestram felicitatē attinet, ne nunc quidem offi-
 cio desim: sed pro gratia mihi data prouideam,
 ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna a-
 pud uos memoria dignus habear. Age igitur,
 ubi prius in quo tam uestra quā posterorum
 beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pie-
 tatis erga uos nostrae perpetuū monumentū re-
 liquerimus, libētes ex hac uita decedamus. Fide
 enim,

enim, fat scio, mercor, uel quòd ant hac uestris
 commodis indefinenter seruiens n̄quam uos fe-
 fellit, uel quòd anima prope exitum cōstituta in
 omni uirtute ac ueritate scipsa melior redditur.
 Filij Israelis, una omnibus hominibus felicitatis
 est causa Deus propitius, quam solus dignis
 dare, & peccantibus in se auferre potis est: cui
 si uos tales pr̄stiteritis, quales ipse postulat,
 quales'ue ego ex ipsius s̄metia instituo, nunquā
 non maclti uirtute, amulandiq; omnibus eritis:
 sed & que iam cōtigerunt bona erūt perpetua,
 & quod deest breui cōsequemini. Tantū uolūta-
 ti diuine obsequimini, & mādatis eius parete:
 & neq; legibus per me latis alias pr̄ponite, ne-
 que in religione per contempū quicquā nouate.
 Quod si feceritis bello pr̄stātissimi inter omnes
 gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eri-
 tis: nam auxiliante Deo min̄e omnes facile con-
 temnūtur. Ceterim uirtutis premia magna per
 omnē uitam sunt proposita, & ipsa sibi primū
 est ac potissimū pr̄mium: deinde per hanc cō-
 tera bona facile paratur: qua inter uos inuicē
 uentes & uitam beatā ducetis, & gloriā tum
 apud exteros, tum apud posteros immortalē
 consequimini. Hac uobis sunt spiranda, si leges
 monitu Dei me perscr̄te scriptas nec ipsi uiole-
 tis, nec alios uolare patiamini, & harū inuelle-
 ctam ac usum nunquā non meditemini. Ego ue-
 rō cōmodis uestris latus discedo, uosq; pietatis
 ac pri

ac prudentia legibus, & uirtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incolumitatis ac felicitatis uestra posthac curā sunt habiūri. Deus autem sub cuius ductu haecenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepistis, non desinet uobis prospicere, si d quā diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius praesidio tuti permanebitis. Nec deerit qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirū pōisifex Elcazarus et Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles praebeatis, scientes quōd qui benè parēre nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestātē peruenerit: nēue in hoc libertatē sitā existimetis, si mādatis principū obmerueritis: nam haecenus in cōtumacia cōtra benefactores libertatē reponebatis: à quo uitio si uos in posterū seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autē ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiistis: meministis enim quōd saepius à uobis de salute periclitatus sum, quā ab hostibus: quod non exprobrādi causa dico: uolm enim uos hac commemoratione in exitu uitae cōristatos relinquere, qui etiā tunc equo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterū sapiatis, id quod in uestrā etiā rem futurū est: & ne in praepositos contumeliosi Deu. 7. 13 sitis elati opū affluētia, quibus traicēto Iordane & occupata Chananea potiēmini: alioqui si

per has insolētiōres facti in cōtumaciā & uirtutis contemptū prolābāmini, Deū fautorē nequaquā estis habituri, quē si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtute partam oppressi ab hostibus per summā ignominiam amittetis, & per totū quā late patet orbem dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis: quō si uentū fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. Quare quō minus periculi sit, ne illas uoletis, post uictoriam neminē hostiū superesse patimini: idq; rebus uestris cōducibilius existimate, ne cū illis uiuētēs ad similia studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis. Præterea lucos & aras & tēpla quotquot habent ad unū tolli iubeo, ferroq; et flāmis ita deleri, ut etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verim ne per ignorantiam meliorū natura uestra in deterius deprauatur, Deo iubēte & leges cōscripsi, & formā administrationis rerū tam publicarū quā priuatarū, à quibus si nusquā discedatis, mortaliū omniū felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentē. Illi uero soluebātur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresq; quāta pericula pertulisset, quāq; alacriter salutē ipsorū procurauisset: & de futuro solliciti, quōd nō essent talē principē habituri, ac ne Deum quidē a que propitiū Moyse

non

non amplius de precatore: tum pœnitētes eorum
 quæ in deserto per favore contra illū cōmiserāt,
 grauissimè dolibat: ita ut totus populus lacry-
 mans nullā cōsolationē admitteret. Moyses ue-
 rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
 ad leges accipiendas hortabatur: atq; ita tum
 concio est dissoluta. Nunc priusquā ad reliqua
 transitū faciā, operæ pretiū duxi, leges talis la-
 toris maiestate ac uirtute dignas hic inserere,
 quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam in-
 de à priscais seculis instituta. Extāt autē omnia
 quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa li-
 ceat affingere: sericim tantū nouauimus, & le-
 ges quas ille sparsim ut quamq; à Deo retule-
 rat, scripsit, nos generatim in suos ordines diges-
 simus: quæ de re lector admonendus erat, ne si
 quis fortè ex cōtribulibus in hæc nostra incide-
 rit, calumniā temerè struat, quasi parum sincere
 scripta Mosaica tractatibus. Enumerabo autē
 eas potissimū leges quæ ad publicā institutionē,
 ritusq; gentiles pertinet: quæ uero ad priuatam
 consuetudinē aut cōtractus uel cū exteris uel cū
 nostratibus spectant, in cū cōmentarium distu-
 limus, quem de moribus & sacrorū causis Deo
 fauente scribere ist animus. Postquā acqui-
 sita Chanaan a terra, urbibusq; cōditis, uictoria
 fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata
 obseruando rem Deo gratā facietis, & partam
 felicitatē cōstabilitis. *Urbs sacra sit una in*
 q. 2 regione

regione Chananaea, in loco illustri, & fertili, quã
 Deus per oraculum elegerit: & tẽplum in ea sit
 unũ, & altare unũ ex lapidibus nõ politis, sed
 collectiuis cõstructũ, qui inducti tectorio, deco-
 ram & mundã speciẽ præ se ferat: ascẽsusq; sit
 ad illud nõ per gradus, sed terra leniter per ac-
 cliue aggesta: in alia urõ urbe nec altare sit ul-
 lum, neq; tẽplum: Deus enim unus est, & He-
 bræorũ genus unũ. Qui conuitiũ Deo fecerit,
 lapidatus per diẽ pẽdeat, deinde ignominiosẽ et
 obscurẽ sepeliatur. In sacra urbẽ & tẽplũ
 ter in anno cõuentus fiat Hebræorũ ex uniuersa
 corũ ditione, ut Deo pro acceptis beneficijs gra-
 tias agat, & in futurũ precibus eum demerantur,
 & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã be-
 neuolentiã alant. Expediit enim ut inter se no-
 scantur, quibus idẽ est genus, quiq; eisdẽ studijs
 delectantur. Id uerõ ex huiusmodi cõgressibus fa-
 cile contingit, dum aspectus & colloquia perti-
 naciter in animis hæret: sicut cõtra qui nunquã
 cõueniunt, eos alienissimos à se inuicẽ esse oportet.
 Sint præterea decimæ fructuũ scorsum ab
 illis que sacerdotibus ac Leuitis debentur, qui-
 bus in patria uẽditis, pecunia inde redacta in sa-
 cra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia.
 Aequũ enim est ex prouectu terra a Deo data
 in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex mercede
 mercatoris non est sacrificandum: neq; enim quic-
 quam Deum delectat cum iniuria consumẽdam:
 neq;

Leuit. 4.

Deut. 16.

Deut. 18.

neq; maior est turpitudò, quàm quæ corporibus
infertur. Similiter si quis mercedè pro admis-
sura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec
inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dij's Exod. 22*
alienis nemo malè loquatur. Fana externa
non sunt spolianda neq; sacra donaria tollenda.

Nemo ueste è lino & lana cõtecta utatur: est
enim solorum sacerdotum. *Septimo quoq; an- Deut. 11.*
no. quando per Scenopegia festa apud Sanctam
urbem sacrorum causi conuenitur, pontif. x è
sublimi suggesto, unde à tota multitudine exau-
diri possit, legem pro concione legat. & neq; mu-
lieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò
ne mancipia quidem. Nam bonum est ut inscri-
ptam in animis nūquam delendam memoria re-
tineant: sic enim minus peccabunt, non ignari
quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maio-
rem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum
sua placita minis interpositis in auditorum ani-
mas insigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas
intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus
eius incurrat. *Pueri etiam ante omnia leges Deut. 6.*
ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec
ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, in-
eunte die, & cum itur cubitum, commemoranda
summi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegy-
pto præstitit: æquum enim est gratias agere quæ
pro acceptis rependantur, & in futurum tempus
fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam
q 3 forib

foribus præcipua, & in brachijs ostentada. & que potētiam eius ac beneficētiā indicāt, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspicua sit Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim præsentē septē uiri probata uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuātur duo ministri de tribu Zenitica. Quibus iudicādi fors obigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuescant, & tanto longius à cōtemptu numinis absint. Iudici- bus quicquid uisum fuerit, illorū sentētia ualere debet, nisi cōstet pecunijs esse cōruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiā omnibus alijs rebus antepone- re. Hæc enim iniuria in Dei contumeliā recidit, quasi uerò is infirmior sit habendus, quàm illi quorū potentiæ metu præter ius fertur calculus: nam Dei potētia est iustitia. Ergo qui in magna gratiam præuaricatur, potētiores illos quàm Deum facit. Quod si iudices nesciant de negotio ad se delato pronūtiare, sicut interdū accidit, in sanctā urbem integrā causam relegent: tum uero pōtifex & propheta unā cū se-
Deut. 19. natu quod uisum fuerit decernāt. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus,
 quorum

quorum testimonium uita ante acta faciat ueris-
 simile. Mulieribus autem testimonium depo-
 nere non liceat, propter leuitatē ac temeritatem
 eius generis. Neq; seruum hominē testem esse
 liceat, propter animos degeneres: probabile enim
 est, aut lucri causa, aut pre metu non uerū testi-
 moniū deposituros. Quòd si cui falso testi cre-
 ditum fuerit, isq; postea a falsi coarguatur, ei pœ-
 nę sit obnoxius, quam reus daturus erat, si gra-
 uante hoc testimonio cōdemnatus fuisset. Ho- Deut. 21
 micidio in aliquo agro commissio, si auctor nus-
 quam compareat, neq; suspicio sit a quopiam per-
 odium occisum hominem, inquisitio fiat summa
 cura propositis iudici præmijs: quòd si nullus exi-
 stat index, magistratus oppidorū uicinorū agro
 in quo cades est facta, & senatus conuenientes,
 metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod
 fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam
 iuuentam & adductā in tesqua nec sementi nec
 plantationi idonea neruis ceruicis abscisis cæ-
 dant, & ablutis manibus supra caput iuuentis
 sacerdotes & Leuite ac senatus illius oppidi,
 puras se manus ab ea cade habere proclamant,
 eamq; nec fecisse se, nec dum fieret intersuisse: in-
 nocentq; Deum ut propitijs factus nunquam
 posthac in ea regione tale malum accidere per-
 mittat. Optimum quidem est optimatū regi-
 men, & in sic administrata Repub. uiuere, nec est
 cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat

ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deū habere presidem.

Deut. 17. Attamē si regis uos cupido cœperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cū cæteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quàm suæ sapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alii uxores, aut pecunijs equis ue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile cōtempitor legum possit euadere. & si talibus studijs plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus uestris expedit.

Deut. 19. Terminos terræ mouere nō est s. is, nec propria, nec aliena, dāmodo pacata: sed religiose cauendam, ut tāquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc præcipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legū præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leuit. 25. Qui terram plantauerit, si planta ante quartū annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū usum conuertere: intempestiuus enim est talis fructus: quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius usus nec Deo cōuenit, nec domino. Quarto uero anno colligat quicquid iam tēpestiuum, & in sanctam urbē d. ferat, & cum reliqui prouenerint decimis in cōuiuijs cum amicis cōsumat, & cum pupillis ac uiduis. Quinto demum anno
arbit

arbitratu suo fructus colligat. Agrum uiti-
bus confitū ne semines: sufficit enim quòd hanc
plantā nutriat, nec opus est ut et aratro uexetur.

Bubus arāda est terra, nec aliud animal cum
eis subiugandum. s. d. eiusdem semper generis sub
idem iugum agēda. Semina quoq; d. bēt esse pu-
ra & impermixta, nec duūm simul aut triū ge-
nerū sunt semināda: abhorret enim natura com-
munionē dissimulium. Neq; diuersi generis in-
mentorū coitus sunt admittendi: uerendum enim
ne hoc exemplo & ad homines cōtemptus gene-
ris sui perueniat, ut solēt a minimis principijs res
in peius proficere. Cauendum est autē magno-
pere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
tatione mores publici deprauari possint. Qua-
propter ne leuia quidē leges dissimulant, dum of-
ficio suo nusquā deesse cupiunt. *Actentes & Deut. 24*
demessa colligētes ne spicilegiū faciant, quin &
de manipulis nonnihil egenis relinquunt, ut hæc
tanquā a fortuna obiecta in usum suum cōuer-
tant & alimoniam. De uindemia quoq; race-
muli relinquātur pauperibus: similiter de oliue-
torū fructu nōnihil, ut sit egenis quod colligant,
quandoquidē de suo non possant: nō enim tantum
ex negligētiori collectione decedit, quantū acce-
dit è pauperū gratia. Deus etiam ad enutrien-
dos fructus terra alacriorem faciet, si non quisq;
suis tantum cōmodis prouideat, s. d. inopū quoq;
rationē habeat. *Nec bubus in area trituran-* *Deut. 25.*

tibus os obligandum est: non enim æquum est uetare laboris socios quo minus & fructuum sine participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcēdi, sed sinendi ut tanquā proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libetèr illis ad esum exhibenda sunt: auferre uerò secum non liceat. Neq; uindemiantes uetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo cõcessis inuidere tantillum cõcupiscentibus, præsertim quum id anni tẽpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israëlitas quidẽ ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospitibus his munusculis dignetur, quæ ipsis Deus pro tẽpore præbuit. Non enim debet existimari detrimentũ, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nõ in hoc Deus abundantiam bonarũ rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularẽ erga Israëlitas fauorem ac liberalitatem suam gẽtibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignè cum illis cõmunicant. Qui uerò contrã fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc pœnã sustineat: cõ quòd cum esse ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem leserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Aegypt

Aegypto & deserto sitis perpeſſi, aliorum miſerias nō negligatis: & Dei benignitate amplas facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quot annis pendere iam inſi, alterā Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas uiduas & pupillos diſtribuatur. E fructibus primos proventus in templum deſcrāt, & pro accepta terra qua eos tulit Deo gratijs actis, & ſacrificijs iuxta legem ritē peractis, primitiis ſacerdotibus offerāt. Hac omnia ubi quis perfeccerit, & utraſq; decimas tū qua Leuitis debentur, tum qua epulis attulerit, iter ingreſſurus cōſiſtat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Aegyptiorum graui ſeruitute liberatus terram uberem & amplam fruendā dederit: teſtatusq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluiffe, precetur Deum, ut tum ſibi priuatim, tū Hebrais publicē propitiuſ & qua bona haectenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur.

Ubi atas maturuerit, uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit uirginē, ne ſibi coniungat alteri uirritatam, nēue priorem eius uirum contriſtet.

Ancillas ne ducāt ingenui, ne adamas quidem: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.

Neq; meretrici ſit ius nuptiarū, cuius propter

iniur

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
 Deus nō admittit: atq; hæc ita obseruari ualde
 interest; ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
 ad studium uirtutis erecta, si nō è turpi aut illi-
 berali matrimonio sint prognati. Si quis ali-
 quam pro uirgine desponsam postea talē non in-
 uenerit, in ius uocatum accusat, affertq; argu-
 menta quæ habet: puella uerò causam agat pa-
 ter, aut frater, aut qui post hos genere uidetur
 proximus. Et siquidē in puella fuerit absoluta,
 dignat in accusatoris coniugio, usq; nullū posthac
 dimittēdi eam ius habeat, nisi talē ipsi causam
 præbuerit, quæ cōtradictionem non recipiat. Ce-
 terim temeritatis & petulantie qua insonitē de-
 tulit, pœnas luit quadraginta una minus pla-
 gis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri
 mulctæ nomine numerare cogatur. Quod si ui-
 tiata fuisse coarguatur, si quidē plibera fuerit,
 eo quod parum sollicitē pudicitiam usq; ad nu-
 ptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur:
 quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuent
 exuratur. Si quis duarū uxorū maritus pro-
 pter amorē, aut formā, aut aliam quamuis cau-
 sam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit,
 alteri uerò minus: si filius dilectæ iunior quā
 ille ex altera natus, propiurea quod sua mater
 in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
 mogenitæ, ut duplicem facultatē paternarum
 partiū iuxta mōis leges auferat, nō permittatur:

iniquum enim est cum qui sit natu grandior propter matrem negligētius à patre habuā suo privilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsata Deut. 22
stuprū obtulerit, si quidē persuasa ut se praberet, simul cū ea capitalis esto: fontes enim sunt ambo: hic quia puella persuasit ut liberali cōiugio rem turpissimā anteponeret: hac uerò quia lucro aut uoluptati succubuit: quòd si solitariā alicubi natus, ut opprēsserit, solus det supplicium. Qui uirginem nondū desponsatā constuprauerit, ipse ducat. quòd si pater puellæ noluerit hanc ei nuptū tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretiū numeret.

Qui à cōiuge quacunq; de causa, ut saepe hominibus usu uenit, disiungi postulat scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere: sic enim habebit potestatem alterius cōiugis querēdi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior rēducere eam uoluerit, nō licet ut ad eum redeat.

Si cuius maritus nondū susceptis liberis defun- Deut. 25
ctus fuerit, frater mariti eam ducito, & filiū ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis heredem nutrito: nam hoc è Repub. erit, dum nec familia deficiūt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; leuior fit calamitas, cū prioris mariti coniunctissimo uicturæ. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens testetur, quòd uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit.

pulerit. Rogante uerò senatu causam, siue magnam siue paruam asserat, huc tãdem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceò & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoria iniuriã secerit: atq; ita ille quidẽ è curia discedet, in omnẽ uitam notatus ignominia: mulier uerò cui uultu nubito.

Deut. 21.

Si quis uel uirginem uel maritatã captiuam abduxerit, eiq; legitimè cõiungi uoluerit, non antè ius estlo cubile eius tangere, quàm raso capite sumptuq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiatus tum demũ ad nuptiale cõuiuium ueniat. Bonum enim & iustum est, ut qui mulierẽ ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non sua tãtum uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapiẽti ad deplorãdos caros sufficiunt, tũc nuptijs dare operã liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidẽ eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestãtẽ habeat. Quicunq; è iunioribus parẽtes suos cõtempserint, & deb: tum honorẽ præ pudore aut cõtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterni in eos fuerint, hos primũ uerbis parentes moneant: nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non uoluptatis causa in matrimo-
nium

Deut. 21.

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune sa-
 cultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos ac-
 quirerent, qui se in senectute nutriant, & neces-
 saria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo
 cum gratiarū actione ac gaudio, summa cura
 educauisse, nulli rei parentes quæ ad corū salu-
 tem & institutionem pertinere uisa sit. Nunc
 quoq; quando iuuentus erratis ignoscendum est,
 satis sit quòd officij hæctenus oblitus es. proinde
 respisce & cogita, quòd etiã Deus laesis paren-
 tibus offenditur, qui & ipse humani parens est
 generis. & ad se pertinere iniuriã exultat, quæ
 inferitur hominibus cū quibus illi, cōmunis est ap-
 pellatio: quin & lex talibus pœnam inclemēter
 infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His
 uerbis si arrogantiã iuuenū emendata fuerit, per
 inscitiam commissis debetur uenia: hoc enim &
 ad legislatoris clemētiã laudem, & ad parētum
 felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus
 dare pœnas uideāt. Quòd si hi sermones & præ-
 cepta nihil profecerint, sed contumacibus in pa-
 rentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab
 ipsis extra urbē sequēte turba productus obrua-
 tur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spe-
 ctandū propositus, nocte demū sepeliatur. Si-
 militer & qui quomodocunq; legibus damnati
 dant supplicium. Quis & hostes sepeliuntur, nec
 mortuus quisquam expers terre iaceat, ultriã
 quàm iustum est, pœnas exsoluens. Mutuum Deut. 23.
 dare

dare ad usuram Hebraeorū nemini liceat, neq; ci-
 bum neq; potum: non enim iustum est reditus ca-
 ptare ex fortunis tribulium, sed præstat opem
 ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impu-
 rare corū gratiarum actionem, & Dei retribu-
 tionē, quæ huiusmodi beneficentiā solet cōsequi.
 Qui uerò acceperint mutuū siue pecuniam, siue
 fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo
 fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint,
 alacres restituant eis qui mutuauerūt, quasi sua
 reponētes, & usuri denuò si opus fuerit. Quod si
 non pudeat eos nō reddere, nō sunt è domibus au-
 ferēda pignora, nisi iussu iudicis: & pignus foris
 est expectandum. Is uerò qui afferre debet, nihil
 contradicat ei qui cum legū auxilio ad se uenit:
 & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit,
 retineatur pignus, donec reddatur mutuū.
 Sin autem pauper, restituat id creditor prius-
 quam sol occidat, maxime si uestimētum pignus
 fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem
 Deus à natura erga pauperes est misericors.
 Molam & instrumētum quod ad hanc pertinet,
 non esto ius pignus capere: ne carentibus his si
 desit cibum parandi facultas, ob inopiam gra-
 uius aliquid accidat. Plagium qui cōmiserit,
 mulctator capite: qui uerò aurum aut argen-
 tum subtraxerit, duplum restituito. Qui in
 furto deprehensum, aut parietem perfodientem
 occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus
 fuerit,

fuerit, quadruplo multator, excepto boue: pro hoc enim quincuplū numerandū est. Qui, uerò multā solucere nō ualet, in seruitutē uindictur.

Qui tribuli in seruitutē est uenditus, sexcēno seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prole ē conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unā cum filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eū qui perdidit, per præconē indicato loco in quo inuenit: reddatq; scies non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errātes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deū testatus quod aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tēpestatem in luto harenis præterire non licet, sed subleuandum est non secus quā proprium. Viam ignorantī cōmonstrare oportet, non per ludibriū risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim uindictur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à eade insons esto. Sin autē reualuerit, & multa in agriuidine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Qui mulierē uterum gerentē calce percusserit, si qui-

dem

dem mulier abortiat, pecunia mulletur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populũ uno ciue diminuerit: & aliã præterea pecuniã det marito mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quãdoquidẽ uitã pro uita reponi iustũ est.

Venenum neq; letale, neq; aliã noxiũ quiscquam Israëlitarũ penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulletur, & patiatur id quòd facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excecauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniã accipere: nã ipsi lex permittit arbitriũ adlimandi suũ casam, si nolit haberi senior. Bonẽ corruptiã dominus iugulet: quòd si in area quenquã percussus interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui uel in cibũ ueniat. quòd si & dominus coarguatur nonisse ingenium eius, nec tamẽ cauisse, & ipse morte mulletur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruũ aut ancillam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretiũ utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteũ aut lacũ fodiunt diligenter curent, ut inieclis tabulis operiantur, nõ ut aquatio nõ sit libera, sed ut absit periculum ne quid incidat. Quòd si in talẽ fossam nõ clausam

sam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium
 eius domino restitui debet. testā quoq; circūse-
 pienda sunt obicibus, qui nō facile prolabi sināt *Deut. 24.*
 ac decidere. Depositū tanquam rem sacram
 qui accipit, diligenter custodiat, & nemo eius
 cōmissorem fraudare sustineat, neque uir, neque
 mulier, etiā si nemine coarguente ingentē auri
 uim lucrifactorius sit. In uniuersum enim danda
 est opera ut sua cuique conscientia sana sit, &
 huic testi approbati satis est quicquid laudem
 meretur apud homines. Præcipuus autem Dei
 respectus habēdus est, quem nemo malus unquā
 potest fallere. Quod si absq; dolo malo cui com-
 missum est id perdiderit, accedēs ad septem illos
 iudices, iureiurando Deū testē faciat, quod ni-
 hil suæ uoluntate aut malitia sit perditum, nec
 usum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat.
 Quod si uel minima cōmissorum parte usus post
 perdiderit, ad redhibēdū quod accepit, in solidū
 cōdemnetur. *Ibidem.* Idem ius esto de mercedibus que
 parantur labore corporis. Cauendū ne quis uirū
 pauperem mercede sua defraudet, memor quod
 is uice agri & facultatū hoc à Deo sortitus sit:
 proinde nō procrastinanda solutio, sed eadē die
 reddendū, cum conslet, Deum nolle, ut operarius
 laboris sui fructu careat. *Ibidem.* Liberi ob parentum
 iniquitatē puniendi non sunt, nimirum propter
 suam uirtutē digniores miseratione, quod è ta-
 libus nati sint, quam odio propter illorum uicia.

Neq; patribus peccata filiorū sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere, Spadones abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modo posteritatē quātū in se est, sed multo ante propriā innocentia ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quod effoeminato primū animo etiam corpora habent muliebria. Similiter abhorrere oportet quicquid inter portentosa ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunt, & Deus propitius incōcussam eā & imperturbatā conseruabit. Absit autē ut ullū tēpus ueniat quod hæc innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autē necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiā de his pauca præcipiamus, ut scientes quid opus factū sit, cum usus erit in præptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tēporis articulo. Faxitq; Deus ut terram quā uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colētes possideatis, nec hostibus incurfantib⁹, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrū legibus & institutis, in contrariā disciplinā uos inducat: utq; in
perpe

perpetua legū à Deo cōprobatariū obseruatione
 permancatis. Bella uero uel uobis uel uestris po-
 steris gerēda, ex ira fines Deus auertat, Cā. Deut. 20
 terū cum bellū instabit, & aduocatores primū ad
 destinatos hostes sunt mittēdi: decet enim ante
 arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quāuis &
 copie uobis adsint numerosę, & equi, & arma,
 & super omnia Deus auxiliator propicius,
 manuleis tamen nō cogi ad bellū, neq; ex rebus
 illorū direptis ingrata lucra querere, Et si qui-
 dem quòd æquum est persuaderi sibi patiantur,
 præstat pacē inuiolatā seruare: quòd si plus suis
 uiribus tribuētes ius in armis reponāt, exercitiū
 cōtra eos educite, imperiū Deo cōmittētes, crea-
 to uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, &
 quasi proimperator. Multorū enim imperiū non
 modo morā affert rebus strenuē gerēdis, sed non
 rarò plus nocet quàm prodest, Delectus autē ha-
 bendus est uirorū tantū robore tam animi quàm
 corporis præstantiū: ignaui uerò minimē admi-
 scedi, ne diū res armis geritur, in fugā auersi ho-
 stium conditionē potiorē faciāt, Immunes autem
 sint à militia, qui adificata noua domo nondū
 integrū annū illa sunt usi: tū qui plantata uinea
 nondū ex ea fructus perceperunt: & præter hos
 qui despōsata uxore nondū eam domū duxerūt:
 ne harū rerū desiderio sibi parcētes, & seruātes
 se relictis uoluptatibus, in gratiā uxorū parum
 fortiter rē gerāt. Castris autē positis caue-
 te

ne quid asperè ac crudeliter faciatis : & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expostulatura uobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in pralio facti eos qui in aduersa acie steterunt cecidite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananeorum gente, Hi enim cum totis familiaribus sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, ut neque mulier habitum uirili utatur, neque uir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uero ante quadagesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, fau-
 Deut. 22. stis eos precationibus Deo commendauit, sicut
 31. 32. 35. contra diuis imprecationibus eos denouit, qui
 34. neglectis legibus aduersus eorum prescriptum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine, continens predictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa precepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum: populo etiam mandauit, ut occupata terra &
 fixis

fixis sedibus, nō obliuisceretur iniuriæ ab *Ama-*
le acceptæ: sed expeditione in eos suscepta
 pœnas reposeret pro danis in deserto sibi illatis.
 Capta autē *Chananea*, & plebe eius ut par est *Deut. 27*
 deleta, aram erigere iussit ad solem orientē ob- 28.
 uersam, nō procul à *Sicimis* urbe inter duos mon-
 tes, dextrū *Garizeū*, sinistrū *Gibalem*: diuisasq;
 copias in senas tribus super duobus montibus
 consistere, & unā cū illis *Leuitas* ac sacerdotes:
 & primū illos in *Garizeo* precari omnia fausta
 leges *Dei* & religionē seruantibus, & *Moyssis*
 constitutiones nō uolantibus, alteros uerò accla-
 mationibus hoc approbare: & rursus his pre-
 cātibus illos acclamare: deinde pari modo tras-
 gressoribus execrationes inferre, succinentes sibi
 inuicem, ab alteris dicta comprobantes: & tam
 faustas ominationes quàm deuotiones in literas
 retulit, ut in perpetuum cuius eas discere liceat:
 quæ tandem huic aræ inscriptæ sunt ex utroque
 latere, quā populus iussus est stare, & holocau-
 tomata offerre, & post eā diē nunquā alias ui-
 ctimas imponere: neq; enim fuis esse. Hæc sunt
 quæ *Moysses* præcepit, & quæ *Hebræorum* gens
 indefinenter obseruat. Postridie populo cum *Deut. 29.*
 uxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne man-
 cipijs quidē exclusis, iureiurādo eos ad legū cu-
 stodiam adstrinxit: utq; *Dei* uoluntatē diligen-
 ter expendent, neq; cognationis gratiā, neque
 periculorum metum, neq; ullam aliam causam

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducentes,
 ab earū præscriptis discederent: sed siue cōsan-
 guineorum unus aliquis, siue urbs quæpiã, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatim & publicè illis periclitatibus
 auxiliū ferrent: quam si uicissent, à fundamentis
 ut desertricè reuellerent, & ne solū quidē ipsius
 si fieri possit superesse pateretur. Sin uerò id effi-
 cere nō ualerēt, nec pœnas meritas exigere, saltē
 testaretur se impietati alienæ nō consentire. Hac
 populus in foro iureiurando firmavit. Post hæc
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora
 fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, cap-
 tato signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstite etiam tum & præsentē
 Moysē uaticinatus est quicquid pro salute po-
 puli gesturus erat, uel foris bello administrando,
 uel domi ferēdis legibus: & ad uinēdi rationem
 recens institutã eos præparans, diuino monitu se
 præ sagire aiebat, quòd si patriã religionē uiola-
 rent, clades nō effugerēt: nam & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendã, & urbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hastã uictoris
 uenundandos, seruiturosq; gētibus quæ afflictio-
 rum nullæ miseratione tangerentur: ac tū demū
 seram atq; inutilem erratorū pœnitentiã acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorē, & urbes suis ci-
 uibus & templū populo redditurū. Hæc autem
 fore, ut non semel tantum amittant, sed sæpius.
Dein

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Cha- Deut. 31
 nanæos exercitū duceret, affuturūq; cœptis eius
 Deum pollicitus, & populo omnia fausta omi-
 natus: Quoniã, inquit, ad patres nostros ab eo,
 & Deus hæc mihi diem abitus præfinit, gra- Deut. 33.
 tias illi uiuens adhuc & uobis præsentibus ago 34.
 pro cura ac prouidentia quam de rebus uestris
 hæctenus habuit, nō solim depellendis aduersis,
 sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia
 laborem meū ac solitudinē dum uestrū statū
 in meliorem fortunam reducere conor, propicius
 semper adiuuit: imò uerò ipse & exorsus est rem
 & absoluit, me ministro usus & uicario in ob-
 eundis quæ ad uestrā felicitatem pertinere uisa
 sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam dece-
 dam, eius potentia, qui & in posterū uobis non
 decrit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito
 exoluā, uestraq; memoria cōmendem, quòd hunc
 solum colere & uenerari cōuenit: & leges eius
 habere in pretio, ut quæ omnibus reliquis donis
 iam acceptis, aut in posterū à propicio cōferen-
 dis, longè sint anteponcendæ. Grauis enim aduer-
 sarius est uel homo legislator, si cōstitutionibus
 suis auctoritatem adimi sentiat. Dei uerò indi-
 gnationem absit ut experiamini, quæ legibus
 ipsius contemptis excitari possit. Hæc postrema
 uerba Moysē loquente, & singulis tribubus sua
 fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas
 erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob su-
 riam

turam ipsius moriē conceptū de clararent. Quin
 & pueri prae mœroris impotentia plorātes pro
 se ferebant, quōd tanta esset uiri uirtus ac ma-
 gnificentia, ut ne illam quidē etate latere pos-
 set. Itaq; certamen quoddam erat inter minores
 & grandiores, utros maior haberet mœstitia.
 Alteri enim intelligentes quali orbarētur an-
 zistite, futuram suā conditionē lamentabantur:
 aliteri hoc ipsam lugebant, quōd priusquam eius
 uirtutē satis degustassent, iam cavendū eo, seq;
 destituendos uidebant. Quantus autē fuerit po-
 puli ploratus & querimonia, coniecturā capere
 licet ex eo quod cum propheta accidit. Quāuis
 enim persuasissimū semper habuit, nō esse instā-
 te morie dolendū, ut qua prater Dei uoluntatē
 ac naturae leges nō ueniat: uiso tamē affectu po-
 puli, à lacrymis temperare non ualuit: dum uerò
 eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes eū
 fletu sequebantur. Tū Moyses his qui longius
 aberant manu mota significauit ut considerēt:
 propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
 crymabilem facere pergerēt, cū fletu prosequen-
 do. Illi uerò & hanc extremā grātiā ei resiren-
 dam existimantes, ut quemadmodum cupiebat
 seorsum secederet, continuerunt se inter se la-
 crymantes. Solus autem senatus eum deduxit,
 & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus.
 Ut uerò in monte Abari uocato constitit, qui
 celsus eregione Hierichūtis attollitur, et cōscen-
 denti

dentibus latè Chanaanæ terræ prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post multos cōplexus Eleazaro ac Iesu ultimū uale diceret, inter loquendū repentina nube circumdatus in uallem quandam est ablatus. In sacris autē uoluminibus scripsit se mortuū, ueritus ne propter excellentem eius uirtutē à Deo raptum predicarent. Vita eius tēpus uniuersum centū uiginti annorū fuit, cuius tertiam partē in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mēse, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuisse prudentissimus, & qui cōsilia bona optimè nosset exequi: adhuc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoq; ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantū corū ex his quæ in alijs hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator idem cū primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquā quicquā tristius accidit, quam tunc propheta mors: nec in presens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius enoluerit contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atq; hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debel-
latis ac caſis Chananæis terrâ eorū forte di-
uiſit tribubus. CAP. I.

POST Moysen, quem admodū
dixi, ex hominibus sublatum,
officiūq; memoria uiri exhi-
bitum, sedato luctu, Iesus iubet
copias ad expeditionē instrui:
mittitq; exploratores in Hierichuntē, quo men-
tem eorū & uires cognosceret: castra deinde mo-
uet maturē Iordanē traiecturus: mox cōuocatis
Rubelidis & Gadidis tribuū principibus, atq;
etiā Manassetidis: nā & huic tribui dimidiata
Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit
Chananæe pars septima: reuocauit eis in mentē
quid Moysi fuissent polliciti, rogauitq; ut in eius
gratiā qui ne ultimo quidē uitæ tēpore prospice-
re eis defatigatus est, & propter cōmuncem uti-
litatē, alacrius præstaret quæ promiserant. Illis
uero imperata haud grauatim faciētibus, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad
Iordanē sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquā metatus est, cōmodum speculatores ade-
rant, omnibus apud Chananæos exploratis.
Ignoti

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
 otium considerauerūt, & mœnia qua parte ma
 gis aut minus erāt murita, & portarū quanā
 affultū minus ferre possint, & capi essent faci
 liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
 fuit molestus, dum curiositatē hospitū cōsuetam
 interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi
 cantur. Ut uerò sub uesperā secesserūt in quoddā
 diuersoriū nō longè à mœnibus, in quod primum
 fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
 cōsultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse
 speculatiū quosdā è castris Hebræorū, & nūc di
 uertētes apud Rachaben hoc tantū curare, quo
 modo latēter se subducāt. Ille uerò cōfestim mit
 tit qui eos cōprehendant, quæstioni admonēdos
 ut causam aduētus sui aperiant: quos ubi aduē
 tare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipu
 los siccabat in mœnibus, speculatores his contē
 xit: missis autē à rege dixit, hospites quosdam
 ignotos paulo ante solis occasum apud se cœna
 tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi
 detrimentū aliquod reipublice allaturi, paruo
 negotio posse ab insequentibus de uia retrahi.
 Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta
 bant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierūt: et
 excurrētes per uias quibus uerisimile erat eos
 discedere, & quæ ad flumē ducebant, uestigio
 nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
 autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus,
 & ad

Et admonitos quanto suo periculo salutem eorum
 consulisset, ut quæ in dolo deprehensa poenâ ca-
 pitis cum tota familia regi erat datura, roga-
 tosq; ut occupata terra Chanaanica memores be-
 neficij gratiâ sibi rependeret pro accepta salu-
 te, iussit ut bono animo abiret: iureiurando prius
 delato, quod expugnata urbe, & alijs iuxta
 ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri sa-
 lus manebit incolumis: hunc enim euentum sibi
 Deum iam antè significasse. Illi & in presens ei
 gratias agunt, & in futurum abundè relaturos iu-
 reiuando confirmant. & hoc consiliû dant, ut
 cum presens erit urbe expugnanda, cõtractis fa-
 cultatibus & propinquis intra diuersorium, uel se
 coccineâ pro foribus expadat: imperatorẽ enim
 edicto inhibiturũ, ne quis eam domũ ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiâ recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpã fore nõ suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatẽ prestandã iureiurando teneri uelle. His
 conditionibus discessum est, cũ se fene de moeni-
 bus demississent, reuersiq; ad suos rẽ totã ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus põtifici Eleazaro
 cũ senatu indicat quid exploratores Rachabæ
 iurauerint, eorumq; autoritate iusurandũ ratũ
 Iosue 3. est habitũ. Imperatore autẽ sollicito de traiectu,
 amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ
 nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 ni debatur, nec naues ullæ præssto aderãt: Deus
 se illis

se illis transitū procuraturum promissit, fluentis
 eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ul-
 teriore ripā traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 præcedebāt, post eos ibāt Leuita portātes taber-
 naculū et uasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab impetu fluminis. Vt uerò sacerdotibus
 primis ingressis uadabile est uisum, q̄ & aqua
 decreuisset, et glareā nō amplius ui undarū uol-
 ueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, o-
 mnes iam intrepidē uadum trāsibant, tale red-
 ditū cernētes quale Deus promiserat: steterūtq;
 in aluci medio sacerdotes, donec transiret multi-
 tudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū est, et
 ipsi egressi fluuium, liberū ei solitū cursum reli-
 querunt: qui cōfestim auclius, ad pristinā aqua-
 rum molem redijt. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimū à Hierichunte
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa è lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex aluco propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiosē refrenati fluminis, sacrū
 in ea Deo fecit: & pasche solennitas eo loci ce-
 lebrata est, omnibus rebus iam affluētibus, quā-
 rum penuria hætenus laboratū fuerat: nam et
 segetes Chananaeorū maturas tum demittebant,
 & alias pradias abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

Ios. 4. 5.

osuc 6.

manna eis defecerat, post annū ex quo ea pri-
 mum uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hæc o-
 mnia secure & impunè Israëlita facerēt, nus-
 quam occurrētib; Chananæis, sed intra mœnia
 præ metu se cōinentibus, expugnare urbes eorū
 Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacer-
 dotes arcā gestātes, stipati armatorū custodia,
 accesserūt ad urbē septē cornibus clangēdo, &
 ad uirtutē suos adhortando circūambulabant
 mœnia senatu comitante, nec aliud quicquā fa-
 ciendo, quā quòd inflarēt cornua, retro in castra
 reuertebātur. Cumq; per sex continuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in unū copijs,
 reliquo populo cōuocato, latū illis affert nuntiū,
 urbē ea die sine labore capiendā, Deo hanc in
 potestātē ipsorū tradēte, & ruentibus sua spon-
 te mœnibus facilē aditū aperiēte: iussitq; omnes
 occidi quotquot in manus militū deuenirēt, &
 neq; lassitudine: neq; miseratione, neq; præda eu-
 pidine à cadibus auocari, aut effugiū ullū ho-
 stibus permittere: sed quicquid spiritū uitalem
 habet extinguere, nihil in prædam aut propriū
 emolumentū cessurū reseruando. Quicquid autē
 auri ac argenti repertū fuerit, in unū cōportari
 uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spo-
 lia de primū capta urbe Deo dedicarentur: solē
 autē Rachaben cū sua cognatione seruari, pro-
 pter iusurandum ab exploratoribus acceptum.
 Hac locutus instructum exercitum ad muros
 admouet

admouet: urbem deinde rursus circumambulant,
 præcedentibus eum archa sacerdotibus, & cornuum
 classico militum ad aggrediendum opus incitantibus:
 eumque septies lustrata paulisper consistissent, col-
 lapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec
 ulla alia vi ab exercitu illata. Hebraei uero nul-
 lo negotio per ruinam irruentes in Hierichun-
 tem omnes promiscue cadunt, inopinato mœnium
 casu consternatos, & subitaneo stupore ad pu-
 gnam inutiles: passimque cadaueribus uia sterne-
 bantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis
 inuenientibus, ita ut ne foeminis quidem parceret-
 tur ac pueris: repletaque trucidatis urbs & po-
 stremo incensa rogi defunctis præbuit, in agros
 quoque pari fauente incendio. Rachaben uero cum
 domesticis qui in diuersorium confugerat, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratia sunt obseruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illam præmijs remuneratu-
 rum: moxque agris donata, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autem urbis que incendio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel uastatam instaurare aggrediretur: nimirum
 ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natu minimum e li-
 beris amitteret. Nec irritam esse noluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. E direptione
 autem ingens uis argenti ac auri, atque etiam aris
 in unum accruum est redacta, nemine edictum non
 obseruan

observante, aut sibi prædam ac lucrū inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit.

Ios. 7. 8.

Achar autē quidam Zibedie filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentū regium totum ex auro cōiectū, & massam auri trecentorū siclorum pondo, & iniquū ratus si nullum periculi prætium ad se rediret, sed oblatū à fortuna lucrū Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauū profundum defodit, putans sicut cōmilitones ita et Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē significāte: transgressi enim fluuiū, tandē se & ab Ægyptijs & ab erūnis in deserto ex amilatis liberatos existimabant. Paucis autē post diebus quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem Amam supra Hierichuntem sitam: qui cum Amatis pralio cōgressi, & in fugam uersi, triginta sex è suis desiderauerūt. Huius incōmodi accepti nuntius postquā in castra peruenit, maiorem quā pro casorū numero mœstitiā attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerāt, quā propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione positos, & illesum exercitū habituros ut Deus promiserat, nunc mirū in modū elatos hoc successi animos hostium uidebant. Itaq; saccos induci

diti per totā diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseverabant: nullaq; interim corporum curandorū ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē videns exercitū sic affectū, et nihil lati amplius sperantē, cū fiducia Deū alloquitur: Nos, inquit, nō nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere conaremur, sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidendam, & exercitū nostrū ope tua fretū semper in conflictu aduersarijs fore superiorē: atq; harū promissionum euentū nō semel iam sumus experti. Nunc autē præter opinionē clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hæsitantes, & a prælijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, ser opem, & præsentem mærorē uictoriam largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in facie hami prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitū pollatū sacrilegio et uiolata religione, hanc enim causam esse præsentis calamitatis: inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta. Israhelitarū fore uictoriā. Hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro pōtifice ac magistratibus sortem per singulis tribus

mittebat: cumq; fors in Iuda tribum eccidisset,
 rursum per cognationes eius mittebatur. & cū
 in Sacharia cognatione maleficiū esset inuen-
 tum, tam rursum uiritim examinātes, Acha-
 rem deprehenderūt: qui uidens nō esse locū ter-
 giuersandi contra diuinū iudiciū, furtū sassus
 res furtiuas in medium protulit: moxq; afflictus
 supplicio, noctu ignominiosa sepultura tradi-
 tur, quemadmodū solēt damnati iudicio publi-
 co. Iesus autē lustratū exercitiū ad Ainā ducit,
 & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo
 hostē ad certamē prolicuit. Illis uerō audacter ob
 proximā uictoriam irruentibus, simulata fuga
 procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostē exi-
 stimātes, & quasi uictoria iā parata insolescentes.
 Postquā autē subito cōuersis copijs in faciē illis
 obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex com-
 posito signum datum est, coorti celeri cursu ad
 Ainā feruntur, & auersam eius portā occu-
 pant, plerisq; ciuiū ē muris suorū ut tum putā-
 bant: uictoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine
 discrimine cadem ingentem edunt. Interim alia
 parte Iesus obuios in fugā uertit: qui urbē petē-
 tes integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste
 captā ac cū uxoribus ac liberis incensam ani-
 maduerterūt, per agros dispalati, cū sibi inui-
 cem praesidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt
 oppressi. Post hanc Scenatarum cladē magna
 multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorū
 capta

capta est, & supellex sine numero: pecudū item greges non modici, & insuper signata pecunia multa, erat enim ea regio prædiues: atq; hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterim Gabaoni-
 Iosue 3.
 nita qui nõ longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichitiorū et Ainatarū casu, iamq; in se iturū hostē suspicati, Iesum quidē precibus flectere nõ tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui interneciū bellum cū Chananeis gereret: sed maluerūt uicinos Cephertas & Cathieremitas in societatem aseiscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculū nisi maturè prouiderent: quòd si suum cōsiliū sequatur, nõ desse remedium. Quòd ubi persuaserūt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negotiū conficiendū idoneos. Qui periculosum rati si se Chananeos faterētur, & multo tutius si nihil sibi cū illis cōmune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri excitos multorū dierum iter fecisse, & hoc esse uerū ex habitu cōprobabant: uestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas, sumpserant enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitiam eorum uenirent: comperto enim quòd deus gratuito munere Chananeorum

terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius
 ciuitatis petere: his dictis, & ostentatis uestibus
 in signum longi itineris, orabant ut in fœdus &
 amicitiam admitterentur. Iesus autē credens eo-
 rum uerbis quod Chananæi non essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex
 cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros,
 approbante id fœdus uniuerso populo: hoc astu
 uoti compores domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitu ducto in submontanū Chananææ
 tractum, cū audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare, & esse Chananæorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat. Illis uerò excusantibus nō alium
 se modum salutis querendæ habuisse, & ideo ad
 dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esset
 non uiolandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministerijs disputandos, in hac cōditione
 postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Caterum cū rex Hie-
 rosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Je-
 sum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset,
 Gabaonitæ uidentes se peti, & hostes castris cir-
 ca quendam fontem nō longe ab urbe positis ad
 oppugnationem expediti, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam cōtum res deuenerat, ut ab his per-
 nicium

Iosue 10.

niciem expectarent: in illis uerò qui ad excidium Chananeorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponerent. Tam Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic praelio diuinum auxilium euidentibus prodigijs apparuit, calo tonante & crebris fulminu ietibus, grandine insuper maiore solito ruente: accessit & illud nunquam antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori hostis eriperetur: quo factum est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadam latebras quarètes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ultra còsuetum, extat relatum in sacra uolumina qua in templo sunt asseruata. Dibellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananae mōtana ducit exercitum: & magna in ea regione caede edita, prædaq; abacta, Iosue 11 exercitum reducit in Galgala. Cumq; latè per circumquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebraeorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine caforu, excitati sunt in eos reges Zibani accolæ, & ipsi Chananeï generis: & quantum Chananeoru campestria colit adscitis Palestinis castra posuerunt ad urbem Galilee Berotham, non longe à superiore Cadesa, qua

etiam in Galilaorū agro sita est: erantq; omnes
 hęc copia, peditum trecenta milia, equitū decem
 milia, curruum uiginti milia: quę rāta hostium
 multitudo, adeo tam ipsum Iesum quā ceteros
 Israēlitis terruit, ut p̄ metu minimum à despe-
 ratione abessent. Sed cū Deus exprobrasset eis
 formidīnē, & quod eius p̄sidio se nō tam tutos
 putarent, pollicitusq; uictoriam, equos captiuos
 eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex
 his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die
 quinto adeptus pugnādi copiam facit. fitq; con-
 flictus ualidus, & strages maior quā ut facile
 credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
 derunt, ut p̄ter paucos totus hostilis exercitus
 interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt cęsi:
 adeoq; scuitū est in uictos, ut hominibus sublatis
 in equos ferrum exerceēt, & currus exuerent.
 Totam deinde regionē peruagatus est, nemineq;
 audente congredi, expugnabat oppida, & quot-
 quot ad manus suas peruenirent interficiebat.
 Jamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
 nęorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
 tissima confugerant. Iesus autem castris ĩ Gal-
 galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
 lum in urbe Silunte fixit: quod is locus propter
 pulchritudīnem uisus sit idoneus in quo rātisper
 maneret, dum maior commoditas adificādi tem-
 pli se p̄beret. Inde cum omni populo profectus
 uersus Sicima, altare ita ut Moyses p̄ceperat
 statuit:

statuit: & diuisio exercitu, in Garizco monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sa-
 cerdotibus: ubi maclatis uiclimis, execrationi-
 busq; peractis & in altari insculptis, in Silutem
 sunt reuerſi. Iesus autē iam ſenex, cum uide- I I I.
 ret Chanaan. corū urbes penē inexpugnabiles, tum Iof. 13. 14.
 propter ſitum natura tutū, tum propter munitio- 18.
 nes ad fruſtrādos hoſtium conatus arte additas:
 nam cognito Iſraēlitarū ex Aegypto exitu, &
 quòd ad ſuum excidium properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerant: con-
 uentu populi in Silutem indicto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōcurſus factus eſſet, res ha-
 tēnus fortiter ac feliciter geſtas recēſuit, quales
 par erat Dei auſpicys à populo religioſiſſimo ge-
 ri: reges triginta & unum auſos manus cōferere
 deuictos, exercitusq; potētiſſimos pralio ſupra-
 tos, & internecione caſos, ut ne reliquæ quidem
 generis ſuperēſſent. Cæterum quoniā ex urbibus
 aliæ captæ eſſent, aliæ munitiores & ob hoc ob-
 ſtinatiores longa oppugnatione opus haberent,
 cenſuit eos qui ex regione ultra Iordanē ſita in
 communem expeditionē proſecti fuerāt, & pro-
 pter cognationem ſocios periculorū ſe adiunxe-
 rant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remit-
 tendos: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos re-
 ſtat. & probitatis uiros eligendos, qui regionem to-
 tam permēſi bona fide & abſq; dolo magnitu-
 s s dinens

dinem eius renuntiarent. In eam sententiam itum est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriae peritis, qui propter hanc scienciam errare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit, ut aestimationem agrorū iuxta bonitatem terra facerent: nam Chananæa natura talis est, ut uide licet campos magnos & frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliam terram admodum uberes uideri possent: quod si ydem ad Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum conferantur, iam non magni pretij uidebuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secundi. Hanc ob rem uoluit iuxta aestimationem potius quàm iuxta mensurā sortitionem fieri, quod nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decemuiri autē huic negotio destinati perlustrata regione & aestimatione terra peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tum Iesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Adanassitarū dimidia parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes uentū esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertinens usq; Hierosolyma: latitudo uerò eius Sodomiticū lacum attingebat: in hac sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simco

Simeonis sortita est Idumææ partē Aegypto & Arabia cōterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Jordane amne usq; mare protenditur: latitudo uerò eius patet Hierosolyma inter & Bethela: angustissima autē hæc sors fuit, propter agri bonitatem: Hierosolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephraimi autē tribus terrā à Jordane usq; Gadara in longū protensam sortita est, in latū patentē à Bethelis usq; magnū campum. Manassetidis itē dimidia pars agrū à Jordane usq; Dora urbē, latitudine usq; Bethsana, quæ nūc Scythopolis uocatur. Post hos Isacharis in longum patentē à flumine usq; Carmelum montem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ usq; Genezaritē lacum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cessit quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Arctipus. Quæ uerò ad orientem spectant usq; Damascum urbē, & superior Galilea Nephthalitis obtigit, usq; Libani montē & Jordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quæ fines sunt Arces urbis uersus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid uallis ad occidentem solem uergit, Azoto & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Aearone pertingit usq; montē à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hunc modum

modum sex gētiū à filijs Chananæi denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandā dedit. Amoraam enim
 & ipsam ab uno ex filijs eius dictā Moyses iam
 ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut
 lib. 4. c. 7. supra diximus. S. doniorū autem, Arucaorum,
 Amatheorū & Aritheorū agri nihil ad hęc
 diuisionē pertinerunt. Ceterum Iesus atate iam
 defecta cum nō ualcret cōsilia sua per se exequi,
 & qui uicem eius gerbant, negligentius Remp.
 administrent, precepit unicuiq; tribui, ut ex
 sua sorte Chananorum reliquias tollerent. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plinæ ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi tātum monitis. sed suomet experimēto di-
 didisse: deinde ut Leuitis triginta octo destinatas
 urbes redderent, iam enim decem in Amorea
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula sunt instiuta: nihil enim magis erat
 curæ, quā ut nusquā à Moysis præscriptis re-
 cederetur: hæc fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in
 Ephraim Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ
 est in superiore Galilea. Post hæc quod de præda
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: unde nō mediocris diuitiarū accessio & pu-
 blicè & priuatim facta est: tātum erat auri &
 uestimentorum ac reliqua supellætilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudum, ut numero cōpre-
 hendi nō possent. Posthæc aduocato in cōcionem
 exer

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Jordanē sita unā militabant numero quinquaginta milia, in hanc sententiā locutus est: Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorū generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuū mansuram nobis promisit: uosq; opem uestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est cum iam nihil arduū supersit, missionē uobis dari, & promptitudine uestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterū sit opus, nihilo segnius operā uestram nobis paratā fore. Itaq; gratias uobis agimus, quòd socij periculorum esse uoluidistis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorū & quòd uos quoq; uestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem Deo fauente & uobis adnitētib; peruenimus, nec id sine uestræ operæ premio: quandoquidē ex hac militia ditati estis, multumq; prædæ, auri, & argenti resecrētis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptā ac paratā. Nam & Moysis mandatis satis fecidistis, non cōtempta auctoritate mortui, & nihil uobis ad nostrā gratiam promerendam reliquū fecidistis. Latos igitur uos ad uestras possessiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullam terminum existimetis cognationem nostram dirimere: nèue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim

Abra

Abraham stirps sumus, qui uel hęc uel illam ripam incolimus, unus Deus tã uostros quàm uestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligēter obseruanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitiuus: sicut cōtrā, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hęc locutus & singillatim primatibus populoq; in commune dicto uale, ipse quidē eodem loco restitit: reliqua autē multitudo uniuersa cum lacrymis eos deducebat, & agrē à se inuicē duellēbātur.

III. Itaq; traiccto fluuio Rubelis tribus & Gaddis
 Jos. 21, & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum cōiunctionis cum reliquis qui ulira Iordanē incolunt. Quo audito apud exteros Isrāelitas, cum altare exstructū scirent, non etiam quo animo, putabāt eos nouata religione alienorū numinum cultum uelle introducere: & temerē hęc suspitione uiolata religionis moti, arma corripuerant nindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim nō tam cognationis ac dignitatis corū qui in hoc erāt crimine, quàm diuine uoluntatis rationē habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerūt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebāt eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendā, & scitandū quā mente id fecerint: & si fortē malo animo factum
 de py

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phincesem filiū Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. Et uerò traiccto flumine, & cōuentu aduocato Phinceses in cōcione constitit: Maius, inquit, uestrum delictum est, quam ut uerbis tantum castigari debeat: attamen non culpe magnitudine moti repente ad arma cōclamauius ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad uos suscepimus, ut cognita causa exiructi altaris, nō temerē armasse nos in uos uideamur, si pijs rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa suis, iustam uisionem uiolate pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiuinctos à nobis & in uestram possessionē reuersos, quam Deo ferre acceptā debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplēti, ac Chanaaneorū impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & nō a maiore insaniam prolabamini, ad domesticarū legum reuerētiā reducti. Quòd si in male ceptis obstinatē persistatis, non grauabimur ullam laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendam flu-

unt

mine traiccto, pro Chanaanais habitos, non secus atq; illis exterminabimus. Caute enim puctis quia extra limitē nostrū estis, extra potestatem etiam Dei nos euasisse: ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod si putatis locū uobis ad recte sapiendum esse obstaculo, praestat nouam agrorū diuisionē facere, & hanc regionē pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur ut resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; nos per salutē liberorū ac cōiugum, & quicquid habetis carissimū, ne nobis belli suscipiēdi necessitatem imponatis, cōtra quos minime uolumus. In hac enim cōcioue & consultatione situm est, utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an nos & uestra omnia belli periculis exponere. Postquam haec Phineeses dicere desūt, qui cōcioni praerant, pro communis causa defensione haec attulerunt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neq; in religione cuius nequaquā poenitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebraeis omnibus communem, & altare eius arcum quod est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nūc creximus, quodq; uestrae suspicioni ansam praebuit, non ad Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed ut perpetuum argumentum exstet nostrae necessitudinis, nosq; patriae religionis admoneat, non

MI NOS

ut uos suspicamini, uiolãde religionis sit initiũ:
 & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quã propter meliorẽ post-
 hac de nobis opinionẽ habetote, absq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahã posteris se obnoxium fecerit, & à pa-
 tris moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pitale pœna expiari nõ ualeat. His auditis Phi-
 neeses, collaudataq; eorũ cõstantia, reuersus ad
 Iesum, rẽ totã apud populum exposuit: qui letus
 quòd nec delectu opus esset nec civili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto cõ-
 uentu, reuersus ad sua singulis, ipse apud Sicimã
 elegit domiciliũ. Anno autẽ post uigesimo iam Ios. 23, 24.
 decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, et
 cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot
 erat cõmodũ, ubi uidit omnes adesse: primũ Dei
 beneficia in memoriã illis reuocat plurimã, per
 que ex rebus afflictis in tantas opes tantãq;
 gloriã peruenerat. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deũ in posterũ equè habeant propitiũ,
 eim sciãt eius beneuolentiã nõ alijs retineri pos-
 se quã pietatis artibus. Saum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hãc admonitiõẽ boni con-
 sulerent, essentq; eius perpetuò memores post hãc
 concionẽ naturã debitũ exsoluit, anno uicẽ cen-
 tesimo decimo: quorum XL. sub Moyse magistro
 minister ipsius exegit, & post eius obitũ uigin-
 tiquin

riquinq; reip. præfuit, uir incōparabili tum prudentia tū eloquentia, adhuc in re imperatoris fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido *Thamna* tribus *Ephraimitidis*. Per idem tēpus moritur & *Eleazarus* pōtifex, *Phineesi* hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumentū impositū extat in urbe *Gabatha*. Post horū obitū consulus *Phinees* à populo de uoluntate *Dei*, cuiusnā foret imperium in bello *Chananeo*: Respōdit, iubere *Deū* ut *Iude* tribus ductu bellū gererent, qua mox assumpta *Simeonide*, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublatis è sua ditione hostiū reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpādis huius generis reliquijs uicem rependeret.

Quomodo post mortē imperatoris *Israëlitæ* neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis *Beniamitis* *D C.* tantū fuere superstites. CAP. II.

AT *Chananei* quorum res tum erant satis integra, cū magno exercitu apud *Bezecā* urbem eos expectabant, ductu loci regis *Adonibezecei*: id nomen *Bezecenorū* dominū significat, *Adoni* enim *Hebræorū* lingua dominus dicitur. Hi spem uictoriae reponebant in hoc, quòd *Iesus* dux *Israëliarū* esset defunctus. Aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & cassis decem millibus dum reliquos fugientes in se

insequuntur Adonibezecū ceperunt: qui mani-
 bus ac pedibus truncatus, agnouit diuinā iusti-
 tiam, septuaginta & duos reges antea hunc in
 modū à se mulctatos confessus: sic affectū detu-
 lerunt nō longè à Hierosolymis, ubi fato functū
 terræ mandauerunt. Deinde circa oppida bellū
 circūferbant, quorū bona parte capta, Hieroso-
 lyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte,
 omnes habitatores terræ cōtrucidauerūt: at su-
 perior natura loci & munitionibus est defensa:
 quare oppugnatione in Hebronē translata, ur-
 beq; ui capta, in oppidanos omnes Ieiuitum est.
 Apud hos in eam diē superstites erant quidam
 è gigantū genere, statura & specie ceteris mor-
 talibus dispares, uisu simul & auditu horribi-
 les: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia uix
 credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū Zenitis *Iosue 22.*
 honoris gratia concessum est cū illis duobus ci-
 bitorū millibus: reliquū eius agrū Chalebo dono
 dederūt, iuxta mādātū Moysis: fuerat hic unus
 è speculatoribus, quos Moyses in Chananaeam
 prēmiserat. Habita est ratio Iechre quoq; Ma-
 dianita, olim Moysis soceri, cuius posteris ager
 est attributus, quia relicta patria comites se
 adiunxerāt, & in deserto arūnarū socij fuerāt.
 Expugnatis montanis oppidis, in cāpēstria &
 maritima descendētes prædicta dua tribus A-
 scalonem & Azotum de Chananaeis ceperūt.
 Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in
 1 2 plani

planicie sita & abundātes curribus, inuadētes se male mulctatos facile reſciebant. Atq; ita hæ dua tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniamina uerò in quorū sorte erat Hierosolyma, tributo imposto habitatoribus eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cadibus, alteri à periculis feriatī, ad culturā agrorū utriq; se cōtulerūt. Beniamitarū exēplo mota reliqua tribus & ipsa idē fecerunt, & tributis cōtenti pacē Chanansis dederunt. Ephraimi uerò tribus cū assidendo Bethelis multo tēpore ac labore impēso nihil proficeret, in cōceptis tamē pertinaciter durauit: tandem cōprehenso uno ciuiū qui in urbē importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsam cū familia seruaturus, proditiōe eius facti sunt uoti cōpotes: caſisq; reliquis omnibus, præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū habuerūt. Omissio deinde bello Israēlitæ omnes agricultura tantū operā dabāt: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quàm honestati studebāt, disciplina ac legū diuinariū immemores. Quæ iniuria Deus cōmotus per uasem admonet eos nō è sua sentētia hosti Chananeo parcere, quamobrem fore ut aliquando per occasionē pro intēpestiua clementia crudelitatē eis reponeret. At illis, tametsi territis oraculo belli tamen nō libebat suscipere, tū quòd multa

è Cha

è Chananeo perciperet cōmoda, tū quòd ob lu-
 xum ad laborē nō essent idonei, deprauata iam
 reipublica forma, & autoritate optimatū inua-
 lida, dū nec senatus ut antè legiitur, nec magi-
 stratus solennes creantur: dumq; relicta cura sta-
 tus publici, omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox belli ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephra Jud. 19.
 mitarū ditione habitans, duxit uxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iuda attinet:
 hanc cū uehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrè ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expositulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. Is coactus desiderio, & ipse uenit ad socer-
 ros, quorum opera missis querelis cum uxore in
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parentibus habitus: quinta cū
 decreuisset domū repetere, post meridiem iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore dici parte trāsacta: comes
 erat unus famulus, & mulier uehebatur a sina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis famulus dabat cōsilium ut aliquò
 diuiteret: ne si nox iter facientes opprimeret, in
 aliquod incōmodum incidirēt, præsertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum uti hospitio. nam Chananaei tum urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc cōsuetientibus omnibus, peruenit in Gabā tribus Beniamitidis sero admodū: cumq; in foro inueniret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā ē rure domū repetens, Ephraimita genere, sed Gaba habitās, casu repertū interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demū cenā ē foro peteret. Ille se Zeuitā ait, & uxore ā parentibus domū reducere, & in Ephraimitarum diuione se habere domiciliū. Tū senex respectu cognationis ac tribus, & quod forsē oblati hospes uisus est, ad se deducit hominē. Gabaceni uerō quidam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formā, postquā ad senē illum diuertisse cognouerunt, contēpta imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: rogantq; senē ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriā, postulabant ut exhibita hospita quieti suae consuleret. Cumq; ille contrā diceret cognatā esse, & Zeuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatem leges uiolarent: iuuenesq; iura contēnerent ac deriderent, eadē minantes si obstare libidini corū pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē explevent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria prestare, quos exceperat. Illis uerō pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere

pere uolentibus, supplex orabat, ne quid contra
 leges cōmitterent. At illi furcēs ui raptā mu-
 licrem domū abducunt: cumq; ei per totā noctē
 ad satietatem illufissent, diluculo dimiserunt:
 quæ ita miserè affecta ad hospitiū reuertitur,
 & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens
 in mariti conspectū uenire, quòd hunc indignis-
 simè rem laturū putaret, humi collapsa expira-
 uit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil gra-
 uius suspicans, excitare conabatur, cōsolaturus
 eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed
 ui in alienas ades abrepta. Vt uerò defunctam
 sensit, satis prudēter pro calamitatis magnitu-
 dine se gerens, cadauer iumentio impositū domū
 reportat, & mēbratim diuisum in partes duo-
 decim, ad singulas tribus misit, mandans perfe-
 rentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri
 causa mortis fuerint, & de eorū uolentia. Tum
 uerò illi nunquam tali antè uiso uel audito spe-
 ctaculo ad indignationem grauitè cōmoti, &
 iusto furore perciti apud Silantem conuentū fa-
 ciunt, & congregati ante tabernaculum, Ga-
 baēnos hostiliter armis impetere decernūt. Tūc
 impetum senatus cohibuit, suadens non ita te-
 merè cognatis bellum inferendū, priusquā uerbis
 agerent de criminibus: quando ne in exteros
 quidem ob iniuriam acceptā armari leges per-
 mittūt, nisi legatis prius de satisfactione missis.
 Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deponant: qui si dedantur, horum poena contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuvenes qui uim pudicitiae mulieris intulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas dependere. Gabaeni uero non dediderunt iuvenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum ceteri non de futuros se promitterent, si quis eos uel & armis aggredi uellet. Qua postquam Israëlitis à Gabaenis renuntiat a sunt, iureiurando sanciunt, neminem ex suis uiro Beniamita filiam traditurum in coniugem, & acriore bello persecuturos se eam tribum, quam maiores eorum Chananeos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitis uero habuerunt uiginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui leua manu feriebant: itaq; commisso apud Gabam praelio, egregie uicere Beniamita, cæsis ex aduersa acie uiginti duobus millibus: & fortasse plures cecidissent, nisi nox praelium diremisset: atq; ita Beniamita leti se intra moenia receperunt: Israëlitis uero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die praelium instauratur, et Beniamitis rursus uincen

uincantibus, decemotto millia cadunt ex parte
 Israelitarum, quo factū est ut castra metu dese-
 rerent: profectiq; Bethela, quæ urbs non longe
 aberat, post die ieiunio peracto supplicauerunt
 Deo per Phineesem pontificē ut ab ira desiste-
 ret, & cōtentus duabus cladibus uictoriam &
 robur cōtra hostem concederet. Deus uerò pre-
 cibus eorū annuit, & per eundē uatem fauorem
 est pollicitus. Ergo diuisis bisariam topijs, dimi-
 diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
 locant, reliqua in aciem producta cū Beniami-
 tis manus conferunt, moxq; ut impares paula-
 tim pedem referunt: eò magis Beniamite instant
 sponte cedentibus, quò longius hostem ab urbe
 abstraherent, ita ut etiam illi qui urbe propter
 aetatem imbellem relicti fuerant, procurrerent
 quasi præda futuri socij. Postquam autem satis
 longe à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in
 pugnam signū dant insidiatoribus: qui mox co-
 orti cū clamore hostem à tergo inuadunt. Sen-
 serunt illi se deceptos, & eiam consiliū in ancipi-
 ti metu nō suppeteret, in cōuallem quandā com-
 pulsī, circūdati expeditioribus qui eminus pu-
 gnare assueuerāt, telis ferarū in morē sunt con-
 fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
 conglobati & facto cunco, ferociter per medios
 hostes eruperūt, & in montem quendam fuga de-
 lati natura loci se tutati sunt: reliqui omnes ce-
 siderunt, numero circiter uiginti quinque millia.

Israëlitæ uerò Gabaam incenderunt, & mulieres
 atq; impuberes cõtrucidauerunt: pari modo &
 in alias Beniamitarũ urbes scuitum est: adeoq;
 indignatio iusta eos effrauerat, ut ad expu-
 gnandã etiã Iabifum Galaditidis urbẽ, quæ au-
 xilium cõtra Beniamitas negauerat, duodecim
 selecta millia mitteret: qui positi urbe occiderũt
 eã uiros quã mulieres & pueros, seruatũ tantũ
 quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac
 furor ob perpetratũ in mulierẽ scelus, recentibus
 etiã cladibus exasperatus: qui postquã resedit,
 subsequuta est pœnitentiã, dũ una se tribu dimi-
 nutos reputat: & quãuis iustis armis oppressos cõ-
 seret, ut qui cõtra leges diuinas peccauerat, ieiun-
 nium tamen indixerũt ob eorũ exitũ. Sexcetos
 quoq; illos qui effugerat, missis legatis reuocãt:
 hi petram quandã, quæ Rhoa dicitur, in deserto
 occupauerat. Legati uerò apud illos tam ipsorũ
 quã suã cladẽ cõquesti, quod infectũ esse nõ po-
 terat, suaserũt æquo ferret animo, & ad sui ge-
 neris reliquos aggregaretur, neue quantũ in se
 esset, uniuersam tribũ Beniamiticã irẽt perditũ.
 Licere enim illis pace sua tribus totius agros
 recipere, & prædã insuper quantã possent abi-
 gere. At illi agnoscẽtes suã iniustitiã iusto Dei
 iudicio dãnata, reuersi sunt in suã tribus ditio-
 nem, parẽtes suorũ hortatibus. Israëlitæ uerò de-
 derunt eis in uxores quadringentas illas uirgines
 Iabiticãs, de reliquis uerò deliberabãt unde illis

uxores ad sufficiendā prole parari possent: cum enim ante initiū belli iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticā tribū dlocaret, nō decerant qui negligendū id sacramentū consulerent, quōd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingratiā rem deo fore. si quo modo prouideatur, ne integrā tribus peccat: & periuria nō quando necessariō sūt periculosa esse ac graua, sed cum ausu malitioso cōmittuntur. Cum uerò senatus succlamatione periurij mentionē abominaretur, extitit quidā qui diceret, habere se cōsiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filia. Harū quotquot potuerint, rapere Beniamitis impune sit, uobis nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres carum egrè tulerint, & uindictā postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodierint: & quod non oportet irā in Beniamitas nimis indulgere, quā iam antè plus satis contra consanguineos sint usi. In hanc sententiā concessum est, decretumq; ut liceat Beniamitis uxores rapto quarere, Instante autem festo ducenti illi bini trimine ante urbem insidiabātur aduentātibus uirginibus inter uincta & per alias latebras: ille uero nihil suspicantes lusitando securè iter faciebāt.

Iuuē

Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quesitis nuptijs, agricultura insudantes, dederunt operam, ut ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factū est, ut Beniamitarū tribus quæ minimum ab internecone absuit, prudenti hoc Israelitarū consilio seruetur, moxq; magnis incrementis tam numero quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

VII. *Nec felicior per idē tēpus fuit Daniazud. 18.* na tribus, tali fortuna usa. Israelitis iam desuetis armorū exercitio, & in colendis agris tantū occupatis, Chanaanæi in contemptū gentis collegerunt copias: nō quod sibi timerēt, sed ut illata Hebraeis aliqua memorabili clade, securius in posterū suas urbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonē & Accaronē in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasq; campestres ciuitates: ita ut Danita in montana cōpellerentur, ne pedē quidem ubi ponerēt in campestribus habentes. Qui cū nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinq; uiros in mediterranea, dispecturos nunquē locū inuenirēt deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuēto agro bono ac fertili, rem totā suis renuntiant: qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana, cognom

cognominem uni è Jacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deterius prolabebatur, quòd neq; ad laborē se excracerent, neq; pietatem colerent: luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libito uiuebat, ut domestica Chananæorum uitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus.

C A P. III.

Hanc ob rem irato Deo, felicitas populi *Iud. 3.* multis laboribus acquisita, per luxum ac uoluptatē breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserrunt, & oppidatim infestati, aut ui aut deditioe in potestatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. C A P. IIII.

Erat in tribu Iudæ Cenizus uir industrius *Ibidem.* & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad euidendū pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdam periculorū socijs, quos presentis status tadebat & mutatū cupiebant: primò presidū suis à Chusarthe impositū interficit, tantumq; primus successus ualuit, ut indies crescēte suorū numero, iam aperta Marte hosti

hosti pares uiderentur: itaq; congressi cum hoste uno pralio se in libertatem asserunt, reliquie fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uero egregie nauata opera pramium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. CAP. V.

VIII.
Iud. 3.

Post cuius mortem uacante principatu, res Israëlitarum rursus in peius ruerè cœperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorè, nec legibus obedientiã exhiberēt: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarũ rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamẽ eum aliquot pralijs, sed omnibus uicti ferocia posita iugũ acciperūt, tributarij facti. Rex uictor trãslato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebẽ uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII. degeret. Deus autẽ calamitatibus corũ et supplicationibus flexus, à diua dominatione eos liberauit in hũc modũ. Iodes filius Gera, tribus Bẽtiamicæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntẽ. Is in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominẽ sibi concilians, & eo nomine amicis etiã regijs gratulus. Accidit ut semel cũ duobus famulis dona fe-
rens,

rens, pugione prius subter sagū ad dextrū femur accinctus, ad regē introgrederetur: erat autem astas & dici mediū, quo remissius agebatur custodia, partim propter astū, partim satellitibus occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in astitio quodā cubiculo morabatur, cōsabulari cū eo cœpit. Erāt autē soli, quia rex familiariter cū Iode collocuturus famuliciū ablegauerat, sedebatq; in sella, & Iodes uerebatur ne fallētē ictu plagā non satis lethalē inferret. Iubet igitur eū surgere, dicēs habere se somniū, quod ex Dri mādato regi sit indicandū. Cumq; ille audiēdi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, et relicto in uulnere, exiuit clausis prius foribus: regij famuli interim quiescebāt, dormire eū putantes. Iodes uerò Hierichūys re clam indicata, autorē se illis libertatis uindicāda præbuit. Illi uerò libenter hęc accipientes, & ipsi confestim arma capiebant, & cornicines per totā eam regionem dimittebant: sic enim illic multitudinē cōuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. Sed cū iam ad uespera seret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculū: cumq; mortuū inuenissent, habebant inopes cōsilij, & priusquā satellitiū cōglobaretur, Israēlitariū turba superuenit: ex his pars in uestigio confoduntur, pars alia, circiter millia decē, fugā Moabiticam regionem petiunt. Eos

Israēlitæ

Israëlita præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiébant, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidè incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autè huius felicitatis autori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōfessim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post què Sanagarus Anathi filius electus in imperiū, uix toto uertente anno uitam suiēt.

*Quomodo sub Chananzorum imperium redacti,
& per Baracum in libertatem sint repositi. C.V I.*

I X.
Iud. 4. **I** *Israëlita uerò, quos præterita calamitates nihilo castigatiores reddiderāt, in pristinam impietatem atq; inobediētiam relapsi, priusquā satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananzorū regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorū, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditū aliebat millia trecenta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sarsares primus inter amicos regios, congressus cū Israëlitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput nõ audentes attollere, etiā Deo sic uolente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitude[m] retunderet. Qui tandem respiscētes, & agnita calamitate*

calamitatum causa, nimirum quòd à legū con-
 temptu proficiscerētur, Debora quādam pro-
 phetidē aduēit, (nomen hoc apem Hebræis si-
 gnificat) rogantes, ut precibus Deum ad mise-
 rationem flectat, ne ita patiatur eos à Chana-
 nais opprimi. Deus autem exoratus salutē illis
 annuit, imperatore designato Baraco, uiro tri-
 bus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur
 fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet
 eum delectu habito, & conscripto decem milliū
 uirorum exercitu in hostem ducere. Satis enim
 esse tot ad uictoriam, quam Deus oraculo pro-
 misit. Baraco uerò negante se accipere impe-
 rium, nisi & illa unā secum administratura id
 esset: illa cōmotior, Tu, inquit, mulieri cedis ho-
 norem, quem Deus te habere uoluit, ego uerò nō
 recuso: & cōscriptis decem millibus, castra po-
 suerunt ad montē Itabyrium. Occurrit mox co-
 dem Sisares, rege suo sic iubente, & non longe
 ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autē
 & Israëlitas multitudine hostium territos, &
 in iusiora se recipere uolentes, retinuit Debora,
 iussitq; eadem die pralio decernere. Uictoriam
 enim penes ipsos fore, & Deum subsidium &
 opem allaturum. Itaq; commissa pugna uehe-
 mens imber mixtus grandine superuenit, quem
 uentus in aduersos Chanancorū uultus ingerēs,
 & prospectum adimens, inutiles eorū iaculato-
 res ac funditores reddidit: atq; etiā scutati ma-
 nibus

nibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. *Israëlitæ* uerò tempestas à tergo imminēs non solum minus offēdebat, sed alacriores etiā faciebat, manifestario *Dei* præsentis ac fauentis signo accēsos. Itaq; rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hostium stragē ediderunt: atq; ita pars telis *Israëliticis* cadebant, pars à suomet ipsorū equitatu ac curribus proterebantur. *Sysares* uerò ut uidit suos terga uertere, desiliens à curru, fuga delatus est ad quandam mulierē *Ceneridē*, nomine *Ialen*, quæ latebras petentē excepit, & potū poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnū est solutus: quem *Iale* aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit mallo, moxq; *Baracianis* superuenientibus, solo affixum ostendit, atq; ita mulier iuxta *Debora* præsagium autor fuit uictoria. *Baracus* autem ducens ad *Aforum*, *Iubinum* obuiam factū interfecit, et cæso rege, ac urbe solo equata, quadraginta annis imperium *Israëlitarum* tenuit.

Quomodo *Amalecitarū* deuictis *Israëlitis* regionem eorum per septem annos uastauerunt. C. A. VII.

X. **D**Esuictis autē *Baraco* & *Debora* eodē *Jud. 6.* serē tempore, paulo post *Madianitæ* socijs *Amalecitis* & *Arabibus* expeditionē cōtra *Israëlitæ* fecerunt, & congregati ausos magno prælio uicerunt: uastatisq; frugibus prædam abegerunt. Cumq; idē per continuos septē annos facer

faceret, Israëlitas in montana cõpulsos campestri solo cedere coegerunt: qui speluncis & subterraneis adificijs excanatis, quicquid hostium uolentiam euadere poterat, intro receptũ asservabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israëlitas permittabant, ut possent denuò labores eorum uastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate uiuebant, nec iam ullum supererat præsidium, nisi in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. C A P. V I I I.

Per idem tempus Gedeon Tali filius, unus *Ibidem.*
 ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clam in torcular cõportatos flagellabat: non enim ausus est propter hostẽ propalãm hoc in area facere. Cumq; spectrũ ei adulescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo charũ appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximũ, quod torculari nunc utor pro area. Illo cõtrã iubente ut bono esset animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri posse: nam & tribũ suam cuius aliter cedere numero, & se iuuentem esse, & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, & uictoriam Israëlitis daturũ, modò ipse imperiũ assumere nõ grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus cõmunicauit, qui libenter credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut præstò
 2 2 effine

Jud. 7. essent decem millia militū, ad quiduis pro liber-
 tate audendū paratissima. Gedeoni autē Deus
 in somnis apparēs, dixit, homines t ali esse inge-
 nio, ut sibi placentes nemini uelint uirtute cedere,
 & uictoriam sibi potius quā Deo tribuāt,
 nimirū magnis copijs freti. Vi igitur sciant rem
 totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa
 meridiem cum astus seruet maximē, exercitum
 ducat ad fluuiū, & quotquot procumbentes bi-
 berent, eos uiros fortes crederet: quotquot autem
 trepidē ac tumultuariē potum sumerēt, sic exi-
 stimaret, eos metu hostium hoc facere: quod
 posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inuēti
 sunt cum perturbatione aquā sumere, cauis ma-
 nibus ori admonendo, imperauitq; Deus, ut his
 assumptis hostē inuaderet. Gedeone uerò solici-
 to, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos
 adoriri, uolens ei metū omnem eximere, iussit ut
 assumpto uno milite, clam accederet ad Ma-
 dianitarū tentoria, ab illis enim accepturū occa-
 sionem fiducia. Vadit ille quō iussus est, uno tan-
 tum comitante famulo: cumq; ad quoddam ta-
 bernaculum adrepisset, offendit insomnes in co-
 milites, & quendam cōmilitoni narrantē somniū,
 ita ut à Gedeone quoq; exaudiri possit: erat autē
 tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam,
 præ uilitate homini fastidiendā, per castra pro-
 uolui, & primò regis tentoriū, mox caterorum
 omniū prosternere. Qui respōdit interitū exerci-
 tus signi

tus significari, addēs unde hoc ita colligeret: Inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouersia uilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliorē quā hodie sunt Israēlita, ut merito cōferri possint hordeo, Hi nūc, auctore Gedeone, cōtraxerunt copias, & res nouas moliantur. Ergo quia dicis te uidisse illā massam tētoria nostrā subuertentē, uereor ne Deus Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quā in castris hostiū audiuerat. Fecerunt illi quod imperatum est, accēsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundū. Tum Gedeon circa quartā fermē uigiliam suos in hostem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erant autem centenaria, gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinū uice tubæ. Hostium castra latē patebant, eo quod camelorū magnū numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum cōtinebantur. Hebraei uerō à duce antē premoniti, cum iam non longē ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetiū faciunt. Quā arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tãta inter semis-
 somnes consternatio exoritur, ut incomparabi-
 liter plures mutuis uulneribus, quã hostili ser-
 uo caderet, quod diuersa lingua homines eadem
 castra haberent: semel enim pauore confusi, om-
 nes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta
 cædis & Gedeonis uictoria rumor ubi ad cæte-
 ros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientẽ
 hostem insequuntur: quem adepti circa loca tor-
 rentibus impedita hærentem circumueniunt, &
 quotquot ad manus uenire occidunt, interq; cæ-
 Iud. 8. teros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui
 uerò supersuere duces eũ reliquijs exercitus fer-
 mẽ decem & octo millia hominum, quantum po-
 tuerunt procul ab hoste castris locum ceperrũt.
 Nec Gedeon defessus cum totis copijs cõ prope-
 rat, & iterum congressus postremò hoc consti-
 tetu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos
 duces capit, Zebim & Hczarbanim. His præ-
 lijs cæsa sunt Madianitarum & caterorum
 Arabum, qui eis auxilio uenerat, circiter cen-
 tum uiginti millia: præda etiam magna, auri,
 argenti, textilium, camelorum & iumentorum
 Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in pa-
 triam suam Ephram, supplicium sumpsit de
 Madianitarũ regibus. Ceterum Ephrami tri-
 bus iniquo animo ferens Gedeonis bonã fortu-
 nam, bello cum petere decreuit, eo quod inscijs
 ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni
 uirtute

virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriã tamen nihilo minus illorum esse, quã suã ipsorũ qui militassent: atq; his uerbis sedata eorum ira, non minus profuit Hebræis quã rebus prospere gestis: obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. Iuius tamen superbia tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. Porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In senecta deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. C. A. IX.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothũ uerò unum ex cõcubina Druma, cui nomẽ Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicimã unde mater fuit oriãda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unã cũ eis ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothã: hic enim fuga incolumitatẽ quaesuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legũ præscripta gerere, omnibus iustitiã defensoribus inuisus equè ac infestus. Itaq;

x i.
Jud. 8. 9.

dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuus
 celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat,
 frater eius Iothanes, quē fuga seruatiū diximus,
 conscenso monte Garizzo qui Sicimis imminet,
 & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri possit,
 silentiū ei populo prębēte, rogauit ut pauca uer-
 ba audire dignarētur. Cumq; illi magis etiam si-
 lerent intenti, dixit quòd arbores olim humana
 uoce use, in conuentu ad id habito rogauerūt fi-
 cum, ut imperium in eas acciperet. Recusante au-
 tem illa, quòd cōtenta honore quem propter fru-
 ctus suos percipiebat, nō requireret alium: arbo-
 res non destiterunt principē querere: uisumq; est,
 uiti hunc honorē deferre. Ea uerò totidem uerbis
 quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea.
 Itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum,
 cuius lignū ad ignaria ualet. Is respōdit: Si serio
 me regē poscitis, sub umbra mea requiescite: sin
 autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex
 me, & absumat uos. Hęc, inquit Iothanes, nō ri-
 sus mouēdi causa uobis fabulor, sed quia maxi-
 mis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abi-
 melechū necatis fratribus principatū usurpare,
 cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hęc locutus
 recessit, & per trienniū in latebris montiū uixit,
 Abimelechi potētiam fugitans. Nec ita multo
 pōst, Sicimita pœnitētia ducti eorum quę in fi-
 lios Gedeonis patrauerant Abimelechū ex ur-
 be & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat
 quomo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret: cumq; instaret uindemia, nō audebant colligere fructus, metuentes ne quid incōmodi ab *Abimelecho* acciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se cō cum armatorū manu & cognatis quidam princeps nomine *Gales*: hunc exorauerūt *Sicimitæ* ut tantisper sui custodiam susciperet, dū uindemia peragitur: cōperuntq; securē fructus conuicere, & per sodalitia cōnantes audebāt apertē in *Abimelechum* cōiuitia iactare. & principis cognati dispositis circa urbē insidijs, multos ex *Abimelechianis* in eas præcipitatos interficiebant. *Zebellus* uerò quidam ē *Sicimitarum* primatibus, hospes *Abimelechi*, per nūtiū ei significauit, quomodo *Gales* populum cōtra ipsum irritaret: hortatus etiā ut insidias ei ante urbē tenderet, se enim *Galem* illō adducturū: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualē meretur referat: quo factō curaturū se, ut cum populo reconciliet. Cumq; *Abimelechus* locū insidijs aptum cepisset, & *Gales* cum *Zebello* in suburbanis negligentius ageret, cōspectis repente armatis exclamauit, *Zebelle* hostē uideo. Illo respōdente, umbras esse cautiū: iam propiores cernens, Imò nō umbræ sunt, inquit, sed uirorū cohors. Ad hæc *Zebellus*, Nōne tu *Abimelecho* ignauiam obijcis? quin igitur ostendis qui uir sis, & armis hominem aggredieris? *Gales* uerò turbatus excipit primū impetum: cumq; suos inferiores animad-

uerteret, amissis aliquot, ceteros intra moenia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi uolens malè pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. Ceterum Abimelech cognito quòd Sicimitæ ad uindemæ reliquæ exituri essent, insidias circa urbem disponit: cumq; prodissent, tertiam suorum partem occupare portas iubet, ne ciuibus reditus in urbem pateret, ceteri uerò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurimæ caedes patrabatur: & urbe capta primo impetu ac sola æquata, salc; in ruinis eius semina: o. tum demum militem inde abduxit: atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispersati periculi exaserat, collecti denuo, petra quadam occupata, locum natura munitum muro insuper cingere uolebāt. Sed hoc consilium praue nit Abimelech, qui quamprimū id cognouit, exercitū eò adduxit: & arrepto fasce arido, iussisq; ceteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne, & fomētis ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absumerentur. Numerus uirorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium: dolendum sanè, nisi quòd meritas poenas dedcrunt ingrati tudinis erga uirum optimè de se meritum. Abimelech autem Israëlitis Sicimitarum interne cione perterritis, uidebatur non fore præsentis for-

tuna contentus, neq; prius conquiēturus quā
 uniuersos perderet: mox enim exercitū ad The-
 bas dedit, et capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quandā reſtitit, quæ quōd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mole demiſſo caput ſubuenſis ferit: ad quem
 iētum humi collapſus rogauit armigerū ut ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perſiſſe diceretur: quo
 factō fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, quæ in Sicimitas uſus
 eſt: quæ quidē clades iuxta Iothanis præſagium
 illis accidit: cæterum exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. XII.
 Iſræli- Iud. 10.
 tarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de
 tribu Manafſetide ſuſcepit, uir tum rebus cæte-
 ris, tum numerofa prole felix: triginta enim filios
 habuit, equites egregios, & Galadene oppido-
 rum principes: is cum uiginti & duos annos in
 principatu uixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone urbe Galadene eſt ſepultus. Res autē He-
 braorū ruruſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritatē ſuam non amplius obtinētib;: quæ oc-
 caſione arrepta Ammanita & Paleſtini cum
 ualido exercitu regionē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis ualabant: & occupatis locis ultra Iorda-
 nem, traiecere flumen & reliquā regionem inua-
 dere parabāt. Hebrai uerō calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, & uicti-
mis

mis numen placare conati, rogabāt ut iram fini-
 ret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem
 iam propitius, auxilium eis non negavit. Igitur
Jud. 11. Ammanitis Galadenā cum exercitu ingressis,
 incolæ eius regionis omniā illis cū armis ueniunt,
 sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Iaph-
 thes, uir patris uirtute celebris, qui proprios mi-
 lites alebat: ad hunc missis nuntijs rogabāt ut in
 auxiliū ueniret, promittentes se perpetuū copia-
 rum imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces,
 causatus quòd nullā opem ei tulerint, dum à fra-
 tribus manifestā iniuriam pateretur. Cum enim
 non esset eadē matre natus, sed externa quā pa-
 ter amore captus in ades induxerat, contempta
 eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in
 Galadena degebat, omnibus quotquot ad se ue-
 nirent stipendia soluens. Tandē exoratus, & in-
 iuriādo accepto imperium copiarū penes se fo-
 re, militē suum cum eis cōiunxit. Et cū mature
 quicquid factō opus erat prouidisset, exercitu in
 urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad re-
 gem Ammanitarū, ex postulatū quòd res alien-
 as inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respon-
 dit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum
 fugitiui alienis bonis incubarēt: postulatq; ut de
 regione Amorraa decederent, quæ ad maiorum
 suorū ditionem pertineat. Contrā Iaphthes nega-
 bat eum meritò queri de adeptâ quondā Amo-
 rraa, sed magis gratiā debere pro Ammanitide
 relicta:

relicta: potuisse enim Moysen & illā occupare. Se uerò agris nequaquā cessurū, quos annis iam trecentis Deo uolente tenuissent, & potius licet hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit: ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sacrificaturū se quicquid domum reuerso primuan occurrisset: cōgressus deinde cum hoste uicit egregiè: fugientesq; persecutus est usq; urbē Manianihen: & ingressus regionē Amonitidem multas urbes deleuit, prada militi cōcessa: finemq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior militia quam domi. Redeunti enim obuiam facta est filia uirgo, præter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein cōquestus de imporsuno officio, indicauit uictimam esse Deo destinatam. At illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam. Unum rogauit, ut sibi liceret iuuentutem suam cum equalibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. Quo impetrato, ad præfinitū terminum pater maestitiam holocausto obtulit, neq; legitimam, neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquā pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephraimi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, & nunc solus prada simul & gloria frueretur: primo excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei

nei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. Vtro deinde accusauit, quod iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postremo minatus est, pœnas sibi Deo uolente daturus, si insanire pergerent. Vt uerò nihil se uerbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in cōfliktu casis, & postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui uada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit: ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iuda, ex Bethlemis oppido: huic liberi fuitre l. x. mares x x x. totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos uxoribus cura & opera sua cōiunctos: cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodū senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon post hūc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephraimita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatē & pacem, quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit quadrag

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equi-
bus septuaginta comitatus circumuectabatur,
quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam
senex, & in Tharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Pala-
stinis fecerit.

CAP. X.

Post huius mortem Palaſtini ſuperauerunt *Iud. 13.*
Israēlitas, & tributa ab eis exegerunt per
annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt
in hunc modum: Manoches quidam uir inter XIII.
Danitas optimus, & patrie sua sine cōtrouersia
princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine,
suscipiendā supra omnes eius et atis fœminas: ex
qua cū nihil liberorum susciperet, agrè ferens
orbitatem, in suburbanū suum, quod erat in cam-
po magno, cum uxore uentitans, crebris precibus
solicitabat Deum, ut daret sibi liberos. Insanie-
bat autem in uxore præ amore, eratq; uehemen-
ter zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mu-
lier, spectrū se illius oculis obtulit angelus Dei,
specie iuuenis pulchri & magni, latum nūtiū
afferens, fore ut fauore Dei nascatur eis filius,
pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem
etatem peruenerit, compescendam esse ab eo Pa-
laſtinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium
ei detonderetur, utq; Deo sic uolente ab omni
alio potu abstineret, sola aqua contentus: postre-
mo addens à Deo se missum abijt. Illa marito re-
uerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iue-

LIBROS

119

DEL DR.

Ayuntamiento de Madrid

L. MARCO

nis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia malè suspicari inciperet: quæ uolens hunc mariti stultum mœrorè adimi, supplex Deum rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursus in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri: illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit: quo permittente, cum *Manoche* mox ad eum reuertitur: quo uiso, ne tum quidè suspicari desyt: rogauitq; ut sibi quoq; eadè indicaret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnam esset dicere, ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. Negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio latum se attulisse nuntium. Cumq; iterum rogaretur, ut saltem hospitalem tractationem admitteret, nõ annuit. Tandem exoratus ut paulisper maneret, dū aliquid affertur, cum mactasset hædū *Manoches*, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; uasculis. Quo factò, uirga quã gestabat carnes attigit, cõfestimq; flamma emicante cū panibus absumpta sunt, & angelus fumo tanquã uehiculo in cælum ascendere ab eis uisus est. *Manoche* autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se uidisse: cuiq; cōcepisset, diligenter mandata retinuit. Nato demde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole praditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cūq; adoleuisset, comitatus parentes in Thammam urbē Palaestinarū conuentus tēpore, implicitus amore puellae indigenae, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit inuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi despōderetur. Crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonē incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus beluae fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetū uia uicinū abiecit. Aliquot post diebus eandē uia ad puellū remetiēs, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cū ceteris muneribus adamatā obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas cōuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex aequaliū numero inueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Connuius deinde ut fit hilarescētibus, ait se quæstionē propositurū suis sodalib⁹, quā si intra sex dies soluerēt, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quòd sagaces uideri cuperēt, tū quòd lucrū nō fastidiret, umbet

Jud. 4.

cum proponere. Ille, *Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. In his explicadis cū hāsissent triduo nec proficerēt, puellā aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretum ē marino iudiciū sibi faceret. Ille repulsis ali-
 quādiu blāditijs, cū rogādi finē non faceret, & lacrymās gratā se illi negaret, tandē nihil suspi-
 cans rē totā de Leone aperit, & unde tres illos fa-
 uos nactus fuerit: illa inuenibus prodit omnia. Ergo cū praefinita soluendae quaestioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq; Leone, inquit, quicquā occurrētī immutius, neq; melle gustāti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosus, quae uobis quaestione nostrā aperuit. Nihilominus illis persoluit quae promiserat, spoliatis quibusdā Ascalonitis quos fortē per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remis-
 so nūtio res suas sibi habere iussit ac gerere. At puella cōtempa ut uicissim illi moueret stomachum, uupsit eius sodali qui priores nuptias cō-
 ciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & cōmodum maturis segetibus tēpus iā mēsis aderat. Ergo cōprehensis trecentis uulpibus, & facibus ad caudas earū annexis, per arua Palaestinarū omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus fruzū prouentus momento serē tēporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandū facinus mouerit*

vit, missis in hoc Thammam satellitibus, uxorem
 quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius
 factos, uiuos exusserunt publice. Sampson autem
 in Palaestinos late grassatus cadibus, ad habi-
 tandam Aetam se contulit: ea est petra bene fir-
 ma, in tribu Iuda sita. At Palaestini totam tri-
 bum bello impetunt: quibus bellum deprecantibus,
 quod nec Sampsonis culpa essent affines, nec de
 solenni tributo quicquam diminuerent, responsam
 est non absolueudos ab hoc crimine, nisi Sampsonis
 additionem facerent. Illi uolentes hanc suspicionem
 a se amotam, armatis tribus milibus ad petram
 ueniunt: et expostulantes quod suis facinoribus
 Palaestinos Hebraeis insensos redderet, qui irri-
 tati facile possent toti genti magnam aliquam cla-
 dem repedere: dicentesque in hoc se uenisse ut com-
 prehensum illis dederent, postulabant ut consensu
 ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurando ac-
 cepto nihil praeter ea molituros, sed hosti tantum
 deditioem faciendam, descendens de petra in cogna-
 ta gentis potestatem se permisit: et illi uinctum
 prius duobus funibus, Palaestinis tradendum du-
 cebant. Cumque uentum esset ad locum, qui obscurus
 ante, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Ma-
 xilla nominatus, nec procul abessent a castris
 hostium, procurrentibus obuia Palaestinis, et leti-
 tiam re ex sententia gesta clamore testantibus:
 Sampson abruptis repere uinculis, arreptaque ma-
 xilla asini qua forte iacebat praepedibus, in me-
 x 2 dios

dios hostes irruit: qua series quotquot assequi po-
 tuit, circiter mille interfecit, ceteros metu dare
 terga cōpulit. Quæ uictoria plus satis elatus, et
 opis diuinæ immemor, cū toti sibi tribueret, quod
 maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset ho-
 stiles copias: ingēti sui oborta, cōfusus nihili esse
 quātaslibet uires humanas, Deo uictoriā acce-
 ptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogantiā data
 uenia, succurreret, & periculo se eximeret. Nec
 irrita fuisse preces, sed copiosus fons subitò è quā
 dā petra prorupit: loco Maxilla nomē Sampson
 imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc
 præliū iā Palæstinos cōremnes uenit Gazā, &
 in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæcorū
 magistratus, ne clā abire possēt, Statiōes pro por-
 tis collocant. Sampson uerò qui insidias maturè
 senserat, circa mediā noctē surgēs, portas cum
 ipsis claustris ac uestibus ceteroq; paratu re-
 uulsus, & humeris impositas, in mōtē qui est su-
 pra Hebronē perlatas deposuit. Paulo uerò post
 à patrijs institutis desciscere, & in peregrinos
 mores degenerare incepit, quod ei omniū malo-
 rū fuit principiū. Cū enim meretricē quādam Pa-
 læstinā adamasset, nomine Dalalē, cōsuetudine
 eius delectabatur. Quāobrē qui apud Palæsti-
 nos rerū potiebātur accedūt eā, & magnis pol-
 liciationibus inducūt, ut eliciat è Sāpsone cau-
 sam tāti roboris, propter quod inuictus haberetur
 ab hostibus. Assensit illa, & cū prima oc-
 casio

e asio data est, inter cōpotationem & muliebres
 blādicias extollēs eius res gestas, omni astu ute-
 batur ut cognosceret cur tātopere uirtute excel-
 leret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē utēs: si septenis, inquit, uiti-
 bus flexilibus reuinctus fucro, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus parte manu militū, be-
 ne potum ac sopitū accuratē ab ipso didicerat
 uinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū uellēt aggredi. Ille ruptis uirgeis uinculis
 ad resistendū se expedit. Mulier tunc frustrata
 paulo post aliā opportunitatem nacta, grauibus
 querelis aggressa est uirū, quod amāti nō satis si-
 dens, eclaret eā id, quod maximē scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio
 suo nō expedit: rursusq; simili figmēto clusa est.
 cū septē funibus alligatū perditurū se uires di-
 cceret: experta enim hoc quoq; nihil offecit. Cūq;
 urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificat⁹ est,
 dicens capillos suos oportere implecti licio, atq;
 ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū ex-
 perta, postremò adhibitis omnibus artibus non
 prius rogādi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā
 mulierculæ suū ipse secretū prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia natus
 hāc comā alo, cuius tonsurā ipse mihi intermi-

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nesciēti comā derasit, & hoc pacto imbecillē factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentē: illi orbatū oculis & unctū abduxerūt. Procedente deinde tēpore cū iam capillus repullularet, cūq; solēne Palestinis adesset epulū, cōsidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectū duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter cōpotandū illuderent. Qui hoc extremū malum existimans quod illusores ulcisci nō quiret, iubet puerū, à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinat, iam, ut tū simulabat, defatigatum: quibus admotus, sic eas cōcussit, ut subuersa totius adificij ruinā traherēt, qua tria milia hominū sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sampson. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirādi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinē, qua in hostiū perniciē usq; ad extremū halitū usus est. Nā quod à muliere deceptus est, humane infirmitati imputari conuenit, prone ad eiusmodi uitia: cetera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filii sacerdotis Elis à Palestinis in prælio sunt cæsi.

CAPVT XI.

Post

Post Sampsonis autē obitū profuit Isrāēli- X I I I I
 iis Elis pōtifex, in cuius principatu fames Ruth 1.
 valida eā regionē inuasit: quā nō ferens Abi-
 melechus Bethlemorū ciuis, quod oppidu est tri-
 bus Iuda, assumpta uxore Naami, & filijs cō-
 manibus Chellione & Mallone, in Moabiticā
 terrā migravit: cumq; ibi prospera fortuna ute-
 retur, filijs suis uxores dedit eius gētis feminas,
 Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exacto au-
 tem decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore
 alius post aliū obiit: quo casu Naamis in maxi-
 mum mœrorem coniecta, desolata à charissimis
 quorū consuetudinem amori patriæ prætulcrat,
 mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit:
 iam enim res patriæ in meliori statu esse perce-
 perat. Nurus autē eius nō sustinēbat ab ea di-
 uelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At
 illa precata eis felicius coniugium, quā in quo
 cū filijs suis uixissent, & in reliquis rebus pro-
 speritatē, & docens quōd in se nihil esset opis,
 rogabat ut manerēt, nēue relicta patriā in cū-
 tū incertū sequi miserā socrū cuperēt. His moni-
 tis Orpha paruuit: Ruthē uerò nolentē manere, cu-
 in suis fortuna futurā sociā secū socrus abduxit.
 Que postquā unā peruenerūt Bethlema, Bozus
 Abimelechi cognatus eas excepit hospitiō.
 Cumq; Naamis à ciuibus suo nomine appella-
 retur, iniustus, inquit, uocaretis me Mara. signifi-
 cat autē Hebraorū sermone Naamis felicitatē,

Ruth 2. *Mara dolorē. Et cum esset messis tēpus, Ruthē permissu socrus exhibat ad spicilegiū, ut cibos sibi pararēt, casuq; in Bozi rus deuenit: qui cum paulo post superuenisset, cōspicatus puellā, de ea uillicū pereōtatur. Is denarrauit omnia domino, quae paulo ante ex ipsa cognouerat: qui ex osculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit ut sibi ipsi meteret quātū posset, ac sumeret: mādauitq; uillico, ne eā prāhiberet, & ut unā cū messoribus prādiū ac porū ei prāberet. Ruthē uerò acceptā ab eo polentiā seruauit socrui & uespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei uicini cōtulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quòd cognatus esset, & propter pietatem forsā curā carū habiturus, exiit etiā sequētib; diebus ad spicilegam cū Bozi ancillis. Post aliquot dies ia hordei triturā peracta uenit Bozus in suū rus, & cubabat in arca. Hoc cognito cogitauit Naamis in rē ambarū fore si Ruthē cū eo cubaret: misitq; eò Ruthē dormituram ad pedes eius: quae nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò nō sensit hoc Bozus alitū dormiēs: sed circa media noctē experrectus: sentiensq; eā unā cubare, quae suū quēnā esset. Edidit illa nomē, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo prius*

Ruth 3.

priusquam famuli ad opus surgerēt, excitatam
 iussit hordei quantū ferre posset capere, & pri-
 usquam aliquis eā ibi dormisse uideat, ad socerū
 redire: cauendos enim tales rumores, maximè si
 nō de nihilo oriātur. Ceterū meū, inquit, consiliū
 est hoc: rogabis eū qui tibi propinquior est quā
 ego, ante uxore opus habeat: quod si aiat, seque-
 ris eum: sin minus, mea legitima cōtūx eris. *Hæc Ruth 4.*
 uerba ubi renūtiavit socerui, bonā spē habuerūt,
 Boz pres earū cura futuras. Circa meridiē uerò
 reuersus ille in oppidū, senatū coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatū illi acciuit. Qui postquam
 uenit, Abimelechi, inquit Bozus, et filiorū for-
 tem possides. Fessus est aliter possidere se, idq; iu-
 re propinquitatis. Tum Bozus, ergo nō ex parte
 tantum legū meminisse oportet, sed omnia iuxta
 præscriptū earū facere: Ecce adst mulier, quā si
 uis possessionē agrorū retinere, lex te ducere iu-
 bet. At ille Bozo & sortē & mulierem cessit,
 quādoquidē & ipse defunctorū esset cognatus.
 Sibi enim iam & uxore esse & liberos. Id Bo-
 zus apud senatū cōtestatus, iussit mulierē acce-
 dere illum, & iuxta legē calceū ei detractū in
 faciem incutere: quo factō Bozus duxit Ruthē,
 & anno elapso natus est illis infans masculus:
 hunc Naamis nutricās Obede de cōsilio mulie-
 rum nominauit, sibi in senectute constituta in-
 scriuiturū: nam ea uox Hebræis inseruiētē signi-
 ficat. Ex Obede prognatus est Issaui: ex hoc
 x s David

David rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā atates duraturū. Hac necesse habui de Ruhe narrare, uolens Dei potentia ostēdere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum.

XV. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam
 1. Reg. 1. labantibus, bellū Palestinis inserūt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes & Phineces: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uolebant: nec cōtenti honorarijs muneribus, etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insuper, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pudicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrānorū moribus differrēt. Hanc insolentiam iuuenū & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinā ultionē nunquā non expectās, & populus iniquissimè ferebat. postquam autē illorum exitū Deus & patri & Samuel: propheta etiam nū puero prædixit, tū uerò nō aliter quā defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quedam de hoc propheta narrāda sunt. Eliecanes Leuita uir ingenuus Ramathā urbē in sorte Ephraimitarū habitans duas uxores habuit, Annā & Phenannam: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum sacrificiū uenisset in Silantē, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes
 uxori

uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidens alterius liberos cum matre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis: cumq; consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, uotumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecaturam, ad ministeria Dei non uulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire. Quæ cum respōdisset, aquam se potare, sed mœstam quod liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. Tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibus antè præ mœrore fastiditis usa est: in patriam deinde reuersa, breui uterū gerere cepit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, samuelli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo. Cūq; parētes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferētes, mulier uoti rēte puerum Eli tradidit, Deo cōsecratū, prophetāq; futurū: itaq; & comā alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius ministerijs educabatur. Hælcana autē alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filii tres. Porro samuel exacto anno ætatis duodecimo
 prophe

David rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā atates duraturū. Hac necesse habui de Ruhe narrare, uolens Dei potentiā ostēdere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum.

XV. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam
 1. Reg. 1. labantibus, bellū Palæstinis inferūt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes & Phinceses: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uolebant: nec cōtenti honorarijs muneribus, etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insuper, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pudicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrānorū moribus differrēt. Hanc insolentiam iuuenū & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinā ultionē nunquā non expectās, & populus iniquissimè ferebat. postquam autē illorum exitū Deus & patri & Samueli propheta etiam nū puero prædixit, tū uerò nō aliter quā defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quadam de hoc propheta narrāda sunt. Elcaneus Leuita uir ingenius Ramathā urbē in sorte Ephraimitarū habitans duas uxores habuit, Annā & Phenannam: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum sacrificatū uenisset in siluntē, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes
 uxori

uxoriſque ac liberis diſtribueret, Anna uidens
 alterius liberos cum matre confidentes, in lacry-
 mas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis:
 cumq; conſolationem mariti non admitteret,
 abiit in tabernaculum ſupplicatura, uotumq;
 factura, ablata ſterilitate matrem factam pri-
 mum filium ſe conſecaturã, ad miniſteria Dei
 non uulgari more educatum. In huiusmodi pre-
 cibus longas moras protrahentem animadu-
 tens Elis pontifex, qui ante tabernaculum ſe-
 debat, tanquam parum ſobriam iuſſit abire.
 Quæ cùm reſpõdiſſet, aquam ſe potare, ſed mœ-
 ſtam quòd liberis careat, precibus à Deo ſterili-
 tatis remedium petere, bono animo eam eſſe iuſ-
 ſit, pollicitus habituram ex Dei munificentiã
 filium. Tum demum hilaris ad maritum reuer-
 ſa, cibus antè præmerore faſtidiſis uſa eſt: in
 patriam deinde reuerſa, breui uterũ gerere cœ-
 pit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa fi-
 lium, ſamueli nomen indidit, quaſi dicas exop-
 tatiũ à Deo. Cũq; parētes gratias acturi Deo
 pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſi-
 mulq; decimas ex more afferētes, mulier uoti rectè
 puerum Eli tradidit, Deo cõſecratũ, prophetãq;
 futurũ: itaq; & comã alebat, & aqua tantum
 in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius
 miniſterijs educabatur. Helcana autē alij præ-
 terea filij ex Anna nati ſunt, & filia tres.
 Porro ſamuel exacto anno ætatis duodecim:
 prophe

1. Reg. 3. prophetā agere cœpit. Quadā enim nocte dormiente Deus nomine uocauit. tum ille ratus à pontifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antiē sili, sed Deus te uocat: quapropter præsto esse te respōde. Itaq; rursus Deo uocante, rogauit quid iuberet, paratū se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit, præsto es, audi imminere Israëluis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meū migraturū in familiam Eleazari. Elis enim plures fecit suos filios quàm meū cultū, idq; ne cū ipsorū quidē cōmodo. Hoc oraculum eū ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se nō cōtristaturo, certiorē iam expectationē exitū filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes

XVI.
1. Reg. 4. eius prædictiones ueras euentu approbātē. Per idem tēpus Palæstini suscepta expeditione contra Israëlitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrētē, ulterius processerunt: tandem cōgressi prælio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidē in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremū instare putantes, mittunt ad pontificem atq; senitum, qui postulent arcam in aciem præferri, ut eius præsentia freti hostem superent, ignari eū qui sententiam semel aduersum

sum eos tulerat fore ut uincerentur, maiore esse quã arcam, quã propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitũ, & cũ ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquã in cõspectum sibi ueniant: quorũ Phinceses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorẽ concedente. Vehemẽter autẽ Hebræis arca animos addidit, uictoriam in hac futũ existimãtibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset præsidio: attamen utrorumq; expectationem euentus fecellit. Nam post conflictum sperata Hebræis uictoria, Palæstinis contigit: & quam cladem hitimuerant, eam Hebræi passi, cognouerũt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arce amissione prouolutus de throno expirauit. CA. XII.

Hanc cladem & arce captiuitatẽ postquam in Siluniẽ Beniamita quidam iuuenis agrẽ seruatus è pralio renuntiauit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alterũ portam sublimis in sella sedebat, audito eulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenẽ accersit: cumq; audisset euentum prali, tam militum quã filiorũ cladem

Ibidem.

dem satis aequo animo tulit, ut qui Deo prænuntiantem iam antè hæc præsciuerat: Solent enim longe grauius afficere que præter expectationem accidunt. Vt uerò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, uita anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadè die Phineesis quoq; aliterius è filijs uxor obiit, non ualens superare mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, uitalcm tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam ea uox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pōtificatum obtinuit: nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat: ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiezres filio suo Boceia reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit, post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi usq; ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum redijt.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palaestini peste & fame coacti arcam
Hebraeis remiserunt.

CAP. I.

PARTA de Hebraeis uictoria, i. Reg. 5.
sacraq; arca, quemadmodum
diximus, capta: Palaestini cum
ceteris spolijs Azotū eam re-
serunt & in fano Dei sui, Da-
gonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die
manè uenientes ut adorarent Deum suum, in-
ueniunt eum è basi excidisse, & pronum pro-
stratum ante arcam: quod agere ferentes, in pri-
stinum locum eum reponunt. Cumq; saepius illuc
accedentes, semper prostratū & adorabundum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totū
populum inuasit. Postremò grauissima pestis
Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. cor-
repti enim dysenteria cruciabiliter moriebatur,
nonnulli int. ranea uitiata morboq; corrosa uo-
mebant. Agri uerò totus scatibat muribus, qui
omnia uadantes, nec segetibus parcebant, nec
ceteris fructibus. Eius calamitibus Azotij
pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellex-
erunt arcam in causa esse, & uictoriam eū eius-
modi spolijs luētiosam sibi contigisse. Miserrunt
igitur

igitur ad *Ascalonitas*, postulantes ut arcam in
 ipsorū urbē trāsferret: qui nō grauatim *Azotio-
 rorū* legationi annuentes, cupide arcā ad se re-
 ceperunt, moxq; eisdē, quibus illi, malis labora-
 uerunt: cū arca enim simul etiam calamitates
 sunt translata. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad
 alios, sed ne apud illos quidem permāsura: agi-
 tati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam
 transmittēbant: atq; in hunc modum quinq; *Pa-
 lestinarū* urbes peruagata est arca, ueluti tri-
 butū per singulas poenā uiolata religionis exi-
 gens. Qua defessa tot malis, & alijs exemplum
 facta ne arcam reciperēt talia hospitij premia
 referentē, nihil superesse uidebant, quā ut bono
 aliquo modo à se eam ablegarēt: & cūm cōue-
 nissent quinq; ciuitatū principes, *Gitta*, *Acca-
 ronis*, *Ascalonis*, *Gaza* & *Azoti*, dispicie-
 bant quid facto opus esset. Ac primū uisum est
 remittēdam esse arcā ad suos, cuius captiuitatē
 Deus ulcisceretur, quum tot mala simul cū ea
 regionē ingressa homines & agros uastare non
 desinat. Nec defuerūt qui huic sentētia cōtradi-
 cerent, negantes hęc impurāda captiua isti ar-
 ca: cuius si tanta uis esset, aut si omnino Deo ca-
 ra fuisset, nunquā illam in diuersę religionis ho-
 minum manus deuenire permisisset: suadentesq;
 ut hos casus equo animo ferrent, & sic cogita-
 rent, hęc omnia nō aliunde quā à natura pro-
 uenire: quę & corporibus, & terris, & plantis,
 & ceter

& ceteris potentia sue subditis per certas tem-
 porū uices huiusmodi mutationes ingenerare so-
 let. Sed uicit sententia probata prudentia homi-
 num, qui tūc aptiora ad propositū negotiū cen-
 sere uidebantur. His neq; remitti arcā placuit,
 neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque
 statuas aureas dedicari Deo in testimoniū gra-
 titudinis, quod eius fauore seruari essent ex
 peste quā humanis remedijs euadere fuerit im-
 possibile: & totidem mures aureos addi illis si-
 miles qui agris uastitatē intulerunt. His omni-
 bus in loculum inclusis & super arcā impositis
 plaustrū ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper
 enixas plaustro subiungi, inclusis domi earū ui-
 tulis, ne sint impedimēto matribus, & ut foetū
 desiderio magis properent: ipsas uerò deduci in
 triuium arcā uehētes, atq; ibi relinqui, ut quā-
 cumq; uelim uia inear. Et si quidē ad Hebræorū
 regionē se uerterint, ad eāq; perrexerint, credere
 arcā fuisse calamitatū causam: sin aliō deflexe-
 rint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto
 nihil in hac inesse uiriū. Hoc cōsiliū omnibus cal-
 culis est approbatū, quod mox opere sunt execu-
 ti, et paratis que diximus, productoq; in triuiū
 plaustro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. CAP. II.

V Accis autē uerā uiam ingressis, & re- *Ibidem.*
 Etā nō aliter quā si deducerētur tenden-
 tibus, principes Palaestinarum sequebantur, cu-
 pientes

y

pientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plau-
 strum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ,
 nomine Bethsama: huc postquã uenerunt uaccæ,
 tametsi pulchram planitiem ante se haberent,
 ulterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plau-
 strum statuerunt: ad quod spectaculum à uica-
 nis mox cū gratulatione est cōcursum. Cū enim
 esset aestas, & fruges ex aruis cōportarentur: ut
 uiderunt arcã, præ gaudio mittentes opus è ma-
 nibus, ad plaustrū illud properabant. Demptã
 deinde arcã, & uas quod statuas illas ac mures
 cōtinebat, in petra quadam quæ in cãpo exsta-
 bat, deposuerunt: & accitis uictimis peractõq;
 sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac
 uaccas holocausto. Dico fecerunt: quo uiso prin-
 cipes Palestinorū retro ad suos sunt reuersi. Cæ-
 terum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex
 quibus septuaginta occidit, quòd cū non essent
 sacerdotes, profanis manibus cōtractare arcã
 sint ausi: quæ res lætitiã uicanorū nouo luctu
 nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos nõ sa-
 rali morte, sed diuina ultione extinctos deside-
 rabant: quamobrẽ indignos se ducentes qui ho-
 spitium arcæ praberet, mittunt nuntios ad uni-
 uersos Hebræos, qui certiores faciant de arcã à
 1. Reg. 7. Palestinis reddita. Illi re cognita transferunt
 eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethsamit-
 tis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Le-
 uitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrẽ, in
 adibus

adibus eius collocant, idoneū sacrario locū existimantes, ubi uir iustus haberet domiciliū. Cura arca cōmissa est eius filijs quam per uiginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in Cariathiari māsit, quatuor solis mensibus apud Palaēstinos detenta. Cumq; populus toto hoc i. uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionē & cultus diuini curā prae se ferret, propheta Samuel animaduersa corū prōptitudine, putans se nactū occasionē adhortādi ad libertatē, & bona quae illam sequuntur, orationē & tēpori accōmodans & negotio, uerba in hāc fermē sententiā ad eos fecit: *Viri Israēlita, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotis tantū libertatē expectare, sed eō totis uiribus incumbere, ut uel nūc tandem illa potiri cōtingat. Caute ergo ne uestris moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus uitijs ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate: haec enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas, & uictoria de hostibus: quae neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cōsequi licet: non enim his rebus Deus premia proposuit, sed probitati ac iustitiā: qui uestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hāc adhortationē alacris populus faustis*

y 2 accla

acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad omnia quaecunq; Deus uelit ac iubeat. Samuel autē edixit ut cōuenirent in oppidū *Masphatim*, quae uox conspicuū significat: ibi hausta aqua libauerūt Deo, & indicto unius diei ieiunio publicè supplicatū est. Nec latuit Palaestinos Hebræos circa *Masphatim* congregari, sed cōstitim cū magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad Samuelem concurrūt, consiliū dubijs rebus petētes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel uiriū uel animi ad cōstigēdū cū tā potēte hoste, à quo toties uicti discessissent: et libēter quieturos si liceat, ne ultrò sibi perniciū accersere uideātur. Cōcūisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramēto ad militiā adigerētur: nūc imparatis et inermibus imminere hostē, ut nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei desore: et maclato agno lactēte, rogat Deū ut in se sperātes protegat, et à ui Palaestinorū tutos faciat: néue patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē accipere. Hac uictima egregie litatū est, & Deus praesens ac propicius insignē uictoriam annuit. Sed priusquā totā flāma absumeret, nondū sacro peractō, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum cōuenerant.

At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prædixisset. Præmiam enim terra in-
bente Deo sub pedibus eorū intremuit, & uacil-
lante uestigio nutabant, nonnulli etiam in impro-
uisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus
crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac
manus semiustulati, ut ne arma quidem retinere
possent, in fuga spem totā ponebant: cum subito
Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, re-
liquos usq; corraos (id loco nomen est) persequi
non destitit: & fixo ibi sua uictoria fugæq; ho-
stium termino, qui trophæi uice esset, appellauit
eum Fortem, in signum donatæ à Deo cōtra ho-
stem fortitudinis: qui post hanc eladem nūquàm
bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu &
accepti incōmodi memoria intra fines suos se con-
tinuerunt: & inuersis rerum uicibus, corū ferocia
in partes uictorijs transfijt. Nec his cōtentus Sa-
muel, crebris expeditionibus & multis cadibus
eos uastauit, donec omnino superbiam gētis per-
domaret. Agrū etiam quē prælio uictis Iudeis
abstulerant, quàm latè inter Gittam & Ac-
caronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chana-
næi pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus,
rerum administrationem filiis suis commisit. C. III.

Samuel autem rebus populi compositis, &
Siuridicis conuentibus per certis urbes insti-
tuit, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura
redd

reddebat: multoq; tēpore hanc precipuā curam habuit, ut patrīs legibus respub. administrare-

III. Iur. Deinde senio grauāte, ut cōsuetis munīs
I. Reg. 8. sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādauitq; ut alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, et sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitū est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quā lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei uoluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā ut in populo iustitia uigeret quammaximē.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. CAP. IIII.

Populus autē uidens repub. cura & diligentia prophetae optimē constitutā, labefactari per filiorū eius impotentiam, uehemēter offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cōmēmoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito preesse administrationi rerū non posset, obnixē precabatur ut regem aliquē declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à

& à Palæstina illatae toties iniuriæ pœnas debi-
 tas exigat. Hæc populi uoluntas uehementer I I I I.
 Samuelem cōtristauit, qui propter innatā inſli-
 riam nō amabat regiam pot. ſtatem ut nimiram.
 Valde enim optimatū gubernatione delectaba-
 tur, nō aliam ad ſ. licitatē populi cōducibiliorem
 exiſtimans: adeoq; res hæc hominē ſolicitū ha-
 buit, ut nec cibum nec ſomnū præ cura caperet,
 ſed per totā noctem ſe in lecto uerſaret, multa in-
 terim animo uoluitans. Sc̄ aff. cto Deus ſe uiden-
 dum præbuit, conſolatus eum ne poſtulat a populi
 agre ferat: dicens, non tam ad ipſam pertinere
 hæc cōtumeliã, quã ad ſe, quæ nolint ſibi ſo-
 lum eſſe regē: idq; moliri cœpiſſe iam inde ex quo
 primū ope ſua ex Aegypto ſunt educti. Verum
 non multo poſt futurū eſt, inquit, ut eos cōſiliū hu-
 ius ſerò pœniteat: quãdo nec factū inſ. c̄lum eſſe
 poterit, & ipſi ſuam erga me æquẽ ac te ingra-
 titudinẽ damnabūt. Nunc iubeo te cis creare re-
 gem, quem ego designaui: idq; prius quã fa-
 cias, præmonebis quãtum malorū ſibi ultrò aſci-
 ſcant, proteſtaberisq; eos te inuito ad mutatio-
 nem ſtatus in deterius properare. His auditis Sa-
 muel, mane cōuocatis Iudeis, declaraturū ſe illis
 regē promiſiſſe, addens uelle ſe prius indicare, quæ
 erunt ſub regibus ſerēda, & in quantis incōmo-
 ditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primū,
 quòd à nobis abſtrahent ueſtros liberos, & alios
 aurigas ſibi facient, alios equites, & ſatellites,

& cursores, & tribunos ac ceteruiones: & alios
 item opifices, armorū suoru ac curruū aliorumq;
 instrumentorū fabros: præterea uillicos agrorum
 suorū & aratores, & uincarū fossores: & nihil
 est quod nō cogētur facere more mancipiorū quæ
 pecunia paratur. Filias quoq; uestras facient sibi
 unguētarias, & culinarias, & panificas: & ad
 alia ministeria cōpellent, quæ ancille necessariō
 uerberū formidine obeunt. Possessiones etiā ue-
 stras uobis ablatas eunuchis suis & satellitibus
 donabunt, & pecorū greges unicuius è suis lar-
 gientur: & ut cōpendio dicā, seruietis unā cum
 omnibus uestris regi, nō secus atq; domestici eius
 famuli: cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis
 in mentē huius meæ prædictionis, & pœnitentia
 tacti supplices Dei miserationē implorabitis, ut
 uos à regibus liberet. Verum ille nō admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsulte
 temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
 ptis omnibus quæ Samuel in rem corū afferebat:
 sed urgebat obstinatē ut missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidē nisi regis ductu uin-
 dicare se de inimicis gentibus non ualèrent: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur,
 & ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
 uerō uidens se prædictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum
 tempus

tempus erit accersam uos, quàm primum cognouero, quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respödebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærèdas misit. Qui cum perustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias uenit: & cum nusquam comparent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam ueridicum, eumque omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret: iam enim uaticum esse consumptum. Et dicente famulo, superesse quadrantem sicti, eumque dari posse (nesciebant enim prophetam mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentusque circa portam uirginibus aquatum euntibus, interrogat ubinam sit propheta domicilium: quæ indicatis adibus, iubens properare prius quam eat ad cœnam: præbere enim cum epulum, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accubaret. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuius uocauerat: nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, ut certior se redderet quem

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum
 pollicitus est: circa eandē enim horā missurum se
 Beniamitā quendam iuuenem. Quam ob rē sede-
 bat in solario, expectans profinitū tempus, quo
 peracto ad cœnā se conferebat. Cumq; Saulū of-
 fendisset, Deus inspirauit ei, hūc esse futurū prin-
 cipem. Saulus uerò accedēs eum, salutatū prius
 rogat ubi propheta habitet: hospitē enim se hoc
 ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse & ad
 cœnā duceret, dicens nō a sinas tantū quas que-
 reret saluas, sed omniū omnia bona in potestatem
 eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista do-
 mine: neq; enim ea est mea tribus quæ reges pro-
 ferat, & familia mea humilior est alijs fami-
 lijs: tu uerò ludis me, & maiora quàm pro mea
 conditione loqueris. Propheta autē deductū eum
 ad conuinium accumbere fecit, & famulū supra
 alios uocatos, erant hi septuaginta numero: ius-
 suq; ministris ut Saulo portionē regiam appone-
 rent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij qui-
 dem surgētes domum quisq; suam reuertebatur.
 Saulus uerò apud prophetā cum famulo perno-
 etauit: & cion primū dies illuxit, Samuel exci-
 tatū eum in uia dedit. Postquàm autē cōgressi
 sunt urbē, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse
 paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitris
 illi uellet dicere. Tum Saulus famulam ablegat,
 & propheta deprompta lecytho caput iuuenis
 oleo perfundit, simulq; regem salutat, Deum ei
 honor

2. Reg. 10.

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraeorū, quorū iniurias bello Palaestinis illato ulcisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offendes tres hoīes religionis ergo tēdentes ad Bethela: quorū primum uidebis ferre tres panes, secundum hādū: hos tertius sequetur utrem uini baiulās. Hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. Inde uenies ad Rachelis monumentum, ubi occurret tibi qui nūtiat inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidū Gabatha, in cætū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicant, unde hæc felicitas Cisi filio? His signis uisis certo scito Deū esse tecū, & saluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, ut pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autē domū redijt, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, quod apud prophetā fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas: de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatē opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus esset & cognatus, tuius tamē ac consultius arbitratus est silentiū, reputās credo humane naturæ infirmitatē, quod nemo cōstans in amore, sed

etiāmsi

etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas con-
 zingat, tamē alios sibi præferri iniquè & inuidè
 serunt. Porrò Samuel populum in oppidum Araf-
 phatim conuocat, & cum frequētes adesse uide-
 ret, in hanc sententiam alloquitur, Hac iussit me
 dominus suo nomine ad uos perferre. Ego uos in
 libertatē uindicauī, primum Aegyptiorum ser-
 uos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac sub-
 iugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam
 reponitis, quòd abrogato mihi quantum in uobis
 est imperio, quasi nesciatis utilissimū esse homini
 à Deo regi, unū è uestro numero digniorē existi-
 matis, qui uobis præsit: qui subditis tāquā pe-
 cudiibus pro sua libidine utēs, quidlibet in quēuis
 licere sibi uolet: nō enim fieri potest, ut homo erga
 hominē sic affectus sit, quē admodum ego erga à
 me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest
 temerarius animi impetus, quā uel religio, uel
 beneficiorū memoria, digeratur multitudo p̄ tri-
 bus & familiis, et fiat sortitio. Quo factō Ben-
 iamiticæ tribus fors exiit: dein familiarū noībus
 in urnam coniectis: Metri familia fors obuenit:
 postremò cum uiritim sortitio fieret Saulo Cisi fi-
 lio regnū sortito obtigit. Iuuenis uerò q̄ hoc præ-
 sciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuitus ad re-
 gnū accedere. Tanta fuit præditus modestia si-
 mul & tēperantia, ut cū pleriq; uel modica feli-
 citate potiti uix sui præ lætitia sint cōpotes, &
 omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorum

rex

rex declaratus ac dominus, nō modò nō ostēderet
 se, uerū etiā ē subditorū conspectu subduceret, ut
 nō absq; negotio posset inueniri. Cumq; nusquam
 comparēte Saulo omnes essent solliciti, hasti antes
 quidnā fieri oporteat, propheta precibus Deum
 appellat, ut latebras indicet, desideratūq; iuue-
 nem exhibere dignetur. Quod ubi impetratū est,
 mittit qui eū adducāt: & postquam uenit, in me-
 dio populi iuuenē statuit uniuersis cōspicuum, ut
 qui humeris tenus supra omnes excelleret, et ipsa
 statura maiestātē regiā pra se ferret. Tum pro-
 pheta: Hunc uobis Deus dat regē. cōtemplamini
 quantū omnibus praeeminet, & quā sit hoc ho-
 nore dignus. Cumq; populus acclamasset, *Uuat*
rex: propheta cōscriptis in Libro omnibus qua il-
 lis sub regia dominatione erāt enūtiura, recitauit
 ea populo rege praesente, & librū in tabernaculū
 Dei reposuit, ut esset apud posteros praedictionis
 sua monumētum. His ita perfectis, dimissoq; po-
 pulo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Sau-
 lum uerò in natale oppidū Gabatha redeuntem
 multi boni uiri comitabantur, ut nouo regi debi-
 tum officiū praestātes. Sed plures mali & factum
 hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi contēpto rege nul-
 lis uel muneribus uel obsequiis gratiā eius deme-
 reri conabantur. Mense autē post acceptū re- V.
 gnum elasso, exortū cōtra Naasen Ammani- 1. Reg. 11.
 tarū regē bellū apud omnes ex aequo auctoritatem
 illi parauit. Hic enim diu Iudeis ultra Iordanem
 habi

*habitantibus infestus, postremò cū magno & for-
 ti exercitu regionem ingressus, urbes eorum subiu-
 gare cœpit: nec cōtētus libertatē in prasens ab-
 stulisse, ut omnem rebellandi materiā in futurum
 adimeret, tam ultrò deditis, quàm ui subactis de-
 xtrum oculum eruebat: ut quoniam scutum sini-
 stro prospectum negat, omnino inutiles bello fie-
 rent. Hoc modo tractatis trans amnem incolen-
 tibus in Galadenā exercitum duxit: & castra
 metatus ad primariam regionis urbem, cui no-
 men est *tabes*, oratores eò misit, qui conditiones of-
 ferrent, ut aut deditioe facta dextris oculis or-
 bentur ut alij: aut interuiccionem hominū & op-
 pidorū excidium expectent: eligerent ipsi utrum
 mallent, paruā corporis particulam decidere, an
 in omnium facultatū simul & uita discrimen ue-
 nire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec
 hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum:
 sed inducias septem dierum petierūt, ut missis ad
 consanguineos nuncijs postularent auxilium: &
 si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus,
 promittebant se deditioē facturos quacunq; con-
 ditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos
 contemnebat, non grauatim inducias dedit: per-
 missis undecimq; suppetias implorare. Qui euesti-
 gio per omnes Israelitarum urbes nuncios dimise-
 runt, significantes se minus Naasis in extremam
 desperationē adductos: sed quocunq; illi uenirent
 tantundem metus quantū mœroris afferrebant, ut
 nemo*

nemo se mouere auderet, Caterùm cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiã populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim salua res essent, & quæ noua causa tristitia: ex nūcijs omnia cognouit. Nox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabescenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat: atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. CAP. VI.

Volens autem pœne formidine populum ad 1. Reg. 11. Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui sortè ab opere ueniebant nervos succidit, idem passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanem non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta duceret. Eo metu factū est, ut cū omnes ad presinitū tempus praesto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit L. x. x. milia. Transgressus dein Iordanem & decem schoenorū spatium nocte una emersus, ante solis ortū quò destinatus peruenit: & diuiso trisariam exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantem aggreditur: et acriter pugnando ingenti strage edita inter ceteros

Naasem

Naasfen regē occidit. Hæc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum cōtemnerent, tūc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū prædicabant: nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domum reuersus est. Populus uerò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talē regē esset nactus, & illis qui inutillē fore dixerāt insultabat, rogians ubi nūc essent isti cōtemptores, & ad supplicium eos deposcens: & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur. Saulus interea studiū quidē ac beneuolēciam eorum collaudabat, sed iureiurādo affirmavit non passurū ut quisquam è cōsanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse uictoriā à Deo datā ciuili sanguine pollueri: sed magis decere ut positis odijs diē epulis ac hilaritate trāsfigāt. Post hæc Samuele monēte opus esse alteris comitib; per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuētus sit apud oppidū Galgala: ibi rursus inspectate tota multitudine propheta unxit Sauli sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceretur. Sub Moysē enim et discipulo eius Iesu, q̄ tū exercitui cū imperio præfuit,

optim

optimates rē administrabāt : post cuius mortem octodecim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursum ad pristinam regiminis formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & fortitudine præcelleret, supremū iudicē constituendo: quam ob rē totū hoc tēpus, quo talis status durauit, appellauerūt Iudiciū. Samuel autē propheta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocutus populū: Adiuuro uos per maximū Deū, qui uobis optimos illos fratres Moysē & Aaronem misit, & patres uestros ex Aegypto eduxit, ut absq; pudore ac metu omniue affectu alio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & equū fecerim, uel propriū lucri cupiditate, uel in alterius cuiusquā gratiā. Coarguite me si cuius uitulum aut ouē, aut aliud quid tale accepi: cū tamē hu iusmodi manuscula quæ in quotidianū uictū cedunt, ab ultero dātibus sumere, uitio uerti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates usus sum: in his & similibus si quē offendi, nunc rege presente dicite. Aclamaturū est uno ore, nihil tale eū fecisse, sed sancte & iustē principatum gessisse. Tū ille, Gaudeo nullas esse uestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod conquerar, si uera loqui licet: quæ tamē iniuria magis ad Deū attinet, quem certē hoc facto ualde offendiſtis, quòd aliū regē poposcistis: oportebat enim uos meminisse, quòd auus uester Iacobus,

1. Reg. 7.

LXX. solis hominibus uestri generis comitatus.

z fame

fame coactus in *Aegyptū* deuenit. Cūq; ibi in
 multa milia propagata esset eius progenies,
 eaq; graui & contumeliosa seruitute ab *Ae-*
gyptijs premeretur, inuocātibus uestris patribus,
 I I. absq; ullo rege *Deus* tantā multitudinē eripuit,
 missis in hoc *Moyse* & *Aarone* fratribus,
 qui uos in hanc terram induxerunt, quam nunc
 possidetis: & tamen post talia beneficia non se-
 mel prodidistis ueram pietatem ac religionem,
 Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit,
 dum eius ope uicistis primū *Assyriorum* poten-
 tiam, deinde *Ammanitarū* ac *Moabitariū*, &
 postremò *Palestinos*: atq; hæc omnia cōsecistis
 non regum auspicijs, sed ductu *Iaphihæ* & *Ge-*
deonis. Quæ igitur dementia uos impulit, ut de-
 trectantes imperium *Dei*, sub rege esse maletis?
 Gessi tamē uobis morē, eo declarato, quem ipse
 elegit. *Ut* autē manifestè sciatis *Deū* uobis ira-
 tum, nec ei placere in regnū uersam uestram rē-
 publicā, dabo euidēs signū diuinitus, Qualem
 enim nunquā quisquā a statu medio uidit in hac
 regione tēpestatē talem nūc impetrabo à *Deo*,
 quæ uerbis meis fidē astruat. *Vix* ea satus erat,
 cū tanta uis tonitruū ac fulgurum & grādinis
 ingruit, ut attoniti extremaq; timentes fateren-
 tur se peccasse, & per insentiam in hęc errorem
 prolapsos, rogarentq; prophetā ut paterno affe-
 ctu eos cōplexus, in gratiā *Dei* placati repone-
 ret, & quæadmodū aliorū antea, huius quoq;
 peccati

peccati ueniã impetraret. Pollicitus est ille rogaturũ se pro eis Deũ, & exoraturũ: simulq; cõsiliũ dedit, ut prohi ac iusti esse perpetuò studerẽt, nec unquã obliuiscerẽtur, in quantis clades & calamitates ob neglectũ uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorũ Dei legumq; per Moysen latarũ, si carã haberent uel suã ipsorũ uel regis incolumitatẽ. Quòd si hæc negligerent, prædixit grauem ultionem tam ipsis quã regi non desore: atq; ita denuo confirmato in regna Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi
uincuntur. CAP. VII.

REX autẽ delectu habito, cõscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quem misit in Gabam: ille uerò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt & occupatis opportunis locis præsidys ea cõmuniuerũt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerũt. quã ob rẽ si quãdo agricolis opus esset aliquo ferramento, puta uomere aut ligone, aut alio ad colẽdũ agrũ necessario, à Palæstinis instrumẽtũ erat petẽdũ. Et uerò audiuerũt expugnatiũ castrũ, indignati & nõ ferẽdã cõtumeliã dielitates, armãt cõtã Iudæos treccẽta milia peditum, curruũ triginta
 2 milia,

milia, equitū sex milia, & castra metati sunt
 ad oppidū Machmam. His cognitis rex Saulus
 profectus est Galgala: & dimissis praconibus
 per totā ditionē edicit, ut qui saluā uult liberta
 tē populi, cōtra Palaēstinos arma capiat: disti-
 mulās interim eorū potētā, & negās tales esse
 ut timeri debeāt. Sed ubi certō cōpertū est maxi-
 mū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subdi-
 tos occupat, & pars in spelūcas ac loca subter-
 ranea se abdit, plures uerò ultra Iordanē fugiūt,
 qua regio à Gadis & Rubeli tribubus teneba-
 tur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni
 cōsilio res geratur. Ille renūciat, debere eū eodē
 loco manētē cōparare uictimas: se enim post se-
 ptē dies uēturū, ut immolatis sabbato uictimis,
 eū hoste pralio decernatur, At ille exspectauit
 quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia
 fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetā cerneret,
 & se paulatim à militibus deserere, uictimas ad
 altare obtulit. Cumq; nūtiatū esset prophetā ad-
 uentare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille malē
 factū dixit q̄ neglectis suis mādatis, se absente
 preces & sacrificia qua Dei uoluntate faciēda
 erāt pro populo temere occupasset. Saulo uerò ex-
 eufante, expectasse se ad statutū dierū numerū:
 sed cū milites audito hostē relicta Machma pe-
 rere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogē-
 te properasse ad sacrificiū, Cōsultius, inquit pro-
 pheta, fecisses, si mihi paruisses, & pra nimia
 festinatione Deū, cuius ego mētis interpret sum.

nō cōtēpsisses: nā p̄ obediētiā & tibi diuturnitatem regni, & posteris successione parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto domū est reuersus, Saulus autē cū sexcētis tātū militibus & Ionatha filio uenit in urbē Gabaonē: horū maior pars nō erat armis instructa, q̄ ea regio nec ferrū haberet, nec armorū fabros, quod cura Palestinorū cautū fuisse diximus. Hi diuiso trifariā exercitu, per totidē uias regionē Hebræorū ingressi omnia populabātur, spectāte Saulo rege cū filio, nec ualēte prohibere hostē, propter suorū paucitatē. Occupauerāt enim collē quēdā cū pōtifice Achia, qui fuit unus ex Elis pōtificis posteris, & uidētes suorū res impunē agi & ferri, grauitē angebātur q̄ in se nihil esset presidij. 1. Reg. 14. Filius uerō Saulus cū armigero suo cōspirat, ut clā ingressi castra hostiū tumultū aliquē & trepidationē in eis excitarēt: & famulo omnē operam in quēuis euentū pollicēte, etiā si mori oporteat, soli à colle descēdētēs uersus hostiū castra iter faciūt: ea sita erat in loco prarupto, qui tribus angulis in lōgū excurrebat, rupe circūquaq; cincta, ceu munimento cōtra insultus hostium. Quapropter negligētius custodiebātur, quia propter naturā loci nō solū ascēdere, sed ne accedere quidē tuiū uidebatur. Ergo postquā eō accesserūt, Ionathas cōfortabat armigerū ad hostē agrediēdū, si nos, inquit, uiderint, iusserimq; ascēdere, omen uictoria accipiēdū est: quod si tacue-

rint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent appetente iā die, Palaestini ubi hoc uiderūt inter se dicebant: Ex antris & cuniculis prorepūt Hebraei: deinde Ionathas cū armigero inclamabāt, Venite huc daturi pœnas audacia. Quā uocē Sauli filius cupide arripies, ut indubitatū omē uictoria, tūc quidē recessit è loco in quo cōspecli fuerāt, sed ex alia parte ad rupē accedētos propter sitū incustoditā, magno labore difficultate loci superata euaserūt ad hostē, aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitum stupore ac cōsternatiōe replouerūt, ut abiectis armis in fugā se darēt. Pleriq; uerò nō noscētates inter se, q̄ ex multis gētibus cōflati essent, pro hostibus se inuicē inuadebāt: & cū nō putarēt duos tantū Hebræos in castra penetrassē, mutuo Marte cadebāt: quidā metu uulnerum in præcipitia aut ipsi ruēbant, aut ut sic in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cūq; renunciatū esset regi per speculatores tumultū esse in castris Palaestinarū, interrogauit Saulus, nū aliquis è suis abesset: & audito filiū cū armigero abesse, iubet pōrificē sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respōdētē uictoriā Deū & hostiū cladē promittere, ducit militē in Palaestinos, & perturbatos adoritur, iā ante ipsos inter se depugnātes: quo audito, qui antè in spelūcas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpētes mi-

litibus

VII.

litibus Sauli se agglomerat: iamq; ad decem milia creuerat, hostemq; tota ea regione palatim infestabatur. Ibi rex sine nimio gaudio parum sui copos, qd difficile sit eximia felicitate moderato animo ferre, sine per inscitiam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas poenas a Palaestinis ad satietatem repetere, divis deuouit eum, quicumq; intermissa eade ante noctem cibum ea pereret, nolens ante tenebras insequendi & cadendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quadam Syluam Ephraimiticam tribus referta apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; consensu populi ratas habitas, fauam forte nactus expressum inde mel edebat: & monitus qd pater additis execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id a patre factum: maiore enim ui & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo reuerauissent, & longe plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; casis Palaestinatorum multis milibus, sub uesperam demum eorum castra diripiunt: & inter caetera praedam magna pecudum copia reperta matant, carnibusq; nondum a cruore purgatis uescuntur: quod est uestigium regi a scribis renunciatum est, uulgus militum in Deum peccare, & carnes etiam tum cruetas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum graue in medium prouolui, edicitq; ut super illud pecudes iugulet, ne ue carnes cum

Σ 4 sang

sanguine comedat : quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parerēt, statuit ibi altare, & impositis uictimis holocausta Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exstructū est. Cumq; eadē nocte priusquā uires & animos resumerēt, hostium reliquias uellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnā pra se ferēs alacritatē, accito pōtifice iubet eum diuinā super hoc uoluntatē querere, an sibi reliquum hostile exercitum delere permittatur, Pōtifice uerò negante Deum respōsum uelle reddere: Nō temere est, inquit rex, hoc Dei silentiū, qui antehac ultrò solebat quid facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatū id cōmississet, ut Deum placē, capitis pœnā ab eo exigā, nō scius quā si de quouis nihil ad cognationē meam pertinēte supplicium sumēdum sit. Tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, uniuersos cōfestim in unum locum statuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset cōsciūs, Tum ille, Equidē pater, nihil aliud scio, nisi qd heri dū hostē persequor, edicti tui nescius de fauo degustari, Saulus uerò iurat se cum occisurū, pluris quā genus aut naturā aut affectus, insiurandum faciēs. Ille ne presenti quidē periculo

culo

culo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil, inquit, deprecor pater. Libèter enim hanc mortem sero, qua te religione soluat, dum prius tam magnificã uictoriam uidere contigit: maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurantq; nõ laturos se ut occidatur Ionathas, autor tam luculente uictorie: atq; ita iuuenem irato patri eripiunt, & uota Deo faciunt ut ipsum immunem a peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur, caesis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospere, Habuit autem liberos mares tres, Ionathã, Iesum, Melchisum. Filie fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuerit Abelia filij. Abudabat autem & equitatu & curribus, & eum quocunq; hoste congressus semper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potestiam eorum in tantum auerxit, ut omnibus finitimis essent formidabiles: ex iuuentutis uero numero robore ac specie præstantissimum quenq; in suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VIII

2 5 Samuel

belli principium admonuit per nuntios, ut secederent, neue res suas cum Amalecitarū rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē qua illis cum Raguele

- IX. *Moyſis ſocero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac ſi nihil eſſet pratermiſſum ex iſ, qua propheta iuxta Dei uoluntatē de bello gerēdo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad unguē obſeruata, letus uictoria domū reuertitur. Deus autē offenſus eſt quòd regi erat parciū, & quòd populus pecudes in pradā uerterat, cum ipſe neutrum permiſiſſet. Iniquū erat cuius ope uictoria contigiſſet, eius mādāta cōtemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonēs igitur ea de re prophetā, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit quicquid ipſi uiſum fuerit facere. Hiſ audiis Samuel uehementer cōturbatus, per totam noctē ſuſis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi nō annuit, quòd nō placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: qua nō aliunde magis naſcantur, quā ex nimia eorū in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriā aucupantur, imprudentes maiorē delinquēdi anſam offerunt. Poſtquā igitur Deus preces propheta non admiſit, & ſatis apparuit fleli cū nō poſſe, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem*

agentem, proficiscitur. Hunc quàm primum rex uidit, accurrens salutauit, dicēs se gratias agere Deo pro uictoria, omniaq; iuxta uoluntatē eius esse peracta. Tum Samuel, Qui sit igitur quòd uoces iumentorū & pecudum in castris audio? Respondit rex, populum hac ad sacrificia reseruasse: sed gentem Amalecitarum interuisione iuxta mandatū deletam, nemine superstite. Solūm se captiuū adducere eorū regem, de quo ex propheta cōsilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit, Non sacrificijs delectari deum, sed uiris bonis ac iustis: hos autē esse qui uoluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se rectè fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, unicumq; hoc & uerum sacrificiū non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas uictimas, nec donaria ex auro argēto: ue fabricata uel postulare uel admittere: sed aduersari hæc ut malitiæ magis, quàm pietatis argumenta. Contra qui id solūm meminerūt quod ab ipso iussū est, & mori mallent quàm inde discedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quòd si etiā sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm a quocunq; alio uel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: cōtempisti enim & neglexisti mādata eius. Nam quibus

oculis

oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi forte idē esse putas, perire, et immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus cōtra autorē tuæ felicitatis mādāta eius neglexisti. Saulus autē fassus est se peccasse & male fecisse, quōd uerbis propheta nō paruisset: metu tamē coactū se id fecisse, quōd non auderet militē prāda cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniā, inquit, & propitiū esto: Cauebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut maneret tātisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uerō qui prauidebat Deum nulla flectendum uictima, abire inceptit.

Samuel ad Dauidem reglā potestātē transfert. C.IX.

Tum Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel prope-
rantius discedebat, scissura facta est in uestimento: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neq; similem esse homini natura mutabili. Saulus scitebatur Deum sibi merito insensum, sed factum infectū fieri nō posse. Rogabatq; saltē hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in presentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & unā cū illo adoratū iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amaleuitarū: qui eum, O mortem amaram, exclamasset, audiuit à propheta,

pheta, *Quemadmodum tu multis Hebræorū matribus casis carū filijs lamenta & luctū attulisti, ita equū est ut ipse matri tuæ mœditiam afferas, iussitq; cum ibidem in Galgalis interfici: ipse uerò reuersus est Ramatham. Rex uerò tum demū sentiens in qua mala offenso Deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat, nec post illam diem unquam in propheta conspectū uenit. Samuēli uerò uicē eius molestē ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessū Obedæ filiū, & ex eius filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se, ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias, uel etiā aperta uī perniciē sibi moliretur: iussus hac de re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo loci magno hominū concursu saluatus est, querentibusq; aduentus causam, sacrificatū se uenisse dixit. Peractō sacro Iessū ad epulas unā cū filijs cōuocat: uisq; nati maximo eximia statura ac forma iuuenē, conijciebat inde hunc esse regnaturū. Sed hac parte nō est assequutus Dei prouidentia. Percontanti enim, an hunc iuuenē ungere deberet, quē ipse admiratus dignū regno ducebat: responsum est, non eadem spectare Deū quæ homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me uerò non eximia corporis formæ præmium*

miū est regnum, sed animi uirtuti, & cum re-
 quiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac
 iustitia, obedientia & fortitudine animū exor-
 natus. His auditis propheta iubet Iesseum filios
 omnes ostendere, moxq; et alij quinq; adsuerūt:
 horum nomina iuxta etatis ordinem sunt hæc:
 Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanaël,
 Raël, Asamus. His quoq; uisis, qui nihilo de-
 teriores forma erant, propheta rogat Deum,
 quisnam ex his eligendus esset: & audito quòd
 nullus, sciscitatur ex Iesseo, num quos præterea
 liberos habeat. Quo respōdente, esse etiam unum
 nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: pro-
 pheta iubet ut confestim uocetur, non enim lici-
 tum esse absq; illo sacrū epulum celebrari. Qui
 postquā accitus à patre uenit, adolescens colore
 flauus, & martium quiddam tuens, alioqui li-
 berali specie: tum propheta ad patrē uersus sub-
 missa uoce, hic est, inquit, quem regnare Deo ui-
 sum est, & cū dicto accumbit, & proximū sibi
 adolescentē collocat, ac deinceps patrē cum re-
 liquis filijs. Depromit deinde sacrū oleum, quo
 delibutū Dauidem in aurem admonet, Deū ita
 uelle, ut regnum in populum obtineat: præcipitq;
 ut iustitiā colat, & operā dei ne unquā à man-
 datis Dei discedat: Hoc enim pacto & regnum
 eius fore diuturnum, & familiā uniuersam il-
 lustre nomen consequuntur am. Palestinos quoq;
 ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gētibus
 congressus

congressus fuerit, semper uictorē rediurum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturū. Post hæc mādāt a Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat: quo factum est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uerò in morbū demoniacū incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliā opem inuenirēt medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur: monucrūtq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agitaretur, stās ad caput eius uoce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora queri talem mandasset, quidam ex astitibus ait, se apud Bethlema uidisse filium Iessæ, adolescentē liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mititūtur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus, nuntiantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quàm uirtute, cupere ipsum uide-re. Paruit Iessæus, simulq; manera per filium regi misit. Cumq; uenisset, confestim à rege admodum læto in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agitaretur, unicum erat in excantatione remedium, & solus Dauid hymnos ad cinnynam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, ut filium apud re-

A

gem

gem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius presentia delectabatur.

Expediitio noua Palæstinorū cōtra Hebræos. C. A. X.

X I.
1. Reg. 17.

Aliquantō autē post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israëlitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecū oppida metantur: nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relictis in munitiorē quendā collem è regione Israëlitarum Palæstini se conferrēt, ualle quadā inter utrosq; intercedente. In hanc è castris hostiū descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastōs artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocrea: prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro cuspidatam: ponē sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utrāq; aciem cōstitisset, immani uoce sublata, Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam uos subire? Date mihi aduersarium, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictoria: ut quorū miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant: præstat enim unum aliquem, quàm totū exercitum, in periculum adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē uerbis est usus, atq; ita per quadraginta

draginta dies prouocare hostem predictis con-
 ditionibus non destitit, stupente Saulo cū uni-
 uerso exercitu: qui prodibant quidem in aciem,
 sed à neutris initiū pugna sibat. Ad hanc ex-
 peditionem profecturus Saulus Dauidem remi-
 serat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui
 tum signa regia sequebātur, usq; ad gregum cu-
 ram intermissam se receperat. Sed dum bellum
 ducitur magis quā geritur, missus à patre ue-
 nit in castra, uisurus quo in statu res essent, &
 fratribus necessaria portaturus. Interim Golia-
 thus ex more progreditur, & iam insolentior
 exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebreos
 qui in singulare certamē descendere audeat. For-
 tē iam Dauid cum fratribus colloquebatur de
 patre & rebus domesticis, auditusq; barbari
 conuitijs grauiter comotus, se paratum dixit ut
 hostem excipiat. At Eliabus maximus fratru
 obiurgat hominē, per imperitiā rerū supra quā
 etate eius deceat ferocientē, addens satius esse
 ut ad patrem ac greges quā primū reuertatur.
 Reuertitur est Dauid fratrem, nihilominus apud
 alios milites professus est sibi nō deesse animum
 ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regē
 de hoc sit perlatus: quare accitus & iussus quid
 uellet dicere, Non est, inquit, rex cur abiciamus
 animos aut formidemus: Ego congressus cū ho-
 ste insolentiam eius compescā, & elatū ac fero-
 cientem prosternā, & ex terribili deridendum
 reddam.

reddam: tãtoq; erit tua simul et tuorũ illustrior gloria, quòd ab adolescẽte magis quàm uiro ho-
 stis deuictus uidebitur. Saulo uerò laudante ge-
 nerosum eius animũ, nec tamẽ audente rem tan-
 tam tam teneræ ætati cõmittere: Non est, inquit,
 quod dubites, nam hæc Deo fretus polliccor, cu-
 ius fauorẽ iam non semel expertus sum. Quum
 enim paternos greges pascere, raptum agnum
 ex ore leonis recepi, ipsamq; serã in me impetum
 uertentẽ cauda correptã, soloq; afflictã occidi:
 neq; mitius tractaui ursum greges inuadentem:
 & hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui
 cum in Deũ atq; homines conuitia euomat, non
 patietur caeleste numen impune hoc illum aufer-
 re, sed meis eũ manibus perdomabit. Effecit tam
 prompta audacia iuuenis, ut rex omnia fausta
 precatus ad pugnam eum mitteret, instructum
 prius thorace regio, simulq; ense ac galea. Tum
 Dauid qui armis gestandis nõ assueuerat, gra-
 uari se his magis quàm muniri sentiẽs: Tuus sit,
 inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus:
 mihi famulo tuo permitte meo arbitrato pugna
 capessere: & cũ dicto arma deponit, baculumq;
 tantũ assumit, & coniectis in peram quinq; la-
 pidibus de glareæ torrentis, funda dextram ar-
 matus in hostẽ properat. Hunc apparatus post-
 quã uidit barbarus adeò cõtempfit, ut per ludi-
 brium percõteretur, num se canẽ putaret, qui ar-
 mis ad canes arcendos aptis instructus ad pu-
 gnã

gnam prodiret. Imò cane uiliore, respondit Dauid. Quo dicto comotus Goliathus, fanda et infanda conuiciatus minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurū. Tran David, Tu me inuadis hasta tua cōsissus, ac thorrace, & gladio: mihi uerò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum truncum canibus tui similibus lanandum relinquam: & discent omnes quòd Deus curam Hebræorū habet, eiusq; providentia uires nobis simul atq; arma suggerit: sicut contra, ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palestinus armis grauior quàm ut procurrare posset, magnis passibus in inuenem ac inermem contemptim ferebatur,

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequentiaq; Palæstinorum clades. CAP. XI.

Hic David impigrè occurrit, occultū adiutorē Deum secū in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrēte unum lapidem, fanda rotatū tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usq; penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciē est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbari obruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut è uestigio Palestini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius

spem superesse vati, turpi ac ignominiosa fuga
 periculo se eximere conabuntur. Tum Saulus &
 uniuersus Hebraeorum exercitus sublato militari
 clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi
 poterant cædentes, usque ad Gittæ fines, ac portas
 Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palæsti-
 norum triginta milia, & duplo plures sunt uul-
 nerati. Saulus uerò à persequendo reuersus castra
 hostium diripit ac incendit. Caput autè Golia-
 thi David in suum tentorium reportauit, & gla-
 dium eius Deo consecrauit. *2. Reg. 18.* Motus deinde inui-
 dia Saulus cœpit clam Davidem odisse, hac po-
 tissimum occasione: Cum enim uictor cum exerci-
 tu reuerteretur, honoris causa obuiam uenerunt
 ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac
 tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulum
 millenos hostes profligasse uirginum item, Da-
 uidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens
 decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tri-
 bui, & ratus post tam gloriosum testimonium
 nihil ei superesse sperandum nisi regnum, susce-
 ptum eū habere cœpit: & parum tutum putans
 armatum circa se uersari, ex satellite tribunum
 fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati
 consultum uolens, ut sæpe hostibus obiectum ali-
 quise casus è medio tolleret. David autè nusquam
 diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem
 feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non
 solū apud populū gratiosus fieret, sed etiā Sauli
 filia

filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidem latere id posset. Naclū enim se amplio-
 rem insidiarum tendendarum occasionē putans,
 renunciantibus puellæ amorem, libenter se illam
 ei traditurum respōdit, futuram periculorum & 2. Reg. 17.
 exitij causam. Promitto, inquit, filiaē coniugium,
 si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illam ho-
 noris auidum, & ex periculis gloriā petere non
 recusaturū, sed fortiter Palestinos inuasurū: id
 quod mihi bonū erit & commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatus securitatē nobis afferet.
 Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem
 pertererent, quomodo erga puellæ coniugium sit
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiam
 qua cū apud regem, tum apud populum polle-
 ret, Saulus generum sibi eū destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocris res uidetur generum re-
 gium fieri, mihi certē non item, qui conscius mihi
 sum quā plebcyis ortus sim natalibus. Quo re-
 nūciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, ni-
 hil me morari pecunias, aut dona quæ sponse of-
 ferat: hoc enim uēdere fuerit filiam magis quā
 elocare. Sed cupere generū, fortitudine alijsq; uir-
 tutibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Poscere autē pro nuptijs filiaē non aurum aut ar-
 gētum quod ē paternis adibus afferat, sed cladē
 Palestinatorū. & sexcenta eius gentis uirorū ca-
 pita. Nā & mihi nullū aliud tali munere opta-
 bilius: & filia fuerit honorificum non uulgaris
 A 4 dona

donā ista accipere, sed in matrimonium uiri spe
 Etate ac testatā fortitudinis cōuenire. Quibus au
 ditis Dauid putans sincere à rege affinitatem
 suam experi, nihil cūctatus, neq; expendens nego
 cij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperatā
 exsequenda properat: & hic quoq; ut in cætris
 propitium numen expertus, rem ex sententia con
 ficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta cæ
 pita abscisa signum uictoriæ ad regem retulit,
 promissi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam
 ei in matrimonium collocat. CAP. XII.

2. Reg. 19. **S**aulus autem nō ualens tergiversari, quòd
 turpe duceret uel mentiri, uel prætextu affini
 tatis insidius & perniciem per mandata tam pe
 riculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei fi
 liam nomine Melcham. Nec tamen hæc ne
 cessitudo animum regis immutauit. Videns enim
 fauorem Dauidis & apud Deum & apud po
 pulum augeri, parum tutum hoc existimauit uel
 regno suo, uel uita: & cum durum esset uel de al
 terutro periclitari, tollere hominē decreuit: eiusq;
 necis Ionatham filium cum domesticorum fidis
 simis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris
 inconstantiam, quòd non solum amare talem iu
 uenem desuerit, sed mortē etiam eius expeteret:
 eum propria beneuolentia, tum uirtute hominis
 motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat:
 simulq; consulit, ut salutis suæ maturè fuga pro
 spiciat

spiciat, ne in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrē salutabo, & nactus occasionem de te mentionem injiciam, & cognita indignationis causa, resillere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari: post colloquium autem certiorē te de patris animo faciā. Paruit huic consilio David, seq; quā primū è cōspectu regis subtraxit.

Quod rex Davidi necem sit molitus. CAP. XIII.

Sequenti autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, cœpit de Davide verba facere. Pater, inquit, qua nam in re vel magna vel parva læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palestinos: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebraum vindicavit, solus provocato hosti opponere se ausus: idem postea relato prescripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quò magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Inuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, qua prius viduitatem, quā coniugij fructus experitur. Hæc igitur reputans sine te flecti admittiora, ne ve scias in virum primum optimè de

A 5

famil

familia nostra meritum, quando te demoniaco morbo misere vexatum pristina sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie uindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. *Isis* persuasus *Saulus*, iurat filio, posthac omnem iniuriam a *Dauid* abstinerere se uelle. *Vicit* enim *aquitas* iram ac formidinem. *Ionathas* autem accito *Dauid* indicat mollitum patrem, iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum quemadmodum ante obiret.

Quomodo *Dauid* aliquoties infidias regis egre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuit. CAP. XIII.

Per idem tempus *Palestiniis* bellum redinte gratibus, *Dauid* cum exercitu contra illos mittitur: breniq; uictor magna eorum strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratam excipi oportebat: sed successu inuestus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursus intemperis ut ante ageretur, accitum in cubiculum in quo decumbere spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: Et illo iussa, exsequente, spiculum in eum iaculatus est: quod cum *Dauid* flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit. Noctu uero misit rex qui usq; mane ades eius seruarerit, ne
clam

clam elaberetur, ut in iudicium euocatū capitali
 sententia dānaret. *Meleha* autē eius uxor & re
 gis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit
 ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; una
 cum eo renunciāns, quo sine uiuere nec uellet nec
 posset. *Caue*, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut
 nunquā posthac te uidebit: sed fuge dum per no
 cturnas tenebras licet, quas *Deus* ad tuā salutē
 longiores faciat: alioqui scito quōd si te pater in
 uenerit, sine mora est interfectorus. His dictis fu
 ne per fenestrā demissim periculo exemit: de
 inde parato lecto tanquā aegrotanti. stragulis ie
 cūr capræ recens exemptū subiecit: diluculoq; ue
 niētibus quos pater ad *Dauidem* miserat, osten
 dit lectū operitum, & quod palpitatione iecoris
 stragula moueri uiderent, maritum agram anhe
 lare persuasit, addens totā noctem inquietā eum
 exegisse. Quod ubi renunciatū est regi, ea nocte in
 aduersam ualeitudinem incidisse, iubet sic ut erat
 eum afferri, omnino enim illi moriendum esse.
 Qui cum reuersi ac reuelto cubili artem mulie
 brem tandem deprehendissent, rem totam ad re
 gem deferunt. Et cum pater exposlaret, quōd
 inimicum sibi eripuisset, excusationem uerisimi
 lem commenta est. *Ait* illum mortem sibi ni pa
 rēret ac adiutaret comminatum: itaq; uenia se
 dignam quæ hoc non sponte fecerit, sed necessita
 te compulsā: debere enim illi cariorē esse uitam
 filia, quā inimici interitum, atque ita ueniam
 consēq

consequitur. *David autem fuga clapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum absuerit quin speculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; regē ulla in re lassisset, neq; in bello segniter aut improvidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confisset: atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta uerò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. Ut uerò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendūt cū in cœtu prophetarū, moxq; eodem spiritu afflati, & ipsi prophettare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Davidē comprehensuros: quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit: cūq; tertij quoq; prophesico spiritu corripereētur, tandem ira impotens ipse eò properat: iamq; non longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectioq; uestitu nudus per diē ac noctē in cōspectu Davidis & propheta iacuit. Paulò post ad Ionathā David peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quòd se nihil tale meritum*

totis uiribus opprimere cuperet. Ille uerò rogabat
 ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortè
 suggerentibus talia facillè crederet: sed sibi soli 1. Reg. 20
 fideret, cui còpertum sit, nihil mali patrè contra
 ipsum moliri: alioqui indicaturū eum sibi fuisse,
 cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Con-
 trà Dauid iurando asseuerabat se uera dice-
 re: obtestabaturq; ut mallet credere ac saluti
 amici prospicere, quā còtèptiscius uerbis tanquā
 uanis tū demum fidē habere, posteaquā extinctū
 uel uiderit, uel audiuerit. Nā patrem talia con-
 silia ideo cum ipso non cōmunicare, quòd nō igno-
 ret mutuā beneuolentiam quæ inter ipsos interce-
 dat. Quare tristis quòd iam persuasus esset, per-
 contactus est, quæ nā in re posset illi gratificari.
 Tum Dauid: Scio, inquit, quòd bene mihi uelis,
 & gratificari cupias. Cras erit prima luna &
 solenne regis conuiuū, cui me quoq; adhibere so-
 let: quare si ita uidetur extra urbē in agro clāte
 prestolabor: tu uerò cū requisierit me, dic profe-
 ctum in patriā Bethlema, ut intersim festo quod
 mea tribus celebrat: idq; permissu tuo factum.
 Quòd si, ut mos est de amicis, dixerit, Feliciter
 profectus sis: scito illū nihil mali aduersum me in-
 pestore còquere. Sin autem aliter respōderit, hoc
 erit tibi iniqui in me animi argumentū: indica-
 bisq; mihi rem, ita ut presenti mea calamitate
 mutuaq; nostra amicitia dignum est, quā fide in
 hoc data & accepta dominus cū seruo tuo uo-
luisi

luiſti mire: qua ſi me indignum aut erga paven-
 tē tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iuſ-
 ſis iam nūc me tuo gladio conſodito. Hac ultima
 uerba grauiter ferens Ionathas, facturum ſe po-
 ſtulata promiſit, & ſi quid patrem malè de ipſo
 cogitare deprehenderit, indicaturū: & quò ma-
 iorem ei fidem faceret, educto ſub diuum iurciu-
 rando cōfirmat, nihil ſe nō tentaturū quod ad ſa-
 lutem ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hāc uni-
 uerſitatē quā late uides implet ac moderatur,
 quiq; prius quā eloquar mentē meam nouit, te-
 ſtis eſto inſiti inter nos ſcederis, quodq; nō prius pā-
 tris uoluntatē ſerutari deſiſtā, quā cōpertum
 habuero ecquid latentis odij aduerſum te cōcepe-
 rit: et quicquid deprehēdero, ſiue amicū, ſiue in-
 ſenſum, cōfeſſim tibi ſignificabo. Nouit deus quod
 ipſum tibi perpetuo propitiū precor, utq; ſemper
 tuas res proſperet, quāadmodum & nunc facit,
 & poſthac facturus eſt: & ſiue pater meus ſiue
 ego tibi aduerſer, tu tamē ope illius nunquā non
 uictor euades. Tu uerò memor eſto huius noſtri
 affectus, & ſi me perire contingat, liberos meos
 ſerua, & mihi debitam gratiam in illos colloca.
 Poſt hoc iuſiurandū Dauidem dimittit, iuſſum
 in certum agri locum ſecedere, in quo ſe exercere
 ſolebat: cognito enim patris animo uenturum ſe
 illuc unā cum puero: & ſi, inquit, emiſſis tribus
 ad ſcopum iaculis, collecta puerum referre iuſſe-
 ro, iacere enim ante ipſum, ſcito nihil triſte à pa-

gre timendum: quòd si contrarium me dicere au-
 dieris, patrē quoq; contrario modo affectum exi-
 stima: ut eunq; tamē ceciderit, ego dabo operā, ne
 quid tibi secus quā uelimus accidat. Tu cum la-
 tiora tempora uenerint fac memor sis horum, &
 liberos meos commendatos habeto. His Ionatha
 promissionibus confirmatus David ad constitu-
 tum locum proficiscitur. Sequenti uerò die qua
 fuit nouilunium, rex de more caſte ac purē ad
 cœnā uenit: cumq; filius Ionathas dexter illi ac-
 cumberet, alterumq; latus Abenares exercitus
 imperator clauderet, uidens Davidis locum ua-
 cuum tacuit, suspicatus eum ideo abesse. quòd à
 congressu uxoris non esset purus. Sed cum ne po-
 stridie quidē adesset, seiscitatus est ex filio, qua
 de causa neq; tunc, neq; hesternā die adfuisset so-
 lennibus epulis Iesai filius. Respondit ille, profectū
 in patriā ad solennē tribus eius festiuitatē, com-
 meatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad
 hoc epulum inuitauit, & si tibi idē uidetur, ibo:
 nosti enim quāta beneuolētia hominē prosequar.
 Hic iam nō amplius odium suū Saulus apud fi-
 lium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quā
 infesto esset in Davidē animo. Iurgio enim ad-
 ortus filium, desertorē cum patris ac hostem ap-
 pellauit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec
 pudere eum quòd nullo parentum respectu cum
 inimicis conspiret, & non possit induci ut cre-
 dat nunquam securē regnaturus incolamē Da-
 uid

uide : simulq; iubet, ut hominem accersat, datum debitum supplicium. Cumq; filius quæreret, ob quã culpam eũ capite plectere uellet, non iam intra uerba irã continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum, impetũ in filium fecit : perperassetq; impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus : atq; ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animũ apud filium prodidit, cum minimum absuerit quin suis ipsum manibus propter illũ perimeret. Ac tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularũ, tum suũ periculum, tum amici iam neci destinati uicem dolens, in mœrore noctem exegit : & prima luce ante urbẽ in agrũ pratextu exercendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia, processit : peractusq; in iaculatione his quæ promiserat, ablegatoq; in urbẽ comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat : qui ut primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatoreũ suum salutauit. Ille erectum à terra cõplectitur, atq; ita aequales duo in mutuis amplexibus hæretes iniquã sortẽ suam deplorabãt, quæ illis suauissimã consuetudinẽ inuideret, & inuitissimos à se inuicẽ distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur : ac uix tandẽ multus lamẽtis exsatiati, obtestatiq; se inuicẽ ut mutua fidei perpetuò meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiẽs infestissimum regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem

XIII. diuntur. Inde Dauid fugiẽs infestissimum regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum

sacerdotem

sacerdotē peruenit: qui solū neq; famulatio sti-
 patum, neq; amicis comitatum aduenisse uidēs,
 motus admiratiōe tāta solitudinis causam per-
 cōtatus est. Tū ille secreta mādata à rege se ha-
 bere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu
 opus esset, nā famulos in constituto loco sibi oc-
 currere iussos, Poposcit autem ab eo uaticū, sic
 enim & amici officium facturum, & ad præ-
 sens negotiū opem collaturū: quo impetrato, ar-
 morū etiā aliquid petijt, aut hastā aut gladiū.
 Fortē autē aderat quidā sauli seruus natione
 Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum cu-
 rator. Pōi rex uerò negauit sibi esse quicquā ar-
 morum, esse tamē ibi Goliathi gladium, quē oc-
 ciso Palestino Deo cōsecrauerat. Hoc accepto
 Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in
 Gittā Palestinorū, apud quā regnabat An-
 chus. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio
 ad regem perlato, hunc esse Dauidem, qui tam
 multa Palestinorū milia neci dederit: ueritus
 ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud
 Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem
 ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitte-
 ret, & alia signa insanie præ se ferret, quibus
 morbo fidem apud Gittēsū regem astrueret: qui
 iratus famulis q̄ mente captū hominē ad se ad-
 duxissent, iussit ut quā primū eijceretur. Hoc p̄ 2. Reg. 21.
 Elo ē Gitta cū euasisset, in tribū Iuda peruenit,
 & agēs in spelūca quæ est in agro Adullama,
 B. misit:

misit ad fratres qui eos doceret, ubinam ipse moraretur: at illi cū tota cognatione se ad eū cōtulerunt: nec nō & alij multi aut rerū nouarū cupidi, aut Saulū timētes, ad eū ultrò cōfluxerūt. operā suā ad omnē eius nutū offerētes: quorum numerus ad quadringētos creuit: quorū multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarū regem proficiscitur, rogatq; hominē ut parentes ipsius intra regni sui fines tātisper reciperet, dū res eorū in meliore statu collocarētur. Quo imperato. & parētibus in magno honore apud regē quādiu illic māserūt habitis, ipse iussu propheta relicto deserto in tribū Iuda se cū suis trāstulit, apud Sarim oppidū se cōtinēs. Quod postquā ad Saulū delatū est, Davidē cū armatorū manu esse cōspectū, in nō mediocrē metū ac perturbationem regē cōtecit. Scīēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut ceriē difficultatis ac laboris plurimū afferret: conuocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs in loco cui nomē Aruū, adstāte honoratissimo quoque, & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri cōtribules, scio uos meminisse quantis à me affecti sitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur nū plura & maiora numera à Iessai filio expectetis: scio enim uos omnes in illū propensiores, initio factō
 à Ionat

à Ionathâ filio, qui & uobis huius sententiæ au-
 tor est: nō enim me latēt clādestina inter illū &
 Dauidem iētā fœdera: neq; q̄ cōsilio & opibus
 aduersariorū partes cōtra me adiuuat. Vos autē
 nihil hæc cura tāgit, sed quieti quò res euasura
 sit exspectatis. Post hæc regis uerba ceteris silē-
 tibus, solus Doëcius Syrus mularū regiarum cu-
 rator respōdit, uidisse se Dauidē in Noba oppi-
 do, quò eū ad pōtificē Achimelechū uenisset, ab
 eo de euentu rerū oraculū accepisse, adiutūq; cō-
 meatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat
 deductū esse. Accitus est mox cum tota cogna-
 tiōe pōtifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouo-
 catus excepisti Iessai filiū, & regis insidiatorem
 armis atq; cōmeatu instruxisti? aut cur etiā de
 futuris oracula ei reddidisti? Nō enim ignora-
 bas, q̄ propter odiū quo familiā meā prosequi-
 tur, hinc ausugerit. Pōtifex autē nihil horū infi-
 ciatus, liberè fassus est hæc se nō tā Dauidi pra-
 stitisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, nō ut inimi-
 cū tuū, sed ut fidissimū ministrū & tribunū, &
 quod maius est generū, ac propinqua necessitu-
 dine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc ho-
 nore à te dignatus sit, inimicū esse, ac nō potius
 cū primis beneuolū? Consulius etiā de diuina
 uoluntate, nō nunc primum ei respondi, sed aliās
 quoq; sæpenumero. Cumq; se diccret à te missum
 ad arduum negotium properare, non suppedita
 re qua requirebat, ad tuā magis quā ad illius

iniuriã pertinere iudicabam. Quare nõ est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidẽ moliri audiuiſti, ob exhibitã à me humanitatẽ, fauere me illi aduerſum te cogites: in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum cõtuli. His uerbis, Saulus fidẽ habere noluit, q̃ plus apud eum metus periculi ualeret, quã excuſatio quã uoluit. iuſt. atq; circumdatum, armatis cũ tota familia iubet cõtucidari. cumq; illis religio eſſet uiros Deo ſacros ferro uiolare, Doẽcum Syrum eã eadẽ perpetrare mãdauit: qui aſſumptis ad hoc aliquot ſui ſimilibus facinoroſis, põtificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecẽti octuaginta quinq;: moxq; miſſi ſunt à rege Nobã ſacerdotum oppidum, qui cõtucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel atatis uel ſexus reſpectu, poſtremò flãmẽ eã deleuerũt: ex quã clade unicus tãtum Achimelechi filius, nomine Abiatharus ſeruatus eſt: idq; totum iuxta oraculũ Dei Eli põtifici olim redditũ cõtigit: quo prædictũ erat, propter filiorũ iniquitatẽ eius poſteritatẽ aliquãdo interiturã.

Rex autẽ Saulus tam ſauo facinore perpetrato ſtirpe põtificia internecone deleta, neq; teneram atatẽ miſeratus, neq; grãdũ uos reueritus, inſuperq; ciuitate quã patriũ ac alumnã ſacerdotũ & prophetarũ ſingulari priuilegio Deus elegerat, ſolo equata, ſatis declarauit quã prauum

ſit:

sit hominum ingenium. Tantisper enim dum hu-
 miles sunt atque plebei, quia non audent, neque
 liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni uiri
 esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studium
 præ se ferunt: quin & pietatem interea colunt,
 Deumq; omnibus actionibus nostris interesse,
 omnes deniq; cogitationes intueri persuasum ha-
 bent. Sed simul atq; ad potentiam & imperium
 prouecti sunt, ex utrisq; pristinis moribus, & tan-
 quã in scena mutato habitu, nouaq; persona as-
 sumpta, in omnem audaciam & insolentiam, di-
 uinarumq; æquè ac humanarum rerum contem-
 ptum prolabantur: & cum ad superandam inui-
 diam maximè illis opus est pietate & iustitiâ,
 eamq; omnes eorum non actiones soliam, uerum-
 etiã uoluntates in cõspicuo sint omnibus propo-
 sita, tũ maxime tãquã aut dissimulatè Deo, aut
 & ipso potestati eorum formidante, in subditos
 debacchantur: & quicquid aut per inanem metum,
 aut odiũ, uel fauorẽ irrationabilè decernunt, id
 tũ hominibus ratũ, tum Deo quoq; ipsi probatũ
 esse existimant: futurorum uerò prorsus nullum
 nec respectum nec rationem habent. Quotquot
 enim in eorũ gratiam plurimos labores exhau-
 riunt, eos primum euehũt: deinde iam honoratos
 per inuidiã non solum dignitatibus priuant, sed
 per calumniam etiã sæpe opprimunt, nõ cõsiderã-
 tes quã meritò, tãtumq; temerarijs delationibus
 absq; ulla probatione fidem adhibentes: & se-

uiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis se-
 uire est facile. Hac ita esse manifestum exēplum
 in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus
 post sublatam optimatum administrationē, ac
 iudicū supremum magistratum rex Hebraorum
 creatus, propter suspectum Achimelecum tre-
 centos sacerdotes & prophetas interfecit, ca-
 sosq; excidio urbis obruit, & quātum in se fuit
 summi Dei fanū sacerdotibus sacrisq; ministe-
 riy orbauit, post tā numerosam eadē ne patriam
 quidē eorū & seminariū superesse passus. Ab-
 iatharus autē Achimelechi filius, qui solus ge-
 neris sui superstes eadē sacerdotum euaserat, ad
 Dauidē fuga delatus, familia cladē & patris
 interitum ei renunciavit. At ille iā ante se hoc
 prasagiuisse dicebat, cum illic Doēcum uideret:
 facileq; suspicatu, calumniā pōtifici apud regē
 struendam: agerrimeq; ferebat qd ipse tāti mali
 occasione prabuisset: simulq; iussit, ut apud se
 maneret, qd nusquam tutiores latebras inuenire
 posset. Per idē tēpus cum indicatū esset Dauidi
 Palaēstinos in Cillanorum agrū irrupisse, eumq;
 quātus est populari, decreuit illos adoriri, con-
 sulto prius propheta, an Deus uictoriā annue-
 ret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte
 hostem aggressus magna eade repulit, pre-
 dasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit,
 dum fruges ex aruis cōueherent. Resciuit hoc ma-
 turē Saulus: nā rei feliciter gesta fama cōtineri

1. Reg. 23.

nō potuit, quin latè propagata ad regius quoq;
 aures permaneret, nō sine ipsius Davidis laude.
 Quo nuncio letus rex putavit se iā rē factā ha-
 bere, audiēs inimicū se intra unius oppidi mœ-
 nia cōclusisse, & diuinitus hęc occasionē oppri-
 mendi eius datā diēctās, edicit populo ut Cillā
 properè circumuentā tā diu premāt obsidiōe, do-
 nec Davidē in potestātē redactum interficiant.
 At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis re-
 bus cōsulcret, fore ut Cillani eius deditione ab
 ira regis se redimāt, relicta urbe in desertum se
 cum quadringentis armatis cōtulit, ibiq; collem
 quendā munitū insedit, nomine Engclain. Sau-
 lus autem cognito q̄ David non amplius apud
 Cillā esset, expeditionē eā omisit. David uerò ex
 deserto in Canā locū agri Zipheni se cū suis trā-
 stulit: quò etiā Ionathas regis filius presto fuit
 salutaturus amicū, & de futuris collocuturus.
 Hortabaturq; eū ut bene speraret, né ue presen-
 tibus difficultatibus de fatigatus cederet: omni-
 no enim regnaturum eum, & uniuerso Hebræo-
 rum populo præsaturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatisq; scē-
 deribus & sancita sub Deo teste in omnem uitā
 amicitia, additisq; diuis execrationibus in eum
 qui prior à pactis recederet, illū eò loci reliquit
 metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uerò
 domum suam repetiūt. Zipheni uerò gratiam re-
 gis captantes, certiorē eum faciunt, Davidem

in agro suo morari : pollicebanturq; suam operā, ut in manus regis traderetur: occupatis enim quibusdam faucibus, nullū reliquū illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijsq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumulatè se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui diligētè quærerēt Dauidē, omnesq; deserti latebras perscrutarentur: dicēs se breui cum exercitu secuturā. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirendū eum & cōprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi trāderent. sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullū periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiā uirū piū & præter ius ad mortē quæsītū, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur, euasit ad magnā petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi: cognito enim inter eū dum q̄ superatis faucibus euasisset, ad alterum petrae latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid circumaentus cōprehenderetur, nisi rex trepidis nuntijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditio-nem eius hostiliter irrupisse adserebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastarentur

opem

opem afferre, quã studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere: atq; ita David præter omnium opinionem seruat, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palestinos nunciatum est, Davidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, propter eos ad locum indicatum duxit: cumq; non longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacã, & in penitioris sinu late patentem, in qua tum forte David cum sua cohorte delitescerat: in eamq; solus ad requisita natura se insinuauit. Animaduersum est id continuo ab uno de Davidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot erunas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniam tantum regis pallii præcidit: indignum ratus in proprium dominum scire, quem Deus ipse ad imperium fastigium electione sua prouexerat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde de spelunca Saulo, David quoq; in apertum progressus regem inelamat, & cum ad agnitam uocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & uanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat: uerba enim uel falsa possunt esse uel

uera: sed nullū apertius de animo quā ex factis
 argumentū potest colligi: quēadmodū nūc quoq;
 iudicare potes nū temerē illis credideris, qui eius
 criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mentē
 quidē unquā uenit: & in tantū te exasperauerunt,
 ut nocte atq; die nihil magis quā de mea
 pernicie cogites. An nō uides uanissimā esse tuā
 opinionem, qua persuasus es me familia uestrae
 inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidū. Aut
 quibus oculis Deū putas immanitatē tuā aspi-
 cere, qui hominē ad eadē expetis, oblata uindi-
 ctā tali occasiōe tibi parcentē, quā ipse nactus
 nūquā elabi ē manibus siuisses. Nihil enim ma-
 iore negotio caput tibi praecidere poterā, quā hāc
 uestis laciniā. Simulq; pānū protulit, qui uerbis
 fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē uliōi in-
 dulsī, & tu iniustas similitates cōtra me exerce-
 re nō uereris. Sed horū Deus iudex erit, proba-
 bitq; uter nostrū æquioribus moribus sit pradi-
 tus. Tū Saulus demirās ē quāto periculo esset ser-
 uatus, modestiaq; inuenis attonitus, ingemuit:
 similemq; gemitum referēte Dauide, rex se ius-
 tius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
 bonorū causa mihi fuisti, ego cōtra tibi multa-
 rum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti
 te à priscorū equitate nō degenerē, qui inimicos
 in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolum-
 mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestē
 cerno regnū tibi à Deo repositum, & sub tuum
 imper

imperiū uniuersam Hebræorū gentē concessurā:
 quāobrē postulo ut iureiurādo fidē mihi facias,
 te rerū positū obliuioni iniurias meas traditurū,
 & familiā meā saluā esse passurū. Pollicitus est
 id David, interposito, iureiurādo, atq; ita regem
 in regnum remisit. In idē tempus mors Samuēlis
 propheta incidit, uiri qui suo merito in maximo
 semper apud Hebræos pretio fuerat: illustreq;
 uirtutis ipsius ac suā obseruatiā populus testi-
 moniū edidit, dum defuncti exequias & sepul-
 turā magnifico sumptu cōcelebrat: & postquā
 iusta exoluit in Ramatha patria sepulto lectū
 in lōgum tempus prorogat: non quasi in publico
 mœrore, sed quasi ad unum quēuis propriē hęc
 orbitas pertineret: fuerat enim uir ad omnē iusti-
 tiam ac bonitatē à natura cōpositus, & ob has
 uirtutes Deo lōgē acceptissimus. Præsuit popu-
 lo post Elis pōtificis obitum primum solus annis
 duodecim, deinde Saule regnante annis decem
 & octo: cuius extremi dies in hęc ut dixi tem-
 pora inciderunt. In locis autem, in quibus tum
 David uersabatur, erat Ziphenus quidam in
 oppido Emma, uir locuples & multorum gre-
 gum dominus: habebat enim in pascuis ouium
 tria milia, & capras mille: ab his David omnē
 iniuriā abstinuit, grauitè interminatus suis,
 ne uel cupiditate, uel egestate, uel latendi spe
 impulsus quicquam uiolarent, sed pluris iustitiā
 faceret, & Dei uoluntatem, cui nunquam pla-

cherunt

cuerunt qui in alienas res manus auidè inijcerent. In hac disciplina suos cōtinebat, putans se in hominē probū & sua beneuolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat aggressis, & malis moribus præditus, sed honesta ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decē è suis misit salutariū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarētur: simulq; rogarent ut è facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum è pastoribus intelligere possit, quòd longo iam tempore in solitudine uersati adeò nihil detrimētū attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid autem in Dauidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorē collaturum. Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit respōsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, ut audiuit esse Iessai filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac superbè se gerūt. Quibus renūtiatis Dauid in irā accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducētis ad custodiā impedimentorū relictis (iam enim sexcentorū manū coegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam agrè ferrè, quòd homo ingratus officij nihil repēderet, quā quòd ulterò conuictis se impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad herā suā, illius

uxorem,

uxorem, uenit nuntians, quòd Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed cōuitūs etiā nō ferendis sit appetitus, cū tamē in eā diem semper greges eius intactos præstitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē asferre. Hoc audito. Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis aliquā multis asinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis in scio marito & per temulentiam sopito, ad Dauidē properat: eiq; in uallis cuiusdā descensu cōtra Nabalū armatorū agmē ducti sit obuiā. Quē postquā appropinquare uidit, de iumento desiliit, & prona in faciē adorabūda deprecata est, ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua uocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū uidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da ueniā, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōtaminatus à cæde permāseris, ipse pro te pœnas ab his qui te leserunt exacturus est. Quod enim Nabalū manet infortuniū, inimicorū tuorū contingat capitibus. Tu uerò propitijs hæc mea munuscula admitte, & irā qua meritò in maritū meū es cōmotus, in meā gratiā remitte. Deceet enim clemētia & humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò muneribus acceptis: profectò, inquit, Dei uolūtate ad nos hodie uenisti:

niſti: alioqui craſtinã diem non uideres: iurauit
 enim me hac nocte domũ ueſtrã ſubuerſurũ, &
 neminẽ ſuperſtitẽ relicturũ ex familia hominis
 ingrati, ac in me meoſq; cõtumelioſi. Nunc uerò
 Deus tibi in mentẽ immiſit, ut maturẽ occurrẽs
 furorẽ meũ declinires. Nabalus autẽ tametiſi pro-
 pter te ueniã nũc cõſequitur, pœnã tamẽ nõ eua-
 det, ſed ſui mores per aliã occaſionẽ perdetur ho-
 minẽ. Hac locutus mulierẽ dimiſit. Ea domũ re-
 uerſa offendit maritũ cũ equalibus cõpotantẽ,
 iamq; uino grauẽ, ideoq; tũ nihil eorũ qua gẽ-
 ſerat indicauit. Sequenti uerò die poſteaquam
 ſobrio rem totã expoſuiſſet, in tantũ mœrorẽ cũ
 cõiecit, ut toto corpore ſideratus decima poſt die
 mortẽ obiret. Quod ubi Dauidi relatũ eſt, meri-
 tas pœnas Deo perſoluiſſe eũ dixit: ſuaſte enim
 malitia perditũ, & ultioni ſubiectũ, idq; incon-
 taminatis eius manibus qui iniuriã acceperat.
 Atq; hoc quoq; exẽplo didicit, neminẽ ſceleſtũ
 uindictã Dei poſſe euadere: nec humanas res à
 Deo neglectas ferri temerẽ, ſed bona bonis, &
 malis quod illis dignũ eſt reſpondi. Moxq; miſiſis
 ad uxorẽ eius nuntijs, acciuit eã in legitimũ tho-
 rum coniugẽ ſibi inducturus: qua præſata prius
 ſe indignã ut uel pedes eius contingeret cũ omni
 ſamen ſuo paratu uenit, & uxoris loco poſthac
 habitã eſt, hunc honorem ab eo conſecuta tum
 propter modeſtiam bonoſq; mores, tum propter
 eximiam formã gratiã. Habuerat autẽ Dauid
 & antẽ

Et antè coniugē, ex *Abesaro* oppido oriundā.
 Nam *Melcham* *Sauli* filiam prius *Dauidi* nu-
 ptam pater *Liso Pheltia* filio elocauit, in oppi-
 do *Geihla* habitanti. Nec ita multo post *Zi- 1. Reg. 26*
phenorū quidam renuntiauit *Saulo*, *Dauidem*
 rursum in eorū regione esse, & si uelit adiuta-
 re, posse eum cōprehendi. At ille cū tribus mili-
 bus militum eō proficiscitur, & superueniente
 nocte castrametatus est in quodam loco, cui no-
 men *Sicella*. *Dauid* autē cognito quòd rex con-
 tra se cum armis ueniret, speculatoribus misis,
 iussit ut se certiorē facerent, quonam usq; pro-
 cessisset: cumq; audisset eum esse apud *Sicellam*,
 noctu ignaris suis omnibus, duobus tantū comi-
 tatus, *Abisao* sororis suæ *Saruia* filio, & *A-*
chimelecho Chetto, in castra hostium penetrat.
Dormiētēq; *Saulo* & circū eū satellitio, simulq;
 imperatore copiarū *Abencro*, in tentorium re-
 gium insinuat, neq; regem agnito eius cubili
 ex spiculo interficere sustinuit, neq; *Abisaum*
 accensum ad facinus permisit: sed cohibuit ad-
 monitū nefas esse regem diuino suffragio creatū
 interimere, quantumuis malum: eius enim esse in
 eum uindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
 signum esset, quòd nactus potestatem regis op-
 primendi, nō esset ea usus, ablato spiculo & *le-*
cytho aquali, que iuxta cubile sita erant, nemi-
 ne sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi
 per otium inter sopitos uersatus, partim noctur-
 nis ten

LIBROS

DEL OR

LIBRO

nis tenebris, partim audacia propria fretus:
 transgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uer-
 tice unde facile poterat exaudiri, inelamatis
 Sauli militibus & imperatore eorū Abenero è
 somno eos excitat. Et cū imperator nominatim
 appellatus scitaretur, quisnā esset qui se uoca-
 ret, sic respondit: David ego sum Iessi filius, à
 uobis profugus. Sed qui factum est ut tu uir tan-
 tus, & inter amicos regios maxime honoratus,
 tam negligēter domini corpus custodias, ut dor-
 mire malis, quā curā salutis eius gerere. Capi-
 talem enim culpam admisistis, qui paulo antè
 quosdam è nostris clam in castra regia subre-
 pentes non sensistis. Vide igitur quonam deue-
 nerit spiculum regium, & aqua lecythus, & di-
 sces quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autè
 agnita Davidis uoce, & cognito quòd adeptus
 eum à somno & custodum negligentia proditū,
 non tamen interfecit, cū id iure suo facere po-
 tuisset, gratias se illi habere pro salute concessa
 professus est: hortabaturq; ut bono esset animo,
 nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ades
 reuerteretur. Compertū enim habere, non sibīp̄si
 salutē suam cariorē esse quā Davidi. Se enim
 seruatorē suum, hominē spectat & per multa offi-
 cia benivolentiæ, in exilium actū, & sepe in ca-
 pitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudi-
 ne orbatū persequi non desistere: illum uerò pro
 hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum
 David

David iussit ut mitteret qui et spiculum & le-
 cythum reportaret, hoc ait: *Status*, quod Deus
 futurus esset utriusq; natura & morū ac gestio-
 rum iudex, cui notū esset, quod ea quoq; die pe-
 percisset inimico, quem in manu erat interficere.
 Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia
 Davidis incolumis è manibus emissus, retro in
 regiam se recepit. Cateriam David ueritus ne si 1. Reg. 27.
 diutius in eis locis hareret tandem cōprehende-
 retur. cōsultius putauit in Palestinam transire,
 & illic degere: quod cum ceteris quoq; uisum
 esset, unā cū sexcentorū manu ad *Anchū* se con-
 tulit regē *Gitta* unius è quinq; eius gentis ciui-
 tatibus: ubi domicilio accepto à rege cum dua-
 bus uxoribus *Achima* et *Abigaa* habitauit.
 Saulus autē cautior factus posthac destitit cō-
 tra eum aut proficisci aut militē mittere, uidens
 id sibi iam bis male cecidisse, minimumq; abfuisse
 quin captando caperetur. *Dauidi* autē nō pla-
 cuit in urbe *Gitta* manere, sed petijt à rege ut
 ad pristinā erga se hospitalitatē hoc quoq; adij-
 ceret, & agri partē ad incolendum ei cum suis
 attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia mo-
 rando onerosus *Gittē* sibus uideatur. Annuit
 eius precibus rex, & uicū quendam nomine *Si-*
cellam ei douauit, quā *Dauid* postea regnū ade-
 ptus adeò dilexit, ut suam & posterorū priua-
 tam possessionē in perpetuum esse uoluerit: qua
 de re aliās fusius dicturi sumus. Totum autem
C
tempus

tempus quo *David* apud *Sicellam* uixit, fuerūt
 menses quatuor, additis uiginti diebus: ex eo lo-
 co clancularijs excursionibus *Palæstina* gentis
 uicinos sibi *Saritis* & *Amalecitas* infestabat,
 magnas iumentorū & camelorū pradus abigēs:
 mancipia enim nō abstrahēbat, ueritus ne horū
 iudicio res ad *Anchum* regem perferretur, De
 manubijs autē munera mittere ad regē solebat:
 quo percontante unde eas pradus ageret, meri-
 dionalē *Iudaorū* regionē cāpestre incursare se
 respōdens, regi facillē persuasit, ut crederet, quod
 uerum esse uehemēter cupiebat: sperabat enim
Davidem si hostiliter gentē propriā tractasset,
 precluso reditu semper posthac obnoxiiū se ha-
 biturū. Et parabatur tum bellū in *Hebræos*
 cōmuni *Palæstinorum* decreto, indicto omnibus
 eius nominis socijs die ad conueniendū in *Rengā*,
 ubi collectū exercitū *Anchus* in hostē ducturus
 erat: & inter cetera auxilia *Dauidē* cū sex-
 cētorum cohorte euocauerat. Quo proptē operā
 pollicēte, & dicēte adesse tēpus referēdie hospi-
 talis gratie, rex cōtrā quo magis eū sibi deuin-
 ciret, promisit se eū re bene gesta in summo apud
 se honore habiturū, et satellitio suo prepositurū.

Hebræi à *Palæstinis* magno prælio uincuntur, in
 quo *Saulus* rex unā cum filiis fortiter pugnans
 occubuit.

C A P. XV.

Saulus autē è regno suo diuinos omnes &
 uertriloquos ac ariolos ceterosq; similis uari-
 nixatis

nitatis homines eiecerat, solis prophetis retētis: cumq; audisset Palaſtinos Sonnā uſq; urbē progreſſos, caſtra ibi metatos, & ipſe cum ſuis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboö dictum caſtra è regione hoſtium poſuit: ubi non mediocriſ trepidatio illum inceſſit, reputantem hoſtilem exercitum uiribus longè præcellere: qua de re ſolicitus ad oraculum Dei conſugit, euentum præſciscitans. Deo autem ſilente magis etiam territus prorsus animum deſpondit præſagiens cladem imminere, poſteaquã Deus præter ſolitum auxiliatricẽ manum ſubtraheret. Quari nihilominus imperat mulierculam quampiam uētriloquam, & manes elicere callentem, quo uel ſic rerum euentum prænoſcever: nam uentriloquorum genus euocatis deſinctorum animabus per eas futura ſciſcitantibus prædicunt: cumq; indicio cuiuſdã familiaris ſui comperiffet, eſſe talem mulierculã in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, aſſumptisq; duobus fidiſſimis famulis ad Endorũ & mulierem fatidicam proficiſcitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad ſuperos animã uiri cuius ipſe uoluerit. Illa autẽ repugnante & negante ſe edictum regis contempturã, qui hoc diuinaculorum genus à ſuo regno arceat: & obreſtante ne nulla iniuria laceſſitus inſidias ſibi ſrueret, quo deprehenſa uetitas artes attrẽtare ad ſupplicium raperetur: iurauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmuni-
 caturum, sed fore eam extra omne periculum. Ut
 uerò iurciurando persuasa est nō timere, iussit eā
 Samuelis animam excitare: qua cū nesciret
 quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat.
 Quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri
 diuina & ueneranda perterrita ac stupescēta,
 uersa ad regem, nōne, inquit, tu es Saulus rex?
 hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente et
 rogāte trepidationis causam, ait se uiderē ascē-
 dentem uirum diuina quadam specie prae ditum.
 Percōtante deinde qua effigie quōue habitu es-
 set ac etate, ait senē esse uenerandum, habitu sa-
 cerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse,
 & prociēs adoratione salutauit. Anima au-
 tem Samuelis interrogante, quā ob causam cli-
 ci ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se
 huc adactum cōquestus est: imminere enim gra-
 uem hostium exercitum, & se inopem esse consi-
 lij destitutum à Deo, neq; per uates, neq; per
 somniorū uisiones futura praesignare dignante:
 quapropter ad eū se confugisse, cui res suas sem-
 per cura fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse
 iam regi extremū uitae diē prauidens, superua-
 caneum respondit ex ipso futura scitari, cū à
 Deo destituti se agnoscat. Audi tamē, inquit,
 in fatis esse, ut Dauid assumpta regia dignita-
 te bellū ex sentētia cōficiat: te uerò et principa-
 tum & uitam simul amittere, eo quod in bello
 quod

quod cōtra Amalecitas gessisti obediens Deo nō fueris, & quæ tibi per me etiã tum uiuū mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te unã cū filijs in praelio cadentē cr. as mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humū collapsus est, siue ob subitanã tristitiã uiribus deficientibus, siue ob inedia, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurrare neglexisset. Tandem cū agrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibū sumeret, hanc gratiã ab ipso repositis officij, quòd per interd. ct. as artes nō sine suo periculo poscēti præstiterat, priusquã sciret huc ipsum esse qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum repositabat, ut mēsa apposita uires resoueret, quòd ad exercitū redire ualeret. Resistentē uerò et cibum omnē præ desperatione auersari pergentē, tantū nō adegit improbis precibus ut assentiretur: cumq; unicū haberet uitulū domi a se educatum mulier quotidianis operis uictū sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus uerò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatē, quæ tametsi a rege artem exercere uerita qua uictum parare assueuerat, hominem nunquã antè uisum, immemor totã alendi se rationem per hunc sibi ademptã, non auersata est ut hospuē & ignotū, sed cōmiserata & cōsolata ad

ta ad fastidium cibum sumendū adhortata est: & quod solū mulieri pauperi supersuit, proptè ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans, quæ iam iam moriturum præsciebat: cū tamen homines natura ita cōparati simus, ut tum demum officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis gratia est repēdēda, aut ipsi demereri quæmpiā cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurū speramus. Egregiū igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate cōstitutos subleuare, nihil quod hominē magis deceat, nihil quod Deū æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet: atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis inuati inserere, cū populis ac gētibus profuturam, tum præcipuè uiris eximijs & ad gloriam natis incitamento futurā ad uirtutē: quādoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ualens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quā ciuitatum magistratibus debet subdere, ut cōtempnis periculis atq; etiā certa morte, nihil durū pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod ut faciam opportunè Sauli Hebræorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamen eum uitare, & ob uitæ cupiditat

piditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiam maiestatem debonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimauit in pralio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quam superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi uere iustus & fortis ac prudens fuisse uidetur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab omnibus reddi equum censeo. Nam illos qui cum certa uideantur gloria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum amulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit saure eius uti? contra nihil letum sperantem, & prescium quod necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id uero generosi & fortis uiri facinus ego censeo. Hac est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus uere gloria amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationem habint, idem sibi si quando

usus ueniat proponant: in primis autem regibus, quibus propter fortunæ sublimitatē adeo non licet esse ignauius, ut turpe sit etiā mediocritatem fortitudinis non excedere. Possim quidem etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, eò unde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias undiq; cōtra-

1. Reg. 19. hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Anchus, quē secutus est Dauid cum sexcentorū cohorte: quem ubi uiderunt Palæstinorum duces, percontabantur regē undē nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptum, nunc ut gratiā hospiti referat, utq; de Saule uindictam sumat, in auxilium uenisse. At illis non probabatur, quòd ueterem hostem in auxilium acciuisset, suadebantq; ut eū retrò remitteret, ne forte cladem aliquam ipsis afferat: facile enim habiturum occasionē recōciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurū, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem uirginibus cantatum, quòd plurima Palæstinorū multa delcuisset. Vsum est regi quoq; Gura rectē illos monere, moxq; accito Dauide: Equidem, inquit, fidem tuam ac uirtutem comperiam habens socium huius expeditionis te assumpsit.

sumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donavi repetite, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto presidio mea regioni, ne interim dum cū exercitu absum, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit David, & ad Siccellam se recepit. Sed interim dum Palestinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Siccella, præda que tam inde quam ex uicinis Palestinorum agris abacta, in suam regionē reuertebatur. David autem uicum suum uastatum inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxorem abductam, & pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit uestimeta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum uicem desineret, quam lacrymæ eū deficerent: nec multū aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quòd in ipsum causam tãti mali reijcerent. Postquam autē à mœrore se recollegit, & animã ad Deū erexit, rogauit pontificē Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit afflicto Amalecitas uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. Põntifice uerò iubete persequi, assumptis sexcētis armatis quantū po-

tuit per uestigia hostium properauit: cumq; ad torrentē quendam nomine *Baselum* peruenisset, incidit in quendam *Aegyptium* errantē, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertū impastus oberrauerat: hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuius esset, & qua natione. Is respondit se *Aegyptium* genere, a domino relictū in itinere, quòd propter languorem non posset agmen consequi corū qui uasata *Sicella* finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq; hoc ductore *Dauid* usus ad persecuēdos *Amalecitas*, afflictuusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū sumentes, partim iam remulentos, & rebus ex praeda quasuis se oblectātes, ex improviso irruens, magnam eorū stragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac comotationibus intenti, facile ab armatis conficiebātur. Alij enim instructis mensis accubātes, cruore appositos cibos inundabāt, alij propinantes sibi inuicē opprimebantur, nonnulli uerò somno iam ac uino sopiti, & si qui se interim armare potuerunt, nō multo maiore negotio quān ceteri cadebantur: durauit enim ea cades a pradio usq; ad uesperam, ut ex omnibus *Amalecitarū* copijs agrē quadringenti celeritate camelorū ab interuisione sint exempti: ceterum praeda omnis est recepta, uxoresq; tam ipsius *Dauidis* quān cōmilitonum. Remetientes autem iter postquam ad eū locū peruenierunt, ubi ducen-

eos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerāt, quadringenti illi nolbant eos in
 præda partem admittere, quòd per ignauiam in
 persecuendo hoste delassati fuissent, aiebantq̃;
 contentos esse oportere receptis uxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum uoluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus
 concessa, receptisq̃; ex hoste spolijs, uniuersi mili-
 tes ex aequo fruereutur, maximè cum reliqui im-
 pedimenta interim asseruauerint. Ex eo præiu-
 dicio mos in posterum obtinuit, ut tantundem ex
 præda cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimentorū custodiam sunt
 uersati. Reuersus deinde Sicellam David, per to-
 tam tribū Iudæ partes ex præda ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persecuendis Amalecitis res ge-
 sta est. Interea Palaestini acri pralio cum hoste
 congressi, & superiores facti, plurimos ex ad-
 uersa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra
 hostem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulti caderent, utq̃; honestis uulneribus
 confecti luctuosam hosti uictoriam relinque-
 rent, totam uim hostium in se conuerterunt: &
 circumuenti multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinatorum edita, postremò & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus, post
 quorum casum uniuersus Hebraeorum exerci-

1. Reg. 3

eius profligatur: dum'que nullo ordine trepidi fu-
 giunt, instantibus à tergo barbaris ingens cades
 est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum
 caterua fugiebat: in quē Palestini immisissis sa-
 gittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exce-
 ptis confixerunt. Ipse uerò post multa fortia faci-
 nora edita, grauatus uulneribus, ut iam nec sub-
 sistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, obse-
 crauit armigerū ut se ferro trāsfigeret, priusquā
 uiuus in hostiū potestatē fieret. Quod cū armiger
 ob maiestatis reuerentiā detrectaret, ipse admoto
 ad pectus proprij gladij mucrone in eū incubuit:
 et cū deficientibus uiribus traicere se nō posset, cir-
 cūspiciēs iuuenē proximū rogat, quis nā esset: au-
 ditūq; esse Amalecitiā, orat ut se iuualet effice-
 re, quod ipse suis manibus nō quiret. Qui postquā
 eius optata exsecutus est, adēptis aureis armil-
 lis & corona insigni regio, quantū potuit festi-
 nus inde se proripuit: armiger autē regius conspe-
 cta Sauli necce, ipse quoq; se iugulauit: pari mo-
 do & uniuersum eius satellitum unā cū domino
 suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboë.
 Qua clade audita ab Hebrais qui uallem ultra
 Jordanē sitam habitant, quiq; capestres urbes te-
 nent, quod Saulus rex cū filijs & exercitu in præ-
 lio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas
 quasq; urbes confugerūt: quæ Palestini deserta
 nacti, sac le occupata ipsi posthac incoluerunt.
 Dic uerò quæ prælium proximè consecuta est,
 dum

dum caesorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capita etiam praeciderunt: & dimissis in hoc per totam suā regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorū arma in tēplo Astartes dedicauerūt, porro corpora eorū circa mœnia urbis Bethsana, quæ nūc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera, v̄ indignā rati eos extremo exsequiarū honore fraudari, aliquā multi fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alii enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factōq; per totam noctem itinere, ad Bethsana mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Iabissam ea deportauerunt, necmine hostiū arcere eos aut aggredi propter uirtutē ipsorū audente. Iabisseni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum eadē luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quòd mādātā Dei de bello cōtra Amalecitas gerēdo non est exsecutus: & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, urbem quoq; pōtificalem subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis uiginti: quo tempore exaeto, cum quem diximus uita finem est sortitus.

F. L.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnus tribus re-
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

HOC praelium in eum diem inci-
dit, quo Dauid de Amalecitis
uictor Sicellam est reuersus. Ter-
tio autem post eius reditum die,
clapsus è praelio Sauli interse-
ctor, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Da-
uidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde
ueniret, è conflictu Israëlitarum ait se uenire: id
fuisse illorum partibus infortunatum, casis mul-
tis Hebræorum millibus. Et insuper rege cum fi-
lijs post eam pugnam desiderato: atq; se nūciare
suis oculis uisa, cum fortè in fugientem cum suis
regem incidisset, quem à se rogatu ipsius casum
fatebatur, ne uiuus in manus hostium ueniret:
eum enim in gladium incubuisset, non potuisse
seipsum præ multitudine uulnerum interficere.
Eius deinde cadis argumenta certissima osten-
debat, armillis aureas, Et insigne regium, que
ipse mortua detraxerat, ut Dauidi afferret. *se*

illis

ille tam certis indicijs credere coactus, scidit ue-
 stimentum, & in fletu ac lamentis rotam diem
 cum amicis exegit. Accedebat ad mœroris cu-
 mulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius am-
 eus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta au-
 tem fuit Dauidis uirtus & erga Saulum bene-
 uolentia, ut quamuis sapius capitalibus eius in-
 sidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius
 interitum, uerumetiam interfectorem illius affici
 supplicio iusserit. Præfatus enim quòd ipse sui ac
 cusator extiterit, regis eadē professus, & per hoc
 Amalecitis filiū se declarauerit, duci hominem
 mandauit: præterea lamētationes & epitaphia
 in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in
 hodiernum usq; diem leguntur. His extremis of-
 ficijs honorato rege, luctu' que finito, consuluit
 Deum per prophetam, quam nã ex urbibus Iu-
 dae tribus habitandam sibi concederet. Cumq; re-
 sponsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella-
 eò commigrauit, ambabus uxoribus illò addu-
 ctis, & cohorte domestica: mox' que tota tribus
 ad eum locum confluens, regem cum communi
 suffragio declarauit. Audito deinde quòd Sau-
 lum cum filijs Iabiseni in Galaditide regione
 sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum fa-
 cimore, gratiam illis referendam suo nomine pol-
 licerentur, simul' que nuntiarent, quòd Iuda tri-
 bus regem se consalutasset. Interea Sauli copia-
 rum præfectus Abenerus filius Neri, uir stre-

2. Reg. 20

211163

nuus, & ad magnas res obcurdas natus, quàm
 primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
 aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus,
 reliquũ ex omnibus filiis nomine Iebosthũ pericu-
 lo eripit, & superato unà cũ illo Iordane, totius
 populi regẽ cum constituit, excepta tribu Iude;
 regiamq; ei elegit apud locũ qui Hebraice Ma-
 nalis dicitur, interpretatur castrũ. Inde profectus
 est cum dilectissimo milite, ut pralio cum Iuda
 tribu decerneret, iratus quòd Dauidẽ regẽ crea-
 uissent. Huic occurrit Ioabus Saruia Dauidis so-
 roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
 tres, Abiseum & Asaëlem, uniuersumq; Da-
 uidis exercitũ ducens: & cùm circa quendã fon-
 ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
 aciem ad praliũ explicat. Cùmq; Abenerus di-
 xisset cupere se experiri utrius partis præstan-
 tiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad
 certamẽ sunt destinati: qui progressi inter uirãq;
 aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõpre-
 hensisq; aduersariorũ capitibus, latera & ilia
 feriebant, donec mutuis uulneribus ad unũ se con-
 ficerent: quo facto exercitus etiam conflixerũt:
 & post acre certamen, partes Abeneri succu-
 buerunt. Versos deinde in fugam Ioabius non de-
 stitit persequi, sed tergis eorum hærens hortaba-
 tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
 tres eius faciebant, præcipuè iunior Asaël ob
 eximiam pedum pernicipitatem celebris, & non
 solam

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cur-
 su contendere solitus : is cum Abenerum rectâ
 insequabatur , nec in sinistrâ nec in dextrâ de-
 flectens. Cōuersus autem Abenerus, & impe-
 tum eius frustrari uolens, primum unius militis
 armatura cum eo depacisci uoluit , ut persequi
 desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessita-
 tem adduceret, ut illo interfecto , in fratris eius
 cōspectum posthac uenire nō auderet. Cumq; il-
 le his uerbis nihil moueretur , sed persequi per-
 geret, ita ut uersa hastâ fugiebat , imminenti
 letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret:
 qui uerò cum eo Abenerū insectabantur, post-
 quã ad locum in quo Asaël iacebat peruene-
 runt, obliti amplioris persecutionis circum eadē
 uer constitierunt. Ioabius autem & frater eius
 Abiscus, præter exanime corpus cursu proue-
 cti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernici-
 tate ac alacritate usque ad solis occasum per-
 secuti sunt Abenerum , & usq; locum qui ab
 aquæ ductu nomen accepit : hic in loco eminen-
 tiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fu-
 gientem prospiciens: qui cum exclamasset , satis
 iam indignationi indultum, nec esse uiros consan-
 guineos improba insectatione cogendos , ommissa
 fuga in certamen redire: culpam enim penes fra-
 trem eius Asaëlem esse, quòd monitus ab inse-
 quendo desistere nolisset, & ideo ictus cecidif-
 set: uisus est non male admonere : moxq; Ioabius

D dato

2. Reg. 3.

dato receptui signo suos cohibuit : & in eo loco castris positus pernoctavit. Abenerus uero cōtinuato per totā noctem itinere trans Jordanem in Jebosibi regiā se cōtulit. Sequenti die Joabus recensitis caesorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est: ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta : ex Dauidis nouemdecim, praterq; Asaël: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumētis intulissent, ad regē suum in Hebronē sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos civilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra corū, qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidem uxoribus suscepit, quorum natiu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Gesirorum, nomine Absalō. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus, quintū uero & sextum Gerthesam & Galā nominauit. Porro post cōflatiū civile bellī, & crebros partiū cōflētus, precipuū monumentū fuit in Abenero, qui q̄ esset uir prudens, & ad populare gratiam factus, multitudinem in officio cōtinēbat, ut lōgo tēpore in fide Jebosibi permancerent. Deinde uero insinulatus apud eum, q̄ cōsuetudinē haberet cum cōcubina eius Respha filia Sibathi, & ea de causa oburgatus,

iurgatus, dolore & indignatiōe motus, quasi nō
 bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: mi-
 natus est se regnum ad Dauidē translaturū, &
 declaraturum q̄ Iebosthus nō tā propria uir-
 tute aut prudētia regno trās Iordanē potiretur,
 quā ipsius bellicis artibus, & eximia in eā dic-
 tate: moxq; misit in Hebronē ad Dauidem, qui
 suo nomine fœdus cū eo ferirent, hac conditione
 ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si
 populo ad defectionē à filio Sauli cōcitato, effi-
 ceret ut Dauid ab uniuersis Hebræis rex agno-
 sceretur. Qui cū uehementer hoc nuntio letus
 conditionē accepisset, & quo magis ratum es-
 set fœdus, postulasset ut Melcholen uxorem ad
 eum remitteret, quā magno suo periculo & an-
 nummeratis Saulo sexcētis Palæstinorū capiti-
 bus emerat: ante omnia remisit eam abstractā
 à Pheltia cōugio, adiuuante etiā Iebostho: nā &
 huic Dauid scripserat, equū esse uxore sibi resti-
 tui. Deinde cōuocatis senioribus populi, & præ-
 fectis militia, in eā sententiā locutus est apud eos:
 Remoratiū se quidē illos quo minus relicto Iebo-
 stho ad Dauidē desciscerent: nunc autē libenter
 se hoc illis permitturū, quādoquidē certò compe-
 risset, hūc per Samuelem prophetā totius Hebræo-
 rum gentis regem diuino iudicio designatū esse:
 eundemq; uatem præcecuisse, quòd huius du-
 ctæ uindicandum sit in Palæstinos, nec alio re-
 ge sub iugum Israëlitarum eos posse subigi.

His auditis seniores & præfecti, certi iã in corũ
 sententiã Abenerum trãfisse, Davidi in poste-
 rum apertè studuerunt. Supererat ut & Benia-
 mita in hãc sententiã cõcederët, q̄ ex hac tribu
 esset Iebosthi satellitiũ: ad quos quum eadẽ ver-
 ba fecisset, ac ne illos quidẽ reniti animaduer-
 tisset, cum viginti ferme comitibus ad Davidẽ
 proficiscitur, ut præsens fœdus initu cõfirmaret:
 tũ quia quisq; in rebus suis sibi magis quã alijs
 fidit, tũ quia uolebat certiorẽ facere, qd in causa
 eius cũ senioribus et ducibus egisset, & q̄ ipsam
 quoq; Beniamiticã tribum in partes ipsius tra-
 duxisset. A quo comiter exceptus, & splẽdidis
 ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus,
 tandẽ petijt ut dimitteretur, traducturus ad eũ
 exercitum, & quod promiserat re exhibiturus,
 & quasi in manum imper. um gentis ei traditu-
 rus. Vix ad hãc promissa exsequenda missus à
 Davide Hebronẽ exiuerat, cum Ioabius copiarũ
 imperator peregrè rediens illuc aduenit: cogni-
 toq; q̄ Abenerus ic̄to cũ Davide fœdere pau-
 lo antiẽ abisset regnum ei tradi curaturus: ueri-
 tus ne is primum inter amicos locum obtineret,
 autor illi factus regij fastigij, & alioqui uir
 prudẽs in cõsilijs capiẽdis, & rerũ momẽtis ob-
 seruãdis: ipse uerò deteriori cõditione esse incipe-
 ret, & præfectura copiarum priuaretur, malum
 & iniquum cõsiliũ cõcipit: ac primum calum-
 nijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut
 caueat,

caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat: nihil enim illum nõ tentare, quò regnum Sauli filio cõstabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis positum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postquã autẽ frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tãtillũ quidẽ regẽ his moueri, mutato cõsilio facinus audax mẽte cõcipit, & certus hominẽ tollere, mittit cõfestim qui cursim per eius uestigia uia carperet, & affecti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionẽ quiddã maximẽ ad rẽ pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hæc audiuit ex nuntijs in loco cui nomen Besira x x. stadys ab Hebrone dissito, nihil eorum qua euctura erãt suspicatus, ad urbẽ reuertitur. Cui obuiã factus ante mania Iobus, humanissimẽ exceptum summã beneuolentiam præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexcendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulans) seorsum à cetero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abduclum in locum porta solitarium, uno tãtum fratre Abisao præ sente stricto ferro per ilia trajicit. Hunc exitum habuit uir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commissõ Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem uera quòd miserẽ timeret, ne

honore quem obtinebas priuaretur. *Dauid* imperium exercitus in *Abnerum* transferebat, Hinc sanè uidere licet: quã nihil nõ audeant homines ambitioni & auaritiã dediti, dum nemini cedere uolunt. Nã & dum cupitis potiri properant, nõ dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incõmodum esse ad summum fastigium non peruenire, quã ab assuetis iã bonis excidere: ideoq; plus illis semper audaciã superest, dum timet ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro *Dauid* audita *Abneri* nec uehementer indoluit, sublataq; ad caelam dextera, magna uoce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio eades ea fuerit commissa: ad hæc diris imprecatiõibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum *Abnero* ictum fuisse admissum, edixitq; ut totus populus desleret ac lugeret uirũ, & solennibus funeralibus ei parentaret, seisis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipse unã cum honoratioribus ac præfectis deduxit, plãctu & lacrymis satis indicans uel beneuolentiam erga uiuum, uel mœrorem ob defunctum, quodq; præter ipsius uoluntatem interemptus fuerit: quin

¶

& magnificè apud Hebronem sepultum, ac epi-
 taphio a se cõposito honoratum, stans super mo-
 numentum primus deplorauit, suoq; exemplo ca-
 teros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; gra-
 uiter Abeneri morte affectus est, ut nullis ami-
 corum precibus ad gustandum ea die cibum ad-
 duci potuerit, sed iuratus ieiuniũ usq; ad solis oc-
 casum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipsi
 gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam
 quotquot erant Abeneri studiosi uehementer huc
 defuncti extremum honorem & seruatam ad
 ultimum fidem probauerunt, q̄ omnia in eum
 contulisset quæ in amicos conferrì solent, & nõ
 ut inimicum aliquando neglectæ & ignomi-
 niosa sepultura tradidisset: tum consiãrantes
 pro se quisq; egregiam regis benignitatem, ead-
 em sibi quoq; ab illo pollicebantur: atque hoc
 modo optime Dauid fama sua consuluit, uerit-
 ne amplius suspicante ipsius uoluntate casum
 fuisse Abenerum: quin & priusquam multitu-
 do quæ ad funus celebrandum conuenerat digre-
 deretur, docuit eos quantum ipse in animo uul-
 nus accepisset, quantumq; totus populus detri-
 mentum amisso uiro in rebus bellicis tam consi-
 lio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit,
 qui uniuersa gubernat, necem huius inultam
 non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum &
 Abisaium animaduertere non ualeo, qui apud
 exercitum penè plus possunt quàm ego ipse: pœ-

nam tamen diuinitus infligendā nō effugiēt. Et
Abenerus quidem in hunc modum uitā finiuit.

Iebosho amicorum insidiis interfecto, uniuersum
regnum ad Dauidem deuenit. CAP. II.

I I. **I**ebosho autem Sauli filius morte eius au-
dita grauiter hoc tulit, q̄ priuatus esset uiro
consanguineo, qui precipuus autor ei fuerat, ut
in paternū regnū succederet, mirumq; in modum
ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu su-
perstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha
& Thanno per insidias est oppressus. Hi enim
ciam essent Beniamita genere, & inter praci-
puos optimates, existimantes si Iebosho in-
terficerent magna se munera à Dauide acce-
pturos, & aut amplas praefecturas, aut aliud
quid honorificum apud eum per hoc factum se
consecuturos, nacti solum Iebosho in cubicu-
lo meridiantem, uidentesq; nec satellitum quen-
quam adesse, neq; iantricem uigilare, sed &
ipsam partim lassitudine, partim astu in som-
num solutam, subintrogressi ad eum, dormien-
tem interemerunt: praciq; capite, & per totā
noctem ac diem iimcre continuato, tanquam à
lasis properantes ad eum quem magno benefi-
cio demeruissent, Hebronem peruenerunt: osten-
soq; Dauidi Iebosho capite, commendabant ei
suam operam ac beneuolentiam, quod regni
emulum de medio suslulissent. Sed multum eos
spes sua sefellit: neque enim pro eorum opinione
illos

illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam
iam pœnas daturi, an nesciebatis quod à me
opera præmium Sauli interfectori retulerit, qui
ad me coronam eius auream apportauerat? &
ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab ho-
stibus caperetur. Aut fortè alium me iam fa-
ctum credebatis, ut mutatis moribus delectarer
uiris maleficis, & domini eadem tanquam be-
neficium: oblatum complecterer: idq; occiso à uo-
bis in suo lecto uiro iusto, qui neminem unquã
lesit, uos uerò maxima etiam beneuolentia,
summisq; honoribus prosecutus est: quapropter
eadem opera & illi pœnas uiolatæ fidei dabitis,
& mihi inique de me opinionationis, quem puta-
stis de tali Iebosthi cade libèter auditurũ. Neq;
enim alio modo grauius existimationem meam
ledere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisi-
tissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: ca-
putq; Iebosthi cum omni honore funeratum in
Abeneri monumentum intulit. 2. Reg. 5.
Iis ita fuitis uniuersi Hebræorum proceres Hebronẽ ad Da-
uidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis,
seq; & sua omnia illi dediderunt, commemora-
tis prius ueteribus officijs quæ in eũ uiuente etiã
cum saulo cõtulissent, & quod tribunum tunc
regium in summo honore habuissent. & q; di-
uino suffragio per Samuelem prophetam rex
unã cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli de-
stinatiõ esset ut perdomitis Palesinis Hebræo-

rum rebus perpetuā salutem ac securitatē afferret. At ille collaudato eorū studio, hortatuq; ut in cœptis permanerēt, fore enim ut nunquam eos poeniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiā adducendū. Conuenerūt itaq; ex tribu Iuda armatorū sex millia octingēti, scuta & lanceas gestātes qui hactenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat: ex tribu Simeonis septē millia & cētū eo amplius: ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cū principe suo Iodamo, cum his erat pōtiffex Sadacus cū uigintiduobus cognatis principibus: ex tribu Beniamitide armati quater mille, Hæc enim tribus adhuc sustinebat credēs aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraimi uiginti millia & octingēti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducēti futurorū præsej, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulō armatorū lectissimorum quinquaginta millia: hæc enim tribus sola uniuersa ad Dauidē cōfluxit: hi omnes eadē armatura utebātur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hastā armati, quos sequebātur reliqui tribules eorū, multitudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum uiginti septē millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Jordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 leaq; ac gladio uiginti duo millia. Reliqua quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copias
 qua in Hebronē ad Dauidem sunt collecta cum
 magno cōmeatu frumenti & uini, ceterorumq;
 ad uictum cōmodorum, omnesq; cōmuni senten-
 tia regnū ei ratum ac firmū esse uoluerūt: cumq;
 triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati es-
 sent, Dauid cū omnibus his copijs Hierosolyma
 est profectus. Iebusei uerò qui tum urbem inco-
 lebāt, Chanaan eorum & ipsi generis, clausis ad
 eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot
 erant caeci uel claudi, aut alioqui mutili in con-
 temptum regis collocatis, distabant hos ad ar-
 cendum hostem sufficere, freti munitionū firmi-
 tate. Quo ludibrio ad iram cōcitatus, oppugna-
 tionem aggreditur: & cum strenua milium ope-
 ra uteretur, omnibus adnitentibus ut niuis urbis
 expugnatione ceteris si qui similiter pertinaces
 essent metus incuteretur, ni inferiorem urbis par-
 tem occupat. Resistente autem sola arce, de-
 creuit propositis honoribus ac premijs militem
 ad rem alacriter gerendam excitare: pro-
 misitq; ei qui per subiectam uallem in arcem
 euasisset, totius exercitus imperium se com-
 missurum: & cum eò certatim omnes eni-
 terentur, cupiditate summa profectura ac-
 censi, Saruie filius Ioabius alios praenit,
 & conse

III.

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Dauid ut captis Hierosolymis Chananzos inde populariter eiicit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Eiectis deinde ex arce Iebusæis, et instauratis Hierosolymis, rex eam ciuitatē Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit: ceterum tēpus quo apud Hebronē solius tribus Iudæ rex fuit, septē anni fuere, et mēses sex: postquā autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebāt, Deo providente ut ea urbs egregijs accessionibus quā celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societate Dauidis est receptus: misitq; ei dono materia cedrinā, et architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exadificarent. Dauid autē superiore urbis partem et arcem in ea conditam in unum corpus redegit, cingēdumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma uocabatur: nec desunt qui asserunt etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus
ex quo

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chanaanicos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israëlitæ nunquã barbarosex Hierosolymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Davidis expugnationem anni suere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentiũ Orphonas uir inter Iebuseos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filios etiam undecim suscepit, quorũ nomina, Amias, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphah, et præterea filiã Thamarã. Horũ nouẽ ex legitimis cõiugib⁹ nati sunt, duo uerò postremi è cõcubinis Thamarã aut Abesalomi germana fuit.

David Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriam illustrẽ consequitur. CAP. IIII.

Palæstini autẽ cognito quòd Hebraei Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cõualle quæ dicitur Gigantium, nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. Quo postquã læta omnia didicit, incunctanter & ipse

Et ipse exercitū cōtra hostes eduxit : Et com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 læstinorū exercitū, qui tum Hebræos inuaserat,
 coniecturā inde faciens, quòd nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta:
 sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicen con-
 sociatis armis auxilium illis tulisse : quæ causa
 fuit ut toties uicti, tam multis millibus deside-
 ratis, demò bellum maioribus uiribus redinte-
 grarent: quandoquidem post presentē quoq; cla-
 dem triplicato exercitu Dauidis ditionē inua-
 serant, Et eodē quo prius loco castrametare sunt
 ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum consu-
 lente, respondit pontifex, in sylua quæ fletus co-
 gnominata nō longe ab hoste aberat, exercitū
 continendū, nec prius ad pugnā educendū, quàm
 Sylua nullo perflante uēto suapte sponte agita-
 retur. Quod ubi primū obseruatū est, Et Deus
 maturè presentie suæ signū dedit, nihil moratus
 ad paratā iam Et indubitatā uictoriā est pro-
 gressus: nam ne primū quidem impetum hostilis
 acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentū est,
 terga uertit: nec segnius Hebræus institit, fo-
 diendoq; terga fugientū, Et multos prosternen-
 do, usq; Gezara, quod oppidū in utrorumq; con-
 finio sitū erat, uictos est inscutus. Itum est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen

re ingenti prada potiti, decos etiam eorū confra-
ctos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostē
res feliciter gesta erat, uisum est regi de cōmuni
seniorū & optimatum ac tribunorum consilio
omne sua tribus robur ex tota eorū ditione con-
uocare, & iidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita
profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcā
Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, o-
mnemq; diuinum cultū cum sacrificijs & cere-
monijs à maioribus acceptis, in posterū in hac
urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuis-
sent neglecta, nunquā talem cladem populū ac-
cepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretum
fuerat habito, rex ad transferēdam arcam ac-
cedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi
elatum, in plaustrumq; nouum impositam, sub-
iunctis bubus fratribus eius & liberis ducendā
permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multi-
tudo, sacros hymnos canētes, & omne genus pæ-
triorum carminū, & ad uariorū instrumentorū
musicorum pulsam saltitantes, accedentibus &
tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma
deducētes. Postquam autē uētum est ad locū cui
nomen Chidonis arca, manifesta numinis ira
Oza quidam exanimatus est: bubus enim exor-
bitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cū
non esset sacerdos ausus manū sustendandi cau-
sa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco no-
men reliquit, qui inde usq; hodiernum Oza per-
cussio

cussio uocatur. Tum David territus & cogi-
 tans se fortè idem passurū quod Oza, si ad se in
 urbem arcam reciperet, quandoquidem ille ma-
 nu tantū in eam extensa morte multatus sit, su-
 persedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq;
 paulum in uillam hominis cuiusdam iusti no-
 mine Obadami, genere Leuita, apud hunc eam
 deposuit, quæ per tres integros menses hoc hospi-
 tio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq;
 domū multis felicitatibus cumulauit. Rex autē
 cognito quòd Leuita is ex paupere & humili
 repentè usq; ad inuidiam corū qui incrementa
 eius uiderunt felix extitisset, nihil amplius mali
 ueritus arcā in urbem suam trāstulit hac pom-
 pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
 turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
 dinatis, & rege ipso interim cinnyrā pulsante
 ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli
 prioris regis filia, factū hoc improbarct: quæ ubi
 intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
 naculum à Davide in hunc usum erectū. In ea
 festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatum
 est, & totus populus exceptus conuiuio, ut tam
 mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos di-
 stribueretur libum panis subcinericij, & laganū
 frixum, & frustū de uictima: atq; his epulis po-
 pulo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrent
 Michole uxor, filia Sauli, omnia peccata est il-
 li, quacūq; Deus propitijs largiri solet: repre-
 hendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex saltasset, ita ut in còspèctu seruorù suorù et ancillarù partes quasdam inter saltadum denudavit. At ille non pudere se huius facti respondit, quòd sciret gratù esse Deo qui eù et patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturù, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hæc Michole ex Davidis còingio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstracta tradidit, quinq; liberos genuit, 1. Reg. 7. ut suo loco dicetur. Caterùm rex uidens res suas quotidianis successibus per Dei fauorè proficere, peccare se putauit, q; cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcã pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exadificare Deo templum, quemadmodù Moyses prædixerat: còmunicatoq; super ea re còsilio cum Nathane propheta, cù is autor esset proposita exsequèdi, pollicreturq; Deù opè ad hoc laturù, auuidior etiã struendi tẽpli factus est. sequèti uerò nocte Deus Nathani per uisionè apparuit, iubès ut Davidi nuntiaret, gratã quidè sibi esse eius uoluntatem, quòd primus omnium de adificãdo templo cogitauerit: nò tamè se permittere, ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimũ fanũ còstrueret. Verùm amè postquã longã uitã rex ad ultimam senectutem

proiectus felici fine clausit, extruendum esse templū à filio eius & successore, qui uocāndus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturū pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: q; si quid peccauerit, pœnā nō ultra morbos & terræ sterilitatē processurā. His ex propheta cognitis David letus, q; iam sciret posteris suis imperiū permansurū, & familiā suā fore illūstrē ac celebrē, ad arcam se cōtulit: prociensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantū rerum fastigium tantamq; gloriam euegisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; providentia, qua res Hebræorum augere atq; ornare non desincret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato è tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

Y.
a. Reg. 8. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palestinos decreuit, ablegato omni otio & segnitie, ut quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatū regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus ut quā instructissimi ad bellū essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palestinam peruenit: hostibusq; magno prælo uictis, & bona agrorū parte multatis, hisq;

hisq; agris Iudæorū terra cōtributis, in Moabit-
 tas bellū traduxit: eorum copias ita cōcidit, ut
 tertia tantū pars superesset, quā in deditiōem
 accepit. His quoq; annuo tributo imposito con-
 tra Adrazarū Arachi filium moabit, Sophe-
 norum regē: cum quo ad Euphratē congressus,
 uiginti peditum millia, equites quinquies mille
 occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus in-
 censis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à Dauide uincuntur. CAP. VI.

I Nerim Adadus Damasci & Syrorū rex
 audito quòd Dauid Adrazaro bellū intē-
 lisset, cum esset eius amicus ac socius, cū ualido
 exercitu in auxiliū eius properat, sperās se bellū
 ab eo depulsurū: cuiq; et ipse nō procul Euphra-
 te cū Dauide cōfixisset, pralio uictus magnā
 exercitus partem amisit. Desideratis enim ex
 eius acie uiginti millibus, reliqui fuga salutē
 sue consuluerunt. Huius Adadi etiā Nicolaus
 in quarto historiarum suarū libro, in hac uerba
 meminit. Longo deinde post tēpore indigenarum
 quidā nomine Adadus, ceteris potentior, Da-
 masci & reliquæ Syriæ præter Phœnicē regnū
 obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iu-
 dæorum regē exorto, crebris pralijs cum eo con-
 flictatus, in postremo quo apud Euphratē ui-
 ctus est, multis editis facinoribus regē se et uiriū
 & animi robore præstantissimum declarauit. Idē
 de posteris quoq; eius narrat, q̄ quasi per manus

alius ab alio regnū simul & nomē acceperint.
 Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimā usq; ge-
 nerationē regnum obtinuerunt, quisq; à suo pa-
 tre cum imperio nomen accipiens, quē admodum
 apud *Aegyptios* *Ptolemæi*. Ex his potentissi-
 mus ordine tertius inſtaurato bello, abolere uo-
 lens ignominiam aui tēporibus acceptā, expe-
 ditione cōtra *Iudeos* facta *Samariā* uastauit.
 Nec à uero aberrauit hac parte: hic est enim ille
Adadus, qui *Achabo* apud *Israëlitas* regnā-
 te, *Samariā* inuasit. de quo suo loco dicturi su-
 mus. Porro *Dauid* peragrata cum uictore
 exercitu *Damasco* & reliqua *Syria*, totam sub
 imperium redegit, dispositisq; opportunis in lo-
 cis praesidijs, & tributo imposito, domum est re-
 uersus: & ceu trophæū aureas satelluū *Adadi*
pharacris reliquamq; eorū armaturā *Deo Hiero-*
solymis cōsecrauit: has postea *Susacus* *Aegy-*
ptiorum rex, uicto *Roboam* huius nepote, spolia-
 ta urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed
 hac postquā ad ea tēpora uentum fuerit dicen-
 tur. *Hebraeorum* autē rex fauore numinis utens,
 & fortunā belli sequēs, praecipuas *Adrazari*
 urbes aggressus est, *Bettaā* & *Atachonē*: easq;
 ni expugnatas diripuit: in his magna uis auri
 & argēti reperta est, & praeter hac aris genus,
 quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea
Solomon fecit magnū illud uas mare appellatū,
 & pulcherrima polubra, cū tēplum adornaret.

Amath

Amathenorum autem rex audita Adrazari clade quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decreuit in fidem & amicitiam Davidis ulterò uenire: misitq; ad eum Adoramū filium, qui uictoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argētea & aerea. David uerò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus uocabatur) & acceptis numeribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarū urbium redacto auctori uictorie Deo dedicauit: qui nō solū quoties ipse rex bellū administraret rē prosperabat, uerū etiam misso in Idumaeā Abisao Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumaeos perdomari cōcessit. Decē enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata praesidijs recēs capta regione, rex nō ex agris tantum sed uiritim etiā tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddēdo iure uerū tantū & equū respiciebat: exercitui uerò uniuerso Ioabiū praefecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiā ex Phineesi familia Sadocum pontificem cū Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam uerò Sisam constituit. Banaiā Ioiada filiū satellitio suo praeposuit: oēs regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici 1. Reg. 9.

quondam *Jonathas*, fœderisq; mutui quod inter eos intercesserat: nã inter ceteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quod egregiè meminerat beneficiorũ qua unquã accepisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim cũ *Jonatha* acta cõsuetudine: cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis *Sauli*, qui poterat superstities noscere, percõtatus est, num posset aliquem indicare ex *Jonatha* genere uiui, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiã repone-re quiret: quo respõdente superesse filium eius *Atemphibosthum*, pedibus claudum: eo quod nux-rix audita clade in qua pater eius & auus occiderant, dum rapto puero trepidè fugit, pro-lapsus ex humeris læserat: diligẽter peruesti-gauit, ubinã & apud quos educaretur: quo cõ-perto misit in *Zabatham* oppidum ad *Atachirum* (id altoris nomẽ fuit) qui eum adducerent. *Atemphibosthus* uerò postquã ad regẽ peruenit, procidens in faciẽ adorauit illum: moxq; iussus est bono animo esse, & omnia qua cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: & auitã domum cum prædijs ad illã pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die cõiuiuo nõ interesse. Cumq; adolescens latus promissionibus & muneribus regis gra-tias agens adorauisset, rex accito *Siba*, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis

euitis possessionibus donasse: iussitq; eū uillica-
 tione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosoly-
 ma referre. Post hæc singulis diebus eū mensa ad-
 hibuit: & Sibam eū quindecim filijs & uiginti
 seruis Mēphibostho largitus est. His ita ordina-
 tis, Siba adorato rege, omnia se facturum polli-
 citus, discessit. Ionathæ uerò filius posthac Hie-
 rosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter
 quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam
 ex se genitum Michanum nominauit. Atque
 hoc honore Ionathæ posteri à rege fuere affecti.

Cateriam eum per idem tempus Ammanita-
 rum rex Naasses, socius & amicus defunctus
 esset, filiusq; in regnū paternum successisset, Da-
 uid per legatos officiose eū consolatus est, horta-
 tus ut equo animo patris obitū ferret, tandemq;
 quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expe-
 ctaret. Priores uerò Ammanitarū, secus quàm
 de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc le-
 gationē missam interpretati sunt, cōcituauerūtq;
 regem, dicentes Dauidem speculatores regionis
 & opum eius sub officij prætextu misisse: proinde
 cauendum ab illis, & uerbis eorum non creden-
 dum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabi-
 lem cladem sese conijciat. At rex Ammanita-
 rum Naasses ab optimatibus contra rei uerita-
 tem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis re-
 iecit. Rasus enim media ex parte eorum barbis,
 præcisq; dimidio uestimentorū, factis non uerbis

VI.
 2. Reg. 10

animum suū declaravit. Quam rem David indignissimè tulit nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello uindicturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius prefectos, consciū sibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum regem cū mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Aicha regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios deuicit. CA. VII.

Non terruit tamē Davidem Ammanitarum apparatus & inita cū regibus societas, Deo fretum, & sciencē quòd bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; Ioabo cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite cum contra hostem misit: qui mox ad primariam eius gētis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicatibus: alteram quæ ex auxilijs cōstabat. in patenti campo: alteram uerò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebraos spectabant: Ioabus hoc animaduerso

uerso & ipse ad militares artes confugit: & as-
 sumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; re-
 gibus se opposuit: reliquis Abiseo fratri iradi-
 tis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigeret:
 Admonito prius, ut si uideret Syros sibi praeua-
 lere, adducto properè suo milite succurreret: idem
 se facturum si ipsum Ammanitas agrè sustinere
 contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre,
 hortatusq; ut generose & alacriter remgeret,
 daretq; operam ne quam ignominiam acciperet,
 ipse Syros aggreditur: qui cum aliquantisper ma-
 gna ui restitissent, multis suorum cadentibus terga
 uertere sunt coacti: quo uiso Ammanitae terri-
 ti, Abiseum cum suo milite aduentantem non
 expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
 mœnia refugerunt: atq; ita Ioabus malè multita-
 tis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma re-
 duxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effe-
 cit, ut experti se impares in posterum quiescerent:
 sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum etranseu-
 phyatensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt.
 Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus,
 qui constabat ex octuaginta peditum, equitum
 uero decem milibus. Tum Hebraeorum rex intel-
 lecto quod denuo tam magnas copias Ammanitae
 contra se parauissent, nolens amplius per legatos
 cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Ior-
 danem etransgressus illis occurrit: & commisso praelio
 uictor euasit, cassis peditum quadraginta, equitum

uero septē milibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo praelio uulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittēte mori cum contigit. Mesopotamia deinde cognito tam tristi pugnae euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum materibus missa, deditionem fecerūt: atq; ita appetente iam hinc Hierosolyma est reuersus. Vere autem incunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid

VII. *Reg. II.* tametsi uir iustus ac pius, & patriarum legum obseruator diligēs, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim uergente iam die in solarario regiae more solito deambularet, prospexit in uicinis adibus mulierem frigida lauātem, insigni forma praecellentē, cui nomen Bethsabe: uictusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitam ad se complexus est. Paulo post mulier grauidā se sentiens, nūciat regi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatā supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerū maritū mulieris, Uriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur: quo referēte, omnia eedere ex sentētia, partes ei de sua caena obtulit, iussitq; ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille nō ita fecit, sed imbi in regia &
inter

inter satellites regis noctem eam exegit : quo cognito rex, scitatus est ex eo, quomobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; prater communem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suos redeunt. Respondit ille, non esse æquũ ut interim dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hac locutu manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suũ ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cœnã, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regũ cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. Hanc ob rẽ indignatus rex scripsit Iobo ut in Priam pœnã meritũ animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestũ fieret suo iussu hoc factũ: iussit enim, ut qua plurimũ periculi esset hosti opponeretur, moxq; a socijs, quo facilius opprimi posset, destitueretur. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Priæ cõmisit ad Iobum perserendã: qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Priam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones

litones sibi parauerat respondens, libenter potius quã grauatim iussa capesseret. Cumq; *Vrias* magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut ciam primum occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cum *Hebrai* fecissent assultum ad mœnia, ueriti *Ammanitæ* ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. Quod ubi uiderunt qui circa *Vriam* uersabantur, memores *Ioabi* mandatorũ, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus *Vrias* quod puderet contra quã promiserat assignatum locum nõ tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros consilij pudor idem in officio cõinuerat, non inultus occubuit. His ita gestis *Ioabus* regi per nuncium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquamulũ infecta re in castra redire sit compulsus: mandarat autem nuncio, si regem hoc factum agrè ferre sentiret, ut de *Vrie* quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ui mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum *Abimelech* *Gedeonis* filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui *Thebis* turrim ui capere con-

naturo

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, uir alioqui fortissimus, quod inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Periculosissimū autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerādo, cū simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. Postquā autem indignabūdo de *Pria* quoq; morte relatum est: irasci desūt: iussitq; *Ioabo* renunciari, uulgare esse id incōmodum, nec à natura belli alienū, cuius hæc sint uicissitudines: debere tamen eum in posterum cautius rē administrare, & aggeribus ac machinis expugnatā urbem solo æquare, & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad *Ioabum* properè se recepit: ceterum *Bethsabe* audita mariti morte per aliquot dies eū luxit: ubi uerò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eā rex coniugem sibi ascit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias *Deus* nequaquā æquis oculis inspexit, sed iratus *Dauidi*, cū propheta *Nathani* per uisum nocturnū se obtulisset, regē grauitè incusauit. Propheta uerò qui esset uir festiuus ac prudens, reputās reges quoties suis afflictibus rapiuntur, non magnū inris respectū habere solere, comminatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sententiā eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandem urbē incolebāt: alter prædiues, multorumq; armētorum & gregū dominus: alter unius tan-

tum ouicula possessor: eā unā cum pueris suis do-
 mi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quā
 si esset filia: cum uerò hospes diuiti superuenisset,
 ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gra-
 tiā mactare uoluit, sed abstracta per uim ouicu-
 la pauperis, iugulatā & apparatus hospitii appo-
 suit. His uerbis rex grauiter commotus, scelestum
 hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit,
 iustumq; esse ut quadruplū pro adēpta ouicula
 restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tū
 Nathan incunctatē subiecit, ipsum esse qui hac
 pœna dignus sit, sūapte iudicio nefarij sceleris
 dānatus: ac tum demū illi exposuit in quantam
 indignationē numinis icurrisset, cuius fauore uni-
 uerse gentis Hebræorū rex constitutus, circum-
 quaq; uicinarū etiam gētiū earumq; multarū
 & magnarū dominiū consecutus esset, non semel
 antea liberatus ē Sauli manibus: nunc cū eiusdē
 benignitate aliquot legitimas uxores habeat, con-
 tēpto omni humano simul atq; diuino iure, alie-
 nam cū dāxisset uxorem, marito ipsius interfecto
 & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionem,
 & ipsius quoq; mulieres ab uno ē filijs per uim
 cōstuprandis, & ipsum insidijs ab eodē appeten-
 dū, ut pro clā admissō peccato, in propatulo pœ-
 nas persoluat: quin & puerum ex ea natū sine
 mora esse interiturū. Territo autē per hanc de-
 nunciationem rege, uehementerq; perturbato, &
 cū lacrymis fatente se peccasse in Deū: erat enim

uir pius, & qui, hoc uno excepto, in tota uita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promissit, & regnum & uitam ei seruatorum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam sacra regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex uxore *Vria* natus *Dauidi*, immittente Deo graui morbo corripitur, cuius uicē mœstissimus pater dolenter ferens per septē dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutē pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares non audibant hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiā à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotēter tulisset, qui cū turbatā familiam sentiret, & aliquid mali calari, facile intellexit exinctū puerū: accitoq; uno è famulis postquā ueritatem cōperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste cādida, ad *Dei* tabernaculū properauit. posthac iussis famulus ut cœnā sibi apponerent præter omnem opinionē admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis stupentibus, quòd cū nihil horum egrotāte puero fecisset, nūc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licentia, causam se scitabatur. Tu ille: Nō intelligitis inquit, quòd dū puer uiueret, de salute eius sperās, nihil

nihil non faciebā quo Deū flecterem? nunc postquam is obiit superuacaneū sit inaniter mœrore cōfici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt: nec ita multo post Beithsabe grauida exactis legitimis natura mēsis filium ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonē nominauit. Interea Iobus Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aqueductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraretur: ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satiētā utebantur, parcē aquā dispensantes, ne fortē in totū deficeret. Hæc Iobus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, & hūc quoq; titulū uictorijs suis apponeret. Qui collaudato ducis officio fideq; , assumpto secū exercitu ad deuiandā Rabathā proficiscitur, eāq; mox ui captā militi diripiendā permisit: ipse uerò ex præda nactus est Ammanitarū regis aurēā coronā talentū pendente, & precioso sardonyche insignē: quā postea capite gestare solitus est: necnō & alia multa ac magni præcij præda in ea urbe potitus est: uiros uerò eius excruciatos prius ad unū intremisit: neq; mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū

- VIII.
 a. Reg. 13. reuerso graue quiddā accidit ex tali causa: Filiā habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincētē: Thamarā nomine, ex eadē qua Absalomus genitrice natā.

Fluius

Huius amore correptus Amnō filiorū Dauidis
 natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius
 & afferuationē potiri ea nō possit, ad eō passiōe
 hac cōsuetabatur, ut nō aliter quā ex morbo lē-
 tā tabē ac pallorē sibi cōtraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 uir prudēs & magni cōsiliū: uidēs enim Amno-
 nē a natura corporis habitudine indices magis ac
 magis deficere, accessit illū, rogās ut causam sibi
 indicaret. Suspiciari enim se amatoriam quandā
 esse hāc passiōe: quo fatente sororē germanam
 sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis poti-
 ri ualeat: suasisit enim ut simulata aegritudine, si-
 mulatq; pater uisendi causa illū accessisset, ro-
 get ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs rele-
 uatus eo citius cōualescere possit. Paruit Am-
 nō, & cū nihil cunctatus decubuisset, simulare
 morbū cōepit. Dein cum pater officiose inuisens
 percōtaretur de ualetudine, petijt sororem ad se
 mittere: ea postquā iussu patris accita uenit, po-
 stulauit ut suis manibus colyphia frixa affer-
 ret. Sic enim libentius se comedturum, qua in cō-
 spectu fratris farina subacta, formatiq; coly-
 phijs ac frixis, inueni obtulit. At ille non ea gu-
 stauit, sed famulis mādauit, ut quotquot pro fori-
 bus cubiculi obuersarentur, submonerent, dicens
 se absq; strepitu quiescere cupere: quo facto, ius-
 sit sororē in intimū cōclauē paratā cōnā infera-
 re: quod cum puella fecisset, apprehensa suadere

F cōepit

cœpit ut sui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine uim frater, abſtine, nefas eſt te rē tam turpē perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cōcupiſcentia, qua nihil præter dedecus & infamia toti familie noſtra afferre poteſt: aut ſi reſiſtere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū eſt, nō per uim extorquendum. At ille amore feruēs nō paruit, ſed libidinis cœſtro percitus reſultantem per uim opprimit: atq; poſt oblatū uitiū, in cōtrariū mox affectū uertitur, & exoſam ac ſaſtidiā cōuicijs aggreſſus, iubet ut eueſtigio ſe inde facerret. Quæ cū hac iniuriā priore grauiorē diceret, q̄ coſtupratam uel uſq; noctē illic manere nō patiatur, ſed cōfeſſim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis ſuæ reſtibus occurrat: mandauit ſamulo ut eā cūceret. Illa uerò ſciſſa talari tunica, qualibus tū regia puella ex more uelabatur, & cinere caput ſparſa, per mediam urbē diſcedebat, uim ſibi illatā quiritando. In quā ſic affectam cum Abſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt, quid mali haberet, q̄ ita ſe ſe afflictarer: cumq; illa de ſupro rē totā ei donarret, ſolatus eā, hortabatur ut æquo animo factū hoc ferret, nec ad iniuriā ſuā pertinere putaret, cū à fratre ſit uitiata: quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari deſiit: & deinde aliquā multo tēpore in cœlibatu apud Abſalomū fratrem perſeuerauit. His cognitis David pater uehemēter indoluit: ſed quia diligebat Amnonē ut filiorū natū maximū, nō ſu-

stinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odiū eius in pectore calabat, opportunitatem uindictæ expectās. Itaq; alter annus abierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephremitica, ad tondendos suos greges, inuitauit patrē ac fratres ad solēne cōuiuiū: quo excusante q̄ nollet eū granare, rogauit ut pace eius liceret filiys proficisci: quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimum animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium Dauid à filio regno pulsus est. CAP. VIII.

Verò perpetratū est quod madaucrat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē ferebātur. Interim quidā praueniēs, omnes ab Abesalomo cesos nūciat, qui nō aliter quā par erat amissis simul tot filiys, idq; fratris scelere, graui dolore iectus, ne causam quidē rogauit: neq; expectato nūcio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luētui tradens, cōscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quā ipsum interfectorem. Ionathas uerò summa fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte caterorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Am-

none dicens diligentius perquirendum: nam de hoc probabile esse, quod memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduentantium equorum, & quorundam eos præcurrentium, omnes in se cõuertit: hi fuerunt filij regis, qui relicto cõiuiio profugerat. Ibi pater occurrit flens flentibus, & ex insperato uidet quos paulo ante extinctos acceperat: denuoq; gemitus ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege filium fœde trucidatũ deplorantibus. At Absalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastã, ibiq; toto tricennio permansit. Cùm autẽ Dauidi animus esset Absalomũ ad se reuocare, nõ ad supplicium, sed ut eũ apud se haberet, iã enim ira resederat: ultrò huc propensum Ioabius imperator suis artibus impulit: mulierculam enim quandam grandi natu subornat, qua lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortã ad eũ incruduisse, ut cùm soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatq; hãc gratiã, ut quoniã cognati eius qui interfectus est alierũ ad eadẽ expeterent, saluti eius cõsuleret, ne reliqua spe sue senectutis orbaretur: neq; enim aliud remediũ superesse, si nullum apud regẽ inueniret: nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regie reuerentiã. Cùmq; rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiiecit: *Tua quidem benignitati*

gnitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam & tantū nō orbitatē miseraris: sed quō certior sim de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & in dignationē contra eū deponē: alioqui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dubitare, cū ipse adhuc ob similem iniuriā filio insensus esse pergās. At cuius est prudentia, uno cōtra uoluntatē amisso, ultrō necē alterius addere? Trigit mox regis animū suspitio, personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rē ita se habere, accersit Ioabū, dicēs eū affectū quod cupiebat, licereq; ut Abesalomū reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totā indignationē prāterūisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libētē acceptis, eue stigio Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomū Hierosolyma reduxit. Rex uerō audiens filiū aduentare, misit qui ei denūciaret, ne ad ipsum accederet: nōdum enim, ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est de uitato patris cōspectu, intra domesticos parietes cū suo famulitio se cōtinēbat: nec tamē aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter mœrorē, uel q̄ nō ea tractatione uteretur, qua uti regium iuuenem par erat: sed tā forma quā statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autē fuit eius casaries, ut intra octauum quemq; mensem ad ducētos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc

modum privato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, ut se penitus in paternam gratiã reducat, & impetret ut sibi liceat patrem inuisere & alloqui: quod quam Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinũ per quosdam è suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum uenisset, exostulanti quo suo merito damnũ ab eo accepisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquidẽ manduca de cõciliando sibi patre negligeret: quã ob rem, inquit, nunc te presentem obsecro, ut placatũ mihi reddas genitorem, quãdoquidem molestior est mihi reditus in patriam, quã exilium fuerat. si ille in indignatione sit perimax. Tam Ioabus his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regẽ pro illo, & tam accuratẽ & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confessim eũ acciri iuberet. Qui cũ supplex illi ad genua ueniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium ante actorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc

IX.

2. Reg. 5.

illuc petentes causa cadobant, comiter appella-
 bat: dilectantq; malos adesse patri consiliarios,
 aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum,
 popularem auram ita captabat. His artibus cō-
 ciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fa-
 uore, quarto post recōciliationē anno orauit pa-
 trem, ut cum bona eius gratia Hebronem aduo-
 ta qua in exilio conceperat persoluenda abire
 sibi licet: permissoq; eius profectus, mox undiq;
 plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illō cō-
 fluerent. Inter ceteros affuit etiam Davidis cō-
 siliarius Achitophel Gelmonaeus, & ducenti
 Hierosolymite, non quidem conscij conspiratio-
 nis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora
 stratagemate succedere, rex ab uniuersis consa-
 lutatur. Ceterum David audita ex insperato
 filij tyrannide, impia hominis audacia percul-
 sus, qui immemor condonatae prioris noxae, mul-
 to sceleratiora consilia cepisset, primum usurpa-
 di regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde
 ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iorda-
 nem in loca tutiora se recipere: cōuocatisq; ami-
 corum intimis, & collocutus cum eis de insolentia
 filij, totum negotium iudici Deo committēs,
 reliquit regia custodiam decem pellicibus, &
 Hierosolymis excessit, cum alia multitudine
 magna alacritate prosequente, tum praecipue
 sexcentorum cohorte, quae etiam regnante Saulo
 à latere fugiantis nusquam discesserat.

Abiatharū uerò & Sadocū pōtīfices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicēs sine arcæ proſidio diuina ope è periculo ſe ſeruandum: ſimulq; mādauit ut de omnibus qua incidere per clācularios nūrios ſe certiorē facerent: fidelē enim operā in talibus negotijs præſtiterūt filij pōtīficū, Sadoci Achimās & Abiathari Ionathas. Ethao quoque Gittaus nullis regis monitis adduci potuit, ut maneret, quò magis illuſtris fuit eius erga regē fides ac beneuolētia. Aſcendēti autē per cliuū Oliueti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibz, renūtiatū eſt, etiā Achitophelē mutatis ſtudijs in partes Abſalomi conceſſiſſe: quo uix aliud triſtius ei in hac calamitate accidit: quā obrē precatus eſt Deū, ne Abſalomi animum ab Achitophelē alienaret: uerebatur enim ne eius cōſilijs contra ſe ueretur, uiri prudētīſſimū & occultatiſſimū in diſpiciendo quid factū opus eſſet. Quumq; in uerticem mōtis perueniſſet, reſpiciēbat ciuitatē, & cum multis lacrymis non aliter quā regno eiectus Deū precabatur: ibi offendit uirum in amicitia conſtantem, nomine Chuiſim: hunc conſpicatus ſciſſo amictu & capite cineribus opplētum, & mutabilitatem rerū deplorātem, ſolatus eſt pro tempore iuſſum a quo animo præſentem ſtatum ferre: ac poſtremò obnixè precatus eſt, ut ſimulato Abſalomi par-

tū studio, diligēter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret:
 sic enim cum magis partibus profuturum, quā si
 unā maneret: atq; ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se contulit, quo paulo post
 etiam Absalomus peruenit. Interim David
 pauli progressus obuia habuit Sibam Mēphi-
 boothi seruum, quē ipse ad curā prædiorū amici
 filio donatorū miserat, agentiē præ se duos asinos 1. Reg. 16.
 necessarijs ad uictū onustos. Is obtulit ei ut quic-
 quid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; roga-
 tus ubinā Mēphiboothi reliquisset, Hierosoly-
 mīs relicto respondit: sperare enim cū rebus tur-
 batis, fore ut ob Sauli meritorū memoriā ipse suf-
 fragijs populi rex crearetur: quāobrē indigna-
 tus, omnia quæ prius domino eius cōcesserat, Si-
 bae est largitus: dicēs hunc digniorē quā illi ut
 talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate
 Siba gausus est. Davidi uerò iuxta locū Ba-
 choram superuenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, saxis cū simul & cōiitijs im-
 petens: cumq; amici eum protegerēt, magis etiā
 exasperatus ad cōiitia, sanguinariū & multo-
 rum malorū causam appellabat, iubens ut im-
 purus ac execrabilis regio excederet: gratiasq;
 agebat Deo, qd per propriū filiū poenā peccatorū
 ab illo exigeret, & corū quæ olim in dominum
 suum commiserat. Hac tam saua petulantia
 concitatis omnibus ad indignationem,

ſuo uerò etiã interficere Semeim uolente, Dauid eos cohibuit, negãs addendã ad præſentia mala noui alicuius motus occaſionem. Nihil, inquit, moror hũc rabidũ canẽ, & Deo cedo, qui eũ in nos immiſit. Mirũ uerò ſi hæc ab iſto patimar, quãdo etiã filius pietatis eſt oblitus. ſed hæc miſericordi Deo curã crũt, cuius fauore tandẽ inimici nobis ſuccũbent. His dictis cõtinuabat iter, cõtẽpio Semei parte alia mõtis curſim cũ cõiitijs affectãte. Delatus deinde ad Iordanem, ſuos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reſiciebat. Interim Abſalomo cũ Achitophèle conſiliario Hieroſolyma ingreſſo, cõcurſu populi ſalutãtis ad eos factõ, inter cãteros etiã Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatuſ eſt illi perpetuũ hoc imperiũ. Rogatuſ deinde ab eo, quid ita cũm hæctenus inter præcipuos ac fidiffimos patris amicos eſſet habituſ, nunc deſerto illo ad ſe tranſiret: cordatẽ reſpondit, Nõ eſſe Dei uoluntati & populi conſenſui repugnandum. Hoſ, inquit, tibi ſtudentes, ego quoque merito ſequor: à Deo enim regnum hoc accepifti: quõd ſi in tuorum numerum recipere dignatuſ fueriſ, quam fidem & beneuolentiã patri tuo me præſtitiffi noſti, eandem tibi præſtabo. Nemo enim præſentem ſtatum iniquõ ferre debet, quando non in aliam familiã regnum tranſlatum eſt, ſed in eadem manet, filio ſuccedente. His uerbis iuueni omnem ſuſpicionem

exemit.

exemit. Aduocato deinde Achitophete consultabatur quid nā esset agendū. Is suasisit ut cū paternis pellicibus cōgrederetur. Sic enim populū constantius in partibus perseueraturū, sublata recōciliationis spe: & proptè cōtra patrē militaturum. Nam hætenus nō libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrē & filium cocat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cōcubuit. Idq; totum iuxta Nathanis propheta uaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

CAP. IX.

HOc Achitophelis consilium exsecutus, 2. Reg. 17. iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lektorum militum. Cum his se profectum interfectorū patrē, atq; ita partibus suis incolumatē, & ipsi securum imperium eadē opera Dauide sublato pariturum. Hac sententia deletatus accersit Chusim Dauidis amicorū principem, (sic enim cum ille uocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebatur. At ille intelligens, quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod

quòd in multis cõslictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos metur. & intellecto nostrorum aduentu, n. Et uallem aliquã cum parte militum infidebit, aut post rupẽ aliquã delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedẽ referent, expectantes occasioneẽ dum regi propiores facti totis uiribus in pugna redcant: interim ille ex improviso superueniens, suis animum addet, nostris uerò metum ac consternationẽ afferet. Expẽde igitur meum quoq; consilium, sanẽ melius, & Achitophelus opinionẽ missam fac: ac potius edicto per totam Hæbraeorum regioneẽ copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiũ earum tu ipse assume, nẽue alterius fidci cõmittas. Facile enim illum deuincas, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasioneẽ cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se cõcluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Absalomo autore consilio Achitophelis prelatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui properẽ ad põtifices Sadocũ & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobatũ sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuntios significarent.

earent, adhortarenturq; cum, ut sine mora Ior-
 danem transiret, ne forte filius mutata sententia
 persequatur eum, & priusquã in tutum se reci-
 pias, cõprehendat. Pontifices autẽ iam antè cu-
 rauerant, ut extra urbem lateret filij, renunti-
 turi *Dauidi* quid in urbe agatur. Ad hos igi-
 tur fidam famulam miserunt, afferentem quid
Absalomo decretũ sit: mandaruntq; ut quan-
 tum possent properaret *Dauidi* hæc indicaturi:
 qui cœstigio cum patrum mandatis, ut pios ac
 fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam
 celeritatẽ reliquum facientes, ad *Dauidẽ* pro-
 perabant. *Vix* duo stadia promouerant, quum à
 quibusdam equitibus conspecti, apud *Absa-*
lomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos
 misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, et
 diuertentes à uia publica, in propinquum uicum
 agri *Hierosolymitani* nomine *Bocchurã* se de-
 derunt. Abiq; mulierẽ quandam rogauerunt ut se
 absconderet: ea mox demissis per funem in pu-
 teum, os eius uelleribus contexit: rogataq; a su-
 peruenientibus persecutoribus num eos uidisset,
 conspectos sibi non negauit, accepto enim à se po-
 tu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter
 persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu
 frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier
 uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius
 periculum inuenibus ne capiantur, per fanẽ rur-
 sum extractos cœptũ iter continuare iussit. Illi
 quanta

quanta potuerunt festinatione ad Dauidem per-
 uenerunt, & omnes Absalomis conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cōfestim Iordanem transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suum alterius con-
 silio posthabituū uidit, consecō iuācō Gelmonē
 patriam petiit. Ibi cōuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quae Absalomo consuluerat,
 addens quoniam non persuasisset, certō se breui
 periturū. Dauidem enim omnino superiorē hoc
 bello fore, et amissum regni recepturū esse. Prae-
 stat igitur inquit, magno animo, ut uirū inge-
 nuum deceat, ē uita exire, quā Dauidi ob filio
 nauatā cōtra eum operā, excarnificandū se praebere.
 His dictis in penitissimas ades digressus,
 seipse suspēdit: atq; ita Achitophelē, suo pte
 iudicio tali morti addictū, cognati eius laqueo
 demptum funerauerunt. Caeteriam Dauid supera-
 to ut diximus Iordanem, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim praesenti homi-
 nis necessitate motis, partim reuerētia pristinae
 felicitatis. Fuerunt autē hi Berzellaus Galadita,
 & Siphar Ammanitidis dynastes, & Ma-
 chirus Galaditidis regionis primas. Hi quic-
 quid ad uictū pertinebat, largiter regi cum suis
 praebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec pa-
 nis ac uini, quin et carniū copia semper aderat,
 & quic

Et quicquid uel ad alimoniam, uel ad lassitudi-
 nis refectiorem opus esset. Inturim Absalomo- x.
 mus coacto grandi contra patrem exercitu, et tra-
 iecto Iordane amne, constitit non longe a Castro
 oppido Galaditidis, loco Iobabii preposito exer-
 citui cognato eius Amasa: prognatus enim
 erat patre Iotharsa, et matre Abigaea: hac
 uero et Saruua Iobabii mater sorores erant Da-
 uidis. Rex autem recensitis qui circa se erant,
 comparatoque numero circiter quatuor millium, de- 2. Reg. 18.
 creuit non expectare dum Absalomus prior
 ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoque
 in tres partes exercitu, unam Iobabo imperatori
 attribuit, alteram fratri eius Absaio: tertiam tra-
 didit Ethio, amico quidem et familiari, sed et
 Gitta oriunda. Ipsum autem uolentem adesse in exer-
 citu amici prohibuerunt, idque prudentissima ra-
 tione. Si enim eo presente uincerentur, nihil spei
 reliquum fore: quod si una parte exercitus uicti,
 cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum
 uirium facultatem non darent: alioquin citam hostem
 suspicaturum, aliam exercitum circa regem esse. Pla-
 cuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum
 mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret,
 obtestabatur ut memores omnium acceptorum be-
 neficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent:
 et ne post uictoriam sibi parcerent, ne occiso illo,
 aliquid mali in seipsum statueret: atque ita pre-
 catus illis uictoriam, exercitum emisit. Ceterum cum
 Iobabus

Ioabius ex aduerso hostiū aciem suā explicuisset in planicie syluā à tergo habente, Absalomus quoq; suos cōtrā eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnātes multa utrinq; præclara facinorā edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis cōtrā, ne Absalomus & hoc priuetur, & patri insuper audacia pœnas det, nihil, nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe præstarē, ignominiosum ducbāt tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Cōtrā regū ut tot millia profligarēt omni ope cōiuxi: tandē ut erat dignū ueteranis, & rei militaris peritissimis, hostē terga uertere cōegerūt: fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderent quā in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimi autē in Absalomī ferebātur, insignē tam pulchritudine quā statura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē uētilaretur capillitium, asperæ arboris prominēti ramo inopinatē implicitū inuenē suspendit. Iumentum enim uehemētī impetu ferebatur, nō aliter quā fessorē gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confoderet,

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facerē hoc domini mei filio, maximè cū omnibus nobis audiētibus parci iuueni sit peccatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentē uiderit, moxq; de fixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero Ioabi circumfistētes ab arbore eū detraxerunt, & proiectū in hiatū profundum ac obscurū congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus, suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus crexerat sibi in ualle regis columnā marmoreā cū inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis distitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire cōtingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unā filiā Thamarā, quemadmodū iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorē peperit: sicut post loco suo copiosius dicitur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter
uixit.

CAP. X.

Defuncto Abesalomo populus eius domū quisq; suam dilapsus est. Achimas uerò Sadoci pōtificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permitteret ad Dauidē ire, nuntiaturus leta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non cōuenire ut antehac afferre leta so-

G

litus,

litus, nunc de morte filij regem certiore faceret, iussitq; eum ibi manere: sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia que sciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoria tantum nuntiaturus, non etiam Absalom mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi nota, Chusim anteuertit. Sedente autem rege in porta, et expectante aliquem de pralio nuntium, speculatorum unus conspecto Achima corrente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regem, uidere se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulo post sequi illam alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuntium, speculator iam propiorum Achimam noscens, Sadoei pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum et optatum nuntium afferre de pralio. Vix haec uerba finierat, dum Achimas regem adoratum salutat: et scitante de pugna, letam uictoriam annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequendum: nec pretereas quicquam comperti habere, quod iubente Ioabo properet discedendum fuerit, ut uictoriam renuntiarct. Iamq; et Chusis aderat regem adorans, et uictoriam annuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod

quod *Abesalomo*. Hac uerba in causa fuerunt, ut nulla ex ea uictoria uoluptate nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim confensa ediuissima urbis parte descebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans; & modis omnibus sese afflictiens, ac uociferans: *Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, praeter ceteris huc maiore affectione prosequeretur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod rex filium ita lugeret, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quam clade accepta ueniebant. Caeterum cum rex operio capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeo te ipsum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infestissimos, & iustissima poena absumptos desiderare non desinas? Nam si *Abesalomo* uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed a te ac tuis liberis initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non desistentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauius punientibus eos qui nostram uicem miserarentur. Te uero non pudet hac facere propter hominem inimicissimum, qui quam esset tuus filius, tantopere in te fuit impius?* De-

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua uirtute hanc uictoria nobis pepererunt: alioqui si qua coepisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque ut iam grauius ac uerius quam ante luceas. Talibus uerbis Ioabius regi maestitia excusit, eumque ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus porta consedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum haec ita geruntur, qui ex Absalomis exercitu cladi supersuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum a Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertate ab eo uindictati fuissent: & quam inique hoc eiecto alicui regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem eligerant, Dauide rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea cura reipublica suscipiat. De hac re crebri nuntii ueniebant ad regem: usque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iuda compellerent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauide reponere, maxime cum is tribulis sit ac consanguineus. Pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui sciret quod cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Dauidi regnum in

manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum ueniam, quæ iam cōtigisset, uerum etiã uniuersarum copiarũ præfecturã, quã Absalomus ei cōcesserat. Pōtiffices uerò iũ principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostēdita regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primũ cōtribules Dauidis incunãtanter per legatos eum in regnũ reuocãt: quorũ exemplo simul & Amasæ autoritate moti ceteri Israelita & ipsi idem faciunt: atq; hæ legationes ad eũ Hierosolymis excipiendũ confluabant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; Iordanẽ amnem illi occurrit: eodẽ præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unã cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, ut rex eũ suis absq; negotio trãsire possit. P̄t uerò ad Iordanẽ peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontẽ progressus, accedensq; ad regis pedes, rogabat ueniã cōmissorũ: uiq; insensius sibi esse desineret, nẽue recepta potestate in se primũ animaduerteret: reputaretq; id quoq; quòd erroris pœnitentiã ductus, primus ipse reuerenti occurrisset. In hũc modũ supplicãti ac misericordiã implorãti Absæus Ioabi frater: Satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum

uersus: Desinite Saruis filij, uene nonas turbas de
 seditiones excitare. Sic enim uos existimare uolo,
 hęc esse mihi aditalem regni diem: quamobrem
 iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui
 quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt,
 neq; in quenquã ea de causa animaduersurum
 esse: tu quoq; semel bono animo esto, nihil de
 supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit
 eam precedere. Post hęc Memphibosthus Sauli
 nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso
 ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profugerat,
 neq; comam totondit, neq; uestem purgauit,
 calamitatem eius non secus quàm propriam se-
 rens: ad hęc à suo procuratore apud regem falso
 delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum
 regē interrogatus ab eo, qua de causa non simul
 exisset, socius fugæ futurus: respondit sibi iam esse
 in culpa. Hinc iussim parare ad profectiõnem ne-
 cessaria, uerba sua nõ aliter quàm alicuius man-
 cipy contempisse: alioquin, inquit, si pedibus inte-
 gris fuissim, & ad profectiõnem his uti potuis-
 sim, nõquam abs te relinqui passus fuissim. Nec
 contentus meã erga te domine pietatē impedisse,
 insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
 bene noni quòd tua prudentia tales calumnias
 non admittat: quum sis iustus, & Deum ac ue-
 ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cùm enim
 in grauissimis periculis aui meci temporibus uer-
 satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostrã eo
nonine

nomine poenas sumere: quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiã tuum carũ memoria summã potestatem affectus, prætereã in amicorũ ordinem allectũ, & mensæ tuæ quotidianũ conuiuium adhiberetur, nihilo deteriore conditione quã unum quemuis è maximè necessarijs apud te esse uoluisti. His auditis neq; Nephibosthum punire libuit, neq; an Siba calũniator fuerit cognoscere: sed præfatus cuncta se eius bona Siba largitum, ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Nephibosthus: Habeat sibi totũ Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzellæum deinde Galaditã uirum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq; rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur, pollicitus cum parentis loco se habiturũ, nihilq; illi de fore, quo extrema eius ætati resouenda sit opus. At ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens, se iam octuagenarium nõ posse regis uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uitæ actu & sepultura sollicitum: rogãsq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tiliarum caterorumq; instrumentorũ, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita in-

stanter rogante : Te, inquit, dimitto : hunc uerò
 Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium
 enim bonorum meorum particeps erit. Tum Bez-
 zillus relicto filio, & adorato rege, omnia que
 fausta illi precatu, domum est reuersus. David
 autem Galgala peruenit, iam dimidium totius po-
 puli circa se habens, & Iuda tribum integram.
 Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, se-
 quente magna hominum multitudine: inculpantque
 Iuda tribum, quòd in seipsis cateris ad regem se con-
 tulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere
 debuerint. Principes uerò tribus Iuda rogabant
 ut equo animo ferrent quòd praudenti essent. Ex-
 hibitu enim hoc officium propter cognationem,
 qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prose-
 querentur: neque enim se hac de causa ulla mune-
 ra accepisse, ut merito egrè ferre debeant, serius
 se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum
 ceterarum tribuum principes: Demirantur, in-
 quiunt, fratres, quòd regem uobis propriè cognat-
 um uindicatis, ac si non omnium nostrum cognat-
 us sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo
 Deus praesse uoluit: ergo cum totus populus un-
 decim partes habeat, uos unicam, tantoque potio-
 res simus, praeter æquum fecistis, quòd nobis ne-
 scientibus ad regem uenistis. In hac principum
 altercatione exortus est uir quidam malus ac se-
 ditiosus, Sabaus filius Bochoria, tribus Benia-
 minidis: qui sublata uoce in medio multitudinis
 exclam

2. Reg. 20

exclamauit, Non est nobis pars apud Dauidem, nec hereditas apud Issaci filium: simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt secuti sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus: ubi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ades tradidit, omnia benigne ut ante administrari iussit: ipse uero posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui preposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; ut collectis quantis posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat nego:ij, quam modò Absalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abiseo fratre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut pralio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant militibus, cõtra Sabæum raptim exercitum du-

cit. Cumq; Gabaonē, qui uicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnū exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improviso iclu uentrem ei perfodit, hominemq; consecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerètem propter emulationem summe præfecturæ & regia gratia sustulit. Hac enim de causa iam ante Abencri quoq; eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestū prætextum fraternæ ultionis dignius uenia uidebatur: in Amasæ uerò eade nihil tale habuit quod prætenderet. Casu autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer: hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure casum meritis pœnas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæū enim duces sequi debere. Tacite uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluyente, & ut fieri solit eū admiratione circumstante, custos translaiū illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israëliticā regionē Sabæum esset persecutus indicio cuiusdā cognouit eū esse in munita quadam

dam urbe, nomine *Abelmachea*: qua obsessa & circumuallata, iubet m. l. tē muros eius suffodere & euertere, ualde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autē quaedam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, consociis mœnibus *Ioabum* per milites ad colloquiū euocat. qui postquā processit: *Deus*, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis *Hebraorū* hostibus in pace *Israëlitas* contineāt: tu uerò nulla in re *lesus*, primariam *Israëlitarū* urbē expugnatum ueniisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorē sibi mentē precatus, negauit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiā excisam uelit: & si ad supplicium dedatur *Sabæus Bochoriæ* filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione confestim se inde exercitum abduclurum. His auditis mulier *Ioabum* rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deijciendum: moxq; ad ciues reuersa: *Vultis*, inquit, mali male perire cū liberis ac coniugibus propter hominē malum & ignotum, eumq; pro *Dauidē*, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare: & unam hanc urbem rā ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite *Sabæi*, ad milites *Ioabi* hoc deijciunt: confestimq; signo receptui dato dux obsidionem soluit, & *Hierosolyma* reuersus denus uniuersis copijs imperator proficitur: *Banaias* quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præpon

prapponitur: Adoramus quãstor tributis reci-
 piendis constituitur: Sabathes & Achilaus
 Commentariensium sunt principes: Sasa scribis
 prappositus, pôtificatus quoq; Sadoco & Abia-
 tharo mansit. Post hac same regionẽ premen-
 te, rex supplex à Deo petijt, ut populum misera-
 tus causam atq; remedium tanti mali ostendere
 dignaretur. Responsum est per prophetas, postu-
 lare Deum ut Gabaonita uindicet, quos Sau-
 lus rex deceptos præter ius & fas interfecerat,
 & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator
 & senatus iurauerat, uiolauerat. Quãobrem si
 Gabaonitis pro casis ciuibus pœnas quas ipsi uo-
 luerint exigere permittat rex, fore ut placatus
 Deus populum è præsentì calamitate eximat.
 Quòd posteaquam ex prophetarũ relatione com-
 pertum est, accitis Gabaonitis percontatus est,
 quid à se peterent: qui cum septem è Sauli proge-
 nie deposcerent ad suppl. ciũ, rex perquisitos eis
 tradidit, Mēphibostho tamen Ionathæ filio par-
 cens. His acceptis Gabaonita, ut libitũ est in eos
 animaduertent: confestimq; plente Deo terra
 posito squalore ad pristinam felicitatem redijt,
 populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Ali-
 quãto post rex bello Palaestinos adortus, & præ-
 lio cũ eis cõgressus, dum uictos audius persequi-
 tur, ultra ceteros solus est longius prouectus. Hinc
 iam lassulum cõspicit Aemon filius Araphi,
 unus è gigantum sobole, indutus lorica in oculis
 consertam

confertam, & lanceã gerens trecentos fíelos pen-
 dentem. accinctusq; gladio, & conuersus è fuga
 haud dubiè confeciffet regem, ni *Abifaus* *Ioabi*
 frater repente superueniens eum protexiffet iam
 prostratũ, & hostem trucidasset. Quo regis peri-
 culo grauitè comotus est exercitus, & duces iu-
 reuando eum deuinxerunt, ne in posterum cum
 alijs interesset pralio, ne si propter fortitudinẽ &
 audaciam humanũ aliquid ei contingeret, popu-
 lus ea felicitate quam ex ipsius administratione
 percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam
Palæstini ad *Gazarã* urbem conueniffent, rex
 quamprimũ hoc cognouit, exercitum contra eos
 confestim ire iussit: in hac expeditione egregiam
 laudem ob præclara facinora edita meruit *So-*
bacchis Chettæus, unus è fortissimis *Dauidis* mi-
 litibus: cõplures enim qui se de gigantum genere
 iactabant, & uiribus eximys insolesebat, orco
 tradidit, præcipuus autor uictoria quã tunc *He-*
bræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq;
 bellum *Palæstinis*, & nouo exercitu in eos misso
 à rege, optimè se gessit *Nephanus* cognatus i-
 psius: singulari enim certamine cũ fortissimo *Pa-*
læstinorum cõgressus, occiso illo effecit ut reliqui
 terga uerterent: multiq; hostiũ in ea pugna sunt
 desiderati. Nec ita multo post rursus castramo-
 tati sunt ad quoddã oppidũ non procul *Eibræo-*
rum finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cu-
 bitorũ sex: cui seni digiti erãt in manibus ac pe-
 dibus.

dibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Simæ filius solus se opposuit, stratisq; aduersario maximum momentū ad victoriam attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit: nā & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit ultimū, non ausa postea se cōtra Israelitas mouere. Ceterim David persuetus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; musicis cōparatis docuit Leuitis ad pulsū eorū laudes Dei decantare, etiam sabbatis diebus, quā in ceteris festiuitatibus: species autē instrumentorum hæc fuerunt: Cimbyra decem chordis iucunditur, & plethro pulsatur: Nabella duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymbala ærea, bene magna atq; lata: quod sanè de prædictorum instrumentorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos uiros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus XX XVIII, quorū quinq; tantum uirtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis cōiectura: tales enim erāt hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gētes debellare. Primus Issamus filius Schemas, qui non semel in acie hostiū irruens nō prius à eade abstitit, quā nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quodam

am pralio Israëlitis multitudine hostiū territis,
 & in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, &
 congressus cū hostibus multos interfecit, adeò ut
 cruore gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
 quo uiso reuersi in praliū Israëlitæ cedētem iam
 hostē urgendo admirandam ac celebratā uicto-
 riam retulerunt, Eleazaro sternente, uulgo uerò
 miliū prostratos spoliāte. Tertius erat Ili filius
 Sebas: hic quoq; cum bello Palestino in loco qui
 Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
 Hebræi que rursus territi loco cederent, solus in
 aciei uicem hosti se opposuit: & nō paucis letho-
 datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
 & in fugā effusos insectatus est. Hac fuerunt fa-
 cinora que hi tres in pralijs ediderunt. Eo uerò
 tempore, quo rege Hierosolymis agente Palesti-
 norū exercitus usq; ad urbē accessit, & dum ille
 consulens Deū de bello, arcē ascendit, in ea ual-
 le castra metatus est, quæ x x. stadiorum spacio
 usq; Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: O quā
 bonam aquā habemus in patria mea, maxime
 in cisterna portæ uicina: ò si quis eā mihi affer-
 ret, id cerit mallet, quā multū argenti accipere:
 tres isti his auditis euestigio excurrerūt, & eū
 per media hostium castra Bethlema peruenis-
 sent, hanc aqua per eadem uiam ad regē sunt
 reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec au-
 sis paucitatem corū continere. Eam aquam rex
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam.

Et ob

dibus. Huic ex regis exercitu Jonathas sume fili-
 lius solus se opposuit, stratioq; aduersario maxi-
 mum momentū ad uictoriam attulit, & ipse for-
 tissimi uiri laudem retulit: nā & hic barbarus
 oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc praelium
 cum gente fuit ultimū, non ausa postea se cōtra
 2. Reg. 22. *Israēlitas mouere. Ceterū David perfunctus*
 iam bellis ac periculis, & in altissima pace de-
 gens, uario genere carminum odas & hymnos in
 honorem Dei composuit, partim trimetro uersu,
 partim pentametro: instrumentisq; musicis cōpa-
 ratis docuit Lenitas ad pulsū eorū laudes Dei
 decantare, tam sabbatis diebus, quā in ceteris
 festiuitatibus: species autē instrumentorum ha-
 fuere: Cinnira dicitur chordis intenditur, & ple-
 thro pulsatur: Nabla duodecim sonos continet,
 sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cym-
 bala. erca, bene magna atq; lata: quod sanē de
 praedictorum instrumentorum natura, ne prorsus
 2. Reg. 23. *ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos*
 uiros circa se habuit, sed maximē insignes pra-
 claris facinoribus XX XVIII, quorū quinq; tan-
 tum uirtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis
 cōiectura: tales enim erat hi qui possent uel re-
 giones subigere, uel magnas gētes debellare. Pri-
 mus Issamus filius Achemei, qui non semel in
 acie hostiū irruens nō prius à cade abstitit, quā
 nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius
 Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quo-
 dara

Eam pralio Israëlitis multitudine hostiū territis,
 & in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, &
 congressus cū hostibus multos interfecit, adeo ut
 cruore gladius eius ad dexterā adglutinetur:
 quo uiso reuersi in praliū Israëlita cedentem iam
 hostē urgendo admirandam ac celebratā uicto-
 riam retulerunt, Eleazaro sternente, uulgo uerò
 militū prostratos spoliante. Tertius erat Ili filius
 Sebas: hic quoq; cum bello Palestino in loco qui
 Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
 Hebraei que rursus territi loco cederent, solus in
 aciei uicem hosti se opposuit: & nō paucis letho-
 datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
 & in fugā effusos insectatus est. Hac fuerunt fa-
 cinora quae hi tres in pralijs eadiderunt. Eo uerò
 tempore, quo rege Hierosolymis agente Palesti-
 norū exercitus usq; ad urbē accessit, & dum ille
 consulturus Deū de bello, arcē ascendit, in ea ual-
 le castra metatus est, quae xx. stadiorum spacio
 usq; Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: O quā
 bonam aquā habemus in patria mea, maximè
 in cisterna portae uicina: ò si quis eā mihi affer-
 ret, id certè mallet, quā multū argenti accipere:
 tres isti his auditis euestigio excurrerūt, & cū
 per media hostium castra Bethlema peruenis-
 sent, hausta aqua per eadem uiam ad regē sunt
 reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec au-
 sis paucitatem eorū continere. Eam aquam rex
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam,
 & c.

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisaius, qui una die D C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utriq; confecit. Rursum ex prouocatione cū mira statura Aegyptio certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuēti adēptis armis, prius eū spolauit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel praeferi potest, uel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quòd angustū esset, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire occcepit. Banaias autē fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugium bestia: et cū descendisset in puteū, repugnantem icū baculi quem gerebat exanimauit: Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres.

- XIII. *Ceterū David uolens cognoscere quātus milium numerus recenseri posset in populo, obliuio praeceptorū Moysis, qui praedixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pēdendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragēdum: quo excusante, nihil opus esse: nihil motus, coēgit sine mora ad imperata exequēda proficisci. Ioabus autē assumptis ad hoc*

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarū regione. & cognito quāta esset populi multitudo, post nouē mēses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regē numerū ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica, quā nodū ad cēsum uocauerat, sicut nec Zeniticam. Rex enim interim pœnituit, agnosces in Deū se peccasse. Erat autē reliquorū Israelitarū numerus nōgenta milia, dūtaxat eorū qui ad militiā essent idonei. In Iude uerò tribu quadringēta milia cēsebātur. Prophetis deinde reserētibus ad Dauidē q̄ Deū offendisset, supplex orare cœpit, ut propitiū redditus, facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadū prophetā ad eū misit, tres optiōnes offerētē, ut ex his quā mallet eligeret, aut famē per septēniū duraturā, aut bellum per tres mēses iniquo Marte cū hoste gerēdū, aut pestilentiā per triduū inter Hebræos seuiturā. Illo uerò hārente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & propheta urgente ad celcrem responsionem, ut Deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quā aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset muluum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus aequè ac regnatis commu-

ne, in quo omnibus par metus imminet: praefatus melius esse incidere in manus Dei, quā in manus hostiū. Haec ita ut audiuit propheta Deo renunciate, pestilentia in Hebraeos ingruit, ita ut varijs modis absumeretur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incomperis causis homines rapiebat: alius enim post aliū offerbatur, & clanculum obrepens malum ecleriter exitium afferebat. Quidā enim repente cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabāt: alij paulo leuiore ue xati malo, ue curationē quidem ferre poterant, sed inter officia medicorū exspirabant: alij subito tenebris ob oculos obortis, cum praefocati exanimabantur: nōnulli interim dū aliquē domesticorū suerant, sepultura nondū absoluta cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina hora usq; ad prandium hac peste septuaginta milia hominū sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbē simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum ut pestem sedaret, & iam mortuus contentus de cetero quiesceret. Inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aërem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum, se esse pastorem pœna dignū, ceterum greges nihil cōmeruisse: effunderet iram in se, ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoq;

ad eum Gado propheta, mādauit ut cōf. stin ascēderet in arcā Orōna Iebusai, & exstruēto alta vi, inibi sacrificaret. Qui mādātū hoc nō neglexit, sed mox ad dēstinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filijs accedentem uisit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidē Iebusaius, sed inter præcipuos amicus Dauidis, quæ causa fuit, ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodū superius diximus. Hoc percōtante, quāobrē herus ad seruiū accederet: ait, se uelle arcam eius emere, ut in eadomino altare construeret, & sacra faceret. At ille & arcam, & aratra, & boues & holocausta gratis largiri se dixit, precariq; ut Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex uerò gratā sibi eius simplicitatē ac magnanimitatē professus, uoluit ut pretiū acciperet, iniquū enim esse de gratuitis offerre sacrificiū. Oronna uerò dicēte salturum se quicquid rex uellet, arcam hāc de eo quinquaginta siclis emit, exstruētoq; ibi altari, sacrificia & holocausta super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit: quo festo Deus placatus, propitius ut antē est redditus. Erat autem is l. eius, in quem olim Abrahamus filium ut holocausta faceret adduxerat, & cum iam iam ingulandus esset puer, trics repentē astans altari apparuerat, qui pueri uice fuerat mactatus, ut iā

XIII

antè scripsimus. David autem cum animaduertisset se ex auditu, & gratū fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & Deo tēplum ibi exadificari: quā eius uocem Deus in futurum ratam esse uoluit: mox enim propheta ad eū misso, illic tēplū exstruendum prädixit à filio, quem regni successorē esset relicturus. Post hanc prophetiā iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia: ex his cōstituit lapididarum octuaginta milia, reliquos ad cōuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præsedit: magnam quoq; uim ferri ac aris ad horū operū usum cōgessit, materiemq; cedrinam multā & prægandem, Tyrīs & Sidonīs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat: dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successorē materiam ad adificandum relinqueret, & nō tum demum eam comportare necesse habeat, adhuc per atatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu suis facile opus persoluat.

David se ueniente Solomonem filium suum

regnum auspiciari uoluit.

CAP. XI.

Accio deinde Solomoni filio mandauit, ut quamprimum regnum adeptus esset, tēplum Deo construeret, dicens se id uoluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentius haberetur: prädicitumq; sibi

id.

id edificium à satis destinatum filiorum natu-
 minimo, qui Solomon esset appellandus: quem nõ
 aliter quàm filium patri, ipsi Deo cura futu-
 rum: atq; etiam totam Hebræorum regionē hoc
 principe felicem fore: & inter cætera bona, id
 quod omniũ est potissimum, pacem habituram,
 utpote alienam non tantum ab externis bellis,
 uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo,
 inquit, quandoquidē à Deo designatus es rex,
 antequam natus, da operã ut alioquin etiam di-
 gnus sis eius prouidentia, pietatem colens, & iu-
 stitiam, atq; fortitudinem, & præcepta eius le-
 gesq; per Moysen traditas obseruans, & ab
 alijs eas uiolari non permittens: & insuper tem-
 plum quod te regnãte strui sibi uoluit, cura ut si-
 cut debes ei reddas, nihil deterrius operis ma-
 gnitudine: omnia enim ante obitum parata tibi
 relinquã. Scito sanè auri quidē collecta decem
 milia, argenti uerò talentorũ centũ milia: aris
 item ac ferri tantum congeffi, quantum uix nu-
 mero comprehendi possit: & ad hæc lapidum ac
 lignorum materiam copiosissimam. Habes præ-
 terea multa milia fabrorum lignariorum &
 cementariorum: & si quid his defuerit, tu sup-
 plebis. Quapropter hoc opere absoluto carus
 eris Deo, cuiusq; perpetuum protectorē habebis.
 Post hæc adhortatus est principes populi, ut in
 ea structura filiũ adiutarent, & securi de omni-
 bus aduersariis, cultui tantum diuino uaca-

rent: percepturos enim pro hoc pacē & bonū ac legitimū rei publicae statū, quae praemia p̄ys ac iustis Deus solet reddere. Postquā autē absolutū fuerit tēplum, iussu arcā in eo reponi, ceteramq; sacra supellectilē, cuius receptaculo iam pridem tēpli d. buerat exstrui, nisi patres mādatū Dei neglexissent: qui praeceperat, ut quāprimū hostilem terrā occupassent, templū illi exadificarent. Haec fuerunt Davidis adhortationes, tā ad filiū,

XV.
3. Reg. 1.

quā ad principes. Praegravate autem iam senio, & corpore per aetatem frigescente, alio sus factus est, ut ne in lectis quidem multis stragulis califieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima & formosissima totius regionis uirginibus eum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in urbe una scēmina omnium eius aetatis pulcherrima, Absace nomine, quae eum rege cubitans, nihil aliud quā recalsaciebat eum: iam enim praesens ad uenereas res elāguerat: sed de hac uirgine paulo post incidet mētio. Ceterim quartus filius Davidis inuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias, Absalomo quod ad ambitionem attinet similis, de occupādo regno cogitare coepit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec cōpescuit.

ac ne scitatus quidē ist, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabum imperatorē & pōtificē Abiatharum. Soli autē conatibus eius resistebāt, pōtifex Sadoocus & propheta Nathā, & Banaas praefectus satellitū, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorū. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis regis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit sēcū & imperatorē Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iudae. Eos uerō, qui pōtificis & Nathanis prophetae, & Banaiae satellitū praefecti paritum erat, ad hoc conuiuū non uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabe propheta Nathā indicauit, Adoniam regnare insciēte Dauide: suasisq; ut iam propriae saluti, quā filij regno cōsulcret: ingressaq; ad Dauidē sola diceret ei: q̄ ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnū occupasset. Hae loquenti cū rege se quoq; superuēturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testē futurū. Paruit Bethsabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; dīcēdi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quē idmodū Adonias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificē Ioabūq; principē exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis: addebat etiā, totū populū suspensum expectare,

quēnā esset successorē declaraturus: ut cogitet ro-
 gās, quod se defuncto mori necesse esset tā ipsam
 quā Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cu-
 bicularij nunciant Nathanē uenisse ut regē ui-
 seret: statimq; admissus percontabatur, nū hodie
 regem dēclaret Adoniam, & principatū suum
 in illum trāserat. Parato enim splendido con-
 uuiuo, uocatos ab eo filios eius omnes excepto So-
 lomone, & prater hos Ioabum imperatorē: hos
 omnes suauiter epulantes cū plausu & alacrita-
 te faustis acclamationibus perpetuum imperium
 nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit,
 neq; Sadocum pontificē aut Banaiam satellitio
 tuo praepositum: quare aequū est ut ab omnibus
 sciatur, num haec gerantur ex tua sentētia. His
 auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat
 enim cubiculo propheta ueniēte: qua introgres-
 sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
 tuum filiū, ut iam antē iurauī, cumq; in solio
 meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad qua uerba
 cū mulier adorato rege longā ei uitā esset pre-
 cata, Sadocū accersit pontificē, & Banaiā prae-
 fectum satellitū: quibus mox uenientibus iubet
 ut assumpto Nathane propheta & cohorte re-
 gia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam
 regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
 qui uocatur Gion, unctumq; sacro oleo regem
 declararēt. hoc autē munus Sadoco pontifici &
 Nathani propheta iniunxit: mādauitq; ut in-
 uecto

uecto per mediã urbem præcincte tubicine prosequentiũ multitudò aclamaret, In æternũ Solomon rex in solio regio sedcat: ut notum fiat uniuerso populo, regem eum à patre declaratiũ. Solomoni uerò præcepta imperãdi dedit, ut iustè ac piè præsit tum Iudæ tribui, tum uniuerso Hebræorũ populo. Post hæc Banaias Deũ Solomoni propitiũ fieri precatus, cũ cæteris sine mora eũ in regiã mulam imponit, & deductũ extra urbẽ ad fontem, oleoq; unctum, rursus in eã eũ faustis acclamationibus introducũt, ut multos annos ï hoc principatu feliciter exigat: moxq; adductũ in regiam in solio paterno collocant. Quo factò populus totus ad cõiunia festiuitatemq; animũ aduertit, choris & tibys sese oblectans, ut præ cõcentu instrumentorũ terra simul ac aër resonaret. Ut uerò has uoces Adonias & eius cõiuiæ audiuerẽ, uehementè sunt perturbati, & Ioabus imperator negauit sibi placere uel sonitum illi uel tubã. Cumq; nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabũdi accũberẽt, accurrit ad eos põtificis Abiathari filius Ionathas: & eũ Adonias libenter uisum iuuenem bonum nunciũ ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntatẽ exposuit: quo audito proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq; domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare cõfugit, & hoc apprehenso se tutabatur.

H 5 Quod

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq; rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac prudēter prateritiū quidē errati ueniam ei cōcessit, sed pramonito ut caueret in posterum: alioquē si amplius aliquid nouare deprehēderetur, ipsum sibi causam exitū futurū: misit deinde qui illi ex asylo educerēt: qui cum uenisset, nouumq; regem adorasset, iussit eum domum suā abire nihil sollicitum, ac in relinquum curare, ut uir bonus sit, quandoquidē hoc ipsi maximē expediat. David autem uolens eū totius populi regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotibus ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorū qui trigessimū annum excederent **XXXV** **111**. milia: ex quibus designauit curatores adificij templi ter mille supra uiginti milia: iudices uerō populi & scribas eorū sex milia: ianitorum uerō domus Dei quatuor milia, tantundemq; eorum qui hymnos Deo canerent & instrumentis musicis à Davide ut diximus in hoc preparatis uterentur. Hos diuisit in cognatiōes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uiginti quatuor eorū cognatiōes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo: instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbato usq; sabbatū: atq; ita sortitio facta est omnium cognationum in presentia Davidis, et Sadoci, ac Abiaihari potificū. &

omnium

omniū principū: & cuius prima fors exijt, descri-
 pta est cognatio prima, & post hęc secūda, dein-
 ceptq; usq; uigesimam quartam, que quidem di-
 uisio durat usq; n hodiernū diē. Leuiticā quoq;
 tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sor-
 titione facta, & illis quemadmodum sacerdoti-
 bus octoni ministrū dies obuenerūt. Præcipuus
 autē honos Moysis posteris est habitus. Consti-
 tuit enim eos custodes thesaurorum Dei, & do-
 wariorū qua reges solent dedicare. instituitq; ut
 uniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per
 suas quisq; uices interdum noctuq; circa cultū di-
 uini numenis uersaretur, sicut olim à Moysē præ-
 scriptū fuerat. Post hęc totas copias in duodecim
 partes digessit, eisq; tribunos, cęturiones & præse-
 ctos assignauit: cōmebat quæq; pars milia ui-
 gintiquatuor: uoluntq; ut singula singulis men-
 sibus stationem agerent circa regiā Solomonis,
 unā cū tribunis suis ac cęturionibus: cuiq; suum
 ducē præfecit, uirū iustū & spectata bonitatis.
 quin & thesauris & uicis & agris, corūq; cul-
 toribus, & armētis cū suis pastoribus præfectos
 attribuit, quos nominatim recensere necesse non
 habeo. Postquā autem omnia sicut diximus or-
 dinauit, aduocatis in concionem magistratibus
 Hebræorum & tribuum principibus, & duci-
 bus quos singulis exercitus sui partibus præpo-
 suerat, adhęc omnibus qui negotijs & facult-
 atibus regis præerant, è suggestu celsiore in
 hunc

hunc modum multitudinē est allocutus: *Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissē templum exstruere, multū auri cum in usum & argenti centū millia talentorum cōparauī: sed Deus ipse per prophetā Nathanē me uetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim, & filium meum regniq; successorē templum sibi iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis quòd etiam maiores nostrī Iacobi filij cum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit, & mihi cū sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnū detulisse, nec corū quēquam id factum iniquē tulisse: ita ego quoq; postulo, ut Solomone imperium consecuto, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter se inuicem seditiones agitent: sed scientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cū enim equū sit si Deus ita uelit uel eternos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quā eiusdem honoris participes. Ego sanē nihil magis in uotis habeo, quā ut promissiones Dei deducātur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionē sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia rellē cūenient, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si ha*

non

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomon templi descriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & celle tam inferiores quam superiores, earumque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quaeque uasa tam aurea quam argentea fieri deberent praefiniuit, hortatusque est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulque principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter aetatem nondum factam maturam, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum edificandum. Quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, preparata per se iam ante materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, et trabibus fabrorumque ac camentariorum multitudine, & smaragdibus aliisque omnis generis gemis. Postremo nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum Dei chrysolithos, quos oporteret supra arcam stare, eamque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticis, de suo quoque contributionem, & multa liberaliter ac magnifice pollicentium: obtulerunt enim se contributuros talentorum auri quinq; millia, & stateres duodecim mille: argenti uero centum millia, ferri quoque talentorum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat pretiosus

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendū: quorum cura prepositus erat unus ē Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecti totū populū, & maxime Dauid uisa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omniū promptitudine, elata uoce Deum laudauit, patrem ac conditorē huius uniuersitatis appellans, fabricatoremq; rerum tam humanarū quā diuinarū, & presidem ac gubernatorē generis Hebræorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentē bonā & iustā, omniq; uirtute præditā: iussit ut populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi Deum adorauerunt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnāte perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uiculis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus uictimarū mactatis: & tota ea die rex unā cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors Davidis, & quantum filio ad structuram
templi reliquerit.

CAP. XII.

Paulò

Paulò autem post Dauid accedente ad xv̄i.
 s̄nium morbo, uicens iam instare sibi mor̄ 3. Reg. 2.
 tem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego,
 fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam
 omnibus qui nunc sunt, qui'ue post erunt cõmu-
 nem ingredior: quam remetiri nõ licebit, ne quid
 in hac uita geratur remisere. Quapropter uiuēs
 adhuc & morti uicinus iterũ atq; iterum te mo-
 neo quæ & antè consului, ut iustus sis erga sub-
 ditos, & pius erga Deum qui te hoc regno co-
 honestauit: uq; custodias præcepta eius & le-
 ges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne
 uel gratia, uel assentatione, aut cupiditate, a-
 lia'ue afflictione ad neglectum earum dislectus.
 Nequaquam enim Dei fauorẽ poteris retinere,
 nisi seruatis eius legibus, alioqui sua providen-
 tiam à te auerteret. Quòd si talem te erga eũ ex-
 hibueris, qualem decet, & qualẽ optamus, effi-
 cies ut regnũ in familia nostra maneat, & nul-
 la unquam alia domus præter nostram in He-
 breos dominationem obtineat. Memento etiam
 iniquitatis Ioabi, qui propter emulationẽ duos
 duces iustos ac bonos interemit, Abenerũ Nerĩ
 filium, & Amasam filiũ Iethranis: in eum tuo
 arburatu animaduertes, quandoquidem hæte-
 nus poenã euasisti, quòd in ipso esset potẽtior. Cõ-
 mendo tibi etiã Berzillũ Galaditæ filios, quos
 mea causa omni honore ac studio prosequeris, nõ
 conferens in eos beneficium, sed referēs, pro offi-
 cijs quæ

cius quæ pater illorum in me exulem liberaliter
 congeſſit, & per quæ nos ſibi debitores effecit.
 Præterea Gera filium Simeim Beniamitã, qui me
 pulſum multis affecit cõnitijs quãdo Caſtrũ pe-
 tebam, moxq; ad Iordanẽ occurrens fidẽ inco-
 lunitatis tũc à me impetrauit, nunc occaſionem
 rationabilem naçtus punito. His mãdatis filio de
 Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebat,
 exſpirauit, exactis ſeptuaginta uita annis, poſt-
 quam regnaſſet apud Hebronẽ tribui Iudæ impe-
 ritans annos ſeptẽ, & mēſes ſex, Hieroſolymis
 uerò uniuerſa regionis rex annos triginta tres,
 uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus,
 quas regẽ tot gentiũ incolunitati proſpicientẽ
 habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo a-
 lius, & in certaminibus pro ſubiectorum tutela
 ſuſceptis primus ſe periculis obijciebat, exemplo
 ſuo militẽ ad præclara facinora excitãs, & nõ
 tanquã dominus pro imperio ad officiũ cogens.
 Idem in cõſilijs prudentiſſimus, & egregie cal-
 lens quid in præſens, qui uic in futurũ cõduceret:
 adhæc ſobrius, mitis, benignus erga calamito-
 ſos, iuſtus, humanus, quæ quidẽ præcipuæ ſunt
 regũ uirtutes. Nec in tanta poteſtate unquam
 ab æquitate deflexit, niſi quod ad Uriã uxorem
 attinet. Tãtas præterea diuitias heredi reliquit,
 quãtas nullus alius rex uel Hebræorũ uel alia-
 rum gentium. Sepeliuit autẽ eum filius Solomon
 Hieroſolymis magnificẽ, præter ſolemnia illa in
 regum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile fit coniectare ex hoc quod dicimus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniã ei dare, ut abducto exercitu obsidionẽ solueret, nec ualẽs aliunde sumere, aperta cella monumẽti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauius. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continent, neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita crãt sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hæctenus dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IVD.
LIBER VIII.

Quo Solomon regnũ adeptus inimicos expulit. C. I.

DE Dauidе igitur & eius uir-
tute, quãtorumq; bonorum sua
genti autor fuerit, & quantis
bellis feliciter gestis senio cõse-
ctus decesserit, in proximo uo-
lumine docuimus. Caterum posteaquã Solomon
1 eius

eius filius, a tate etiã tum inuenis, regnũ adeptus ex sententiã patris & decreto diuini numinis in solo cõsedit, populus quidẽ totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnũ bene administratũ diuturnã senectutẽ. Adonias uerò qui etiã uiuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad regis matrẽ, tamq; blandè subitauit. Quã querẽte nũquid uenisset quòd opera sua opus haberet, omniaq; benignè pollicẽte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd tã a tatis prerogatiua, quam populi cõsensu regnũ sibi deberetur: sed quoniã Deo uisum sit id trãsferre in filiũ eius Solomonẽ, se quoq; libẽter ferre illius dominationẽ, & contentũ esse presenti conditione. Rogauit deinde ut apud fratrẽ pro se intercederet, eiq; persuaderet, ut bona eius pace liceat sibi ducere. Abisacen cũ patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginẽ, q; pater pã senio cõgredi cum ea non ualuisse. Bethsabe uerò promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eũ sperare uoluit, tum q; rex uerò fratri gratificari cuperet, tum q; eò preces matris essent accessura: atq; ita plenũ spẽ hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adonia petenti promiserat. Cui cum rex occurrisset, cõplexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, insitq; alterã matri à dextris

ponẽ

poni. *Quæ postquã cõs. dit, Nã, inquit, gratiam
 fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorẽ
 facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet,
 pium enim esse, macri quidlibet cõcedere: nec o-
 portuisse eam sic præsari, ac si negaturũ suspi-
 caretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum
 illa rogat, ut uirginẽ Abisacem Adonia fra-
 tri nuptũ tradat. At rex iratus dimisit matrẽ,
 dicẽs Adoniã maiora moliri, mirariq; se quòd
 non eadẽ operã postularet, ut regnũ ei tanquã
 natu grandiori cederet, quãdo Abisacẽ coniu-
 gium expetat, habens amicos potentes, Ioabiam
 imperatorẽ copiarũ & Abiatharum sacerdo-
 tem. Moxq; accito Banaiã præscto satellitã,
 mandauit ei ut Adoniam fratrẽ interficeret.
 Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, in-
 quit, supplicio eximunt tum alijs labores acti cũ
 meo patre, tum illud præcipuẽ, quòd unã cum co
 arcã transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit
 Adonia partes sequuto, ut neq; hic maneat,
 neq; in conspectũ meũ uenias: sed abi in patriã
 tuam, & illic ruri uiue, atq; ibi usq; ad mortem
 dege, quãdoquidem talia cõmisti propter quã
 indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq;
 causam ablatuẽ est sacerdotalis honor à domo
 Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo A-
 biathari, & translatus est in genus Phineesic
 ad Sadocũ. Ceterum eo tempore quo põtificatus
 in Ithamari domo fuit, post Elim. primum. ex eã*

familia pontificē, ex Phineesſis gēte priuatam uitā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami uerò Marcothius, & Marcothi Arophaus, Arophai Achitobus, cuius fuit Saduceus, qui primus Dauide regnāte pōtifex est creatus. Porro Ioabius imperator audita nece Adonis, ualde extimuit: eius enim amicitia magis quam regis co-
luerat, et ideo nō immeritō malē suspiciās ad altare cōfugit, impunitatē se inde quaſiurū existimans, propter notā regis erga Deū pietatem. Qui postea quā de Ioabo renuntiatum est, misit Banaiam qui cū arēt eū ad suum tribunal causam dicturū. Ioabus autē negabat se famū relicturū, sed ibi potius quam alias moriturū. Hoc eius respōso per Banaiam accepto, rex iussit, ut inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, & hanc pœnam lucret pro duobus imperatoribus, quos cōtra omnes fas ac nefas peremerat. Corpus uerò sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerēt, ipse uerò ac pater innocētes essent quod ad Ioab: mortē attinet. Banaias uerò exsequutus mādatū, ipse in imperiū copiarū ei successit. Post hac abrogato Abiatharo pōtificatu, rex solū Sadocum id sacerdotium obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si sicus fecerit esse capite mul-
tandū: nec cōtentiū interminatione, iureiurando
homin

hominē ad id mandatū seruandū adēgit. Simeis
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum, & iuratus facturū se imperata patria re-
 lieta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittā ageye, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū unā cū illis re-
 uersum, egrē tulit nō præsriptū modō suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei uio-
 latum: accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te
 nunquā me delecturū, neq; ex hac urbe in aliā
 cōmcaturū? non euades pœnā periurij, uir pessi-
 me, sed lues etiā illa qua olim per petulantia in
 patrē meū eiektū es de bacchatus: ut scias quōd
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi uidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sint promeriti: atq; ita Se-
 meim iussu regis Banaiis interfecit. Solomon II.
 autē sublatis iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit uxo-
 rem: instauratisq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus multo et munitioribus, in trāquillissima
 pace Rēpublicā deinde administrauit, nihil im-
 peditus iuuenili etate, quo minus uel iustitiā co-
 leret, & leges custodiret, uel mādata, qua à pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed non se-
 cus ac si grādis natu esset, matursq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia solomonis & prudentia & diuitiis,
quodq; primus Hierosolymus templum ædifi-
cauit.

CAP. II.

Visum est autem ei Hebronem petere, & sic
per altare arcum à Moysè fabricatū sa-
crificare, nulle uictimarum holocaustatis cæ-
lesti numini oblati: qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se præbuisset, iussit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon uerò pulcherrimum quiddam ac
maximum petijt, quod & Deus libētissimè lar-
gitur, & homini est utilissimum. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
ut homo iuuenis petijt: nam hæc sola uulgo ho-
minum uidentur expetēda, hæc sola diuina mu-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine
mentem sanam, & intellectū bonum, ut his ac-
ceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare ua-
leam. Hæc postulatio delectatus Deus, polli-
citus est se etiam alia qua non petierat, additu-
rum, diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellectū ac sapientiā, qualē antehac nemo ha-
buerit, uel regū, uel priuatorū. Adhæc conser-
uaturū regnū in eius familia per multas atates,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia parere
et paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uir-
tutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è
stratis se proripit, et adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reuersus: & maclatis ante tabernaculū plu-
rimis uictimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per
eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduum,
cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē con-
trouersam de qua lis erat, necessarium duxi in-
dicare, ut qui hęc legunt difficultatem decernen-
di intelligant: & si quando tale quippiam inci-
derit ad exēplar solertia regie difficultatem di-
squirendi sibi comparent. Duxit autē duas
meretricij uenerūt ad eum, quarū altera qua in-
iuriam pati uidebatur, sic est exorsa: Ego, Rex,
& mulier hęc habitamus in eodem cubiculo: ac-
cidit autē ut amba eadem die, eademq; hora in-
fantes masculos pareremus: post triduum ista in-
iuxta cubantem suum infantem per somnū oppres-
sit, & sublato è meo gremio infante meo, mor-
tuum illum dormienti mihi in sinum imposuit:
illucescente die mammam præbere uolens infan-
ti, meum non inueni, sed istius mortuū uidi iuxta
me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehen-
di: & quia repetens meum filium nihil profeci,
ad tuum auxilium domine confugi: nā quia pro-
pter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaci-
ter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat
alteram, ecquid habeat quod accusationi huius
opponat. illa negante se hoc fecisse, & asseueran-
te suum esse superstitē infantē, alterius uerò mor-
tuum: nemineq; inueniēte quid decerni posset, sed
omnibus ut in re obscurissima cacutiētibus, solus

Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quēdam è satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerū utrumq; secet in duas partes, quò utraq; dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè dānabat ut puerilem: sed interim cū uera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esse si uiuum uideat, etiam si alienus existimetur: altera uerò parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatem capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantē adiudicauit, quòd hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicū infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regie prudentiæ simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quā diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortè Ephraim complectebatur, præerat Pres. Ea uerò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaiā filio Achili, cuius præfecturæ cōtributa erat & ea regio quæ usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanū, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galileæ

3. Reg. 4.

toti Sidonem usq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine *Basimã*, Maritimam uerò quæ est circa Arcem *Banacates* obtinebat: *Saphates* *Uabyrium* motem & *Carmelum*, totamq; inferiore Galileam. Subea *Beniamitica* ditio fuit commissa. *Tabares* regionem trans *Jordanem* sitam sub se habuit. & rursum his omnibus unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus aucta sunt res *Hebræorum*, & tribus *Iuda*, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace enim posita, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimè erant intenti, ut suas quisq; facultates augetet, & maioris præcij faceret. Erat præterea regi alij præfecti, qui *Syrorum* caterorumq; barbarorum *Euphratè* inter & *Aegyptiæ* incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conferebant in quotidianos regie mensæ sumptus similia coros triginta, farina sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum. præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur: & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars *Hierosolymis* circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim

per uillas regias debebant: & qui regijs impensis
 praeerat, idem etiam equis necessaria suppedita-
 bat, eò conuehendo ubicuq; rex habitaret. Tanta
 autē fuit sapientia & prudētia, quam Solomon
 diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapiētissimi
 habentur, longè post se relinqueret. praecelebat
 etiam eos qui per idem tempus in maxima opi-
 nione sapientia fuerunt apud Hebraeos, quorum
 nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Atha-
 nius, Aemanius, Chalceus, Dodanius, filij He-
 maonis. Composuit etiam libros Odarū & Car-
 minum quinq; supra mille, & parabolarum ac
 similitudinum libros ter mille: cuiuslibet enim spe-
 ciei plantarū suam adhibuit parabolam, ab hy-
 sopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & ca-
 teris terrestribus animātibus, natatilibusq; &
 quae per aërem feruntur: nullius enim horum na-
 turam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed
 circa omnes philosophatus est, & sciētiam pro-
 prietatum earum summā prae se tulit. Quin &
 eam rem diuinitus consecutus est ad uilitatem
 & medelam hominū, quae aduersus demones est
 efficax. Incārationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & coniuurationū modos scriptos reli-
 quit, quibus cedentes demones ita fugātur, ut in
 posterū nunquā reuerti audeāt: atq; hoc sana-
 tionis genus nūc usq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam

Eleaz

*Eleazarū, in prasintia V. s. asiāni & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
 reptitios percurāte. Modus uerò curationis erat
 hic: Admoto naribus demoni aci anulo, sub cu-
 ius sigillo inclusa erat radice species à Solomone
 indicata, ad eius olfactū per nasum extraheba-
 tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
 bat id ne amplius rediret, Solomoni interim men-
 tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
 recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant
 ostendere sue artis efficaciam, non longe inde po-
 nebat poculum aut polubrū aqua plenū, impera-
 batq; demonio hominem excūti ut his subuersis
 signū daret spectantibus quòd reliquisset homi-
 nem: quo factō nemini dubiū erat quanta fuisset
 Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
 buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit exi-
 mia regis huius natura, quamq; charus deo fue-
 rit, & in omni genere uirtutum excellentissimus.
 Porro Tyrionū rex Iromus audito quòd Solomon 3. Reg. 5.
 patri in regnū successisset, uehementē est gaudius:
 nam Davidis amicus fuerat, & per legatos sa-
 lutatio gratulatus est prasintem felicitatem: per
 quos Solomon scripsit ad eū in hūc ferē modum.
 Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum
 uoluisset edificare tēplum Dro, bellis asiduis im-
 peditum: neq; enim prius à subiugandis hostibus
 destituit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
 uerò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur,
 & pras*

Et presenti orio decreui uti ad exstruendum
 caelesti numini domicilium, id enim à me fa-
 bricandum, iam antè patri meo Deus prædi-
 xit: quamobrem rogo, ut aliquos unà cum meis
 mittas in montem Libanum ad matericm caeden-
 dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
 callent quàm nostrates: mercedis autem quantà
 huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum
 facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, So-
 lomonijq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
 regi Solomoni. Gratia Deo quòd tibi paternum
 principatum tradidit, uiro sapienti & omni uir-
 tutù genere prædito. Quare cum nihil mihi gra-
 tius accidere potuerit, uoluntati tuæ libens obse-
 quar. Excisis enim multis & magnis trabibus
 cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare dedu-
 cendas curabo: eosdemq; iubebo ut compactis ra-
 tibus ad quemcunq; uolueris tuæ regionis locum
 eas appellat, unde post per tuos Hierosolyma de-
 portentur. Tu uerò hanc nobis gratiam repones,
 ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias,
 quo utpote insulares maximè indigemus. Ha-
 rum literarum exemplaria hodieq; durant, tam
 in nostris quam Tyrriorum annalibus: & si cui
 libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à pu-
 blicorù cõmentariorum conseruatoribus uisendi
 copia, comperiet eorum scripta consonare cū his
 quæ à nobis produntur. Quod ideo admonui, ut
 qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere,
 neq;

neq; uerisimilia quadam & ad delectationē accommodata narrationi nostrā interfecere, atq; deinde postulare ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decore discedere absq; nefario scelere non licet: quā propter non recusamus quin scripta nostrā reijciātur, nisi talia sunt ut eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomō rex acceptis regis Tyrriorum literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, premijs eum est remuneratus. frumenti annuos bis mille coros mittēdo, & totidem olei bados: badus autem capit sextarios LXXII. parem quoq; uini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia XXX. operariorum exegit, prudenter inter eos operas paruitus, quò minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cedere, ac deinde per duos alios domū interquiescere, dum reliqua uiginti millia suum opus absoluunt, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum catraq; materie LXXM. & camētarij LXXXM. magist

magistriq; horum ter mille & C C. ijs mādatum fuerat ut saxa prae grandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolita, ita demum in urbem conueherent: idq; non modo indigenis, sed & missis ab

111. Iromi opificibus erat iniunctum. Exorsusq; 3. Reg. 6. est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium uocāt, Iar uerò Hebraei, annis D X C. duobus postquam Israēlita ex Aegypto excesserant: mille & X X. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuium uerò annis M C C C C X L. quod si ab Adamo creato usq; templi adificationem tēparum ratio subducatur, cōperientur anni M M M C I I. Initium uerò fabricādi tēpli in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quæ condita est C C X L. annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terra profunditatem fundamenta templi è saxio validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita ut cum conigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem edificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt:

EXSTRUX

exstruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapi-
 de. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexa-
 ginta, & totidem longitudo, latitudo uero uigin-
 ti. Super hoc autem erat aliud adificium pari
 mensura, ita ut tota altitudo templi centum ui-
 ginti cubitis constaret. uersum autem erat ad
 Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti
 cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitu-
 dinis templi, lata cubitos decem, surgēs in altum
 cubitis centum uiginti. In circuitu deinde templi
 construxit triginta cellas, quae inter se constipa-
 tae externe parietes templi fulciebant. eratq; in-
 ter se peruia. & patebant singulae in longum ui-
 ginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & ui-
 ginti cubitis attollbantur. Super has alia series
 cellarum erat exstructa, super qua rursus aliae,
 omnes inter se numero & amplitudine pares, ita
 ut coniuunctae inferius adificium aequarent altitu-
 dine. Nam superius non erat circumadificatum.
 fuerunt autem omnia cedro coniecta. Et cellae
 quidem suum quaeque tectum habebant, non pro-
 ximo contiguum: reliquum ex longissimis trabi-
 bus erat confectum, ad utrunque latus pertingen-
 tibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto consibulati
 firmiores redderentur. His trabibus subnexa erāt
 laquearia politissima, calaturis & bracteis au-
 reis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis au-
 ro illitis erant incrustati, ita ut omnia renide-
 rent auro, & inuantium oculos fulgor undique
 occurrens

occurrere perstringeret. *Tota uero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadratibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est rex, ut cochleam in hunc usum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus intrat parua hostiola: nec parum ad firmitatem conferebant tabule cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes sano, penetrabile eius uiginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in usum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinæ, has quoque calatas & inauratas. eas prætexuit uelis picturatis, hyacintho, purpura, cocco, byssoque splendidissimo ac mollissimo distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quaquauersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumque quinque cubitorum altitudine. uterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas. quapropter non longo seiunctos intervallo statuit, ut una ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliqua due sese*
conting

contingentes in medio si tam arcam protegerēt,
 Ha cherubica effigies quā nam specie fuerint,
 nemo uel cōſpicere poteſt uel eloqui. Pauimentum
 etiā templi conſtravit laminis aureis. Ianua de-
 mum fores altitudini parietis pro portione cōue-
 nientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro
 illitas. Atq; ut cōpēdio dicā, nihil tā intus quā
 foris omiſit, quod non in auro aret. Oppanſum eſt
 præterea auſū & huic ianua, ſimile illi quod
 interior ianua habuit. Cæterim porticus nihil
 tale habebat. Poſt hæc Solomon accerſiuit Tyro ^{3. Reg. 7.}
 ab Iromo artiſicem nomine Chiramum, filium
 mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Iſraēli-
 tis oriundo, operarium inſignum in quauiſ mate-
 ria, ſed præcipuè in auro & argento ac ære. Hu-
 ius opera uſus eſt in omnibus qua artiſicioſe in
 tēplo fieri uoluit. I fecit duas colūnas æreas craſ-
 ſitudine quatuor digitorum, altas decē & octo
 cubitos, quarū circumferentia duodecim cubitos
 complētibatur: his impoſita erant capitella ſu-
 filia liliata proceritate quinq; cubitorū, quibus
 circumdata erant retiacula ærea qua operiebant
 lilia, dependebantq; inde duæ ſeries malorum
 puniceorum ducentorū numero. Hæc columnas po-
 ſuit in aditu ueſtibili, alteram à dextris nomi-
 natam iachim, alteram à ſiniſtris nominatam
 boz. Fecit etiam uas aheneum ſuſile ſemiorbis
 ſpecie, quod propter capacitatem appellatum eſt
 mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

tem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari, eius medullium sustinebat ut spiræ decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circūstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor uetorum obuersi terni, quorum postica subsidebant ut eis orbiculari illud uas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorū tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases areas quadrangulas: harū quoque longitudine fuit cubitorū quinq; latitudine quatuor, altitudine triū: huius operis partes scorsim fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant columelle per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium utrinque inferebantur: erant autem hæc triperitiæ, & inter iuncturas calaturis distinctæ, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem calaturis erant ornatæ. Totū uerò opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantque modiolos & radios, sesquicubitali inter utramque extremitatē intervallo: eratque mirū uidere rotarū circumferentiæ, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarum: his imposta erat spiræ, cui labrum inferebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, ut conuatas putares, interuenientibus inter eas palmarum

MARVM

marum arbusculis. Atque hac fuit decem basium
 structura. Deinde ex eodem are fecit decem la-
 bra rotunda copchæ specie, quorum quodq; ca-
 piebat congios quadraginta: erat enim altitudo
 quatuor cubitorum, & tantundem spatij pate-
 bat inter margines. Ea labra decem illis basi-
 bus imposuit, quas mechenoth sua lingua appel-
 labant: horum quinque ad sinistrum latus tem-
 pli septentrionale collocavit, totidem ad dextrum
 australe, ita ut orientem spectarent: quo loco
 etiã mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua
 repletis, mare quidem in eum usum assignavit, ut
 inde sacerdotes templum ingredientes manus ac
 pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra au-
 tem ut eorum aqua purgarentur intestina ac
 pedes animantium ad holocausta destinatorum.
 Fabricavit etiam altare arcum viginti cubito-
 rum longitudine, totidem latitudine, altitudine
 decem, in quo holocausta incenduntur. Fecit
 ite uasa cius ex are omnia, libetes & amulas,
 tenacula & harpagones, & reliqua, auri sul-
 gore referentia. Mensas quoq; multas dedicavit
 rex, & in his unã magnã aureã, in qua propo-
 nebantur sacri panes: reliqua non multo dete-
 riores diverso modo facta sustinebant phialas
 & patenas, aureas vigesies mille, argentearum
 quadraginta millia. Cand. laborum item fecit
 decem millia iuxta præceptum Moysis: ex qui-
 bus unum in templo dedicavit, ut interdum luceret

iuxta legē: & mensam unā impositos panes habentem, sitā ad septentrionale tēpli latus ex aduerso candelabri: id enim ad australe latus collocauerat: mediū autē inter utrunq; locū obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto: illō enim arca erat inferenda. Cantharorū autem uinariorū octuaginta millia rex cōparauit, & phialarū aurearū millia decem, argentearum uerò alterū tantum. Lancingam uicem aurearum, ad offerendā in eis similitam maccratam ad altare, octuaginta millia, duplum uerò argentearum. Craterarum quoq; in quibus similitam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantū argentearum. Mensurarum uero quales Moysi hinc uocantur, & assaron, aurearū erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerra quoq; aurea quibus odoramenta in tēplum inferri solent, erant numero uiginti millia: & alia, quibus describebatur ignis a magno altari in paruum intra templū situm, quinquaginta millia. Parata erant & sacerdotales uestes in usum pontificum, annumeratis calaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in uniuersum mille. Corona uerò in qua Moyses Dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū permāsit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauit, cū decies mille zonis purpureis, & tubarum

rum

rum quales Moyses præscripsit C C M. Itē alias stolae byssinas Leuitis hymnorū cantoribus, numero duccēta millia. Instrumentorū præterea musicorū, quæ nauia & cinnira uocantur, in usum hymnodiarū ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorē Dei magnificē parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris Dei cōdidit. Circumdedit deinde tēplo septum quoddā trium cubitorū altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurū profanā multitudinē, & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septum erat sanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens, quarum singula singulos uentos spectabant, & foribus auratis clauderentur: in hoc sanū cuiuslibet è populo, puro modò ac casto, & præscriptorum legis obseruati, accessus patebat. Dici autē non potest, ac uix etiā oculis credi, quā mirandum fuerit illud exterius sanū: uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templi exstructum est æquauit: atq; hoc modo factum est ut arca sani cum solo tēpli æquaretur: hanc cinxit duplicibus porticibus, quas colūna è natiuo saxo sustentabat. & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uerò habebant omnes ex argento fabricatas. His IIII.

ra magnis ac pulchris operibus & donarijs se. 3. Reg. 8.

ptennio perfectis, non ad opulentia modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim atatem integram hominis poscere uidebantur, tam breui si ad magnitudinem conferatur tēpore crant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totū populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conueniunt, qui nostratibus ist ihuri, Macedonibus hyperberetæus: inciditq; in idem tēpus scenopegia, factum apud Hebræos sanctissimū & maximū. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum Dñi parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum uictimis tam rex quam uniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarū sanguine uim persundentes, & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aër suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recēs exstructum ac dedicatum sibi locum: nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent: atq; in hunc modum arca est translata. Quum uerò iam in adytū inferri deberet, reliqua quidem multitudo abcessit, soli uerò baiulantes sacerdotes

dotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: que
 effigies coniunctis alarum extremis acibus (sic
 enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbella
 aut tholo protexerunt: cõinebat hæc nihil aliud
 quam duas tabulas lapideas, qua decem præcep-
 ta, Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis
 conscribant. Candelabrum autem & mensam
 & altare aureum statuerunt in templo ante ady-
 tum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius
 sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerbant.
 Caterum altare arcum pro foribus templi est po-
 situm, ut apertis illis in conspectu esset sacrificio-
 rum magnificentia. reliquum uero uasorum in-
 strumentum omne in unum congestum, intra tem-
 plum est repositum. Postquam autem omnibus que
 ad arcam attinebant ritè peractis sacerdotes san-
 ctuarium exiuerunt, repente globus nebule, non
 asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia
 condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum
 influxit: & primò sacerdotum uisum ut uix sen-
 uicem ternerent obscurauit, deinde in omnibus
 eam cogitationem excitauit, quòd Deus in tem-
 plum descendens, præsens ac libens hoc domici-
 lium sibi optaret. His talia uoluentibus animo,
 rex qui tum sorte sedebat, assurrexit: uerbis que
 & se & Deo dignis calidè nomen est allocu-
 tus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum hæ-
 bes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uni-
 uersam molem condidisse, que celo, aère, uera

& mari cōstat, quā totam implet, nec tamē ab
 ea caperis: hoc uerò tēplū ideo tuo nomini ador-
 nauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in ca-
 lum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi
 quòd & hęc ades, & nusquam interim abes.
 Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil ob-
 stabit hęc ades quo minus ubicūque te dignum
 est habites, a nemine alienus, & omnibus pro-
 ximus, præcipuè his, qui te desiderāt nocte dieq̃,
 præsens ac propitius. His uocibus Deum, preca-
 tus, uertit orationem ad populum, docens eos de
 potentia Dei simul & providentia. Hunc Da-
 uidi suo patri futura, quæq̃; iā euenerint, quæq̃;
 euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum na-
 to nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq̃;
 paterni regni successor templum ei adificaturus
 esset prænuntiasse. Ergo cum naticinium magna
 ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo
 laudes offerre cum gratiarum actione, & de
 promissionibus futurae felicitatis nihil dubitare,
 quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent.
 His affatus multitudinem rex, rursus ad tem-
 plum uertit oculos, & extensa ad multitudinē
 dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est
 hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs
 reddere. Nullus enim rei diuinū numen indiget,
 nimirum maius quā cui tales retributiones
 conueniant: sed hoc uno quo nos cæteris animā-
 tibus præstantiores uoluisti, laudare nos maie-
 statem

statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā atq; Hebræorū populū dignatus es, necesse est gratias agere. Quā enim re magis uel parū propitiū placandus, uel in fauore es retinēdus, quā uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus. Quā propter gratias tibi ago, primum quōd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriā euexisti: deinde quōd mihi ipsi in præsentiem diem omnia quęcunq; promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodū patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quōd apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Hęc igitur nobis concede, simulq; meis omnibus uirtutē quā potissimū delectaris.

Adhęc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc tēplum incolendū deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi parū est domiciliū uniuersum hoc cęli cōnexū, necdum hoc qualecunq; tēplum. Tu tamē hoc ut propriū integrum seruato à ui hostiū, oro, & tanquam possessionis tuę curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terrę, aut pestilentia, similitue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis pręuaticatores soles animaduertere: ac deinceps affluens ad tuū tēplum supplex consu-

K 5 gerit,

gerit, salutē uotis expetens: exaudi tanquā praesens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solus Hebraeis erratibus hāc opem a te precor: sed etiā si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare a te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euident, quod & tu hāc adē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libēter ferimus te cōmaniter omnibus tū opitulatorem esse, tum bonarū rerum omnium largiorem. Hac locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quūq; id solidis uictimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumēto cognouit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum & pra gaudio procidens in soli, unanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quando quidem signa uidissent eius beneuolentia: precandum admonens, ut perpetuò talem se exhibeat, & mentē eorū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint pracepta per Moysen diuinitus tradita cōstanter obseruare. Sic enim fore genus Hebraeorum felicissimum omnium, & ceteris mortali-

bus

bus longè beatus. Simulq; iubebat eos memi-
 nisse, & quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora
 atque cumuliora quasiuri. Neq; enim aliter
 existimandum, quam iustitiæ ac pietatis merito
 hæc illis contigisse: esse autè facilius parare que
 desint, quam parata tueri, & cauere ne ulli de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinè
 rex concionem dimisit, sacris primò factis tam
 pro se, quam pro populo: mactauitq; ut ulorum
 duodecim millia, agnorum centū & uiginti mil-
 lia: nā tum primū templum uictimariū cruore
 imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac
 uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenope-
 giæ festum ante templum splendide ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebrauit cum
 uniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio prætermissis,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratijs, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, præcati q; ut eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Faciebāt autē iter gaudētes ac gestiē-
 tes, hymnosq; sacros canētes, ita ut præ gaudio
 nullū uita tediū in reuertiēdo sentiret. Caterū il-
 lata in tēpli arca, & spectaculo tā elegātis &
 ampli edificij publicè exhibitio, festiq; diebus in-
 ter sacra & epulas exactis, cū iā singuli ad suas
 urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,

3. Reg. 9.

GRAHMS

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & uota exau-
 dita esse: quodq; seruaturus esset suum templum,
 & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū
 subiecto populo iustitiam colerent: in primisq;
 ipsum si à paternis præceptis nusquā discederet,
 ad summam felicitatis fastigiū euehendam, &
 genus eius per continuatas successiones ei regio-
 ni præfuturū, nec unquam è Iudæ tribu regē de-
 fore. Quòd si prodito & obliuioni tradido pie-
 tatis studio, ad externarum religionum ritus se
 trāsferret, radicitus eum excidendū: & neq; ge-
 neris ipsius reliquias mansuras, neq; Israelitas
 calamitatē euasuros: sed bellus & alijs innume-
 ris cladibus afflicto, & è patrio solo extorres,
 peregrè apud exterarum gentes oberraturus. Tem-
 plum uero quod tum recens exstructū esset, Dei
 permissione à barbaris direptum atq; incensum
 iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq;
 sparsa earū calamitatū rumore, & multis ob
 earum magnitudinē agre credentibus, fuitimim
 demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa
 Hebræi in tātā nunc indignationē incidissent,
 quam antea eius ope ad maximas diuitias, ma-
 ximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliquias
 gentis responsuras, quòd propter peccata sua &
 patriarum legum præuaricationem hæc omnia
 contigissent. Hæc illi per somniū denuntiata sa-
 v. cræ litera continent. Absoluta autem tem-
 pli fabrica, qua septēnio, ut dictum est, durauit,
 regia

regiæ structuram est aggressus, quam uix ter-
 tiodecimo anno cōsummauit: neq; enim tantam
 curam huic operi, quantā adificando tēplo im-
 pendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus
 quā credi possit celebre, cooperanti Deo, intra
 iam dictum tempus perfectum est: regiæ uerò ta-
 mei si multum magnificētia templi cederet, quod
 neq; materia eius tanto antè preparata fuisset,
 & regi nō Deo strueretur domiciliū, eò tardius
 ad finem est perducta. Et hæc tamen pro digni-
 tate fortunarum regis ac gentis est exadifica-
 ta. Operæ pretium autem fuerit totiū eius ordinē
 ac dispositionem indicasse, ut ex eius descrip-
 tione totam amplitudinem lector colligere ac con-
 siderare possit. Basilica erat magna & pul-
 chra, multis columnis suffulta, quā ad causas fo-
 renses agitandas, & lites decernendas condidit,
 capacē multitudinis quæ eò ius peteret, longam
 cubitos centum, latam quinquaginta, altā tri-
 ginta: hanc sexdecim columna quadrāgula su-
 stinebant, rectam opere Corinthiaco, additis pa-
 rilibus postibus cum ualuis calatis ad ornamen-
 tum loci simul & munimentū. In eius medio fuit
 aedæ alia, quadrata, lata triginta cubitos, co-
 lumnis ualidis suffulta: & in ea tribunal ma-
 gnificū, ubi Rex iura solbat reddere. Huic adi-
 ficio cōiuncta erat domus in usum reginæ facta,
 & alia aula quò se negotijs peractis animæ
 causa conferebant, omnes cedrinis tabulis con-
 strata:

strata: partim saxo quadrato decemcubitali
 constructa, partim ita ut solent regia uel tem-
 pla, incrustata pretioso marmore, quod è locis
 eo nomine celebribus apportatur. Et tribus
 quidem ordinibus aulais Babylonicis prete-
 bantur: quartus uerò sculptorū admirabile ar-
 tificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ
 arborum ac plantarū species, frondibus & so-
 lijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quo-
 dāmodo uiderentur. Reliquū uerò quod supererat
 usq; ad lacunar, opere albario tectū, & discolo-
 ribus picturis erat uarietatū. Præter hæc erant
 & alia cubicula ad uoluptatē facta, & por-
 ticus ad ornatiū regia lōgissima, in quibus splen-
 didissima triclinia referta auro, ut quæ aurea
 supellectili ad omne regij cōuiuij ministeriū erāt
 instructissima. Difficile est enumerare amplitu-
 dinem ac uarietatē aularū, tam maiorū quā
 mediocriū, tum quæ sub terra latebāt, quæ ue in
 aërem elegantissimè attollebātur. In summa to-
 tum adificium è marmore cādido & cedro, &
 auro atq; argēto costabat: dispositis per parie-
 tes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis,
 quemadmodū & in ornatu tēpli factū fuerat.
 Quin & ex ebore factū erat prægrande solium
 calatū, specie tribunalis, quod sex gradibus a-
 scēdebatur, in quorū singulis in extremitatibus
 leonū effigies erat imposita, totidē alijs superne
 imminētibus: qua uerò parte rex insidebat, ma-
 nuum effi

num effigies eū excipiebāt: & quā reclinaba-
 tur, dimidiatus erat iuūccus tergū suū respiciēs:
 totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc
 opera Solomon uiginti annis perfecit, conferente
 magna auri uim, maiore argēti Iromō Tyriorū
 rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem.
 Sed & ipse maximis donis Iromū est remuntra-
 tus, singulis annis frumentū ei mittēs & uinum
 atq; oliū, quibus maximè opus habebat, ut di-
 ximus, eo quod insulā incoletet. Præterea Ga-
 lileæ oppida numero uiginti non procul à Tyro
 disita ei donauit: quæ eim ille perlustrata satis
 cōsiderasset, et nō ualde probasset, renūtiari ius-
 sit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis: & ex
 eo terra Chaba on est appellata, uoce Phœnicū
 lingua id quod displicet significāte. Quæstiones
 etiā enigmaticas Tyrius rex ad Solomōnē trās-
 misit, rogās ut eas explicaret & dubitationē si-
 bi omnē eximeret. At ill. callēs huiusmodi re-
 rum ac natura prudentissimus, nihil in explica-
 tum relinquebat: sed omnia ratione peruincens,
 & persecutus corū intellētū, apertissimè de-
 clarabat. Meminit horū duorū regū & Me-
 nader, qui è Phœnicū lingua annales Tyriorū
 in Græcū sermonē est interpretatus, in hunc mo-
 dum scribens: Defuncto Abibal) successit in
 regnū sibi Iromus, qui uixit annos quinquagin-
 ta tres, et regnauit annos XXXIIII. hic ag-
 gessit ad insulā agram qui dicitur amplus, &

auream

auream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē
 materiē multā in monte Libano excidit ad con-
 tegēda templa, & demolitus antiqua templa,
 Herculi et Astarta noua instaurauit: primusq;
 Herculi statua crexit mēse peritio. Deinde ex-
 peditione cōtra Eyecos suscepta, quod debita tri-
 buta nō persoluerēt, subactis illis uictor est domū
 reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus a-
 dolescēs, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit &
 Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius
 Iromus regnū excepit. Is orientālē urbis partem
 aggeribus auxit, et eo pacto pomeria protulit:
 templū quoq; Iouis Olympi, quod antē separatū
 erat, medio spatio repleto, aggeribus cū urbe con-
 iunxit, et aureis donarijs ornauit: cōscēso deinde
 Libano materiē ad structurā templorū cecidit.
 Additq; Solomōnē Hierosolymorū regē ad hūc
 Iromū anigmata misisse, solutionē eorū postu-
 lantē: quod cū ille non ualisset, magna pecunia
 mulctatū esse. Deinde per Abdemonē quendā
 uirū Tyriū proposita explicuisse, & ipsum alia
 proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon
 hereret, maiorem etiā pecuniam eum illi re-
 misisse. Et Dius quidē ita scribit. Ceterim rex
 ciam uideret moenia Hierosolymorū turribus &
 propugnaculis ad securitatē egere, nec ea digni-
 tati urbis satis respondere, & muros instaura-
 uit, & turres magnas in eis crexit. Condidit
 etiam

etiam urbes uel præcipuis annumeradas. *Aso-*
rum & *Magedonem*. & tertiam *Gazara Pa-*
laestina urbem, quã *Pharao* rex *Aegypti* bello
 aggressus expugnauerat, necisq; ad unũ habi-
 tatoribus diruerat, ac deinde filia sue *Solomoni*
 nuptiæ dono dederat: quamobrẽ deuo rex eã
 exadificauit, q; esset natura munita, & ad bel-
 la rerumq; nouitates opportuna. Nec procul in-
 de alias duas urbes cõdidit, quarũ altera *Beta-*
ehora, altera *Baleth* uocabatur: necnõ & alias
 ad secessus uoluptarios aptas ob æris temperiẽ
 fructuumq; ubertatẽ, & perennibus aquis irri-
 guas. Ingressus deinde in desertũ quod est super
Syriam, eiusq; regionis potitus, urbẽ ibi maxi-
 mam condidit, duorũ dierum itinere à superiore
Syria distantẽ, ab *Euphrate* uerò unius: ad ma-
 gnã autem *Babylonẽ* inde sex dierũ uia pro-
 tendebatur. Quare autẽ à reliquis cultæ *Syria*
 partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa
 est hæc, quòd *mediterranea* per desertũ petenti-
 bus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hæc
 igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis
 cincta, *Thadamorã* eam appellauit, quo nomi-
 ne etiam nunc à *Syris* uocitatur. *Græci* *Palmi-*
ram nominant. Atq; hæc fuerũt per id tempus
Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos
 querere, qui factum sit, ut omnes *Aegyptiorum*
 reges à *Minæo* illo qui *Mẽphin* condidit, quiq;
 multis annis auum nostrũ *Abrahamum* præ-

cessit, usq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: opcræ pretium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptijs sonat. Opinor autē ipsos à puritatis nominibus alijs discretos, quū primū reges creati fuerint, potestatis eius nomē patriæ linguæ uernaculam assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptū regnū uocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellatur, principatus et honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parētibus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, q̄ Herodotus Halicarnaseus cū CCCXXX. reges post Minæum Memphis conditorē deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nicaulen: nimirū ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā fœmina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego uerò in nostræ gentis cōmentarijs reperi, q̄ post Solomonis socer: Pharaonē, nemo Aegyptiorum regū amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonē iam dicta mulier, quæ tum Aegypti simul ac Aethiopia

regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc vero ideo hæc memorant, ut ostenderent nostros libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chananaeorum quæ Libani montem usque ad urbem Amathem colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pedere coegit, et per singulos annos certum numerum servorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebraeorum enim nemo ad similes operas adigebatur: nec erat æquum, ut eum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam deiectionis eiusmodi conditionis homines censeretur: sed omnes arma, & currus, atque equos, & rem militare tractare malebant. Chananeus vero quos ad servitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regum, & sua cuique opera atque negotia præscriberent. Quin et classem rex in Aegypto sine adificatione, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Assiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elina urbe, quæ regio tum in Hebraeorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nautica rei peritos ei misit quotquot uobuit, qui nauigantes cum regis procuratoribus in regionem India, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadringentis

3. Reg. 10. gentis talēis retro ad regē sunt reuersi. Interim ad *Aegypti Aethiopiaq;* reginam, mulierem sapientiae studiosam, & cetera quoq; egregiā, *Solomonis uirtutum ac sapientiae fama delata,* cupiditas eam incesit coram hominē uisendi: sic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui saepenumero falsi eo quod toti à fide renuantiantiu pendeant, paulo post euanscūt: decreuitq; suscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cū eo differere. *Vnit igitur Hierosolyma splēdido & opulento paratu,* Adducebat enim s. cū camelos onustos auro & uarijs aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex uerò honorificentissimē exceptam, & in ceteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia faciliē explicans, opinione citius dissoluebat. *At illa stupebat ad regis sapientiā, tanto maiorē experta quā audierat: magisq; etiā admirabatur regiam tam elegantē ac magnificā, & tam belle dispositum adificiorū ordinē, quod hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quā aulā, cui cognomē Salus Libani, & quotidianos conuiuiorū sumptus tam dapsiles, apparatusq; ministerij: nam & cultu erat decentissimō, & per quā scitē omnia ministrabāt. Nec minor fuit admiratio dū quotidiana sacrificia uideret, quantaq; cura et religione sacerdotes ac Zenite circa ea uersarentur. Hac*
quotidie

quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est. quantoperè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, qua auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlatæ est: sed quum esset uera, non respondi tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate representare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hasitassem, ne forè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Multis tanta felicitate Hebræi, multo amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quæui regem faceret, etiam muneribus suâ erga illum obseruantiam testari uoluit. Vginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim magnæ estimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Sunt etiam quòd balsami plantâ, cuius bodicq; serax est nostra regio, illius reginæ munificentiæ ferri acceptâ oporteat. Nec minora suere quæ ipsa à rege cepit, optione etiam illi permissa: nihil enim rogâti

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens,
 insignē prae se tulit liberalitatē. Atq; ita Aeg-
 yptiorū regina datis simul et acceptis amplif-
 VI I. *simis muneribus in patriū solū reuertitur. Per*
idē tēpus allatis ex Aurea (sicut uocāt) terra
gēmis & lignis pincis, ex hac materie rex ful-
crz tēpli ac regia fecit, cuiusq; parte usus est ad
instrumētā musica, cimyras & nabra, quibus
Leuita diuinos hymnos solent accinere: nunquā
enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed
nemo sic cogitet, quā nūc pinea ligna uocantur,
quā ue ad alliciēdos emptores hac appellatione
mangonizant negotiatores, illis esse similia: illa
enim aspectu ficuln. i materie referūt, nisi q; can-
dudiora sunt, & fulgentiora: id quod admonere
officiū nostri duximus, ne quis per ignorantia in
his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomō-
nis in huius materiei mentionē nos induxerūt.
Eadē classis attulit regi auri talēta D. C. L. X-
V. I. non annumerato quod priuatim negotiato-
res mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges
Arabie dono illi miserūt. Ex eo fecit ducenta
seuta fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, &
trecētos chypeos, quorum singulū trecētās minas
pēderēt: atq; hac omnia in aula Saltus Libani
uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido
parauit, & è lapide pretioso, in usum conuiuij
singulari arte fabrefacta, reliquāq; omnē supel-
lectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

tum argento in commercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicū habuit, quæ ad remotas gētes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebāt, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in ita ac reditu triennium integrū absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circūquaq; regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti pleriq; reges, quo certiores de iam dictis fierēt, uisendi eius cupiditate flagrabant, & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittabantur uasa tam aurea quam argētea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea, currusq; , & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore, uel pulchritudine regi placituri uidebātur: ut ad eū equorū ac currū numerū, quē iam antè habuerat, ex donaticijs quadringēti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille, equorū uiginti millia: hi quū pulcherrimi fuere, tū ad cursū exercitatusissimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerēt. His decus addebāt equites, flos iuuentutis, procerastatura, promissoq; capillitio cōspicui, & tunicas è sarrana purpura induti: adhæc ramētis auri capillū quotidie spargebant, ut ad solariū radiorū cōtactū fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi armati et pharetris succicti regiū currū stipabāt, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida,

dida, mane solebat urbem egredi. *Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorū spacio prædium nomine Esetā, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum uetari delectabatur. Diuina autē quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset elegantiarū amator, ne uiarum quidē curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regia sedem ducebant, silice cōstrauit, tum ut ultro citroq; commēantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiā. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uerò ubi alebātur, curruū oppida appellauit. Argenti etiam tantā copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorū: & cedros arbores antehac nunquā in Iudæa uisas, in campis eius adeo multiplicauit, ut moros numero & quarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad se adducerēt, in singulis bigas sexcentarum argēti drachmarū precio cōstituto: quos deinde ad Syria reges & trās-euphratenses mittere solebat. Cumq; esset omnium regum gloriosissimus & pūssimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum, & à patrijs moribus desecrando, indignū autē gestis rebus uitæ exitū habuit.*

Nam

Nam insaniens in mulieres, & in rebus uenericis 3. Reg. 11.
 immodicus, non contentus sua regionis mulieri-
 bus, multas externae originis duxit, Sidonias, Ty-
 rias, Ammanitidas, Idumaeas: atque ita concēptis
 semel Moysi insiliuitis, quae non nisi gentis eius-
 dem coniuges permittebāt, illarū deos colere cō-
 cepit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hāc ipsam
 rem legislator praecauere uoluerat, ne per hanc
 occasionem peregrinis implicaretur ritibus, neue
 relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones
 se transferrent. Sed hae Solomon contēpsit, uolu-
 ptate irrationabili uictus: ductisq; uxoribus ē
 principibus uirisq; illustribus prognatis septim-
 gentis numero, & concubinis trecentis, & in his
 Aegyptiorū regis filia, ad cōsuetudine earū
 est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis
 illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolen-
 tia faceret. Aetate deinde prouectior, & mēte
 iam paulatim senescente, magis etiam patriae
 religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mu-
 lierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam
 antē quoq; à praescripto legum discesserat, quan-
 do aereas boum effigies basi maris illius addide-
 rat, sicut folio suo leonū post apposuit: nam neq;
 illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet
 exemplum pulcherrimū parentis uirtutē, & glo-
 riam quam propter pietatem ad posteros reli-
 querat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in
 somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem

inglorius oppetūt. Venit itaq; ad illum propheta
missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impieta-
tem, neq; diutius impunitam fore: uiuo tamen re-
gnum nō auferendum, quando patri eius diuini-
tus sit promissum, non alium successorē futurum:
sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum:
ita tamen ut nō uniuersum regnum deficeret, sed
decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ
duæ penes nepotē Dauidis remanerēt, idq; ipsius
cui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua
Deus tēplum sibi elegisset. His auditis Solomon
vehemēter perturbatus indoluit, omni felicitate,
qua hætenus suspiciebatur, in contrarium uer-
gente. Nec multum temporis post hanc propheta
denunciationem est elapsus, dum hostis ei, Deo
sic uolente, exortus est, cui nomen Aderus, regi
insensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere,
& è regio stemmate: cumq; Ioab copiarum
Dauidis imperator Idumæam subigeret, omni-
bus eius gentis, qui per atarē arma ferre possent,
interneccione intra semestre deletis, hic etiamnum
adolescentulus ad Pharaonem Aegyptiorum
regem euasit, ab eo comiter exceptus, & domum
& agros, ex quorum redditibus uiueret, muni-
ficentia illius est consecutus: & postquam ado-
leuit tam carus ei factus est, ut rex coniugis suæ
sororem nomine Taphinem, nuprum ei traderet:
ex qua filius natus, cum regis liberis est educa-
tus. Porrò accepto in Aegypto de Dauidis &
Ioabi

Iobab morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in patriam reuerti permetteret. Rege autem percontante quid illi deesset, qua'ne sua iniuria provocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaos difficilem se hactenus prabuerat, Aderus impetrato à suo rege comitatu in Idumæam reuertitur: & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quod ualidis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarû, qui descuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronû manu incursionibus populabatur, societatem eû homine inuicuius ope occupata ea parte Syria, rex declaratus, Israëlitarûditionem crebro irrumpedo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cadibus. Et quasi parum esset Hebræis unus hostis externus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabatæi filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandis excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, praesecit cum fabricæ murorum, quando Hierosolymæ mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gessit

gessit, ut rex cōprobat a hominis industria. præ-
 mio dignum ducens, cum Iosephi tribui præfice-
 ret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter
 faceret, obviam ei sit propheta nomine Achia,
 Silunte oppido oriundus. Is salutatū cum de via
 paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in
 quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim
 frustra pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hiero-
 boamum decē inde sumere præfatus Deum hoc
 iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius
 filio propter promissionem Davidi factam tri-
 bum unam cum altera ei contigua daturus est:
 tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui
 mulieribus & dijs earū totum se deuouit. Qua-
 re sciens causam propter quam Deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus
 custos ac conseruator esto, cum pietatis ac reli-
 gionis præmium maximum tibi sit propositum,
 nimirum ut tantus euadas, quantum scis Da-
 uidem prius fuisse. His propheta uerbis rectus
 ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui
 ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in
 suam prouinciam peruenit, non immemor præ-
 sagij prophetici, sollicitare populum cœpit, ut à
 Solomone deficeret, ipsiq; principatum deserret.
 Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon,
 uolebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Sa-
 Jacū Aegypti regē profugus & præsens peri-
 culi euasit, & manendo illuc usq; Solomoni obi-

rum regno se Israëlitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius
filio deficiens, Hieroboamū decem tri-
bunū regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex mori-
tur, exactis regni annis octuaginta, uitæ ue-
rò nonaginta quatuor, sepeliturq; Hierosolymis,
omnium regum felicissimus & opulentissimus
atque prudentissimus, excepto peccato ad quod
iam senescēs à malicribus est pertractus, de quo
& consecutus mox Hebraeorum calamitatibus,
satis dictum est. Cæterum defuncto Solomone, VIII.
& succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12.
quem è Noma Ammanitici generis muliere
susceperat, mox quidam è proceribus in Aegy-
ptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarēt: qui
cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Ro-
boamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu
Israëlitarum illic habito, regnum de populi cō-
sensu accipere. Accedunt itaq; illum principes
populi unā cum Hieroboamo, rogātes ut aliquid
de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse
mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse.
Sic enim firmius ei fore imperiū, si amari mallet
quāmetui. Ille post triduum ad postulatā re-
sponsurum se pollicitus, statim in suspiciōē ue-
nit, quòd sine mora uotis eorum non annuisset.
Decere enim eius etatem putabant, procliuem
esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat,
quòd

q̄ nō statim essent repulsam passi. Interim ille cō-
 uocatis paternis amicis, consultabat quale re-
 sponsum populo dari oporteat, qui quū benè ipsi
 cuperent, & uulgi naturam probe callerēt, sua-
 serunt ut comiter populum alloqueretur, & po-
 sito aliquantisper fastu regio ad captandā mul-
 titudinis gratiam se accommodaret, hac enim
 arte captos facillè illum amatueros, quòd natura
 ita cōparatum sit, ut subiecti delectentur regibus
 mansuetis, & de suo fastigio nō nihil se demittē-
 tibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homi-
 ni, cui tam utilis in omne tempus sentētia, certè
 ad presens ambientī regnum necessaria nō pro-
 babatur: sed accitis aequalibus suis iuucibus,
 & exposito seniorū cōsilio, quid ipsis uideretur,
 proferre iussit. Illi, quia nec per aetatem poterāt,
 nec Deus sinebat, utiliora cernere, autores ex-
 fiunt sic ad populum respondendi: minimum di-
 gitum ipsius crassiorē esse quā patris lumbi
 fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt,
 durius etiā in posterū tractādos esse: & si ab il-
 lo scuticis cæsi fuissent, expectandum ut ab ipso
 scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex,
 & ratus decere maiestatem principatus tale re-
 sponsum, postquam tertia die populus ad audiē-
 dum cōuenit, omnibus expectatione suspēsis, &
 existimantibus benignū aliquid sibi proponen-
 dum, omisso amicorum cōsilio, ex iuuenū sentē-
 tia respondit, non sine Dei uolūtate, ut Achia-
 uatici

uaticiniū suus euctus sequeretur. Iēli enim uelut
 ferro tā duris uerbis, nō secus ac si à minis ad rē
 iā esset peruētū, per indignationē uno ore excla-
 māt, nihil sibi futurū amplius cū Dauidis pro-
 genie, haberet ipse tēplum quod pater exstruxif-
 set, manifestē defectionē pra se ferētes. Ad eoq̄;
 pertinax ira fuit, ut Adoramū quāstorcm re-
 gium, missum ad excusandum iuuenilis lingua
 petulantiam, placandosq̄; concitati vulgi ani-
 mos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo
 facto Roboamus ratus, id quoderat, se in famu-
 lo saxi impetium, ueritusq̄; ne cōceptum semel
 odium in ipsius caput effunderetur, trepide con-
 secenso curru quantū potuit Hierosolyma propo-
 rauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus cō-
 munibus suffragijs regem eum eligunt: reliqua
 uerò multitudo, ex illo die alienata à progenie
 Dauidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboa-
 mus agre ferens, conuentu duarum tribuum sibi
 subditarum indicto, & delectu C. L. X. X. mil-
 lium habito, conaturus erat reliquas decem ui-
 ad officium retrahere, nisi Deus per prophetā
 intercessisset, admonens nefas esse civile bellum
 mouere, praesertim cū Deo uolente populus ab
 eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israhelita-
 rum regis gesta, ac tum diuina res Roboami
 duarum tribuum regis dicemus, serie narratio-
 nis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Si-
 cinnis constructa, inibi domicilium optauit: neo
 eo com

eo contentus, apud Phanaclam urbem aliud edificauit. Nec multo post instante Scenopogia, cogitans sicum, quod si permetteret populo Hierosolymitanam profectiōē, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione tēpli & ceremonijs, facile mutata uoluntate, siq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi suae tantum, uerum etiam uitae periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis cōsulere. *Duas uitulas ex auro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utrobique consecrauit: & conuēniū indicto decem tribuum quibus ipse praerat, pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: *Viri populares, notū uobis existimo, quod nullus locus Deo est uacuus, & quod is nullo certo loco includitur, sed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hierosolyma urbem insensam longo itinere proficisci religionis ergō. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas uitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorū opportunitate ex propinquiōribus oppidijs ad eas confluentes, illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitae ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumq; ex nobis sacerdotium am-**

bit, uio

bit, vitulū & arietem Deo mactet, quo ritu fecerunt etiam primū sacerdotem Aronem creatum esse. His uerbis populum decepit, autor ei factus patria religionis deserēda: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, uolens & ipse apud Bethel eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit, moxq; assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocausta in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem uertit: Altare, altare, hæc dicit dominus, Exoritur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse uanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipēs uictimarum in eo congesti in humum effundentur. His propheta uerbis irritatus rex, intēdit in eum manum, iubens hominem comprehendere: moxq; sideratum brachium dirigit, ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quàm si

1. Reg. 13.

M effect.

esset exanime. Altare quoque diruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates Dei prädixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut Deū exoraret, quò affecta dextera uigorē pristinū redderet: quod cum ita factū esset, latus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cū eo prandere dignaretur. Excusauit Iadon, negās se in ea urbe panem aut uinum sumpturum. id enim sibi cōtra interdictum Dei non licere: uictitū etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri cōtinentiā, eo magis de se cepit esse sollicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicē rerū suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente, hic iū decūbebat, q̄ esset senio laquidus: cumq; audisset à filijs de aduentu prophete à Hierosolymis, & prodigijs per eum patris, & q̄ Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut euestigio asinum stratiū ad iter sibi expedirent: quibus impigrè iussa exsecutis, confesso iumento per uestigia prophete properabat: quem affectus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit eum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate frueturus. Quo reserete uictitū se à Deo,

ne apud quenquã in ea urbe cibum sumeret: Certè apud me, inquit, licuit sumere: nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nũc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tum uates mē tienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prādentibus, & familiari sermone se oblectātibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedentiæ, pœnæq; modū denunciāns: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monumentum inferatur. Hæc autem Deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil lesso asino: imò & illum & propheta cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudopropheta renunciauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificè sepeliyt, monitis filijs ut se quoq; post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunq; ille præccinisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudopphetis: ad se autem nullam post mortē iniuriam peruenturam, propter communē cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta sanebria prophetae reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius

fatui turbatus es sermonibus? Illo uerò de altari
 & sua ipsius manu referente, ac uerè hominem
 Dei, uatemq; optimū uocitante, cœpit hęc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei ueritatem offuscare. Liebat
 enim præ lassitudine manū eius. obtorpuisse, dū
 altari inferi uictimas, ac deinde post quietem
 pristinum. uigorem recepisse. Altare quoque
 recentis etiā tum structura, quòd tot ac tantarū
 uictimarum. molem nō ferret, disruptum conci-
 disse. Postremò uatis mortē indicat, à leone esse
 necatum: adeò nihil d. uinū nec in uita nec in uer-
 bis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & men-
 tem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in to-
 tum auersam in extremam impietatem precipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret.
 quàm quomodo indies magis ac magis semet-
 X. ipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso
 de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is
 duarum tribuum regno. potitus, urbes. munit. us
 & magnas condidit, quarum nomina hęc: Be-
 thleem, Eithame, Thecos, Bethsur, Socho, Odo-
 lam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis,
 Azeca, Saraim, Elom, Hebron, omnes in tribu
 Iudæ sitæ. Aliis deinde æque magnas in Benia-
 mitica sorte munivit, singulisq; sua præsidia &
 præfectos imposuit, frumēto, uino, oleo, cæterisq;
 cōmeatibus abunde instructis. Scutorū etiā &
 Lancea.

*lancearū tantū numerū fabricari curauit, quā-
 tus multis millibus sufficeret. Ad hūc Hiero-
 solymis de gentē e tota Israhelitarū ditione cōflu-
 xerunt sacerdotes & Leuita. & quotquot è re-
 liqua plebe erant boni ac iusti patrias suas ve-
 linquebant, ut Hierosolymis Deū colere liceret,
 offensi Hieroboami tyrannide qui eos ad suarū
 uitularū adorationem ui adigere uolebat: quo
 factū est ut Roboami regnū integro triennio ta-
 libus accessionibus crederet. Qui cum ex priore
 matrimonio cognata cuiusdam mulieris tres li-
 beros suscepisset, superduxit postea cognatam
 aliam Macham è Thamarè Absalomī filia
 primogenitā, ex qua Abia pater factus est: &
 quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet,
 præ omnibus tamē amauit Macham. ei autē enim
 ei legitima uxores octodecim, cōcubina uero tri-
 ginta: & ex his uigintiocto filij filie uerò sexa-
 ginta. Abiam uerò Macha filiū successorē sibi
 designauit, eiusq; fidei thesauros suos & muni-
 tissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerunque
 solent mortales fortuna blandiente corrupti, Ro-
 boamo quoq; idem accidit. V. dēs enim sui regni
 tanta incrementa, ad iniustas & impias actio-
 nes deflexit, factus contēptor ueræ religionis, ita
 ut etiam populum in imitationem sui pertrahere-
 ret: quandoquidem ea est uerū humanarum na-
 tura, ut cum principum ac magistratum mo-
 ribus etiam subditi deprauentur, quorū modestis*

cei norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem qua reges faciant, improbare facta illorum uidetur: sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pietatem egregie contemnente, ne iustitie studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. CAP. IIII.

Hanc contumeliã deus per Susacum Aegyptiorum regem ulius est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesosiri adscribit: hic enim Susacus quinto anno Roboami regi numerosissimum exercitum contra illum adduxit, in quo fuisse ferunt currus MCC, equitum LXX, M, pedatum CCCC, M, eius miles maxime ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami urbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus presidio firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uero unã cum suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes exorare Deum non potuit, ut uictoriã annueret. Sameas quoq; propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant: quamobrẽ consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uidens eos sic affectos, & peccata

cata sua confuentes, per prophetam denūtiavit,
 nolle se eos perdere: subditurum tamen *Aegy-*
ptijs, ut experiantur, utrum commodius sit, Deo
 seruire an homini. *Sasacus* autē *Roboamo* pro-
 pter metum dedente urbem, condiciones non ser-
 uauit: sed depradatus templum, thesauros tum
 Deo sacros tum regios expilauit. exportata in-
 numerata auri atque argenti multitudine, ac ne
 scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea
 scuta & clypeos, quos *Solomon* rex fecerat: ac
 ne pharetras quidem aureas reliquit, quas *Da-*
uid dedicauerat à *Sophena* rege acceptas: atque
 ita cum opima præda domum est reuersus. *Ate-*
minit autem huius expeditionis etiam *Halicar-*
nassensis *Herodotus*, in nomine tantū errans, &
 quòd peruasus multis alijs gentibus etiam *Pa-*
lestinam *Syriam* subiugarit, hominibus nō ex-
 pectata ui deditioem facientibus. Apparet
 autem satis, quòd nostram gentem dicere uclit
 ab *Aegypto* subactam: narrat enim hunc co-
 lumnas reliquisse apud eos, qui prius quàm mar-
 tem experirentur deditioem fecissent, in quibus
 pudenda muliebria insculpta fuerint. *Robo-*
amus autem is fuit rex noster, qui urbem ante-
 quā oppugnaretur deditit. Idem ait *Aethiops*
 quoq; ab *Aegyptijs* circumcissionem uiriliū di-
 didisse: *Phœnicias* enim & *Syros* *Palæstinos* fa-
 teteri se hanc ab *Aegyptijs* accepisse. Cōstat autē
 quod nulli alij circumcidantur in *Palæstina* *Syria*

præterquã nos. Sed de his quisq; suo arbitratu
 sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scu-
 tis & clypeis aureis parẽ arcuorũ numerũ refe-
 cit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assigna-
 vit: & sine ulla memorabili expeditione, aut præ-
 claro facinore, quietus regni sui tẽpora elabi pas-
 sus est, metu cohibẽte, eo q̃ perpetuũ illi esset cũ
 Hieroboamo disidiũ. Vixit annos L V I I, ex qui-
 bus decẽ & septẽ in principatu exegit, uir arro-
 gãs ac insipiẽs, ut qui propter spretu paternorum
 amicorũ cõsiliũ tantã ditionẽ amisit. Sepultus est
 Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum pa-
 ternum Abias successit octauum iam supra
 decimum annum, Hieroboamo apud decem tri-
 bus regnũ obtinente. Et quoniam huius regis
 exitum diximus, superest ut quis Hieroboami fi-
 nis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum
 neq; modum neque finem impietatis faciens, sin-
 gulis diebus aras in excelsis lucis extruebat,
 & sacrificos his è uulgo assignabat. Eiac suam
 contumeliam, dignamq; tanta impietate pœ-
 nam, non multo post Deus in caput ipsius atq;
 familia uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tem-
 pore agrotaret, iussit uxorem suam mutato cul-
 tu sumptuq; priuato habitu, ad Achiam pro-
 phetam proficisci: esse enim hunc uirum in præ-
 dicẽdis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnum
 sibi deberi cognouisset: madauitq; ut quasi pere-
 grina de filio percontaretur, esset ne præsimens
 morb

x 1.
 3. Reg. 14.

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à
 marito iussa fuerat, in siluam ubi tū Achis
 degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius
 ades muliere, cecutienti præ senio Deus appa-
 ruit, indicans & q̄ Hieroboami uxor ad eū ue-
 niret, & quid ad interrogata respondendum sit.
 Et cum iam pro soribus esset priuatam hospite
 simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami con-
 iux, quid te ipsam calas? Deum certe latere non
 potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, man-
 dauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur
 ad maritū, & hæc Dei uerbis ei renuncia: Quo-
 niam te magnum è paruo & nihili reddidi, &
 abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud de-
 di: tu contra immemor horum beneficiorū susiles
 deos quàm me colere maluisti: ideo delebo te &
 tuum genus, & cadauera uestra à canibus at-
 que alitibus deuorabuntur: constituam enim re-
 gem super populum meum, qui neminem è Hie-
 roboami genere superstitem est electurus. Nec po-
 pulus erit expers ultionis, sed excidet è terra bo-
 na hac, & in transsephrater ses regiones disper-
 getur, quia regis impietate est imitatus, & deos
 ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs.
 Tu uero mulier ad maritum propera, hæc illi re-
 nunciatura. Filium enim mortuum reperies: nã
 te urbem incunte, ille è uita exiturus est: sepelie-
 turq; defletus à toto populo, & publico luctu
 honoratus. Solus enim hic è Hieroboami fami-

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans & flagensq; misera, properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum uisura erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prädixerat, ex animam reperit, regi uero cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiã filiũ Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis cõtra Abiam filium Roboami, duarum tribuũ regem, qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter at atẽ eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquã est perterritus: sed supra etatem, & supra quã hostis sperauerat, impigrè collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodã loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad pralium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copie duplo numerosiores fuisse. Et uero pugnandi studio acies instructa ex aduerso constitere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo imperato, sic orsus est dicerez

dicere: Quòd Dauidi atq; eius posteris regnum in multas etates duraturū diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adherere malueritis, et nūc ab illo cōtra nos stētis iusto Dei suffragio principatū obinētes, impugnaturi nos, & reliquā regni parte depulsuri: maiorē enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fructur suā tyrānide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidē ipse nō uult imponere, a q; etiā uos ad omnē iniquitatē incitare nō desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantū quia malis consilijs seductus, parū commiter uos allocutus est, irati deseruistis, non tam illum quā Deū optimū maximū, legesq; eius omnium quæ unquā fuerē sanctissimas. Atqui a quā erat ueniā dedisse, nō solum uerbi durioris homini iuueni & cōcionādi nō admodū perito, sed etiam si re aliquid per atatem peccasset, uel propter Solomonē patrē, & illius in hanc gentē beneficia. Par enim est parentū meritis posterorum errata condonari. Vos uerò nullā eorū rationē habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos uenitis: quæ so re freti? num aureis illis uitulis, & aris ac lucis celsioribus? quæ non religionis, sed impietatis uestræ argumēta sunt. An fortē mul-
titudo

titudo qua potiores estis, spem uobis facit uictoria? At nihil pollet quantumlibet innumera uis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes uictoria sita est, qua profecto pence nos est, qui constantem in seruandis legibus & ueri numinis cultu perseueramus: que non manus artificis est materia fragili sculpsit, neque sceleratus rex commentus est ad imponendum uulgo ignobili: sed qui conditor est omnium, et principium huius uniuersitatis simul & finis. Quamobre nunc quoque suadeo ut respiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra iniuria patria bellum gerere, per que ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias uerba facit ad Israëliticum populum, inuicem a Hieroboamo pars copiarum occulte missa a tergo Abianorum conspicitur, qui circumuictos se uidentes non mediocriter sunt teruiti. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemque fiduciam in Deo ponere, illum certe nullis hominum insidijs circumuiciri. Ad hanc regis uocem redditus est militi animus, et inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit ex hoste auxilium, quod hostium uigore retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis nullibus memorabilibus apud omnes

omnes posteros uictoriam retulerunt: & urbes
 corū munitissimas ui captas diripuerunt, *Bethe-*
len cum sua ditione, itemq; *Isanā* & huic con-
 iunctam ditionē. Post eam cladem *Hieroboamī*
 uires omnino fracta fuerunt, quandiu. *Abia* fuit
 superstes. Defunctus enim est non multo post ui-
 ctoriam, exacto tertio principatus sui anno, se-
 pultusq; est *Hierosolymis* in maiorū suorum con-
 ditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus
 sexdecim: is liberorum numerus ē mulieribus
 XIII. ei susceptus est. In regnum successit fi-
 lius *Asanus*, matre *Machæa* genitus, quo re-
 gnante *Israëliarum* regio decenni pace potita
 est. Atque hæc sunt quæ de rebus *Abie* sunt
 prodita. Mortuus est deinde etiā *Hieroboamus*
 rex decē tribuū, cū regnasset annis uigintiduo-
 bus, secundo iam anno regni *Asanici* exacto.
 Eius loco imperauit filius *Nadabius*, paterna
 malitia ac impietatis æmulus, eoq; in principatu
 bienniū exegit. Quo tēpore ducto exercitu ad *Ga-*
batho *Palestinorū* urbē, putabat se eā obsidione
 posse capere: interim quidā ē domesticis eius a-
 micis *Basanes Macheli* filius insidijs interceptū
 occidit, et arrepto regno totā eius stirpē excidit,
 euenitq; iuxta propheta uaticinium, ut qui ex
Hieroboamī cognatis in urbe trucidabatur a ca-
 nibus laniati absumerentur: qui uerò in agris, ab
 alitibus. Atq; in hūc modū *Hieroboamī* fami-
 lia debitas impietatis et scelerū pœnas exsoluit.

Aethiop,

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum
sub Asano, & exercitus eorum interitus. CAP. VI.

XII.

Asanus autem Hierosolymorū rex uir erat
moribus honestissimis præditus, & cele-
stis numinis obseruātissimus: quiq; nihil uel co-
gitaret uel faceret, nisi pietati ac naturæ legi-
bus consonum: is correxit quicquid erat in suo
regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs: habuitq; in exercitu lectissimorū ui-
rorum scutorū ac hastatorum ex tribu Iudæ
trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scu-
tatorum & sagittariorū ducenta quinquagin-
ta millia. Eius regni anno decimo Zaræus
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum uenit, ducens peditū nongenta millia, equi-
tum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
Huic progressu usq; Marasam, quæ est urbs di-
tionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa con-
tra eum acie non procul ab urbe in quadā ual-
le, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentē Aæ-
thiopum multitudinem, exclamauit, Deum in-
uocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope
fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium
uictores posset reddere. Hæc præcati Deus ui-
ctoriæ signum obtulit: quo uiso rex alacris cum
hoste confligit, cæsisq; plurimis, uel quos terga
uerentes usq; in agrum Gerarenum persequen-
tus est.

tus est. Versi deinde à caedibus ad rapinas Ge-
 rara capiunt ac diripiunt: idem & in castris
 hostium factum est, unde multum auri egestū est,
 prædaq; abacta camelorū, iumentorū, & gre-
 ges pecorū. Tanta uictoria diuinitus parta di-
 tati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non
 longe aberāt, quum illis propheta Azarias sic
 obuiam: is posteaquam agmen consistere iussit,
 orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis
 contigisse propter seruatam iustitiam ac piete-
 tem, & quia semper Dei uoluntati obtempera-
 uissent. Quòd si ita ut cœperant pergerent, in po-
 sterum quoq; uictorias de hoste & uitam for-
 tunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin
 uero à religione descuerint, omnia cōtraria illos
 manere: sequenturq; tale tempus, in quo neq;
 propheta uerax in populo reperiatur, neq; sa-
 cerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorū sub-
 uertendas esse, & gentē per omnes terras disper-
 gendam, errorumq; more uitam acturam nullis
 certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum
 tempus esset probitati studerēt, & diuinū fauo-
 rem sibipsis non inuiderent. His auditis rex unā
 cum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & pu-
 blicè & priuatim ut religio facta tecta mane-
 ret, dimissis à rege per totam regionē à quibus
 hoc negotium diligenter curaretur. Nunc reli-
 quis in hoc statu Asini duarum tribuum regis
 rebus, reuertor ad Basanem Israëlitarū regem,
 qui

qui Nadabo Hieroboami filio exso regnū eius occupauerat. Hic in Th. urse urbe lecto domicilio uiginti quatuor annis regnauit, scelerator, magisq; impius quam uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum con-
 3. Reg. 16. iumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se cōstitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habitæ, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset: cui quum similis esse uoluerit, merito etiā, simile exitum habiturū. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, n. n. hoc curauit ut correctior in posterum & anteactorū pœnitēs placato numine uitaret exitū: sed uelut proposito premio si strenuè pergeret, ac si per propheta ampla spes proposita, non calamitas denuntiata esset, seipso factus nequior, indices data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distantē quadraginta stadys à Hierosolymis: quā captā munitabat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnū Asani uastaret. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitās quā.

quàm multa damna suæ regioni relictus apud
 Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad re-
 gem Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiens
 eius societate, & admonens quòd paterna inter
 ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniã
 libenter accepit, & societate cū eo inijt, relictã
 Bisani amicitia: moxq; suos duces iubet cum
 exercitu in illius ditione proficisci, & urbes ho-
 stiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt,
 alias diripuerūt, uidelicet Achionē, Danam,
 & Abelmaën. His auditis Israëlitarum rex,
 omiſſa munitione Ramathonis, ad suas res tue-
 ndas reuersus est. Asanus autē è coniecta ab illo
 materia duræ firma oppida in eo loco condidit,
 quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec
 postea Basanes bellū instaurare ualuit, fatali
 morte præuētus: sepultusq; est in Arsane oppi-
 do. In regnū successit filius Elanus: hic post alie-
 rum regni annū perijt, per insidias casus à Za-
 mare sui equitatus dimidiæ partis magistro:
 epulante enim apud Osam suum procuratorem,
 immissa equitum turma facile oppressit, per ab-
 sentiam tam præfectorum quàm militum, qui
 tum omnes in obsidione Gabathonis Palaesti-
 norum urbis occupati fuerunt.

Basanæ stirpe sublata apud Israëlitas Zamares, & post
 huc Amarin⁹ & Achab⁹ filius, regnū obtinet. C. VII.

D E inde ex magistro equitum factus rex,
 totam Basanæ stirpē iuxta Gimonis ua-

LIBROS

N

ticinium

DEL D.

L.

ticinium extinxit. Eodē enim modo eius fami-
 lia radicitus interijt propter impietatē, quo Hie-
 roboami progeniem internecone absumptā di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exer-
 citus, audito regis casu, et quòd Zamares occisi
 à se regnū inuasisset, & ipse Amarino impe-
 ratori suo regnum detulit: qui soluta Gabatho-
 nis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq̃s
 expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem
 sine presidio, in intimā regiam se recepit, subie-
 ctosq; igne simul cū ea se quoq; concremauit, re-
 gni sui die septimo. Quo factō cōfestim populus
 in diuersa studia scissus est, alijs Thamanū, alijs
 Amarinum regnare uolentibus: cuius factio
 quum tandem uicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnū obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Asani regnauit Amarinus annis duo-
 decim, sex Tharsē, reliquos sex Marcone, quæ
 à Grecis Samaria dicitur. Ipse Samarum uo-
 cauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo
 urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus diffe-
 rebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim
 hoc tantū agebant, ut populum quotidianis im-
 pietatibus à Deo abalienarēt. Quapropter ira-
 tus Deus, effecit ut alius aliū tolleret, & cum
 toto suo genere extirparentur. Hic Samaria diē
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certè
 uidere licet, quàm curæ sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligit, malos contrā fūdi-
 tus crā

eius eradicet. *Israëliarū* enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* uerò *Hierosolymorum* duarumq; tribuū rex ob pietatē ac iustitiam feliciter *Dei* fauore uiuens ad extremā peruenit senectam, & post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omnium testimonio proauita pietatis ac fortitudinis amulus, quibus *Dauidem* sanctissimū regem retulit, quem admodū paulo post dicitur.

Ceteriam *Achabus* *Israëliarum* rex habitaui. XIII.
Samariae, ubi uiginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutis mutans, nisi si quid forte deterius commentus est. Omnium enim impietates representauit ac scelera, sed *Hieroboamū* præcipuè: nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. *Uxorē* præterea duxit filiam *Iehobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorū* regis, cui nomen *Iezabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. *Erat* hac muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insanie, ut non uerita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* edificare, & lucū omnis generis arborū plantare, cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. *Quin* & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demētia & malitia omnes ante se reges superās. Hunc propheta 3. Reg. 17.

quidam Dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adijt, dicēs eū prænuntiare, quòd nec pluuiã illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non cōpareret. Additoq; iureiurando quo magis rem cōfirmaret, secessit, ad tractum australem, ubi ad torrentē quendam degebat, unde potum haberet, nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur: qui postquã ob inopiam imbrium exaruit, iubēte Deo profectus est secretam, quod oppidū Thyū inter E & S donē sitū est. illic enim se mulierē uiduam inuenturū præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Jamq; non longe à porta abierat, quū uidit mulierem operariam ligna colligentem, & significante Deo hanc fore eius altericem, salutatam prius rogauit ut aquã potabilē afferret: abeuntemq; iam reuocans, & panē portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicū farinæ pugillum, & olei paululū: uenissiq; se cò ut collectis lignis sibi ac filio panē coqueret, quem ubi cōmedissent fame absumerētur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo letiora speras. & primū mihi paululum paratū offer: pollicor enim tibi, nunquã in uase illo farina defore, nec oleū infidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunq; propheta petierat fecit: deincepsq; & sibi & filio & hospiti sat alimentorū habuit: neuum enim horum defecit, quandiu durauit

ravit siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
 uiarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrionū
 regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluuiarū de-
 fectus fuit ab Hyperberetæo mēse usq; ad inse-
 quentis anni Hyperberetæū cōtinuus, qui cū sup-
 plicationes indixisset, sequuta est magna uis to-
 nitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, &
 Auratē in Africa. His uerbis dubio procul
 siccitatem facta sub Achabo, cuius tempore
 Ithobalus apud Tyrā regnauit, Menander in suos
 cōmentarios retulit. Azulier autē illa propheta
 hospes cū filius eius morbo praualete exspiras-
 set, ciulās et uoces quas dolor exprimebat emit-
 tens, queribatur de aduētū hominis qui pecca-
 ta eius detexisset, ideo mulctatā sibi filij morte di-
 ctitās. Ille cōsolabūdus iubet eā sibi tradere filiā,
 breui recepturā uiuū: acceptūq; mox in propriū
 cubiculū detulit: quo deposito super suū lectulū,
 exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gratiā al-
 trici relata extincto ipsius puero: rogabatq; ut
 remisso spiritu uitā ei restitueret. Itaq; Deo ge-
 nitricē miserāte, & propheta gratificāte, ne ui-
 deretur infortunū secū in hospitij inuulsi, præ-
 ter omnē expectationē recepti puer spiritū. At
 illa gratias egit uati, dicēs, nūc demū se agno-
 scere diuinā mētis interpretē. Paulo deinde post 1. Reg. 18.
 Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicatu-
 rus ei uenturā pluuiā. Erat tum fames per totā
 regionē, & magna rerū ad uictū necessariarum

penaria, ut non solum hominibus panis deesset, ue-
 riam etiam equis ceterisque iumentis terra negaret
 pabulum: tãta erat ubiq; siccitas. Rex igitur uo-
 cato dispensatore Obedia, cui iumentorũ curam
 mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrẽtes per-
 quirere, sicubi inueniretur herba ad secãdam iu-
 mẽtis pabulum. Cumq; multum quaesitus prophe-
 ta Hælias nusquam compareret, iussit Obediam
 quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam
 rex, aliam dispēsator uiam ingreditur. Erat au-
 tem pius, & quo tempore Iezabel regina in pro-
 phetas scuebat cadibus, cẽtum ex eis in cauer-
 nis subterraneis abdiderat, pane & aqua susten-
 tandos. Huic à rege digresso Hælias occurrit, &
 ex percõtatione agnitus à uenerabundo saluta-
 tur. Mox propheta mandante ut aduentũ suum
 regi nũciat: quo, inquit, meo merito me mittis ad
 eum qui te ubique gentium ad necem perquirat?
 Quis enim locus est ad quem attracturos te non
 miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regẽ adeo,
 te Dei spiritus quo agitaris aliò rapiat, & rex
 te non reperto frustratus in caput meum scuiat.
 Noli esse in meo periculo tam securus, quã scire
 possis quã sim studiosus tui similium, qui cen-
 tum Dei homines furori Hæzabelis eripui, &
 nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta
 contrã iubet, ut nihil metuens regem adcat, sa-
 cramento interposito se quoq; eadem die in eius
 conspectum uenturum. Quo iudicio postquam
 Achabus

Achabus *Heliā* adesse didicit, in occursum
 eius properat: & cum indignatione, *Tu* ille es,
 inquit, *Hebræorum* turbator? *tu* ne sterilitatis hu
 ius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius
 familiam cum suis externis sacris causam ma
 lorum omnium assueerat, inuectis peregrinis nu
 minibus, & pro abrogato veri *Dei* cultu suppo
 sitis. *Azox* iubet ut eat, & totū populū in *Car
 melum* montem ad se conuocet, simulq; suos &
 uxoris uates, quorum numerū etiam non tacuit:
 præterea lucorum prophetas quadringentos plus
 minus. *Vi* uerò omnes acciti à rege ad constitu
 tum locū confluxerūt, *Heliā* in medio consiſlit,
 & *Quousq;* inquit, inter utrunq; uacillabitis?
 Si enim *Deum* nostrum uerū & solum creditis,
 hunc, & mandata eius sequimini: quòd si non
 huic, sed externis diuinos honores deberi existima
 tis, illos igitur recipite. *Populo* uerò nihil ad hæc
 respōdente, *Heliā* postulat, ut quo certiore argu
 mēto uel propriū uel alienorū probetur potētia, so
 lus ipse *Dei* sui uates cōtra illorū trecentos con
 tēdat, accepto boue, & in lignorū struē imposito,
 sed nullo igne subdito: idē oportere & illos face
 re, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint ac
 cēdere: Hoc enim pacto uerā *Dei* naturā digno
 sci posse. *Que* senētia postquā placuit, iubet *He
 liā* prophetas illos electo boue priores sacrā rem
 facere, & sua nominatim inelamare numina.
 Cūq; suis precibus & inuocationibus nihil profi
 cerent,

cerent, ludens Helias altius eos iubet uocem at-
 tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
 Illis uero à mane usq; meridiem frustra incla-
 mantibus, & more patrio culiris ac lanceolis
 sua corpora incidentibus, cum iam suæ uices sa-
 crificandi uenissent, amotis sacrificiis illis sanati-
 cis iussit uulgū propius obseruare, ne fortè clam
 ignem admoueret: qui postquā accessit, acceptis
 duodecim lapidibus iuxta numerū tribuum Is-
 raeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq;
 circū illud fossam bene profundam: & coapta-
 ta super altare strue lignorū, uictimaq; desuper
 imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
 super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; re-
 pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
 coepit inuocare Deum, precariq; ut erranti iam
 diu populo ostendat suā potentiam: & ecce ad-
 huc illo errante, ignis repēte de calo in altare la-
 psus inspeclante populo, tum uictimā, tum aquā
 omnem circumfusam absumit, ita ut locus fieret
 aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram
 unum Deum adorant, hūc maximum & solum
 uerū confitendo: ceteros nihil aliud esse quam no-
 mina uanis stultorū hominum opinionibus con-
 ficta: moxq; comprehensos eorum prophetas in-
 terficiunt, Helia sic iubente: qui & regem abire
 ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum,
 breui enim uisurū pluuiam. Quo abeunte Helias
 ueriticè Carmeli conscendit, & cum humi dese-
 disse,

diffet, caput gembus applicuit, iussuq; famulum
 ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
 indicare sicubi nubē excitari uiderit. Paruit ille
 non semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere re-
 tulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in
 aëre nescio quid nigricans, humano uestigio non
 amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
 Achabum, iubens ut rex propterè in urbem re-
 deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
 postquā ad Iesraëlam urbem cepit tendere, sine
 mora offuscato aëre & inuoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
 reptus numine regium currū usq; Iesraëla Ara-
 ri urbem currens prosequutus est. *3. Reg. 19.*
 Achabi uxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecif-
 set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
 suram, quēadmodum ipse prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Bersabe, que
 est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumæa con-
 termina: relicto que ibi famulo, ipse in desertum
 abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod non es-
 set ceteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cu-
 pidus esse debeat, sub arbore quadam obdormiit:
 & excitatus à quodam, surgēs inuenit aquā ac
 cibum appositum & cūm comedisset collectis ex
 hoc cibo uiribus, ad Sinaū usq; montē peruenit,
 in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
 ubi nactus amplum quendam specum, ingressus
 N s habit

habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertâ unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe desertum coleret: ait se occisis externorum deorû uatibus persuasisse populo, quòd unicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factû ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diuum prodire, auditurus quid opus factu sit. Sequenti luce è spelunca prodijt, ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silëtio, diuina uoce, nihil terreri presentibus, iussus est: neminem enim inimicorû fore illius compotem: mandatumq; mox, ut domum reuersus, declaret populi regem, Icum Nemessi filium: apud Damascum uerò Syrorû Azælem: & pro se prophetam Helisæum constituat, ex Abela urbe oriundum: impios enim pœnam duros, alios æu regi, alios Azæli. His auditis Helisæus in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Helisæi aratrem cum quibusdã alijs impellētibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suû iniecit: qui euestigio prophettare occæpit, relictisq; bubus, sēclator Helisæi factus est. Rogauit tamē ut prius sibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illi sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et propheta quidē huius res ita se habuerūt. Caterû

XIIII. Nabuthus quidã ciuis urbis Azari, quum prædium

1. Reg. 22.

diu haberet regijs fundis cōtiguum, saepe rogatus
 ab Achabo ut ei quātolibet precio uēderet rus
 finitimū, adiungendum regio: aut si mallet unum
 aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id
 facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris
 fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam
 possessionem amisisset, quia non licebat alienam
 occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec ci-
 bum sumere. Iezabela uerò scit ante quid accide-
 rit, ut nec balneum admittat, & cœnam equè
 ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabu-
 thus ei denarrat. Usque se apud eū comi sermo-
 ne, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua
 humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
 contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore
 misso ad cōsuetam corporis curam redeat, se da-
 turam operam, ne Nabuthus hanc cōtumeliam
 impunè auferat, Moxq; literas Achabi nomi-
 ne scriptas mittit ad Israëlitarū præcipuos, hoc
 argumento: iubebantur indicto ieiunio concio-
 nem aduocare, & in ea primum locū Nabutho
 propter illustre genus attribuere. Deinde subor-
 natis tribus uiris nihil non ausuris, horum testi-
 monio conuictum eum blasphemiae populo lapi-
 dandum obijcere, atq; hoc modo de medio tollere.
 Id quod ita ut regina scripserat factum est: &
 Nabuthus tali testimonio cōuictus Deo ac re-
 gi fecisse conuictum, à populo est saxis obrutus.
 Quod ubi Iezabela relatum est, regem accedit,
 suadetq;

suadetq; ut sine suo sumptu uinctorum Nabuthi hereditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendam id prædium euestigio se cõfert. Dcus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eorum occurrat, rogatq;: Quid ita occiso uero domino eius prædij hereditatē iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientē uidit, turpe ratus obiurgari, prior factus erratum, ad satisfaciendam ipsius arbitratu se obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginae sanguinem, & totum eorū genus delendum propter tam crudele scelus, quo eum cõtra ius per calumniā oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia subijt, & indutus saccum, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deū ita placare cupiens Dcus uerò per prophetam denūciat, se quidem usq; post eius obitū dilaturū uindictam, quando quidem sceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAPVT VIII.

3. Reg. 10.

DUm hæc circa Achabum geruntur, eodem tẽpore Adadi filius Syrorū & Damasci rex, contractis è 1010 regno suo copijs, ascitisq; ultra Euphratē triginta duobus socijs regibus, cõtra Achabum duxit, qui inuelligens se imparcm

imparem eius copijs, à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in urbes manitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariã: cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu cõuenit, & obsessam urbem oppugnare cœpit: missõq; caduceatore ad Achabum petijt ut sibi liceat legatos ad eũ mittere, proposituros quid nã peteret. Quo impetrato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi: quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abdueto exercitu regē obsidionem soluturũ. Achabus uerò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationẽ rursus aliam Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confusione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eorũq; liberũ faceret regiam & amicorum ac cognatorũ domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentũ fuerit pulcherrimũ. Reliqua quæ illis nõ placuerint, sibi haberet. Achabus letus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petũsse. Nunc uerò misisse eum famulos qui omnium ades scrutetur, & nihil in

hil in eis quod sit pulcherrimum relinquunt, nimirum belli ansam querentes: ut quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorū rebus arripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis uisum fuerit. Reclamauit tota concio contēnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarū, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat: atq; ita eos dimisit. Hoc respōso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cū minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se uerò parē illis aggerem excitaturum, si uel pugillum terræ singuli milites conferāt, uolens cum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo uero respondente, inter armatos non uerbis sed factis discernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnādi rationē prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat, sed hūc timorem ei propheta quidam superueniens exemūt, dicens, Deū polliceri, daturū se uictoriam de tam multis hostiū millibus. Rogatus deinde per quos hæc uictoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorū imperitiam. Accitis igitur principū filijs, qui tri-

gintæ

ginta duo erant supra ducētos, cognito quòd Sy-
 rus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis re-
 pente portis emittit iuuenes. Id postquā ei per spe-
 culatorem est significatū, mittit quosdam eis ob-
 uitam cum his mandatis, ut siue pacati ueniunt,
 siue pugnatum, uinctos ad se pertrahāt. Interim
 Achabus etiam reliquū militem intra moenia
 paratū cum armis habuit. Filij uerò principum
 congressi cum excubijs, multis occisis reliquos
 usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succe-
 dere Israēlitarum rex animaduertit, uniuersum
 reliquū exercitum emittit. At illi repentino im-
 petu in Syros delati, facile eos prostigāt, nihil ta-
 le expectātes: quo factū est ut in ebrios & iner-
 mes impingerent, ita ut relicta in castris arma-
 tura fugerēt, & rex ipse praeceleri equo uix eua-
 serit, Achabus uerò longo spacio Syros perse-
 quutus est, cadēdo quotquot assequi datū est. Di-
 reptis deinde opulentis castris, auro & argento
 refertis, captis etiā equis Adadi & curribus,
 domū in urbē reuersus est. Caterū propheta mo-
 nente ut in sequentē etiam annū paratus sit, &
 exercitū in promptu habeat, reuersurū enim Sy-
 rū iterū rex omni ope belli apparat. Porro Ada-
 dus seruatus è clade cū reliquijs exercitus, aduo-
 catis amicis cōsultabat quomodo cum Israēlitis
 bellum gerere debeat. Illi suaserūt, nō esse posthac
 cū eis in montanis confligendum, Deū enim eorū
 in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis ui-
 ctos

Etos: si dsi in campeſtribus cōmittatur pralium, facile ſe ſuperiores fore. Prætereā conſuluerunt, ut dimiſſis regibus, quos ſicum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & ſatrapas illis præficeret, ſupplemētumq; in ſua ditione tam equitum quàm peditum cōſcriberet. Placuit regi conſilium, deditq; operā ut talis apparatus fieret. Nox ubi primum ueris ſignū ſe protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum perueniſſet prope oppidum Apheca in magno cāpo caſtra poſuit, Achabus uerò cum ſuis copijs obuiam illi progreſſus caſtra cum caſtris cōtulit, quamuis numero militum longe inferior, ſperuacnicite deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hoſtis cōtra quàm opinabatur ſentiret Deū Iſraelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per ſex dies à neutris caſtris quicquā motum eſt. Septima uerò quum hoſtis pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoq; ſuos ex aduerſo inſtraxit, Nec morā collatis ſignis acriter utrinq; pugnatū eſt, donec Syri non ſerentes Hebræorum uim terga uerterēt: quibus impigre uictoriam proſequentibus, cōfuſum agmen trepidè fugientium equitum, peditum, curruum, à ſeiſſis proculcatum obiterēbatur: non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui et ipſi murorum ruina oppreſſi ſunt circiter uiginti ſeptē millia: in pralio uerò centū millia hoſtiū ceciderūt. Adadus aliquot ſidiſſimis famulis

famulis comitatus in quandã subterraneã cellã
 se abdidit: quibus clementiã Israëlici regis præ-
 dicantibus, & spem ueniã facientibus, si cõsueto
 supplicũ habitus ad eũ mitterentur, permisit sunt
 hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita
 redimiti, qui tũ priscus apud Syros supplicandi
 mos fuit, Achabũ aduenit, & salutis tantũ gra-
 tiã petere Adadum signifi-ant, deditium eius
 in perpetuum futurũ. Tam ille gratulari se ei di-
 xit, q̃ è pagna euasisset, fratrisq̃ loco eũ se habi-
 turum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti
 fide nihil mali passurũ, producunt è lutebris ho-
 minũ, & adducunt ad Achabum, qui eũ sub-
 limis curru uehebatur. Et quam adorasset,
 Achabus porrecta dextra in currũ eum sustu-
 lit, exceptumq̃ osculo iussit esse bono animo, &
 nihil se indignũ timere. Adadus actis gratijs
 quã longa sibi uitã daretur memorẽ se fore hu-
 ius beneficij professus est, redditurumq̃ Israëli-
 ci iuris urbes, quas maiores eius armis occupa-
 uerant, & facturum eĩ liberã potestatiẽ cõmcan-
 di Damascum, sicut pater ipsius idem ius Sa-
 maria habuerat, Fœdere deinde ic̃to, & iurciu-
 rando firmato, Adadus egregiẽ donatus in
 suum regnũ remissus est. Post talẽ Syrorũ cõtra
 Israëlitã expeditiõis exitũ propheta quidã, no-
 mine Nicheas, accessit ad quẽdã Israëlitã, ius-
 sitq̃ eũ ut uulnus sibi in caput infligeret, adadẽ
 Deũ ita uelle. Qui quũ parere nollet, daturũ in-
 ③ obediẽt

obediētiā & poenā pradixit, & leonis incurſu periturū. Quod quū ita eueniſſet, aliterum propheta adijt, idē imperās. A quo incūctatē iētus, & uerticē ſaucius, obligato capite uenit ad regem, dicēs ſe commilitonē eius eſſe, & à tribuno captiuū quēdā aſſeruandū accepiſſe: quo fuga elapſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui illi tradiderat, quādoquidē hoc interminatū ſit ſi captiuus effugeret. Reſpōdente uerò Achabo merito id paſſurū, ſoluto capite agnoſcēdum ſe Michetas prabuit. Hac autem arte uſus eſt, quo maiorē uim uerbis ſuis adderet. At enim Deū in regē animaduerſurū, q̄ Adadū hominē impiū & cōtra diuinitatē cōtumelioſis dictis ſurentē elabi permiſiſſet. Futurū enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate propheta offeſus, iubet eum in carcerem conijci, & uehementer eā pradiſtione contriſtatus domum ſi recepit.

De Iofaphato rege Hieroſolymorum. CAP. IX.

Hactenus de Achabibus nūc ad Iofaphatum Hieroſolymorū regē reuertor: qui aucto ſuo regno, & praſidijs per urbes ditionis ſuae diſpoſitis, ne illis quidem ſine praſidio reliquit, quos Abias auus in ſorte Ephremitica de Hieroboamo decē tribuū rege ceperat. Hic rex perpetuo propitiū & auxiliatorē Deū habuit, q̄ eſſet uir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operā ut aliquid gratū Deo faceret. Quo
factum

factū est, ut & ipsi à circumquaq; uicinis regi-
 bus melius honos haberetur, id quod misit an-
 dis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc
 quoque tam diuitia regis quàm fama non me-
 diocre incrementum caperent. Anno autem re-
 gni sui tertio conuocatis principibus & sacer-
 dotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam
 ditionem, & populum oppidatim leges Moy-
 sis, earumq; obseruantiam atque religionis cul-
 tum docere: quod ad eò libenter ciues complexi
 sunt, ut certamen huius studij inter eos susce-
 ptum uideri posset. Finitimæ quoque gentes cõ-
 stanter hunc regem amabant, pacem inuola-
 tam cum eo seruantes. Palestini etiam ordina-
 ria tributa persoluebant, & Arabes annuos
 sexcentos triginta agnos, paremq; hadorum
 numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ua-
 lidas, & exercitus armis bene instructos con-
 tra hostem aluit: ex tribu Iuda scutorum tre-
 centa millia, quibus præerat Edraus, Ioannes
 uerò ducentis millibus. Idẽ dux habebat ex tri-
 bu Beniamitica sagittariorum peditum ducen-
 ta millia: alius prætere a dux nomine Ochoba-
 tus ductabat centum octuaginta scutorum
 millia, absque milibus qui per oppidorũ præsi-
 dia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Iora-
 mo Achabi decem tribuum regis filiam Go-
 tholam. Cumq; libuisset ei Samariam inui-
 sere, benignissimè ab Achabo exceptus est,

atq; etiã militia qua suum regē comitabatur, publice exhibito frumēto, uino & carnibus, rogatusq; est ab Achabo, ut cōtra Syrorum regē arma cū eo cōiungeret, ad recipiendā urbē Ramathā in regione Galaditica, quā de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uerò auxiliū pollicito, q̄ nō minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs progressi extra mœnia duo reges & sedēte in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uerò cēsebat si qui propheta essent accersendos, & cōsulendos de expeditione qua cōtra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captū cum dimiserat usque in illam diem.

Achabitis à Syris bello laeessitis in prælio uictus occiditur. CAP. X.

Achabus uerò accitis suis prophetis numero quadringētis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadū mouenti uictoriã, & urbis dominiū propter quā bellum instaurare placuit. Prophetis uerò bellum suadentibus, uincendū enim Syriū, & in potestatem uenturum, quē admodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & q̄ falsi uates essent: percontatusq; est Achabum, num quē aliam præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præscire ualeāt. Respondit ille.

Esse

Esse quidem & alium, sed sibi inuisum, q̄ malū
 eueniū predicat, foreq; ut ipse à Syrorū rege oc-
 ciscus pereat: & ob eā causam in carcere cū nūc
 esse inclusum: cū uocari Michaa Remblea filiu.
 Iosaphato uerò postulāte eū produci, missus cu-
 bicularius prophetā adduxit: qui inter eundem
 ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uicto-
 riam regi predicere. Respōdit uates, sibi nō licere
 cōtra quā Deus moneat mentiri, sed dicturum se
 quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uerò ad
 regē peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait
 sibi Deū ostēdisse Israclitas fugiētes, & inseque-
 tibus Syris dispersos, nō aliter quā greges subla-
 tis pastoribus. Hoc quoq; significare Deū dice-
 bat, q̄ ceteris incolūmibus redeuntibus, solus
 Achabus in pralio cadere debeat. Hac loquuto
 Michaa, uersus ad Iosaphatū Achabus: Nō-
 ne, inquit, modò tibi dixi quā male mihi uelit
 iste? Michaa uerò cōstanter asseuerante, se nihil
 nisi iussu Dei predicere, illum uerò spe uictoriae
 sollicitari à pseudoprophetis ad bellū, in quo ipsi
 cadendū sit, rex attētius cogitare cōcepit. Interea
 Sedecias quidā unus è pseudoprophetis in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michaa gar-
 riat: nihil enim ueri eum predicere: argumento
 esse predictionem Heliae, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret, illum enim praedixis-
 se, apud Iezraclā in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguinē, quē admodum

lampsissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuū igitur esse istū mentiri, qui longè præstantiori propheta non uereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia: sed mox fore euidentius etiam quā uerax sit, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in facie, are faciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, eum comprehendi eum prophetam iussisset, puto enim te audiuisse, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto infixit ei lapam: eumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: uincibat enim, opinor, fati uis, plus fidei falsis quā ueris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias uerò aptatis sibi ferris cornibus, dicit Achabo, Deum significare uentilandam cornibus uniuersam Syriam: Michaa contra asseuerante, breui fore, ut Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quaritās, ne luat pœnas uaniloquiū: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquā ei præberi. Atq; ita duo reges uersus Ramatham cū copijs profecti sunt: quo audito rex Syria cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentū autem erat inter reges socios, ut Achabus priuato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymita-

XV.
3. Reg. 22.

uus

nus uerò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius *Azichæ* natiuitum eluderent: sed inuenit eū fatum etiā sine insignibus. *Adadus* enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem *Israëliarū*. Syri uero primo cōgressa uidentes *Iosaphatum* stantem ante aciem, rati esse *Achabum*, impetu facto eū circūuenerunt: sed postquā è propinquo cognouerunt esse aliu, omnes se retro receperunt: a mane autē usq; ad uesperam pugnantes, & uincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum *Achabum* ad necē querendo, nec tamen inueniendo. Tandem unus ex *Adadi* famulis *Amanus* nomine, missa in incertum sagitta, regē per thoracē in pulmonē sauciāt. *Achabus* autē noluit hoc scire suū milite, ne terga uerteret: sed aurigam iussit currū extra prælium eū here, quòd graue ac lethale uulnus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur, perstitit tamē in currū usq; ad solis occubitum, & tandem proflusio sanguinis uiribus deficiens interijt. Iamq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt, & quamprimum per caduceatorem de *Achabi* morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer regis *Samariā* relatum, illic sepultura traditur. & cū currus regius cruore sœdatus ad *Iezra* fontem esset ablatus, ueritatem *Helie* prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius

sanguinem, & meretrices posthac ex eo fonte
 aquabatur. Mortuus autē est apud Ramathā,
 iuxta Michēa uaticiniū. Ergo quoniā utriusq;
 propheta predictionē euentus cōsecutus est, uene
 rādā sunt illorū oracula, eisq; semper plus oportet
 tribuere, quā eorū qui ad gratiam loquuntur
 sermonibus: nec aliter existimare, quā qd nihil
 sit illis utilius, quādoquidē per ea diuinitus monemur
 quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animū, qd insuperabilis sit fati
 necessitas, quae etiāsi praesciatur, praecaueri tamē
 nō potest: sed tā diu homines sibi uana spe blā
 diuntur, donec in illius casses incidant: nam hoc
 quoq; Achabo fatale fuerat, ut praenūciātibus
 cladē non crederet, & a prophetantibus ad gra
 tiam deceptus in mortem rueret: cui in princi
 patum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI AN
 TIQVITATVM IV
 DAICARVM LIBER
 NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitar bello peti
 ros superat. CAP. I.

4. Reg. 3.
 1. Par. 19.

LOSAPHATO autem regi post
 suppetias contra Adadū Achabo
 latas Hierosolyma reuertēti pro
 pheta Ieus occurrēs, reprehēdit eū,
 qd cum homine impio & scelerato arma cōiun
 xisset:

xisset: Deū enim indignè tulisse hęc societate, ser-
 uasse tamē eū propter suā bonitate, licet malē,
 quod nō debuerat. fecerit. Post eā admonitionem
 rex supplicationibus & sacrificijs Deo cōcilia-
 to, uniuersam suā ditionē per lustrauit, populum
 leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum
 pietatis docēdo: cōstituitisq; oppidatim magistra-
 tibus, hortatus est eos, ut solius iustitię respectu
 habito ius populis dicerēt, nec muneribus corru-
 pti, nec magnatū aut diuitū captates gratiam:
 omnibusq; quod equū est redderēt, sciētes q̄ etiā
 occulta Deus inspiciat. Hac cum per singulas
 duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuer-
 sus, hic quoq; iudices ē sacerdotū ac Leuitarum
 ordine, & ē primatibus optauit, & hos prius
 monitos, ut iuste & accuratē iura populo red-
 derent. Quod si grauiores cōtrouersie deferreretur
 ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum nego-
 tijs maiore etiā diligentia decerni uoluit: q̄ eam
 urbē maxime equitatis seruante esse deceat, in
 qua & templum simul haberetur & regia: eis
 summos magistratus ex amicorū numero prę-
 posuit. Amasiam sacerdotem, & ex Iudę tri-
 bu Zabadiam. Per idem tempus Moabita &
 Ammanita cū Arabum auxilijs bellum infe-
 runt, & ad Engaddā urbem Asphaltitę la-
 cui uicinam castra metantur, trecentis stadijs ā
 Hierosolymis distitam, cuius ager egregia pal-
 meta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum

audisset hostes superato lacu in regnum suum
 iam irrupisse, territus concionem aduocat, &
 ad templum uersus Deum inuocat, ut tantum
 uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit
 ad sumendam de hoste poenam audacia. In hoc
 enim templum id exstructum a maioribus, ut
 quoties ab externo hoste immineat periculum,
 ibi populus coram numen presens inuocet, diui-
 naq; ope adiutus inuasores suos male multa-
 tos arceat, uolentes quae semel diuina munifi-
 centia contigere, per uim ad se retrahere. Sic
 precatus est lacrymans, accedente eodem totius
 populi cum uxoribus & liberis supplicatione.
 Ibi Iaziel quidam propheta exortus a media con-
 cione exclamat, Deum preces exaudiuisse, &
 ipsum pugnaturum se polliceri pro sua reli-
 gionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum
 se parent, ituri obuia hostibus, & occursuri eis
 Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam
 eliaum, cui nomen Sis, uoce Hebraeis significante
 eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligat,
 sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spe-
 ctatores considerent. Post hoc oraculum rex & to-
 tius populus prostrati in faciem gratias agendo
 adorabant Deum, & Leuitae organis suis hym-
 nos canebant. Diluculo uero progressus rex in
 solitudinem subiecta oppido Thecnae, admonuit
 multitudinem, credendum esse praedictioni propheti-
 cae, & non struendam quidem aciem, sed in primo
 agmine

agmine constituendos sacerdotes cum tubis, &
 Zenit. as cū cantoribus, agendasq; Deo gratias,
 non aliter quā liberata iā ab hoste patria. Pla-
 cuit omnibus regis consilium, idq; mox etiam
 exsequuti sunt. Deus uerò terrorem & conster-
 nationem immisit Ammanitis & eorū socijs,
 ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē
 debaccharentur tanto furore, ut ne unus qui-
 dem ex tot nullibus reliquus fieret. Iosaphatus
 uerò prospiciens in uallem in qua castra hostiū
 fuerant, cum totam uideret reseruatam cadaueri-
 bus, latus tam in opinatio dei auxilio, quod sibi
 citra sudorem & sanguinem uictoria contigis-
 set, permisit suo uulsi castra diripere. & spo-
 liare cadauera: tantaq; fuit multitudo, ut agrē
 per integrum triduum omnia spolia legerent.
 Quarta uerò die congregatus totus populus in
 quandam conuallem, potentiam & auxilium
 Dei debitis concelibravit laudibus: à quo sa-
 cto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum
 Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuer-
 sus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot
 dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin
 & in exteris gentes tam mirifica uictorie sa-
 ma perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opi-
 nionem cōciliavit, ut res eius sub diuini numinis
 tutela esse pro comperto crederent: mansitq; usq;
 extremū eius diē hęc persuasio. Erat autē ami-
 cus & Achabi filio, qui tū Israēlitis præerat:

cum quo in ita societate parādarum nauū, quae merces in Pontū peterent, ac imporia Thraciae, iacturā fecit haud minimā. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene reuerentur pro magnitudine. Quo factū est ut hac cura uacauerit in posterū. Atq; haecenus de Iosaphato.

11.
4. Reg. 1. Achabi uero filius Ochozias regnauit apud Israēlit. & regiā Samariā, uir pessimus, & utriq; parēti omnino similis, & Hieroboami primi Israēlitarū seductoris amulus. Eius regni anno secūdo Moabitārū rex defecit, & tributa quae patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autē ut Ochozias de solario domus suae descēdens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu cōtracto Accaronim ad Myiodis (id Deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebraeorū uerò Deus Helias propheta mādauit, ut nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an Israēlitae propriū Deū nō haberēt, quandoquidem rex ad alicuium mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū non reualiturū. Quod quū Helias fecisset, nuntij his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo demirāte celeritatē reditus & causam querente, aiunt sibi occurrisse uirū quendam, & ueluisse ulterius progredi: iussisseq; renuntiarēt suo regi Israēlitarū Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uerò iubente ut sibi figurā hominis il

nis illius designaret, dicebat hominē esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hæc descriptū à nuntijs, misit ad eum attrahendū centurionē cum quinquaginta militibus. Is repertū in montis uertice descendere iussit, & ad regē uenire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactum cōpertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces calitus misso, ipsum unā cū militibus conflagraturū. malū hoc eis imprecatus est: moxq; eandens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum elade ad regem perlatas, iratus alium centurionē cum totidem militibus ad Heliam mittit: qui & ipse eum propheta minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis. absumpsit quemadmodum alierū. Quo cognito rex misit tertiu: Is quod esset cordatus et māsuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Helias, et amicē eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ue regis mādato paream, inuitus ad te uenio, sicui & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine, Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de morbo tuo

bo tuo ueri nihil pradicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine cōsulendū mittere maluisti, scito te morturū. Nec multum exinde tēpus elapsū, dum ita ut Helias pradicxit decedēs, quod liberis careret, Ioramō fratri succedenti locum fecit, homini patrē cum alijs uitijs, tum maximē impietate referēti: Omissō enim sui Dei cultu, totū se externis religionibus dedit, uir alioqui nō ignauus, & ad res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias ex hominibus exēptus est, nec in hodiernum usq; mortaliū quisquā scire potuit, quis nam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Eliseum, sicut iam antē diximus. De hoc Helia et Enocho qui fuit ante uniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidē exemptos esse è cōsuetudine mortaliū, mortuos tamē esse nemini unquā fuit cōgnitum. Caterim Ioramus accepto post fratrē

111. regno, Moabitārū regi Misa bellū inferre statuit, tributū nolēti reddere, quod Achabo patri antea soluebat intonsarū pecudū annua ducētā millia. Ergo postquā domi parauit exercitum, Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, ut quādoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret parātū bellū cōtra Moabitas, qui tū recēs à suo regno defecerāt. At ille nō se solūm uēturum auxilio promisit, sed Idamēorū etiā regē, sibi obnoxiiū, in eā expeditionē pertractarū. Ioramus ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs, uenit

uenit Hierosolyma, & splendidè ab eius loci rege exceptus, cum de cõmuni sententiã uisum esset per Idumæa desertã, quã minimè hostis expectaret, iter facere, cū alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cum hospite, & cum rege Idumæorũ: et circuitu factõ die septima ducibus itineris aberrãtibus, in tantã iumenta & milites aquarũ penuriã inciderunt, ut omnibus tantũ nõ desperãtibus, Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deũ, quã nã sua culpa tres reges sine pralio in Moabitãrũ regis manus traderet? Iosaphatus cõtrã, ut uirũ pium decebat, consolabatur eũ: iussitq; perquiri, nũ quis in exercitu propheta adesset, per quẽ quid faciendũ Deus posset cõsuli: & indicãte quodã famulo, uidisse se ibi Helie discipulũ Helisãũ Saphati filiũ, suãsu Iosaphati tres reges ad illũ uadunt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod sortè extra castra fixerat, rogatãt quid futurũ esset de exercitu, precipuè Ioramus. At ille iussit ut absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas cõsuleret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urgebat, ut responsam daret, et periclitãtes seruaret. At ille iurauit, se ei nõ fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi & pũ. Accito deinde psalte quodã, sic enim uates postularũ, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere,

cere, nam absq; uento & pluuiâ uisuros alucum
 repletū aquis, ita ut militi & iumentis abunde
 potu suppetere, nullum amplius à siti periculum
 timeatur. Nec hoc solū, inquit, uobis à Deo con-
 tinget, sed & copias hostium eius ope profliga-
 bitis, & arbores excidētis, & regionē uastabi-
 tis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto
 propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur
 torrēs magno impetu ferri cœpit, auctus imbri-
 bus qui in Idumæam triū dierū itinere inde di-
 stantem demissi fuerant, ut & iumentis & mi-
 liti largissima adesset potus copia. Rex autem
 Moabitarū ut audiuit tres reges contra se ad-
 uentare, à deserto inuasuros, excita omni sua
 militia, iussit eos in sinibus occurrere, ne clam in-
 ditionē suā impetum facerent: qui uidentes exo-
 riente sole aquā in torrēte (nō procul enim à ter-
 ra Moabitide aberat) colore sanguineam, q̄ co-
 tempore maximè aqua radijs ic̄ta rutilat, falso
 opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos
 arma uertisse, et eorū sanguinē per torrentē de-
 fluere: & cum hac p̄suasione regē suū aduen-
 tes, rogabant ut eos ad diripiendâ hostilia ca-
 stra ire permitteret: quo impetrato ruc̄tes uelut
 ad paratâ prædam, ad Hebræorū castra perue-
 niūt. Sed ualde eos sua spes frustrata est: Coor-
 tibus enim in eos undiq; hostibus partim cōsi-
 sunt, partim dispalati fugiendâ agrè in terram
 suam euaserunt. Reges uerò agros Moabitarum
 ingressi.

ingressi, diruis oppidis totā regionē prædis ab-
 elis exhauscrunt, & rura corā glareâ torrentis
 operierūt, et optimas quasq; arbores exciderūt,
 fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq;
 solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandā ur-
 bem, & obsessus, ueritus ne expugnata illa ca-
 peretur, erūpere cum septingentis equitibus ten-
 tauit, quâ parte negligentiores excubiæ uisæ
 sunt: quod ubi præter spem nō successit, in urbem
 reuersus rem extrema necessitatis & despera-
 tionis aggreditur: seniorē enim filium, qui regni
 successor destinatus fuerat, productum in mœ-
 nia, toto hostili exercitu inspectante holocau-
 toma Deo sacrificat. Reges uerò hoc uiso tantā
 necessitatē miserati, & humanarum uicissitu-
 dinum memores, soluta obsidione domum quisq;
 suā reuersi sunt. *Iosaphatus* uerò post hanc expe-
 ditionē pacatus quidē, sed nō diu *Hierosolymis*
 superuixit, exacto uitæ anno sexagesimo, regni
 uigesimoquinto: sepultusq; est in ea urbe ma-
 gnificè, quemadmodum *Dauidis* imitatore[m] se-
 peliri decuit.

Joramus *Hierosolymorum* rex principatum adeptus
 fratres & paternos amicos interfecit. CAP. II.

E Filijs quos cōplures reliquit superstites, *Jo-*
ramus natus maximus patris uoluntate in
 regnū successit, cum *Israëlitari* rege commune
 nomen habens, uxoris suæ fratre, qui *Achabi*
 fuit filius, & tum recēs a *Noabite* bello *Sam-*
 mariam

mariam reuersus Heliseum secum adduxerat.
 Eius prophetae res memorabiles è sacris libris
 huc trāsscriptas inserere nostra narrationi ope-
 repretium duximus. Obedia uxor, qui Achabi
 dispensator fuerat, tunc uidua Heliseum adiit,
 dicēs nec ipsam ignorare quòd ea persecutione
 qua Iezabela in prophetas sauebat, maritus
 eius centū ex eo numero seruauerat: quos ut ale-
 re clam posset, multū aris alieni cōtraxerat: nūc
 illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in
 seruitutē uelle rapere: quapropter orabat ut ob
 hoc mariti benefactū eius misertus opē aliquā
 presentē afferret. Quo scitāte, ecquid domi ha-
 beret: nihil se habere ait, prater olei paululū in
 fidelia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis
 cōmodato à uicinis uacuis uasis cōpluribus, fo-
 ribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id indere.
 Dum enim repleturum omnia. Peruit mulier,
 & repletis ad unum omnibus, ad prophetā re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille cōsultuit ut diuen-
 dito oleo, debitū creditoribus redderet. aliquan-
 tum enim de olei pretio supersore, quod ad libe-
 rorum alimēta ualeat: atq; in hunc modum mu-
 lier à creditorum molestia liberata est. Idē Ie-
 ramiem per nuntios admonuit, ut locum quendā
 caucret, in quo à Syris, occidere eum uolentibus,
 insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille pre-
 monitus uenatum non iret. Adadus autē fru-
 stratis insidijs indignatus est, ratus à suis dete-
 ctus: &

Et is: & uocatis domesticis per conuiuium proditores appellauit, minatus etiã mortẽ, eo quòd rem solis creditã hostis per eos cognouerit. Quodam autẽ respõdente, nõ rectè eum facere, quòd prodicionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerãt: sed scire debere, quòd Heliseus propheta nihil nõ indicet, prodatq; uel occultissima cõsilia: iussit eos per nũtios explorare, in quã urbe Heliseus habitet: renũtiatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. At mox illuc aliquot equitũ turmas misit cum curribus, qui Helisiam cõprehenderent, qui noctu urbẽ circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autẽ minister propheta re cognita, quòd hostes uellent eum capere, trepidè accurrẽs hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio, rogauitq; Deum, ut ad confirmãdum famulum presentẽ se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Heliseum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his suppetiis, nec ipse quicquã timeret amplius. Post hæc uates iterũ Deũ orauit, ut obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq; dedit se in medium illorũ, interrogans quẽ querebant: quibus respondentibus, Heliseum prophetã

se querere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsam sequeretur: atq; ita, ut qui & oculis & mēte à Deo cecati fuerāt, ducentē incunctanter secuti sunt: quos ubi Samariā perduxit, Ioramū regē iussit portas claudere, & Syris suum militē circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginē illā tolleret: at illi recepta oculorū acie, cōclusos se animadvertunt in medijs hostibus: cumq; attoniti & inopes consiliū haberent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uetuit: solos enim bello superatos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditione, Dei uoluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos: consuluit igitur ut hospitale mēsa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Ioramus prophetae monitis obsequens, liberaliter ac splēdidē tractatos Syros, ad regē eorū Adadū remisit. Illi reuersi omnia quae eis cōigere suo regi renuntiant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiā admiratus, simulq; uat is diuinitatē, nihil posthac contra Israēlitarū regē clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rē gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatisq; ingentibus copijs, uniuersas contra eum educit: qui putans se imparē, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariā se cōtinuit, fretus urbis

I I I I.

eius urbis munitionibus. Adadus uerò cogitās,
 si nō machinis fame tamen eam se in potestātē
 redacturā, oppugnationē aggreditur. Tanta au-
 tem Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter
 nimiam indigentiam intra Samariam ueniret o-
 stuaginta denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebraei colubini stercoris sex-
 tarium uice cōdimenti emerēt: nihilq; magis ue-
 ribatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiam, urbē hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse mœnia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in urbē clam admittere-
 tur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones
 admēs. Cuiq; mulier quadā exclamasset, Mife-
 rere domine, putans eā aliquid cibi petere, com-
 motus ira malè precatus est ei, negās sibi esse uel
 areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset
 aliquid. Illa uero dicente nihil se eiusmodi pete-
 re, nec ob cibū molestā esse, sed ut licē inter se &
 aliam mulierē finiat: iubet quid rei sit exponere.
 Mulier ait se cū amica quadā uicina pactā,
 ut quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, iugulatis infantibus (nam utriq; erat
 filiolus) unū atq; alterum diem hoc cibo se ale-
 rent. se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmunē alimonia, alterā illam mulie-
 rem à pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus uehementi dolore Ioramus uicstem sibi
 conscidit, & exclamans hoc demū disuisse ad

calamitatũ summã, ira cõtra prophetã accen-
ditur, tollendũ dictitãs qui in tãtis malis nullũ
dignaretur à celesti numine impetrare subsidiũ:
confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et il-
le quidẽ ad eadẽ eius properabat, Heliscũ uerò
regis ira nõ latuit: sed domi sedens cũ discipulis,
Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui ca-
put mihi adimat: nunc aduentũ eius obseruate,
ut dum erit pro soribus opponatis uos, & obie-
ctis soribus illum remoremini, mox enim rex ipse
aderit, mädari iam poenitẽs. Illi ita ut iussi sunt,
hominẽ uenientẽ excludunt: moxq; Ioramus ad
se reuersus, et ueritus ne cades acceleretur, quã-
tum potuit, ad Heliscũ properat, interuẽtu suo
cohibiturus missum à se hominẽ, & uatẽ peri-
clitantẽ seruaturus. Quò ut uentũ est, incusare
eum cepit, quòd in tãtis calamitatibus se cũ ci-
uibus despiceret, nec ulli à Deo peteret remediũ.
Tum propheta promittit, in crastinum eadẽ ho-
ra, qua tum rex ad se uenerat, futurã magnam
rerum ad uictum necessariarũ abundantia, ita
ut publicè in foro uno siclo ueniret satũ simile,
& uno aque siclo duo sata hordei. His dictis
rex cum suo comitatu supra modũ exhilaratus
est, propter expertã toties prædictionũ fidẽ, cum
quoq; nihil addubitãs, & presentẽ difficultatẽ
spe faturi subleuãs. Amicus autẽ quidam re-
gius uirite copiarũ eius parti præpositus, cui tu
rex fortẽ familiariter incũbebat, Nõ credibilia,
inquit,

inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdum sit
 sperare simula ac hordei pluuiã, ita nec quod tu
 dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: *V. debis* 4. Reg. 7.
ipse, ne dubita, sed uidebis modò, non fruëris etiã.
Hac predictio effectum talem habuit. Años erat
apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœ-
nia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac
de causa extra portas habebant domicilium. Hi
cum propter saeuientē famem nihil ex urbe cibo-
rum acciperent, & siue in urbē reditus daretur,
siue domi se continerent, fame sibi percundi cer-
tò intelligerent, decreuerunt se hostibus commit-
tere: ut siue eis parceretur, uirerent: siue scuire
hostis mallet, certè leuius mortis genus incurre-
rent. Hac sententia postquã comprobata est, no-
ctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Sy-
ros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi
curruum & armatorum aduentantium, ad cò ut
 crescente magis ac magis suspitione consiliati
è totis castris ad regem suum còcurrerent, dicen-
tes adesse reges à Ioramo conductos, regē Aegy-
pti & regem insularum: iam enim ex audiri co-
rum strepitum. Hac nunciatis Adadus cre-
didit, quòd & ipsi aures in ani sonitu pulsarētun
ut ceteris & per summam trepidationem omnes
sine ordine ad fugam se expediunt, reliquisq; in-
tra castra & equis, & iumentis, & diuitijs
maximis totam spem salutis in fugiendo collo-
cant. Leprosi uerò illi Samarita uenientes in
 P 4 castra

castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū
 & magnā rerum copiam deprehēdunt, progres-
 siq; ulterius, & ad unum quodpiam tentorium
 delati, postquā ne unum quidē adisse uiderant,
 refecti primum cibo ac potu, ueste & multo au-
 ro se onerant, cā pradam extra uallum elatā in
 quodam loco abdunt: mox alterū tentorium ag-
 gressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fece-
 runt, nemine interim cōspecto. Unde facile conie-
 ctantes de abitu hostium, damnabant suam ne-
 gligentiam, quōd non hęc Ioramō & ciuibus in-
 dicassent mox à principio: quapropter ad mœnia
 Samarię properant, & inelamatis custodibus
 discessum hostium eis significāt: illi porrō excu-
 bitoribus regis idem renunciāt. Rex cognito ne-
 gotio amicorū & ducum consilium aduocat: ait
 rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri
 sibi insidias struant, desperantes fame urbem ex-
 pugnari posse: ut si ad diripienda castra quasi
 fuga deserta procurrant, repente coorti cæsis di-
 reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
 suam sententiam esse, ut diligenter cā contra in-
 sidias maniant, & cauti sint, neq; temerē credi-
 ta fuga hostiū procurrendo periculo se obijciāt.
 Hoc consiliū quidam laudauit ut prudens, addi-
 ditq;: sibi uideri mittēdos duos equites qui omnia
 Iordanem usq; explorent: qui si fortē intercipiā-
 tur, cautiore fore ceteros, ne & ipsi temerē pro-
 gressi circūueniantur: nec duorū equitū fore gra-
 uem

nem iacturã, quos fortassis alioquin fames absumeret. Id regi placuit, & euestigio misit qui omnia dispicerent: illi renunciãt, nihil se per viam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem ad castrorum direptionẽ emittit: nec fuit vulgaris prada, sed auri & argenti plurimũ, & nauia iumentorum genera: præterea tãtum inueniunt frumenti atq; hordei numerũ, quantum nec in somnis sperare poterant, ut mox omnes præterita famis obliuio caperet: tanta enim fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerẽtur. & eodem precio satum simale, iuxta Helisai uaticinium: satum autẽ continet modium Italicum & dimidium. Solus autem hac copia nõ est adiutus præfectus ille tertie partis militia. constitutus enim ad portã a rege, ut cohiberet prouectis multitudinis impetũ, ne se inuicẽ conculcando obtinerent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quẽadmodũ Helisæus prædixerat, cũ prænunciãti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autẽ Syro 4. Reg. 8. rum Damascũ reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitus immisso terrore, se unã cum exercitu in fugã coniectum, & uanũ fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus omnino aduersum se habere numen, per animi ægritudinẽ in morbum etiam corporis incidit: cumq; per idẽ tempus Helisæus Damascum inuiseret, hoc cognito fidiſſi-

mum è familiaribus suis *Azaelem* honoris cau-
 sa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturū
 quis nam futurus esset morbi exitus, & num eua-
 surus esset hoc periculū. *Azael* assumptis XL
 camelis quicquid optimum ager *Damascenus*
 fert, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos im-
 posuit, & obuiam factus *Heliseo*, reuerēter cum
 salutatur, dicens se ab *Adado* rege missam, ut of-
 ferret ei munera, & de morbo consulcret, num
 quod leuamen sperare debeat: propheta nūcio ni-
 hil mali renunciare iusso, taniū moriturum regē
 indicat: id famulus regius dolenter accepit. *Heli-
 seus* uerò flebat, & multis manabat lacrymis,
 prospiciens quanta mala passurus esset suus po-
 pulus post *Adadi* obitū. *Azaele* deinde rogan-
 te causam tristitia, *Fleco*, inquit, quòd me *Israē-
 litarū* misereat, tam multis à te afficientur cla-
 dibus: nā optimos ex eis interficies, & munitissi-
 mas corū urbes incendes, & infantes ad saxa al-
 lides, & difficabis pragnātes mulieres. *Azaē-
 le* uerò dicente, & unde mihi uires ut hæc faciā?
 ait sibi diuinitus significatū, quòd ipse regnatu-
 rus sit in Syria. Itaq; *Azael* reuersus ad suum
 dominum, melius cum habiturū nunciat: & se-
 quenti die reti uuido in eū iniecto, presocati à se
 regiā occupat, uir alioquin strenuus & gratio-
 sus apud Syrorū ac *Damascenorum* multitudi-
 nem: quo factū est ut usq; in presens tam *Ada-
 dus* quā *Azaele* ius successor diuinis apud Sy-
 ros

vos colantur honoribus, tum propter aliã bene-
 ficentiam, tum quia magnificè templis exstructis
 Damascenorũ urbem ornatiore reddiderint: coriẽ
 enim effigies quotidianis p̄p̄is honorant, & an-
 tiquitatẽ iactant, nescientes quòd non admodum
 sint ueteres, & nondum cẽtum supra mille anni
 ab eorum atate intercesserint. Ceterum Ioramus
 Israëlitarũ rex audita morte Adadi, à conti-
 nuis pauoribus respirauit, latus tandẽ aliquan-
 do licere sibi in pace uiuere. *Alter uero Iora-* v.
mus qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi 4. Reg. 8.
 nomine censebatur, mox ut principatum inijt, à
 cadibus fratrum & paternorum amicorum po-
 restatẽ aspiciatus, uidebatur cũ Israëliticis re-
 gibus certamen suscepisse, ne inferior haberi pos-
 set, quãtum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc
 magistrã idoneã Gotholiam uxorem, qua
 fuit Achabi filia, à qua externorum numinum
 cultũ didicit. Et quãuis Deo certum esset serua-
 re qua Dauidi promiserat, Ioramus tamẽ indies
 nouis superstitionibus irritare eũ, & populi reli-
 gionem deprauare nõ desistit. Accidit interim
 ut Idumsei ab eius imperio deficerent, cæso rege
 suo qui Iosaphato hæctenus paruerat, & no-
 no in eius solium imposito: quam iniuriam ultu-
 rus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum
 erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit:
 & exustis uicis finitimis non est ausus ulterius
 progredi, nec tamen hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quòd plures defectiões secuta sunt, executientibus eius iugum & illis qui Labinam regionē incolunt. Tantis autē fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in editis montibus suos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus obliuio instituti patrij, affertur ab Helia propheta epistola, uindictam Dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorū regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorū ciues impulcrit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominū colere, quemadmodū & Achabus sibi subditos cōpulerat: ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset: pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus que in populum regis & domesticam familiam deseuiret, nec liberis parcens nec ux. ribus. Ipsum quoque lento uentris profluuiio uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Helia nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc multo post exercitus Arabū qui uersus Aethiopiā incolūt, cum alijs Barbaris Ior

ris Ioramū regū inuadit: qui & regionem omnē,
 & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiā uxori-
 bus eius ac liberis: unicus tantū fuit superstes,
 agre elapsus è manibus hostiū, Ochozias nomi-
 ne. Post hāc publicā calamitatē & ipse in mor-
 bum incidit, sicut ei iam antè predictū fuerat: id
 malum in uentrē eius ingruit, ut manifestō diui-
 nę irę indicio miserabiliter periret, uidentē quo-
 tidie per uentrē intestina defluere. Quin & popu-
 lus insultauit eius cadaueri, facile inde conie-
 ctans, quā inuisus Deo fuisset homo nefarius,
 nec eū regio sancte dignatus est, nec paterno mo-
 numento intulit. Vixit annos quadraginta, re-
 gnauit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello
 impetit.

CAP.

LIII.

Israelitarum autem rex Ioramus sperās post VI.
 Adadi mortē Ramathā Galadiuicā urbem
 se posse recipere, magno prius facto apparatu
 exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagit-
 ta ictus à quodam Syro non letaliter, in Aza-
 ram urbem se recepit curādi uulneris gratia, re-
 lictō in obsidione Ramathę toto exercitu, cui
 Ieum Amasias filium prefecerat, qui illam ui-
 expugnatam recepit: erat autē ei propositū per-
 curato uulnere Syros bello aggredi. Interim He- 4. Reg. 9.
 liseus dato uni è discipulis suis sacro olco, misit
 eum Ramatham, ut eo delibutū Ieum regem ap-
 pellaret,

pellaret, diceretq; se auctoritate diuina regē eum eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, iussit eū fugientis more iter facere, nemine abitus eius confesso. Ille ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit Ieum fortē sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Helisæus fore prædixerat: accedēsq; ad illum, ait se eum uelle colloqui: & eum surgens secutus ipsum esset in cōclauē, inuenis deproptum oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regē elegit in perniciem Achabi generis, & ut ulciscaris prophetarum eius sanguinē, qui à Iezabelā contra omne fas occisi sunt: ut quēadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familia propter impietate interire funditus, ita nunc nullū semē maneat reliquū ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è cōclauē se proripuit, nolens à quoquā conspici: Ieum autē statim in cōfessum ducū redijt. Percontātibus autem illis, qua de causa uenisset inuenis, & insani uideri dicentibus: Rectē, inquit, coniecturā faciatis: nam insani uerba locutus est. Illis uerò magis etiā exponi sibi quid esset orātibus, regnū populi sibi à Deo delatū, ait illam dixisse. Hæc ubi prolocutus est, unusquisq; ducum detraxit sibi pallium, quibus cōgestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserūt signa canere, Ieum nouum regē consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit eū exercitu Iezabelā urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ieremias

20
rarius

ramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat: ueneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat uulnus inuiseret. Quos ut Ieus repentino accessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo Ioramò indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentū, quòd bona fide regnū sibi detulerint.

Ioramus à Ieo magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias.

CAPVT V.

Milites uerò leti imperata faciunt, & omnes uias obsident, ne quis ad Ioramam illis inscijs peruenire, & quid agatur renunciare ualeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Israëlam sublimis curru properè uehitur: quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbem obseruet: ubi uidit Ieam cum turmis aduehi, renūciavit Ioramò aduentare agmen equitū. Ille euestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quis nā ueniat. Ad quos ubi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu, regē enim scire cupere. Ieus iubet illū nihil de hac re esse sollicitū, & ut sequatur se cū alijs: hoc speculator cum uidisset, renūciat Ioramò equitē illam admixtū agmini iter facere eū illis. Max & aliterum à rege missum Ieus idē iubet facere: ut uerò & hoc per specula-

iorem Ioramus didicit, postremò ipse conscenso
 curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, quem
 ut cognatū inuisendi gratia illò uenisse diximus,
 exiuit illi obuiam: nā lente & cōposito agmine
 Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Na-
 buthi nacltus, rogat satim salua sint res in exer-
 citu: à quo amarulento conuicio exceptus, & ue-
 nefice meretricis filius appellatus, facile cogitās
 nihil sani eū habere in animo flexis habenis cœ-
 pit fugere, dicens Ochozia, circumuentos se dolo
 ac insidijs: Ieus uerò sagitta per cor transfixum
 de curru eū præcipitat, mox Badaco tertiæ par-
 tis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iora-
 mi in Nabuthi agrū proyiciat, prophetiam He-
 lia in mentē ei reuocās, qua patri huius Acha-
 bo prædixerat, fore ut aliquando ipse & eius fa-
 milia in eo loco pereat: id enim se tam ex ore pro-
 pheta audisse, cū post tergum Achabi in eodem
 curru sederet: id quod etiam ita ut prædictum
 fuerat euenit. Caso autem Ioramo, Ochozias sua
 quoque saluti metuens, currum in aliam uiam
 deflexit, latere se Ieum existimans. At ille as-
 secutus cum ad quendam cliuum, sagitta ietum
 sauciat: qui relicto curru equum propere con-
 scendit, & continuato cursu delatus est in Na-
 gedonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere
 mortuus, relatusque Hierosolyma, illic sepultus
 est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sce-
 leratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque quartam generationem eius progenies. CAP. VI.

Ieu uerò ueniēte Iesraēlā, Iezabela ornatu regio stans in turri, O seruū egregium, inquit, qui dominū suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quæ nā esset, iubens ad se descendere, tandē eunuchis ipsius imperat, ut eā de turri dent precipitē: quæ inter cadendū eruentatis mœnibus, ubi solū attingit ab equitibus cōculcata & obruta perijt. Post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabelle famulis ut eā sepelirent in honorē generis, quæ nata esset è regibus: qui nihil reliquū inuenerunt de cadauere, præter manus & faciē, cōsumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Helia mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa urbe male periturā prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū paedagogos, alteras ad urbis magistratus misit: in quibus hortabatur, ut quādoquidē arma, uiri, equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo numero rege qui per atate maximè uideri possit idoneus, in domini interfectores uindictent. Ad faciēbat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animæ i essent. Magistratus autē & paedagogi lectis lucris extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse impar

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uero
 imperata eius paruos facere. Ille rursus rescrip-
 psit, ergo Achabi filiorum capita praecisa ad se
 mitteret. Tunc magistratus accersitis adolescentium
 alioribus imperat, ut occisis illis praecisa capi-
 ta ad Ieu transmittant. Illi nihil miseri iussi per-
 egerunt, & coegesta in nasus quibusdam plexilibus
 capita Iesraela miserunt. Quae cum eo perlata es-
 sent, renuntiat eoenanti cum a nicis regi, adesse
 Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque
 uia latere aceruos ex eis iussit construui: quo fa-
 cto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se
 ad populum: Et si ego, inquit, cum coiratis dominum
 meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Vole-
 batque eis persuasum quicquid Achabi generi
 accidisset, non uolente solum, sed praenunciante
 etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per He-
 liam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot
 etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inue-
 nirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et
 cum incidisset in cognatos Ochozias regis Hie-
 rosolymorum, rogauit quomodo nam tenderent. Aiu-
 se uenire salutatum Ioramum, & cum eo regem suam
 Ochoziam nesciebant enim utrumque: ab eo nec a-
 tum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici
 duos & quadraginta numero. Paulo post oc-
 currit ei uir bonus & iustus, nomine Ionada-
 bus, uetus amicus ipsius: qui post mutuam salu-
 tationem multis uerbis praedicauit eius facinoras,
 quod

quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radicitus. Iteus uero suasisit ei, ut consensu curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariam: uisurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto auctores fuerint, relicta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: iucundissimum spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dantes meritas poenas ante actorum scelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Iteus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adegit: omnique cuperet neminem esse falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idque ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire: celebrandum enim solennibus uictimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus uocabatur: ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitalem fore: Dimissis deinde per omnem Israelitarum diuisionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes donari: eas cum accepissent, uenit in eadem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicere ut sacris eorum alienus

ac profanus ullus sese ingerat. Illis uero negati-
 bus quenquã talẽ adesse, & iã sacra sua parẽ-
 tibus aggredi, foris octuaginta uiros è fidiissi-
 mis armat, quibus mandat ut pseudoprophetas
 omnes interimãt, & patrios ritus iã diu negle-
 ctos ulciscãtur, interminatim quicunq; aliquem
 corũ clabi permiserit, uicariũ pro illo moriturũ.
 Illi uerò omnes ad unũ necauerũt, & regia ipsa
 incensa urbẽ externis sacris profanatã purificã
 uerũt. Ille Bal Tyrriorũ Deus erat, quẽ Acha-
 bus in gratiã Ithobalis Tyrriorũ ac Sidoniorum
 regis socii sui coluit, tẽplo ei Samariã dedica-
 to, & prophetis cũ reliquo cultu assignatis: hu-
 ius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas
 Israclitis adorare permisit. Nec tamen ingrata
 Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per
 prophetã suũ significauit, per quatuor genera-
 tiones posteros eius apud Israclitas regnuros.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnũ
 occupat, qua post sextum annum cæsa pontifex
 Ochoziæ filium regem constituit. CAP. VII.

V. I. I.
 4. Reg. 11.

Dum Ieus homines nefarios in hũc modum
 persequitur, Gotholia regis Achabi fi-
 lia comperta filij morte & generis sui perniciẽ,
 decreuit etiam è Dauidis familia neminem su-
 perstitẽ relinquare, ne quis huius sanguinis
 posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod
 quãtum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamẽ est
 unus Ochoziæ filius ad hunc fermẽ modũ: Erat
 Ochoziã

Ochozia germana soror, Iosabeta nomine, pontifici Ioado nupta: hac regiam ingressa, cum inter cesorum cadauera latentē nutricis opera anniculum puerum Iosum deprehendisset, ablatū furtim domi in suo cubiculo abdidit & solo marito conscio sex annis in tēplo clam aluit, quam diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnū tenuit. Septimo demū anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, ut communis operis ademptum Gotholia regnum ad puerum transferant: datāq; & accepta silentij fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur: Centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione sacerdotes ac Levitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secum adducūt. Ille habere se utile reipub. consilium ait, aperturūq; eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse non silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumq; sacramentū ab eis accepisset, tutō se posse quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quem aliebat: Hic est, inquit, rex uester, ex illa natus familia, quam scitis Deum predixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; censeo tertiam uestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiā item omnia templi loca opportuna occupare: eā uerō qua superest, patentē portam qua itur in regiam seruare: reliqua uerō multitudo in templo inermis sit, neq; quenquā

eū armis intrare sinit, qui nō sit sacerdos, prae-
 terea certos ē sacerdotibus ac Leuitis selectos
 mandauit satellitij more strictis gladijs regē sti-
 pare, & si quis armatus in templum irrupere
 ausit incunctanter occidere, & posito omni me-
 tu seruandi tantū regis curā gerere. Illi appro-
 bato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur.
 Ioadus uerò aperto armamentario, quod Dauid
 in tēplo instruxerat, distribuit centuriombus &
 sacerdotibus ac Leuitis quantū ibi hastarū in-
 uenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū
 genus aderat: atq; ita armatos tēplo circūdedit
 cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos in-
 teresse nō oportebat excluderent. adductoq; in
 mediū puero, corona regia caput redimitū, & in-
 unctū sacro oleo regē pronūciat: populus quoq;
 gaudēs simul & plaudēs faustis acclamatio-
 nibus uitā & uictoriam nouo regi congeminat.
 Tumultus hic & acclamations praeter spē ad
 aures Gotholia uenientes effecerunt, ut uehemē-
 ter perturbato animo cum satellitio prosiliret ā
 regia. Venientem deinde in templum ipsam qui-
 dem sacerdotes admittunt, sed armatos eam se-
 quentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo
 a pontifice circūdati fuerant. Ceterum Gotholia
 postquam puerum uidit in suggestu stantem re-
 dimitumq; corona regia, discissa ueste sua, ma-
 gno clamore iubet interfici insidiatorem, & oc-
 cupatorem tyrannidis. Ioadus contrā accitis cō-
 turio

turionibus iubet mulierē arripi, duciq; in torrē-
 tem Cedronis, atq; illic poenas lacr: neq; enim fas
 esse templum ueneficæ supplicio pollui: mādauit
 etiā, si quis ei conentur ferre suppetias. & ipsum
 pariter interimī. Illi igitur quibus hoc demāda-
 tum est, eductam extra portā matorū regis illic
 interficiunt. Et uerò cōspiratio cōtra Gotholiā
 successit, Ioadus cōuocato populo ac militibus in
 templū, omnes sacramēto ad fidem regis adegit,
 incolumitati ipsius tuendā, regnoq; augendo da-
 tuos operam: eodem iurciurando mox regem
 astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad
 obseruationem legum quas Moyses cælitus ac-
 ceptas ad populum pertulit. Post hæc ad adē
 Bati sacram concurritur, quam Gotholia cum
 marito Ioramo construxerat in ueri Dei con-
 tumeliam, & ad Achabi gratiam, eam po-
 pulus à fundamentis diruit, & Azathanem qui
 tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Tem-
 pli uerò curam & custodiam sacerdotibus ac
 Leuitis iuxta Dauidis regis institutum Ioadus
 commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne
 offerrent sacrificiū, & s-ssum iuxta prescri-
 pta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarū
 numero ianitores ad custodiam templi cōstituit,
 ne quis pollutus possit intrō subrepere. Hæc ubi
 ad hūc modū disposuit, cū ceturionibus & du-
 cibus totoq; populo ex templo Iosum in regiā
 deduxit: eūq; collocato in solio denuo alacriter
 Q 4 acclam

acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitate per aliquot dies egit, omnibus scelestae
 4. Reg. 11. mulieris eade libenter serentibus. Erat Ioas cum
 in regnum adsciretur, annorum septē, matre natus
 Sabia, ex oppido Bersabe oriunda: fuit autē legum
 & diuini cultus obseruantissimus, toto tē-
 pore quo Ioadus fuit superstes: duxitq; uxores
 duas postquā etate maturauit, conciliante coniu-
 gium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus
 liberos suscepit. Atq; haecenus de Ioaso quo-
 modo elapsus ex insidijs Gotholae, tandem re-
 gnum affecutus est.

Azaelis Damascenorum regis cōtra Israelitas, ac mox
 cōtra Hierosolymitas expeditiones. CAP. VIII.

VIII. 4. Reg. 11. **A** Zaol autē Syrorū rex bellum cū Israelitis
 & Ieo rege eorū gerēs regionis trans Ior-
 danc sita orientales tractus uastauit, qui à Ru-
 benitis & Gaditis atq; Manassitis colebātur:
 necnō Galaditicā & Batanaā, omnia rapinis
 miscēs, & incēdys, ac ne ab hominū quidē eade
 tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq;
 enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, cō-
 temptor & ipse numinis religionumq; & legū
 à maioribus per manus acceptarum toto regni
 sui tēpore, quod fuit annorū X X V I I. quo ex-
 acto mortuus apud Samariā est sepultus. Ioas
 filio successore principatus relicto. Ioasum autē
 Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido
 subijt: uocatq; pōtifice Ioado insit eū per totā
 suam

suã ditionem Levitas & sacerdotes dimittere,
 qui in singula capita semisicli argenti exigeret
 in usum eius instaurationis, eò q̄ sub Ioramo &
 Gotholia, & eorũ liberis iuendi & faciendi
 tẽpli cura penitus ab ecclã fuerat. Põtifex uerò
 hoc nõ fecit, sciens neminem libenter argentum
 erogaturum: sed anno regni uigesimaltertio rege
 incusante q̄ uoluntati suã nõ obtemperasset, &
 iubente in futuram tẽpli reparationi prospice-
 re, tale quiddam ad colligendam pecuniam com-
 mentus est, quod non grauatim tulit populus:
 Arcã parauit lignẽã, in qua bene clausa unũ
 tantum sframẽ supernè reliquit: eã cum in tem-
 plo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecu-
 niã quantũ liberet per foramen immittere, in tẽ-
 pli instaurationem conferenda. Id populus tulit
 æquissimo animo, & multum auri atq; argenti
 ciuitatim contulit: arca uerò singulis diebus pro-
 sente rege exinaniebãt scriba gazophylaciũ &
 sacerdos eius custos, numerat atq; pecunia & re-
 cõdita, rursum unde sustulerant reponebant: &
 cũ primũ nid. retur collatũ quantũ sat esset, põ-
 tifex & rex conduxerunt fabros & cementa-
 rios, & trabes magnas pulcherrimã materiẽ
 cõparauerũt. Instaurato deinde tẽplo, quicquid
 ex collato auro & argento superfuit (superfuit
 autẽ nõ parũ) id totũ in crateras, cantharos, po-
 cula, & alia uasã insumptum est: insuperq;
 quotidianis sacrificijs altare adolebatur: atque

hæc tãtis per di Iodas uixit diligẽter accurata
 fuerunt: illo autẽ post annũ ætatis centesimũ &
 trigesimũ defuncto, & ob prohibitã ac iustitiã
 insignem, tum q̃ Dauidici generis seruator fuis-
 set, in regum monumenta illato, rex Ioas à pri-
 stina religionis cura facile desecuit: moxq; &
 primates populi ad eundẽ modũ deprauati sunt,
 ut nihil apud eos potius haberetur, quã contem-
 ptus iuris ac iustitiæ. Deus uerò indignatus pro-
 pter hanc regis & caterorũ mutationem misit
 prophetas qui contestarentur eos & à presenti
 malitia compescerent. Illi uero tam insano affe-
 ctu eam cõplectebantur, ut neq; exemplis, mai-
 rum, qui propter contemptum legum cũ totis sa-
 milijs perierant, neq; prophetarum cõminatio-
 nibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta
 studia reuerterentur. Quin & Zachariam pon-
 tificis Ioadi filium rex in ipso templo saxi iussit
 obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum
 quia propheta diuinitus constitutus, pro con-
 cione populũ & regem adhortatus ad iusti-
 tiam, graues, pœnas illis minatus est, si moniti
 parere contemnerent. Moriens tamen Zacha-
 riæ testem & iudicem Deum inuocauit, quòd
 pro bono consilio & patris sui beneficijs à Ioa
 moris amarum premiũ sibi rependeretur. Nec
 diu debita regi pœna dilata est: Azael enim
 Syrorum rex impressione in regnum eius facta,
 & Gitta primũ direpta atq; euersa, mox ipsum
 Hiero

Hierosolymis deficiente adortus est. Tū Ioaſ cōter-
 ritus omnes theſaurus Dei priorumq; regū ex-
 hauſit. & cū eis detracta templo donaria miſit
 ad Syriam, tantū pacē redimēs & ſecuritatem, ne
 oppugnatus in extremum verū ſuarum diſcrimē
 adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus,
 nim exercitus à regia urbe abſtinuit. Ioaſ tamē
 graui morbo implicatus, amicis Zachariae pœ-
 nas dedit, qui ne filius pōtiſicis maneret inultus,
 per inſidias eum ſuſtulerunt. & pulſusq; eſt Hie-
 roſolymis, nec tamen propter impietatem dignus
 habitus, qui regijs monumentis inferretur, cum
 uixiſſet annos quadraginta & ſeptem.

Amasias rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idu-
 mæos & Amalecitas ducto uictor euadit. C. IX.

In regnū ſucceſſit ei filius Amasias. Anno 4. Reg. 14
 autem Ioaſi uigeſimo primo apud Iſraelitas
 & Samaritanos ſucceſſit filius Ioaſas, in quo
 principatu exegit annos XVII. patri nequa-
 quam ſimilis, ſed magis primis eius regni regi-
 bus impijs, qui palām omnem contemptum ca-
 leſtus numinis præ ſe tulerunt. Huius copias rex
 Syria tantopere attriuit, ut ex numeroſo exer-
 citu non plus quā decem millia peditum, equi-
 tes quingenti ſuperceſſent: qua expeditione mul-
 tas magnas urbes illi ademit, & hoſtium non
 mediocres ſtrages edidit. Hac autem Iſraelitis
 acciderunt ſecundum Helifei uaticinium, quo
 tempore Azaeli etiam prædixit, quòd necato
 domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupaturus. In hac tēporū difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deū, ut se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autē qui nō solum perpetuā innocentiam, uerumetiam respiscētia fauore complectitur, & cūm perdere possit si uelit, castigare manuū, exoratus eripuit eū è belli periculis, & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis statum breui redijt. Post obitū Ioazæ Ioas filius regno Israelitarū apud Samariā positus, trigesimo septimo anno regni Ioæ regnatis in tribu Iudæ. nam & iste eodē quo Hierosolymitanus nomine uocabatur, tenuitq; regnū annis x v l. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referēs: et cū Helisæus iam admodū senex in morbū incidisset, uisendi causa eū adijt: quē animaduertēs extremū spiritū ducere, flere cœpit, & lamentari, patrē & clypeū appellitās: quod eo uiuo armis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius prædictionū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è uita discedere, se uerò ex armatis Syriis & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius unā cū illo hanc uitā relinquere. His querimonijs motus Helisæus, regē cōsolatus afferrī arcū postulat, eumq; regē iubet intēdere, deinde iniecta in eū manu iubet iaculari: & cūm emissis tribus telis destitisset, Si inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum

regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem praelijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademērūt recipies. His auditis rex abiit, & propheta paulo post defunctus est, uir inelyta iustitia, & citra controuersiam Deo lōge charissimus: multa enim & miranda diuinā mētis argumenta exhibuit, quorū memoria apud Hebraeos durat clarissima: sepulcro etiā honoratus est magnifico, quale decuit hominē numini diuino acceptissimū. Cōtigit autem aliquādo ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentū eius abderēt, quod mox reuixit à contactu prophetae corporis. Atq; hæc fuerunt & uiuī & defuncti uatis opera. Azæle autem rege extincto, ad Adadū filium Syriæ regnū hereditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum rex tribus praelijs uicto, omnē eam regionem abstulit, quæ urbes ac uicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Helisæus iam ante prædixerat: postquam uerò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasie uictoria de Israelitis & Ioarege eorum reportata.

CAP. X.

Secundo autē anno Ioæ regis Israelitarū, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regie ciue, appellata Iudan: mirum autē in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administra

ministracionem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorū insidijs sublatuſ fuerat: eosq; omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moysse præscriptas: qui iniquū cēsuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuetutis, utpote etatis annorū plus minus uiginti, cēturiones his copijs idoneos attribuit: deinde misit ad Israëlitarū regem qui uiginti scutatorū millia cōducerent stipendio talentorū argēti centum annumerato, decreuerat enim cōtra Amalecitarū & Idumæorum atq; Gabilitarū gentes exercitiū ducere: iamq; propediē moturus erat in eos, cū interueniēs propheta dimittere Israëlitas cōsuluit, esse enim hoc hominum genus impium, & cladē certā imminere oraculo se monitum, si talibus rex utatur auxilijs: alioqui Deo fauētē uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē agrefere, quia iam publicè stipendiū Israëlitis numerauerat, hortatus est propheta ut Dei uoluntatē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā. Illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cū domesticis tantū copijs contra prædictas gētes profectus est. Quibus uno prælio uictis interfecit x. millia, & totidē millia captiuorū abducta in magnam petrā, quæ imminet Arabia, eo loco per

per rupes precipitata necauit : atq; ita uictor
 cum opima prada domū redijt. Interea uiginti
 illa *Israëliarū mercenariorum* millia, ignomi-
 niosam rati suā missionē, ac si pro inutili dāna-
 ta esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt:
 & progressi usq; *Bethsemera*, regionē populati
 sunt, ab aëto magno iumentorū numero, castisq;
 tribus colonorum millibus. *Amasias* uerò post
 uictoriā factus insolēs, autorē eius Deū cœpit
 habere cōtēptui, & pro eo uenerari asportata
 de *Amelicitis* numina. Quamobrē a propheta
 conuētus est, mirari se dicēte si hos Deos crede-
 ret, qui cultoribus suis nihil opis afferre ualue-
 rint, nec eos ab *Hebræorū* uirtutibus præstiterint,
 sed tanquā ad se nō pertinētes cedi et captiuos
 trahi passi sint : quin et ipsos belli iure abductos
 inter reliquā captiuorū turbā *Hierosolyma* per-
 uenisse. Rex his uerbis ad irā percitus iussit illū
 hac de re esse quietū, minatus suppliciū si nego-
 tū alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē
 quieturū dixit, Deū tamen ultorem huiusmodi
 nouit atibus non desore. Nec multo post *A. X.*
masias felicitatē suā, cuius tamen autorē Deū
 non agnoscebat, non capiēs, sed fastu inflatus,
 scripsit *Ioæ* regi *Israëliarū*, ut ipsius imperata
 faciat cum suo populo, sicut antehac idē popu-
 lus maioribus eius *Dauidi* & *Solomoni* pa-
 ruit: quòd si nolit ultrò facere officium, bello esse
 decernēdum de imperij iuribus. Ad hoc *Ioas* in
 hac

hæc uerba rescripsit: Rex Ioas regi Amasia:
 Olim in eodem mote Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo da-
 ri coniugē, interim bestia quadam superueniens
 conculcauit carduum. Hoc exemplū te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, ne ue propter re-
 centem de Amalecitis uictoria elatus, & te et
 regnū tuū incerta cōmittas alex. His lectis A-
 masias magis etiam ad bellū cōcitatū est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut tandē meritas
 impietatis pœnas exsolueret. Vbi uerò in con-
 spectum hostium uenit, instructa utrinq; acie,
 tantus repente pauor ac consternatio diuinitus
 milites eius inuasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga uerterent: & alijs aliò diffu-
 gientibus, desertus à suis. Amasias in hostis
 potestatē ueniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut Hierosolymita apertis portis se cum
 uictore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 uita amore adactus, persuasit eumbus ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorū cubi-
 torum spatium mœnibus, curru per id intersti-
 tium triumphabundus inuectus est, captiuū prae-
 se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis
 dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid
 auri uel argenti in regia repertū est, totū aspor-
 tauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Sa-
 mariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasie decimoquarto. Appetitus tan-
 dem

dem amicorū insidijs fugit in urbē Zacheis: nec tamē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia magnificētia fūcratum est. Tam miserū autē exitū habuit propter nouatas religiones & pietatis cōtemptum, post exactū annum uita quinquagesimum, regni uerò uicesimumnonum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. C. XI.

Decimoquinto autem anno regni Amathē XI.
 sis, Hieroboamus Ioā filius apud Israhel. 4. Reg. 14.
 tus regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria regia. Hic rex cum esset uehementē impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israhelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prädixit, quòd de uictis Syris ditionē suā esset ampliaturus, prolati eius terminis ad septētriones usq; Amathē urbem, ad meridiē uerò usq; Asphaltitem lacū: his enim olim terminis Chananaea terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionē. Quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suū regnū addidit, nihil fallēte Ionā uaticinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fides Hebræorū proditurū, nō dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Ius-
 sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, q̄ imperiū illud periturū esset, non
 ausus

ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum
 effugere, conscēso apud Ioppen nauigio petebat
 Tarsum Cilicia: exorta autē uehementi tempe-
 state, ita ut periculū esset ne nauis mergeretur,
 gubernator & naua, atq; ipse etiā nauclerus
 nota pro incolumitate faciebāt: Ionas uerò solus
 aperto capite iacebat, nihil quemadmodū aliū
 faciens: cumq; turbantibus procellis fluctus ma-
 gis ac magis crescerēt, suspicati aliquē è uecto-
 ribus esse in causa, decreuerunt sortito querere
 quis nam ille sit: quo facto, fors propheta obti-
 git: percōtantibus quis nā esset, uel quid haberet
 negotij, ait se Hebraū esse, & prophetā Dei mā-
 ximi, cōsultuitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uel-
 lent praesens periculum euadere, se enim esse pro-
 pter quē tēpestas seniat. Et illi primū quidem
 nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
 hominem hospite, qui uitā suā fidei cōcredidisset,
 in tam manifestū exitiū mittere: tandem ur-
 gente periculo & nauim tantum non mergente,
 partim propheta autoritate, partim suopte me-
 tu compulsī, in mare eum proijciunt. Et tempe-
 stas quidē sedata est. Ionā autē fertur à ceto de-
 uoratiū post triduiū in Euxinū pontū reuomitū
 uiuū & toto corpore illesum. ubi impetrata à
 Deo erratorū uenia, ad Nini urbē profectus est:
 & cū in loco unde exaudiri poterat cōstitisset,
 predicauit qd paulo post apūssuri essent imperiū
 Asia: & cū hoc dicto abiit. Hæc de eo sic reu-
 limus.

limus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboam 4. Reg. 14
 mus aut exactis feliciter in suo principatu XL. 15.
 annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacha-
 ria filio successore. Ozias itē successit Amasia
 anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud
 Hierosolyma duabus tribubus praesuit, natus
 matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana.
 Hic erat natura bonus ac iustus, & magnani-
 mus, providendisq; rebus solers & industrius: is
 suscepta expeditione in Palaestinos, praelio ui-
 ctor urbes eorū uic cepit, Gittā & Iamnam, &
 earum moenia diruit. Alia deinde expeditione
 duxit in Arabas Aegypto uicinos, & cōdita
 urbe ad mare rubrum, praesidiū in ea posuit. post
 hac Ammanitis subactis, tributoq; gēti praes-
 finto, & omnibus locis usq; ad Aegypti ter-
 minos in potestate suam reductis, in posterū ad
 curam urbis se cōtulit: quicquid enim moerium
 uel uetustate labefactum erat, uel superiorū re-
 gum incuria, totū instaurauit: atq; eā etiā par-
 tem, quā Israēlitarū rex Amasia patre huius
 capto diruerat, quādo urbē uictor ingressus est.
 His addidit nō paucas turres centū quinquagin-
 ta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis
 minus frequentatis ad iurclā disposuit: aquedu-
 ctus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiā iu-
 mentorum aliarumq; pecudū infinitā penē mul-
 titudinem, quod regio esset apta pascuis: cumq;
 admodū esset agricultura studiosus, terrā uarijs
 R. 2. arboribus

arborum caterarumq; plantarū generibus ex-
 coluit: habuit præterea selectorum militum tre-
 centa septuaginta millia, quibus præerat cētu-
 riones ac tribuni uiri generosi & inuictō robo-
 re præditi ad duo millia numero: edocuitq; exer-
 citum phalāgis ordinē struere in acie, & arma
 singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces
 æreos, arcus etiā & fundas: præterea machinas
 fecit multas ad expugnanda oppida, quibus uel
 saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; &
 alia instrumenta his similia. Dumq; in his stu-
 dijs & paratibus uersatur, corruptus est arro-
 gantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
 illā ac sempiternā cœpit non magni facere, nec
 religionis nec pietatis admodū obseruans, ita ut
 ad paternā impietate uideretur procliuor, ad
 quā & ille prolapsus fuerat, q̄ fortuna fauorē
 & perpetuos successus in rebus maximis mode-
 ratē ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi-
 uitas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus
 templum ad aureū altare Deo suffiuū facturū
 æstiuit. Accurrit eò mox Azarias pontifex
 octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regem
 cōpescuit, uociferās ac negās hoc illi fas esse, sed
 solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex
 Aronis genere: iubeatq; ut exiret, & Deū
 ualibus fidelis prouocare ad irā desineret. Tum
 rex cōmotus, morte illis ni quiescerent minatus
 est: et ecce tibi terra uehemēter cōcutitur, fissoq;
 superne

superne templo radius solis os regis improbum
 ferit, quod euestigio lepra contactu est. Accessit
 huic & aliud prodigium, quod eodem terramotu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
 montis ad occidentem uergentis reuulsus, & per
 quatuor stadia uolutum obiectu demum orientalis
 montis cõstitit, abstracta uia publica, & oppres-
 sis ruina hortis regijs. Sacerdotes uero postquam
 in facie regis lepram animaduertent, diuinitus
 inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
 quam pollutus & impuratus urbe cederet admo-
 nuerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
 stior, paruus, superbia cum impietate cõiuncta tam
 miserabili pœna mulctatus: & cum aliquandiu
 priuatus extra urbem uixisset, filio Iothamo rem-
 public. administrante, mœnore tandem confectus
 obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quin-
 quagesimo secundo, sepultusq; est in suis horcis
 in monumento solitario. Israëlitarum autem rex
 Zacharias Hieroboami filius uix sexto regni
 mense exacto, ab uno e suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui
 occupata uacua Zacharia eade vigilia, trige-
 sima post die male partium regnum male per-
 didit. Manaem enim dux exercitus, qui per
 id tempus apud Thapsam urbem erat, audito
 Zacharia casu, cum omnibus copijs propere
 uenit Samariam, & praelio uictum Selesmum
 interfecit: dein autoritate propria sumptis re-

qui insignibus, Thapsam cum exercitu uictore
 profectus est. Oppidani uerò obfirmatis portis no
 lucrunt regem admittere: at ille ut in defectores
 sauius totū circūquaq; agrū uastauit, & po
 stremo urbē quoq; ui cepit: & q̄ esset Thapsen
 sibus insensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera qui
 dem et atī parcēs, & nihil sibi ad extremā cru
 delitatē reliquum faciens, quae enim ne in bar
 baros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in
 sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit
 postea toto decēnio quo Israēlitis praesuit. Pe
 titus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō
 ausus est cū eo in certamē descēdere, sed pactus
 M. talēcis argēti, maturē se ab ea nexatione re
 demit: hāc summā Manaēmo populus cōculit,
 exactis l. drachmis in singula capita. Nec mul
 to post mortuus, Samaria sepultus est, Phaceia
 regni herede relicto: is patri crudelitate persi
 milis, duobus tantū annis regnauit, quibus exa
 ctis in cōuiuio cū amicis trucidatus est, insidijs
 Phacela tribuni, q̄ Romelia fuit filius: obtinuit
 autē hic Phaceias principatū annis x x. dubiū
 impius magis, an iniustus. Huius tēpore The
 glaphalassar Assyriorum rex Israēlitas ag
 gressus, subacta Galadica regione, & quicquid
 trans Jordanem colitur, uicinaq; Galilea, &
 Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum
 regnum traduxit, de quo hoc loco haecenus.
 Porro Iothamus Ozie filius regnauit in tribu
 Iuda

Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre ur-
 bani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla uir-
 tus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines,
 & reipub. studioso. quicquid enim instauracione
 opus habebat, diligenter sarcendum curauit: in
 templo uestibulum refecit & porticus: maximum
 partem labantem restituit, & additis magnis
 ac firmis turribus cōmuniuit. Ammanitas etiam
 praelio deuictos tributa p̄dere coegit, annua ta-
 lentum centum & tritici coros decies mille, & to-
 tidem hordei. In tantumq; regnum auxit, ut tam
 domi felix esset, quā foris formidabilis. Hoc XII
 regnate propheta quidam extitit, Naumius no-
 mine, qui de Assyriorum & Nini subuersione
 hac uerba uaticinatus est: Ecce Ninive piscina
 aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
 turbatus & fluctuans fugiet, dicentq;: Scate, sta-
 te, eripite aurū, eripite argētum. & nemo ualet,
 mallent enim uitam seruare quā facultates: occu-
 pabit enim eos graue dissidium, & lamentatio,
 & dissolutio membrorū, & facies eorū prae pa-
 uore sient lurida. Vbi erit posthac domicilium
 leonū, & mater catulorū leonimorum? Dicit tibi
 Ninive dominus: Delibo te, nec posthac amplius
 leones ex te egressi mundo imperitabunt: & alia
 multa de Ninive in hanc sententiam propheta-
 uit, quae nunc non est necesse repetere, alioquin mo-
 lesius uideri possem lectorem plus a quo onerans.
 Eueneyunt autem omnia quae de Ninive pra-
 dicta

dicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem haec tenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorū rex coactus est Assyriorū regem in Damascenos immittere. CAP. XII.

XIII.

Iotham autē ē uiuis abiit aetatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnū ad Achazen eius filium hereditario iure peruenit, qui erga Deū impiissimus omnium, & patriarū legum desertor, ad imitationē Israheliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificās, quibus etiā proprium filium holocausto obtulit ritu Chanaanorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorū & Phaceias Israhelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici & socij: & cōpulsum Hierosolyma multū diuq; frustra oppugnaverunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eō deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, & magno Iudaeorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israhelitarum rege non inferiorem uiribus, eduxit cōtra eum copias: & cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora uictus est, cen-

euro

eum enim & uiginti millia tunc ceciderunt de
 Hierosolymitarū exercitu. In eodem pralio Za-
 charias supremus dux Israëliitarum cū Amias
 filio Achaze cōgressus, superatum occidit, &
 pari modo Ericam pratorianorū præsulum ade-
 ptus interemit, & Elcanam tribus Iuda copia-
 rum ducē uiuum in potestātē suam redegit, ma-
 gnum præterea captiuorū utriusq; sexus nume-
 rum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima
 præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelus au- 4. Reg. 26.
 tem quidā qui in ea urbe per id tēpus propheta
 erat, occurrēs illis ante mœnia, magna uoce hāc
 uictoriam non ipsorum uirtute partam asseuera-
 bat, sed quòd Deus regi Achaze irasceretur:
 incusabatq; eos quòd non contenti præsentī feli-
 citate, ausi sint homines ex tribu Iuda ac Benia-
 mitica cōsanguineos suos captiuos abducere, &
 suadebat ut hos illesos domum remitterent: quod
 ni faciāt, Deum ab illis pœnas exacturum. Post
 hanc admonitiōē Israëlitæ in concionem conue-
 nientes deliberant quid factō opus esset. Exsur-
 gens autē quidam magna inter suos autorita-
 tis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabāt
 se passuros ut ciues sui captiuos in urbem intro-
 ducerēt, ne fortè omnes ex æquo diuina ultio per-
 deret: satis esse præteritorum peccatorum, in qua
 propheta clamitent, etiamsi nulla noua accedat
 impietas. His auditis milites, permiscrunt illos,
 quicquid uellent, arbitrati suo agere. Tum præ-
 dicti

dicti uiri assumptos captiuos exemerunt uinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos uiatico remiserunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usque Hierichuntem & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repeterunt Samariam.

Assyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. CAP. XIII.

4. Reg.
16. 17.

Achazes autem rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petiit cōtra Israëlitis & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazē profectus est, & uastata Syria, expugnataq; Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos uerò in superiorē Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit. Israelitarū deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantū erat auri & argenti in regijs thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erāt pulcherrima, hæc secum deferens uenit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut
 quāuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum ta-
 men deos colere non desineret, sed in eorum cere-
 monijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pie-
 tatem collocare pergeret. post cladem uerò acce-
 ptam, Assyriorū uenerari cœpit numina, quid-
 uis potius adoraturus, quā uerum & à maio-
 ribus acceptū Deum, cuius indignatione ut tum
 uinceretur factū est. In tātum autē religionis con-
 temptum prolapsus est, ut spoliatum prius dona-
 rijs templum clauderet, ne illud solennibus sacri-
 ficijs honorare liceret: post has insanas impieta-
 tes tādē moritur, cū uixisset annos triginta-
 sex, & ex his regnasset sedecim, relicto herede
 Ezechia filia. Quo tēpore etiam Phaccias Israē-
 litarum regnum cum uita amisit, casus per insi-
 dias cuiusdam ex charioribus sibi aulicis, cui no-
 men Oseas, qui cū regnum scelere quasitum per
 annos 1 X. obtineret, uir fuit pessimus, nihil pie-
 tatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum
 Assyriorū rex Salmanasarus, & quia Deum
 non habebat propitium, destitutum eius auxilio
 facile subiugauit, & præsumta tributa cōgiti-
 pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ
 Ezechias Hierosolymis regnū adeptus est, Acha-
 z rex Abia Hierosolymitana muliere filius: is
 erat ingenio bono, & iusto, ac pio præditus: nam
 statim ab inito principatu nullam magis neces-
 sariam uel utilem tam sibi quā subditis curam
 existim

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus:
 quamobrè aduocata populi et sacerdotū Leui-
 tarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse:
 Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata
 patris mei, & nò redditos Deo debitos honores,
 in multas & magnas calamitates incidistis,
 quia per extremam dementiam passi estis uobis
 persuaderi, ut eos quos ille deos putabat colere-
 tis. Ergo quandoquidem uestro malo didicistis
 quàm perniciosa res sit impietas, hortor ut illa
 obliuioni tradita purificetis uos à prateritis pol-
 lutionibus unà cum sacerdotibus & Leuitis, ac
 tum demū conuenientes aperiatis tēplum, & lu-
 stratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in
 pristinum honorem & reuerentiam restituatís,
 hoc enim pacto placatum Deū & propitium ha-
 bebimus. His regis monitis accēsi sacerdotes tem-
 plum aperiūt, & eicētis inde inquinamētis, ador-
 natisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in al-
 tare inferūt. Rex uerò dimissis per totā diuionem
 suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Az-
 ymorum celebritatē conuocat multo iam tempore
 intermissam propter impiam superiorum regum
 incuriam. Quin & Israelitas per nūcioshorta-
 tus est, ut relictis consuetis superstitionibus ad
 priscam illam pietatē & ueri Dei cultum redi-
 rent: Sc enim illis permissurum ut Hierosolyma
 uenientes azymorū festum unà cum suis ciuibus
 celebrent. Hæc autē se suadere, non ut suum ne-
 gotium

gotium ageret sed ipsorum utilitatis gratia, quos
 beatos fore, si huic consilio paruerint. *Israëlitæ* ue-
 rò audito quid legati à suo rege afferrent, adco-
 mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibrio habuerint,
 & prophetas quoq; eosdē cohortantes, & pra-
 monentes quanta calamitates instarent, ni ma-
 turè ad pietatē redeūtes respicerint: quos postre-
 mō cōprehensos necauerunt: nec his facinoribus
 contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
 prius desisterent, quā ob extremā impietatem
 Deus ulior in potestatē hostium eos tradidit, si-
 cut suo loco dicitur. Multi tamē à *Manassitica*
 tribu & *Zabulon* atq; *Isacharis* prophetarū
 monitis parētes ad pietatem sunt conuersi, atq;
 hi omnes *Hierosolyma* ad *Ezechiā* confluxerunt,
 ut Deū adorarent. Postquā autem ea multitudo
 conuenit, rex ascenso tēplo unā cum principibus
 & populo, immolauit pro se tauros septē, & to-
 tidem arietes, paremq; hircorum numerum. &
 cum primum manus in capita uictimarū impo-
 suissent tã rex quā principes, sacerdotibus ma-
 etandis reliquerunt illi uerò iugulabant, & so-
 lidas concremabant, *Leuitarum* corona circum-
 stante cum instrumentis musicis, & diuinos hy-
 mnos canente, quemadmodum olim *Dauid* eos
 psallere docuerat: reliqui uerò sacerdotes acci-
 nebant buccinis. Interea populus & multitudo
 humi in faciem prostrati Deū adorabant. Post
 hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes. c.
 agnos

agnos, C C. populo uerò ad epulum largitus est bō
 uēs D C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; om-
 nia ritè sacerdotes perfecissent, rex letus epu-
 labatur cū populo, agentes Deo gratias. Inſtāte
 uerò azymorum feſto, paſchale ſacrum facien-
 tes, aliis deinceps uictimas maclabāt per conti-
 nuos dies ſeptem: populo etiam præter eum nume-
 rum quē ipſi maclauerunt, taurorū duo millia:
 pecorum ſeptē millia rex de ſuo largitus eſt: hāc
 liberalitatem imitari principes mille tauros eis
 dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ul-
 lum feſtum tam magnificè eſt celebratum à ſolo-
 monis temporibus in eum uſq; diem: peracto feſto
 urbem egreſſi totam regionem luſtrauerūt, ipſa
 quoq; Hieroſolyma ab omni idolorum ſpurcicie
 munda reddiderūt. Quotidiana diinde ſacra iu-
 xta legem rex de ſuo fieri mādauit, & ſacerdo-
 tibus ac Leuitis à populo decimas reddi cū pri-
 mitiſ fructuum, ut poſſent eſſe circa diuinū cul-
 tum aſſidui. Quo factum eſt ut populus omne ge-
 nus fructuum conferret Leuitis & ſacerdotibus:
 rex uerò horum apothecas & promptuaria con-
 didit, unde ſingulis partes diſtribuerētur cū uxo-
 ribus & liberis: atq; in hunc modū priſtinus cul-
 tus reſtitutus eſt. His ita cōſtitutis rex Palaſti-
 nis bellum intulit, & parua uictoria omnes eo-
 rum urbes à Gitta uſq; Gazam ſua ditioni ad-
 iecit. Interea rex Aſſyriorum per oratorem ei
 denunciare, omnem eius regionem ſe ſubiugatu-
 rurus

rum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezechas uerò minas eius non magni fecit, fretus Deo sua que pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat: & hæcenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israëlitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet.

CAPUT XIII.

Salmanasar autem Assyriorum rex com- X V.
 sperto quòd Israëlitarum rex misisset clam 4. Reg. 17
 legationem ad Soam Aegyptiorum regem, in-
 uitans eum ad societatem contra ipsum incun-
 dam, iratus duxit exercitum cõtra Samariam,
 anno Osee regni septimo, & non receptus ab eo,
 post tertium obsidionis annum urbem ui cepit,
 anno eiusdem regis nono, Ezechia uerò Hierosoly-
 morum regis anno septimo: extinctoq; funditus Is-
 raëlitarum imperio, populi traduxit in Mediam
 & Persidem, cum quo etiã Osee rex uinuis ca-
 ptus est. Deinde migrare iussa quadam Persica
 gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denomi-
 natur, sedes ei designauit in agro Samariæ, cate-
 raq; Israëlitarum regione. Migrauerunt igitur
 decem tribus Israëlitarum ex suis sedibus post an-
 nos DCCCXLVII. ex quo maiores eorum
 Aegyptum egressi armis ea loca sue ditionis fe-
 cerunt: post principatum Iesu annis octingen-
 tis. post defectionem uerò à Roboamo Dauidis
 nepote

nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus
 annis CCXL. mēſibus ſeptē, diebus ſeptem. atq;
 hic fuit finis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubditi
 eſſe uoluerūt, neq; prophetas audire, prānuncian
 tes ad eſſe pro ſoribus hanc calamitatē, ni ab im
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo
 rum initium fuit illa ſeditio, per quā à Roboamo
 deſecerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſti
 tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eādē iniquitatem pertra
 ctō, indignationem caeleſtis numinis eis concilia
 uit, & ipſe quoq; meritas pēnas nō effugit. Por
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicen peragravit, & nomen eius in Tyrio
 rum annalibus ſcriptum inuenitur: bellauit enim
 contra Tyrum regnante ibi Eluleo, atteſtante
 etiā Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty
 riorum annalibus in græcam linguam trāſlatiſ
 ſic ſcribit: Is deinde qui Elulæus nominabatur,
 regnauit annos triginta ſex: hic deficientes Git
 taos cum claſſe tō proſectus ſub imperium ſuum
 retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicen totā inuaſit: facta deinde pace, cū
 copys domum reuerſus eſt: paulō poſt Sidon, Ar
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrijs ad
 Aſſyriorum regē deſecerunt: & cū ſoli Tyrijs
 ſacere eius imperata detractarent, reuerſus eſt
 contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœ
 nices inſtruxerunt, impoſitis etiā oclingentiſ
 remigibus

remigibus. Quibus occurrentes Tyrii cū duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore nō mediocrem rei naualis gloriā sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad flumiū & aqueductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cum per cōtinuos quinque annos fieret, coacti sunt effosis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmansare Assyrio scripta inueniuntur. Ceterū noui Samaria coloni Chuthai (sic enim tum appellabantur, q̄ à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cū quinque gentium essent, totidem deos patrios secū attulerūt, quos ritu suo colentes Deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim seua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deū maximū colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturū esse. Nisisia igitur ad regem Assyrium legatis, petierūt ut sacerdotes aliquot è captiuis israelitis ad eos remitteret, quo factō legē & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere, moxq̄; cessauit pestilentia: permanens q̄; nunc quoque in ea religione, Chuthai uocati Hebrais, Græcis uero Samaritæ, qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudeos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à

s. Iosep.

*Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis
cōiunctos: quādo uerò in rebus aduersis eos aspi-
ciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quic-
quam deberi beneuolentia, cum ipsi ex longe re-
motis gentibus ad ea loca uenerint: de quo aliàs
dicetur opportunius.*

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorū regis expeditio Hieroso-
lymitana, & Ezechiæ regis oppugnatio. CAP. I.

Reg. 18.

EZECIAB duarum tribuū re-
gis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorū rex cū in-
structissimo exercitu cū aggressus est, omnesq; urbes ui cepit,
quorū quot sunt in Iuda tribu & Beniamitica.
Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cū ad illū
uenit legatio, imperata facturū, & tributa so-
luturū promittēs. Senacheribus uerò auditis le-
gatis decreuit omisso bello postulata regis ad-
mittere, & pollicitus est, si argenti talenta treccē-
ta, auri eriginta accepisset, pacatum se abiturū
iureiurādo interposito, qd ab omni iniuria tēpe-
raturus esset. His persuasus Ezechas exhaustis
thesauris mittit eā pecuniā, ratus hoste remoto
posthac sine periculo se regnaturum. *Acccepit
Assyr*

Assyrius pecuniã, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs ad continuandũ Hierosolymitanũ bellũ reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Vt utrò admoto mœnibus exercitu castrametati sunt: per nuntium postulauerunt, ut Ezeccias ad se prodiret in colloquium. Ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorẽ, & Somnaũ, & Toachum à cõmentarijs. Hi cum prodissent, ante duces constiterũt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus dominũ suũ refugiat, & obedire nolẽs exercitũ in urbẽ non recipiat: an fortẽ Aegyptijs, sperãs ab illis posse exercitum regiũ deleri: id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua nõ solũ non sustinetur, sed lapsus etiã manũ transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non sine Dei uoluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israëlitis uictoriã dedit, ita nunc quoq; Ezeccia cũ suis subditis Assyriorũ armis uelit succumbere. Hæc Rhapsace Hebraicè dicente, cuius lingue peritus erat, Eliacimus timẽs ne multitudo his auditis pauore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriacè. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam uoce Hebraicè respõdit:

debere eos audire mandata regis, & quod in re ipsorum sit, deditioem facere. Satis, inquit, scio quod nos & uester rex populū uana spe seducentes, ut resistat suaderis. quod si quid auderis, & pueratis nos posse exercitum nostrū à mœnibus repellere, promptus sum nos duobus equorum millibus instruere: nos datis totidem scissoribus uires uestras ostendite: sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui nos possunt uel inuitos uic capere? maxime cum spontanea deditio uestra sit: contra cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat.

Reg. 19. Hæc cum audissent ex duce tam legati quā populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem proeiciens Deo supplicat, ut eum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus Deum sollicitet ac sacrificijs, ut frangens nimiū spes hostium, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo insit regē atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio uictum discessurum cum ignominia, & posturum feroces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Aegyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem acciderat

derat ut eodem tempore uenirent ab eo littera ad
 Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod
 putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam
 multas gentes perdomuerit: minabaturq; inter-
 necionem omnibus, nisi sponte pacis factis portis
 exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has le-
 etas contempsit propter fiduciam quam in Deo
 collocauerat. & epistolam complicatam in tem-
 plo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus
 quibus urbis salus Deo commendata est, Esaias
 exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate op-
 pugnacionem metuendam ab Assyrio. Instare
 enim felicitiora tempora, quibus securi possint
 agros suos in pace colere, & possessionum suarum
 curam habere timentes neminem. Procedente au-
 tem tempore Assyriorum rex frustrari suos cona-
 tus uidens infectis rebus redijt ex causa tali.
 Aultum temporis contriuit in apparanda op-
 pugnacione Pelusij: iamq; aggerem penè mœni-
 bus aquauerat, & uidebatur assaultum prope-
 diem factururus, cum audiuit aduentare Tharpsi-
 cem regem Aethiopum, Aegyptijs laturum
 suppetias, & per desertum copias ducere, ut im-
 prouisus adoriatur Assyrios. Territus igitur
 hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis
 abiit. Herodotus autem hunc cõtra Vulcani sa-
 cerdotem bellũ gessisse dicit, nimirum quod idem
 & rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit,
 Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

11. Rex *Aegyptius* imploravit opem sui numinis, quod exoratum magnū *Arabi* incommodum attulit: nam & in hoc errat quod pro *Assyrio* scribit *Arabem*. Una, inquit, nocte murium vis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut ex armatus rex à *Peluso* suum exercitum abduceret. *Berosus* autem *Chaldaicarum* rerum scriptor *Senacheribi* regis meminit: & quod apud *Assyrios* regnauerit, totamq; *Asiam* atq; *Aegyptum* bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quod *Assyriorum* exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domū reuersus filiorum insidiis perit.

CAP. II.

Senacheribus autem ab *Aegyptiaco* bello reuertens offendit ibi exercitū, quem sub *Rapsacis* imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletū, prima nocte posteaquam urbē oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum: qua clade territus, & de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnū suum contendit, ad regiā qua *Ninus* dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum è filijs suis, *Adramelechi* & *Selennari*, uitam amisit, occisus in ipso templo *Arasci*, quē praeipuo cultu dignabatur: quibus ob parricidium à popularibus pulsus, & in *Armeniā* fugientibus, *Assarachodas* minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expedi-

tion

tionis exitus.

Ezechas ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit. CAP. III.

Ezechas autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uota pro incolumitate Deo persoluit, quando quidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulò post in grauem morbum incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius sperantibus: nec tam uita periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur, & regnũ sine legitimo hærede futurum. Hoc igitur mærore potissimũ cõfectus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, ut tantisper differretur uita terminus, donec procrearet sobolem, nèue nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misericors autem Deus, idq; eò libentius quòd nõ sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorem tantum germanũ principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaiã, iussit nuntiari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi & inopinatum nuntium

dubitans, prodigiosum aliquod signū ab *Esaiā* postulat, ut certò possit credere, missum illum ad se à *Deo* nuncium: quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorum solet hoc pacto confirmari ueritas. Et rogante propheta quòd nam signum exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solarario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reueri eam faceret. Et cū *Deus* hoc dedisset propheta precibus uiso ita ut uoluit tam insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato *Deo* uota persoluit, Circa eadem ferme tempora imperiū *Assyriorum* per *Medos* dissolui contigit, de quo dicemus alibi. *Babyloniorū* autem rex *Baladas* missis ad *Ezeciam* legatis cū muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiā ostendit, & apparatus armorum, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis, atq; ita cum donis remisit ad *Baladam*. Aditus deinde ab *Esaiā* rogatusq; quinam essent qui uenerant: ait è *Babylone* missos à rege uenisse, ostendisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possent certius: tū propheta respondens, Scito, inquit, qd hæc diuitia paulo post trasferentur in *Babyloniā*, & posteri tui uirtute amissa eunuchi seruient regi *Babylonio*: hæc enim prædicit dominus. *Ezecias* cō-

tristat

tristatus hac predictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatem non incidere, sed quando aliter visum sit Deo, precari ut saltem ipse possit in pace quod reliquum uita exigere. Huius quoque Balada Babyloniorum regis Berosus meminit. Caterum propheta hic cum esset diuinus, & usque ad miraculum ueridicus, certus se nihil a uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit: sed alij praeterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis: sed hos alias singillatim persequemur. Ezecias porro cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum uita quartum & quinquagesimum, regni uero nonum & uigesimum.

Manasses a Chaldaeorum ac Babyloniorum rege captus post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur. CAP. IIII.

Huius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omnis paternis studiis contrarium uita institutum tenuit, nullam impietatem praetermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelestus templum, Dei profanare, atque adeo totam urbem & reliquam ditionem quam late patuit. Exorsus enim a Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebrais iustos grassabatur cadi-

bus, ne à prophetis quidem eruentis manus ab-
 stinens: nam & ex horum numero per singu-
 las dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hiero-
 solyma inundarentur sanguinibus. His tam ne-
 farijs facinoribus concitatus Deus ad iracun-
 diam, mittebat unum post aliam prophetam
 ad regem simul atque populum, per quos eas-
 dem illis comminabatur calamitates, quas pro-
 pter contemptum religionis fratres ipsorum
 Israëlita aliquanto ante perpessi fuerant. At
 illi nolentes fidem habere illorum sermonibus,
 per quos moniti si paruissent imminenti mala
 uitare poterant, re tandem ueritatem eorum
 experti sunt. Cum enim in eisdem perseue-
 rarent moribus, hostem illis Deus iminise re-
 gem Chaldeorum & Babylonie: is misso in
 Iudeam exercitu, regionem totam depopulatus,
 Ananassem quoq; dolo interceptum & abdu-
 ctum, perpetuò poenæ habuit obnoxium. Tum
 demum miser malo suo doctus admissam culpã
 agnouit, & ut hostem humanum ac clementem
 experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se
 præbuit inexorabilem, sed misertus exaudivit
 supplicem: quem post aliquantum temporis spa-
 tium Babylonius domum remissam in pristinum
 principatum restituit. Caterùm clemētia uicto-
 ris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit ope-
 ram si posset abolere priorum peccatorum
 etiam memoriam, mutatis moribus totius

conuersus ad religionis studia. Nam & urbem
 lustrauit, & templum consecrauit denuo, & in
 reliquū totus fuit in eo ut gratitudinē Deo pos-
 set approbare, & quoad uiueret eius retinere be-
 neuolentiā. Idē facere populū quoq; docuit, me-
 mor in quale incidisset infortunū ob perperam
 administratā rēpub. Adornato etiā altari, ex
 prescripto *Moyses* solēnes obtulit super eo ui-
 ctimas. Restitutis in ueterē statū religionis riti-
 bus, ad muniēda *Hicrosolyma* curā trāstulit, ita
 ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis cir-
 cūdaret, & turres excitaret altissimas, subur-
 banasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis
 cōmeatibus muniret. Adcoq; in melius muta-
 tus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uitæ tē-
 pore predicatus sit beatissimus. Cumq; uixisset
 annos **LXVII**. in uiuis esse desyt. exactis in re-
 gno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est
 in hortis proprijs: regnum excepit *Amos* filius,
 natus matre *Emalsema*, oriunda ex *Tabate* op-
 pido. Sic imitatus iuuenilia sui patris opera, et
 à similibus nō abstinēs facinoribus, maturē de-
 dit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus
 uixdum exacto anno uitæ quarto et uigesimo,
 regni uero secundo. In eius interfectores ani-
 maduertit populus, ipsum in paternum monu-
 mentum intulit, & regnum eius filio *Iosie* no-
 minato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege.

CAP. V.

Finis

4. Reg. 22.

Huius mater fuit ex oppido Bosceitha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad uirtutē natus, Dauide rege exēplari & regula totius uitae sibi proposito: quamprimū enim duodecimū annū aetatis attingit, egregiū edidit pietatis ac iustitiae specimē. Auctor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dīs persuasionē, conferrēt se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quā si esset aetate maturissima: qua uerō decēter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Haec autē faciebat tū per innatā sapiētiam, tum etiā seniorū monitis & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obeūdo tam urbē quā regionē totā, lucos externis dīs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria qua eis à maioribus cōsecrata fuerāt, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à uana opinione ad uerū Dei cultū conuertit: & consuetā holocaustomata ceteraq; sacrificia super altare obtulit. Cōstituit etiā certos magistratus, & morū cōsules, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnibus nō minorē iustitiae quā uita ipsius rationem haberent. Dimissis deinde per totā suam ditionē numijs, iussit ut quicunq;

uellent

uellent cōferrent aurū & argentū in reparatio-
 nem templi, idq; suo quisq; arbitrati, ut nemo
 grauaretur: & allatis pecunijs curā sumptuum
 in templi sartū rectū prestandū cōmisit Amasi
 prefecto urbis, & Saphani scribe, & Ioatha
 cōmentariensi, & pontifici Eliacia: qui omnis
 moris & dilationibus, adhibitis architectis, &
 suppeditis omnibus rebus ad reparatiōē ne-
 cessarijs, incūbebant operi: a q; ita instauratū est
 templū, & ipsum regia pietatis argumentū fu-
 turum. Anno deinde regni sui XVIII. iussit
 Eliaciam pontificē pecunia qua instauratiōi
 superfuit in massas cōflata crateris inde & li-
 batoria phialasq; ad ministeria tēpli cōficere:
 præterea quicquid auri argentiue in thesauris
 esset, id quoq; prolatū in eosdem usus cōuertere:
 pōtiffex autē dum promittit aurum, fortē incidit
 in sacros libros Moysis in templo repositos: eos
 prolatos dedit scribæ Saphani: qui cum eos per-
 legisset, regē adiit, & qua imperasset omnia fa-
 cta indicauit: præterea libros recens inuentos ei
 legit. Qua lectione audita rex scidit sibi uestē,
 & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq;
 scribæ, & Eliacia pontifice, misit eos ad pro-
 phetissam Oldam, uxore Sallumi, uiri clari ac
 nobilis, ut persuaderet ei Deū placare, & pro-
 pitium genti suæ reddere: timendum enim esse ne
 propter neglectas à maioribus leges Moysis
 graues casus immincant, ne ue eiecti patrio so-
 lo in

lo in externis regionibus destituti omnibus comodis miserè uitā finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renūtiari, quòd Deus semel cōtra eos sententiā tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus eijciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus comodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem concessio ad resipiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarū quidem hortationibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicenti: & ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deū. & in prophetarū eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturū Deum aliquantisper imminentem calamitatē: sed ab eius obitu præsumpta iam antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticinium regi renūtiant qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cum cōgregati essent omnes, primū eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultum diuini numinis, & seruādas leges Mosaiacas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & maclātes uelutimas Deum precabantur ut propitius adesse dignare

4. Reg. 17.

dignaretur. Postremò iussit pontificē, si quod
 uas in templo superesset à maioribus dicatum
 idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
 cum non pauca essent collecta, omnibus incēsis
 cinerem eorum dispersit: deniq; sacerdotes ido-
 lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
 apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, &
 quicquid per totam regionem in honorem exter-
 norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
 uenit, delcuit funditus, & ossa pseudoprophe-
 tarum super altare, quod primus Hieroboamus
 extruxerat, combussit, sicut superius diximus,
 iam tū cū super eo Hieroboamus sacra faceret,
 interuenisse prophetam, & in presentia totius
 populi pronūtiasse, quòd unus ex Dauidis pro-
 genie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius
 predictionis euentus post annos trecentos sexa-
 ginta unum secutus est. Post hæc inuisit & alios
 Israëlitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
 riorū euitauerant, eisq; persuasit, ut omis-
 sis actionibus, & religionibus externis, Deum
 maximum ritu patrio colerent eiq; soli adhere-
 rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
 per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus
 delitesceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
 reges in uestibulo templi consecrauerant, & si
 quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
 dignabatur, de medio sustulit. Ceterùm lustrata
 ad hunc modum regione uniuersa, populi Hie-
 rosolyma

Ierosolyma convocauit ad celebrandum festum azymorum, quod dicitur Pascha, deditque populo ad epulum de suo triginta hadorum & agnorum millia, & bouum tria millia. Principes quoque sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter leuitis eorum primarium dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos: cumque tanta esset uictimarum copia, immolabatur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura prepositis, et exemplo suo reliquo populo precantibus. Et quod a Samuclis propheta temporibus in eam usque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta prescripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisset, uita sanctam habuit huiusmodi.

V I.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prælio uictus occiditur. CAP. VI.

Nechaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, uolens sibi Asia regnum querere. Cumque processisset usque Menden oppidum ditionis Iosie, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere tum Nechaos eaduceatore misso, ait se non illum petere bello sed ad Euphratem properare: non esse sibi imponendam

nendam necessitatem præter propositum cū ob-
 stante dimicandi. Iosias autem uerbis Ægyptiꝝ
 nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea senten-
 tia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū
 pernegaret, factū opinor ad hanc arrogantia ur-
 gente hominem, ut occasione aduersus eum in-
 ueniret. Dum enim acie instruens curru ab uno
 cornu ad alterum uehitur, Ægyptius quidam
 sagitta iclo bellādi studiū exemit. saucius enim,
 & cruciatū non ferens, iusso exercitu deflectere,
 Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est
 mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
 mentis paternis, cū uixisset annos triginta no-
 uem, regnasset triginta unum. Luxit eum popu-
 lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
 eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
 scripsit lugubri carmine, quod nūc quoq; exsta-
 re uidemus: hic propheta & instantem urbi ca-
 ptiuitatē Babiloniā, & nostri etiam seculi cla-
 des prædictas mādauit literis. Nec solus ille hæc
 uaticinatus est multitudini, sed & propheta
 Ezechiel, qui primus duos libros hoc argumēto
 scriptos reliquit: erant autē hi duo sacerdotalis
 generis: quorum Hieremias uixit Hierosolymis,
 ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dū tem-
 plum unā cū urbe est dirutū: cuius suo loco men-
 tionem faciemus. Porrò mortuo quemadmodum
 diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
 zas, anno ætatis uigesimotertio, regiam habens

Hierosolymis. Hic matre natus Ametha'la, im-
 VII. *pys & impuris fuit moribus. Hunc Aegy-*
priorum rex à bello reuertens accersitum ad se
in urbem Syriæ Samathâ uinxit, & fratri eius
seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine re-
gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
regioni uerò eius centum argenti talentorum tri-
butum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita
Ioacimo tributario factò, Ioazum secū in A-
gyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset
menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi
uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma:
hic quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deū
pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
 ad amicitiam & societate suam pertraxit. C. VII.

A Nno autem quarto ex quo is regnare in-
 cepit, quidam Nabuchodonosorus apud
 Babylonem regno positus, cum instructissimo
 exercitu Carchabisum ad Euphratē sitam pe-
 rijt, bellū inferens Aegyptio Neehao, qui tum
 toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Baby-
 lonij conata, nō contempsit hostem, sed cum ua-
 lidis & numerosis copijs ad Euphratē ei se op-
 posuit, & collatis signis cū eo cōgressus amissis
 multis millibus coactus est cedere: Babylonius
 autem superato Euphrate, totam Syriam Pe-
 lusium usq; subegit Iudea sola excepta. Quarto
 deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi
 uerò.

nerò o Etano, Babylonij Iudæis bellum inferunt
 magnis uiribus, dira minantes ni tributa pen-
 dant quemadmodi reliqui Syriæ habitatores. 1. Reg. 2.
 At ille timore suadete pacē mercatus pecunijs,
 integro triennio imperata tributa persoluit.

Inductus deinde ad uanas spes rumoribus ex- VIII.
 peditionis Aegyptiorū contra Babylonios, &
 negato tributo, expectatione sua frustratus est:
 nam Aegyptij bellum instaurare nō ausi sunt,
 id quod propheta Hieremias quotidianis mo-
 nitis prædicere nō destitit, frustra eos spem in
 Aegyptiorum præsidio ponere. Imminere enim
 urbi certā subuersionē a Babylonijs, & Ioaci-
 mo regi captiuitatē. Sed hæc uaticinia q̄ nemo
 eis moueretur, nemini proderant. Et enim tam
 uulgus quā procures contēptim hæc audiebāt,
 & irati male ominanti, prophetam apud regē
 accusabant, deposcentes eū ad supplicium. Dela-
 ta demū re ad regium senatū, maxima pars ut
 improvida calculis suis eū damnauit: pauci ue-
 rò quidam sapientiores è regia prophetā dimi-
 serunt, autoresq; fuerunt etiam alijs, ne in eum
 seuire pergerēt. Adducebātq; rationē, nō hunc
 solum mala urbi prædicere, sed & Michæam
 antè talia prædixisse, & multos alios, quorum
 nemo à sui tēporis regibus aliquid esset passus,
 sed omnes ut Dei uates habiti sint in pretio:
 atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sententiū,
 effecerūt ut renocatis suffragijs propheta exi-

meretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetis, ieiunanti populo & in templū cōgregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librū, continētē quid tēplo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt simulq; iubēt tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librū uerò ad regē pertulerunt, qui presentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere: quo lecto iratus consciuit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos suppliciū: sed illi iam se iræ eius subduxerāt.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursus Aegyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioacimum eius filium pro eo regem constituit. C A P. V I I I.

Non multo post uenientē cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetae prædictionibus: quod enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florē iuuentutis Hierosolymitanæ unā cū ipso rege interfecit. quem etiam insēpultū extra mœnia iussit proyeci: & pro eo Ioacimū filiū regem urbis & regionis constituit: eorū uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatē abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Ezechiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta sex, regnauit undecim.

Successor

Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Noſta, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsideri, deditumq; ultro captivum Babyloniam abducit. C. LX.

Babylonium autem regē statim dedisse regnum Ioachimo pœnituit. Scribatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad defectionē perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despicere, sed matrem & cognatos missis à rege ducibus tradidit obsides, iuncto in hoc cum eis foedere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec civibus. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides servata est, Babylonio rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuventutē captivam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent: fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo. & in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur. CAP. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrum regem constituit, iureiurando adstrictum quòd nihil in ea regione esset novaturus, nec innovaturus Aegyptios. Is erat annorum viginti &

unius cum principatū acciperet, natus eadē ma-
 tre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori ne-
 gligēs, ut qui aequales quoq; circa se haberet im-
 pios: quin & totus populus in eādē solutus est
 licentiā. Quamobrē sepe numero Hieremias pro-
 pheta illum adyt, obstitans ut omīssis impietati-
 bus iustitiā curā gereret: nēue aut ducibus men-
 tem adhiberet, quōd essent mali pleriq;, aut sal-
 sis prophetis crederet, eū decipientibus, & polli-
 centibus nō oppugnaturū amplius urbem Baby-
 lonium, uincēdumq; bello petiū ab Aegyptijs:
 hac enim non uerē dici, nec euentura esse unquā.
 Sedecias uerō tantisper dum audiebat prophe-
 tam, agnoscebat eū uera dicere, & in rem suam
 esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum
 deprauabatur, & abducebatur à propheta con-
 silijs in diuersam quoēq; uellent. Sed & apud
 Babylonem Ezechiel eodem tēpore uastationem
 templi pr. dicebat, eamq; predictionē etiam Hie-
 rosolyma transmisit: quibus uaticinijs Sedecias
 hac potissimum de causa noluit credere. In ceteris
 enim omnibus inter se concinebant, quōd &
 urbs ui capietur, & Sedecias ipse captiuus abdu-
 cetur: in hoc uero discrepare uidebatur se Ezechiel,
 quōd negaret Sedeciam uisurum Babylonē, cū
 Hieremias assueuisset omnino futurum ut capti-
 uum eum Babylonius rex secū abduceret. Qua-
 re eū hic diuersa dicere eos uideret, ne illa qui-
 dem uera putabat, in quibus consentiret, etiam si
 euentus

euentus omnia uera fuisse cōprobauit, sicut aliàs
 opportunius dicitur. Igitur tūc per octo annos
 socius Babyloniorum fuisse, uiolato fœdere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis uires con-
 iungeret, Babyloniam necessariò succubere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: uisitataq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustijs esset Se-
 decias socius, assumpto ualido exercitu Iudæam
 petijt, uolens obsidionē solueret. At Babylonius
 intermissa obsidione, obuiam illi profectus, uno
 praelio uictum tota Syria expulit. Mox uerò ut
 obsidio soluta est, pseudopropheta Sedeciam de-
 ceperunt, uanū iactantes quòd à Baby'onijs regi
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quòd ue
 transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam:
 immo etiam captiuos reddituros esse cum omni-
 bus uasis quibus rex templum spoliauerat. At
 Hieremias adito rege omnia uera & his con-
 traria prænuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 uictis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 reducturum, & quotquot oppugnationi ac fa-
 mi supersuerint, captiuos abduclurum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli diuitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis scuiturum, nullo sacri aut profani dis-
 crimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius

per annos L X X. à qua seruitute Persæ & Medos eripient, extincto Babyloniorum imperio: quorum ope dimissi, & huc reuersi templum adificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes uerò & impij uelut furiosum contēbant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuiscere, quod à Hierosolymis X X. stadys est distitū, quidā è magistratibus in itinere fortē obuius cōprehensum detinuit, calūnians quòd ad Babylonios uellet trāsferre. Prophetæ cōtrā negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriam. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatu seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedccia, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitum admouit Hierosolymis & continuata per X V I I I. menses obsidione, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū: Babylonium: nam hoc facto seruādos esse unā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: add. bat, manētib; in urbe hostili ferro aut fame percundū: qui uerò
ad host

ad hostē persugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferebant, inculpabantque prophetā ut furcētem, & frangentē sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enervantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristitia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex uerò suo pte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerent: quo impetrato cōstitim carcerem petentes, exemptū inde in quendam cœnosum puteū per funem demiserūt, ut ibi praefocandus moreretur: ille uerò usque collummersus ibi manebat. Interim quidam è seruis regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quod uatem in cœnū demerserint, & grauiorē quam quae in uinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, quod principibus prophetā in potestate tradiderat, iubet Aethiopē triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesque capere & quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quantum potest propere è puteo Hieremiam extrahere. Tū Aethiops assumptis, quemadmodū iussus erat, socijs, extractū è cœno per-

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad re-
 gem, interrogatus est ut quod posset diuinitus af-
 ferre ad rem presentem remedium. ille habere se
 ait, sed neminem crediturum sibi, aut preceptis
 suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui
 quasi maleficum cupiunt me perdere: & ubi nunc
 sunt impostores illi qui negabant Babylonium
 amplius rediturum? Quamobrem uereor apud te
 ueritate promere, ne forte in uitam meam seuias.
 Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se il-
 lum interfectorum, nec amicos id facere passu-
 rum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Ba-
 bylonis dederet: ita enim se internuntio iubere
 Deum, si modo uelit incolumis esse, & imminens
 periculum euadere, & cauere ne urbs solo acqui-
 tur, templumque tradatur incendio. Ni faciat,
 ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac
 sue familie, quam uniuerso populo. Tum rex, se
 quidem cupere facere que uates in rem communem
 consuleret: sed timere amicos, qui iam ad Baby-
 lonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud
 regem traderetur supplicio. At propheta adde-
 bat illi animam, uanum cum timorem esse dicti-
 tans: nihil enim mali passurum, si ciuitate dede-
 ret, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansu-
 rum etiam templum incolume. Hac locutum Hie-
 remiam rex dimisit, iussum nemini ciuium com-
 municatum inter ipsos consilium prodere, ac ne
 principibus quidem indicare, si cognito collocutos
 se

se esse, percontarentur cūnam esset à rege accersitus: sed præextendum quòd uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis: id quod factū est à propheta, uolebāt enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Capit. Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

INterea Babylonius pergebat in oppugnādis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stātes in mœnibus: multos enim aggeres circumquaq; excitauerat, urbis muro alitudine pares. Nec segniter interim defendebatur urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus: ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potissimum sperant se urbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari: atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubere, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem urbs undecimo anno regni Sedecie, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha dege

degreget: quòd si quis requirat corū ducum etiam nomina sunt hæc: Nergelear, Arcmātus, Eme-gar, Nab-saris, Echarampsaris. Urbe autē capta circa mediam noctē, & ducibus ac reliquis hostibus in tēplum ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per sauces quasdam angustas in desertum: quòd cū Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nō procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici uerò & duces fuga comites uisis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quicq; iulit spes effugij. Ipse penē desertus cū uxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestate demeruit, & mox ad regē perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & sceleratū uocare cepit, promissionum immemorē, quòd regi seruare illam regionē esset pollicitus: exprobrabat etiam ingrati-tudinem, quòd cū à se accepisset regnū Ioacimo fra-tri debitū, accepta potestate abusus esset in auctore beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pestimos in manus meas tradidit. His uerbis cū Sedeciam increpuisset, eue-stigio iussit ipso & alijs captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum excacauit, Babylonē secum abducendum. Atq; ita utriusq; propheta prædictiones, tā Hieremia

quā

quàm Iezecielis, quamuis ab illo contēpta, euen-
tu non uana fuisse cōprobata sunt: quòd captus
abduceretur ad *Babyloniam*, & coràm eū eo lo-
quetur, & oculis suis faciem eius uidebit. *Hiere-*
mius prædixit: quòd uerò cecatus primo cū *Ba-*
bylonem perductus esset uidere eam non potuit,
Ezezielis fuerat uaticinium. Quæ quidē ignoran-
tibus satis declarare possunt *Dei* naturā, quàm
uaria sit & multimoda, omnia tēpestiue dispo-
nens, & futura præsignificās: sicut humana in-
scitia & incredulitatis insigne exēplum hic emi-
net, per quā non licuit eis futurā calamitatē eui-
tare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile.

Atq; hic fuit *Dauidici* generis regū exitus, qui
unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tēpo-
ris spacium quingētos & quindecim annos con-
tinet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annu-
meratis uiginti annis primi regis *Sauli*, qui fuit
tribus aliterius. Caterum *Babylonius* post uictō-
riam *Nabuzardanē* ducem misit *Hierosolyma*
cū mādatis, ut templum spoliatū incenderet, re-
gia quoq; similiter cremata urbem à fundamen-
tis dirueret, populum in *Babyloniā* traduceret.
Qui cūm eò peruenisset undecimo *Sedecia* regni
anno, è tēplo uasa omnia tam aurea quā argen-
tea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod
Solomō dedicauerat: præterea colūnas illas areas
cum suis capitulis, & mensas aureas atq; can-
delabra. His sublatis templum incendit mensis
quinti

Anni
mundi.

quinti die prima, anno regni Sedeciae undecimo,
 regni uero Nabuchodonosori XVIII. deinde
 & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum
 est autem templum annis ex quo exstructum fue-
 rat elapsis CCCCLXX. mensibus sex, & die-
 bus decem additis: exactis à transmigratione ex
 Aegypto annis M. LXXII. mensibus sex, diebus
 decem: à diluuiò autem usq; ad templi deuasta-
 tionem intercesserunt anni M. DCCCCL. men-
 ses sex, dies decem: ab Adamo item cõdito usq;
 ad hunc templi casum tria millia annorum ela-
 psa sunt, & insuper DXXII. menses sex, dies
 decem. Tantus censetur annor. numerus, quo tem-
 poris spatium quid & quando gestũ sit, suo quoq;
 ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis &
 populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit
 hos: pontificem Saream, & qui post hunc secun-
 dum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam:
 tres praefectos custodiam templi, eunuchũ prima-
 rium regis cubicularium, cum septem alijs regijs
 amicis: praeterea scribam regium, & alios prin-
 cipes uiros sexaginta, quos omnes unã cum spo-
 lijs templi perduxit ad regem suum agentẽ tunc
 Reblathis, quae est Syria ciuitas. Rex uero ponti-
 ficem & principes in ea urbe inquit capite plecti,
 reliquam captiuorũ multitudinem & in his Se-
 deciam ipse Babylonẽ perduxit. Iosadocũ etiam
 pontificem uinctũ secum duxit, Sarea pontificis
 filium, quem modo Reblathis affectum supplicio
 dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successiōem ordine recensuimus, cōueniens duxi
 etiā pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuatas successiōes summum
 administrauerunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc
 Ioramus: post Ioramū Isus, & deinceps Axio-
 ramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Tothamus, Prias,
 Neri as, Odeas, Saldumus, Elcias, Sarcas, Iosa-
 docus qui captiuus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditū sacerdotium filij
 parentum successores acceperunt. cōtinuata ge-
 neris serie. Caterum rex Babylonem reuersus Se-
 deciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit,
 mortuum tamen regia sacris pompa elatum se-
 peliit: uasa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: populo
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem e uincu-
 lis exemit. Nabuzardanes autē dux qui po- Xij
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illic reliquit, dace illis preposuo nomine
 Godolia, Sicami hominis nobilis filio, uiro
 equo et bono. His imperauit, ut pro agris quos ad
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Propheta quoq; Hieremie e carcere exem-
 pto suasisit ut iret secum Babylonem: iussum enim
 se à rege, ut ei necessaria omnia prabeat. Quod
 h̄scq;

si sequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ut
 de hoc regē per literas certiore[m] possit reddere.
 Propheta uerò neq; ducem sequi uoluit, neq; aliò
 ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis
 patrie, & eius miseras reliquias colere. At dux
 uoluntate eius cognita. Godolia quem ibi relin-
 quebat cōmendauit hominem, mandans ne quid
 ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij
 muncribus, ipse quoq; domum profectus est. Hie-
 remias autem domicilium elegit apud oppidum
 Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane
 gratia ut secum è carcere dimitteretur etiā Ba-
 ruchus Neri filius, insigni familia natus, & in
 patria lingua egregiè doctus: Nabuzardanes
 itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē
 qui obsidionis Hierosolymitanae tempore diffuge-
 rant, posteaquā Babylonios recessisse audiue-
 runt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Mas-
 phatha. Eorum principes erant, Ioannes Carea
 filius, & Iezanius & Sarcas, & nonnulli alij:
 praterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, uir
 alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsi-
 dionis profugerat ad Bathalem regē Amma-
 nitarū, & apud eū per id tempus moratus fue-
 rat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasit
 ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonij: posse
 enim eos impune regionem colere, interposito que
 iureiurādo paratum fore suum auxilium si quis
 molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret
 in quo

in quo uellet oppido, dicens missurum se unà ali-
 quot è suis, & daturum operam ut diruta in-
 staurentur, & habitètur denuo: illos uerò debe-
 re donec tempestiuum est curare ne frumentū &
 uinum ac oleum desit in futuram hyemem quo
 sustententur: hæc locutus permisit quemq; arbi-
 tratu suo quem liberet locum incolere. Quæ sa-
 ma postquã ad circumuicinas Iudæa gentes per-
 uenit, quòd profugos ad se uenientes Godolias
 magna humanitate exciperet, & agros eis co-
 lendos assignaret, imposito certo tributo quod
 penderetur Babylonio, undiq; concursus est ad
 eum, & cœperunt regionem colere. Ioannes au-
 tem cum alijs principibus uidentes regionē co-
 li, multum amaucrunt Godoliam propter boni-
 tatem eius & humanitatem: admonueruntq;
 eum quòd Bathales Ammanitarum rex ideo
 misisset Ismaëlem, ut ipsum clam dolo interfice-
 ret, & principatum inter Israëlitas occuparet,
 cum sit è genere regio: securū autem fore ab in-
 sidys, si eis permittat Ismaëlem clam occidere.
 Vereri enim se, ne si ipse insidys præoccupatus
 fuerit, reliquæ Israëlitarū in totum pereant. Ille
 uerò respondit se non dissimulaturum tales insi-
 dias aduersum hominē affectum à se beneficio:
 non enim esse uerisimile eum qui in tãta inopia
 necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne
 fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui
 circumuento insidys non posset sine scelere non

succurrere, eum sua manu interimere conetur. Atamen etiamsi uera essent quæ deserrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem sua fidei commisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. Post dies inde triginta uenit ad Godoliam in *Massphata* *Ismaël* comitatus amicis decẽ: ubi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertẽs, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cadibus tam in Iudeos quàm in *Babylonios* milites securos & passim dormientes. Sequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium inscõj quæ acciderant: quos uidens *Ismaël* intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quã ei quædam occulta in agris traderent, supelletilẽ & uestes atq; frumentum: quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit: plebẽ uerò *Massphatensem* cũ mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam *Sedecie* filias, quas *Nabuzardan*es apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad

Amm

Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autē cum ceteris ducibus audita Massphatensium clade, & morte Godolia, indignissimē tulerūt, & assumptis suis quisq; milibus, Ismaēlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderunt: quibus uisis captiui Ismaēlis lati, rati id quod erat auxiliū sibi uenire, omnes ad Ioannē transiuerunt, Ismaēl autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regem persugit. Ceterū Ioannes assumptis quos Ismaēli eripuerat, cū eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mādra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptū, timentes Babylonios, ne irati propter eadem profecti in ea regione a se constituti, in illos sauire: prius tamē consulendū Hieremiā rati, accedentes eū rogauerunt ut hisitantibus oraculū expediret quid nā faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cūq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparēs iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, Si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptū mallent iter facere, curā eorum relicturum, insensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hæc diuinitus monēti propheta noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos

manere: sed putauerunt eum falso uerbis suis
 Deū pratexere, re autem uera loqui in gratiam
 Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram
 effugere. Contempto igitur Dei consilio quod per
 prophetā dederat, Ioannes & reliqua multitu-
 do in Aegyptū abijt, abducto simul Barucho
 & Hieremia. Quò postquā peruentum est, Deus
 significauit propheta fore ut Babylonius exer-
 citiū ducat in Aegyptū: iussitq; predicere po-
 pulo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim
 interficientur, partim captiui Babylonē abdu-
 centur, id quod etiā factum est: quinto enim post
 excidiū Hierosolymitanum anno, qui fuit regni
 ipsius Nabuchodonosori uigesimus tertius, cum
 magnis copijs inuasit Cœlen Syriā: qua subacta
 bellū gessit contra Ammanitas & Moabitas,
 & his quoq; perdomitis Aegyptū hostiliter est
 ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio re-
 ge constituto, repositos ibi Iudaos rursus capti-
 uos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna He-
 braeorū, ut accepimus, bis ultra Euphratem tra-
 ductorū: nam per Assyrios decē tribus è Samā-
 ria sunt abducta, regnante Osea, deinde reliqua
 dua per Nabuchodonosorū Chaldaorū & Ba-
 byloniorū regem capti Hierosolymis. Sed Sal-
 manasar in uacuas Israëlitarū sedes deduxit
 gentem Chuthæorū, qui prius in intima Perside
 & Media fuerant, Samaritæ deinde uocati à
 regione in quā demigrauerunt: rex uero Baby-
 lonius

lonius pro abductis duabus tribubus nullā gen-
 tem in cā regionē reposuit: quo factū est, ut Iu-
 daea cū Hierosolymis ac tēplo per L X X. annos
 deserta maneret: tēpus autem totum quod inter
 decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū
 transmigratiōnē intercessit, anni fuere centum
 triginta, & menses sex, dies decem. *Ceterum* XII.
Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeo- *Dan. i.*
 rum pueris, & Sedecia regis cognatis, qui &
 flore atatis & decore forma suere cōspicui, pæ-
 dagogos eorū curā assignauit, ex selectis quibus-
 dam ex eo numero, quemadmodū solitus est fa-
 cere & aliarū gentiū deuictarū formosis ado-
 lescentibus: praebebatq; eis de sua mensa uictū,
 & Chaldaeorū disciplinis instituendos curabat
 ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimū. In
 his erant quatuor de Sedecia genere, admodum
 pulchri et egregio prae diti ingenio, quorū nomi-
 na, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his
 Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele
 Balihasarē, pro Anania Sedrachē, pro Mi-
 saele Misachē, pro Azaria Abdenago ap-
 pellari iussit: eosq; ob egregiā indolē & nō me-
 diocrē cruditionem uehementer charos habuit.
 Cumq; uisum fuisset Danieli cū cognatis uicti-
 tare durius, & à regia mensa abstinere edulij,
 atque adeò ab animatis omnibus, accesserunt
 Aschanē eunuchū qui curā eorū erat prae posi-
 tus, rogantes ut quae mittebantur à rege in suos

usus cōuerteret, ipsis legumina tātū & palmitus in alimenta praberet, & si quid aliud presereā uellet inanime: se enim alijs fastiditis talē uictū appetere. Ille uerò ait se gratificari eis cupere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenuatis ipsorū corporibus, & immutata specie, quòd necesse sit ut habitudo & color rationi uictus respōdeat, idq; magis fore conspicuū ex collatione aliorū qui alātur delicatius, atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; nati Aschanē non admodū difficilē, persuadent ut salū per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorū nihilo deterius inde habuerim, in eodē uictū perseuerat, qui cōpertus sit innoxius: sin autē detrimentum aliquod inde acceperim, minus speciosi facti quā alij, ad pristinā dietā eos reduceret: ut uerò apparuit non solū nō ledi eos talibus, sed habitiores præ alijs & maiores inde fieri, ut cū eis non essent conferendi qui cibis uescebantur regijs, sed Daniel cū socijs potius delicatā uitā agere uideretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi uerò utpote puros iam habentes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborē corpora, quòd neq; illi lederentur aut grauarentur uarietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emolirētur, facile omnē perdidit

didicerūt doctrinā tam Hebraicā quā Chaldaicam: sed precipuē Daniel peritus talium artium, cōiectādis quoq; somniorū significationibus studuit, uisiones etiā diuinas uidere solitus. Ex acto autē biēnio post Aegypti populationē Nabuchodonosorus cū uidisset mirandā uisionē, cuius etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldeis, & Magis ac Fatibus, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit qualis fuerit, uelle ut & somniū sibi indicēt, et eius significationē. Illis autē respōdentibus hoc supra humanas uires esse, & si exponeret uisionē somni, pollicētibus interpretationē, minatus est mortē nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito q̄ omnes sapiētes iussisset occidi, & inter hos se quoq; eūm suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochū regij praefectū, satellitū rogauitq; causam, cur ita rex statuisset in omnes sapiētes, & Magos, atq; Chaldaeos animaduertere: et cognito q̄ cū oblitus esset somniū, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrauit ut praefectus unius noctis dilationē Magis a rege peteret: sp̄c enim sibi esse, Deū ea ipsa nocte exoraturū, indicaturum esse id somniū. Qua Danielis postulata cū per Ariochū regi essent renuntiata: iussit eadem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidē experiretur.

retur. Puer uerò cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citauit, ut rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
bus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi uisione quā rex praterita nocte
uisam elabi è memoria passus sit. Deus autem
& periclitātes miseratus, & Danielis sapien-
tia delectatus, tam somniū quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, ut hanc per eū rex cogno-
sceret. Ille hac reuelatione letus, surgens fratri-
bus cā indicat, iam desperantibus uitā, & tan-
tū de morte cogitātibus: hortaturq; ut trāquillo
sint animo, & de uita melius sperare nō dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quòd etatē eorū
esset miseratus. Ariochū adit initio diei, rogās
ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod
proxima ante hāc nocte uiderat. Ad quē in-
gressus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi
ipse Chaldeus & Magis esset sapiētior, quòd ne-
mine illorū ualēte inuenire somniū, ipse id esset
indicaturus: nō enim sua peritia, uel quòd intel-
lectu alios præcellat, id fieri: sed Deus, inquit,
nos de uita periclitātes miseratus est, rogantiq;
mihi pro me a populariūq; uita, & somniū &
eius significationē aperuit: neq; enim tā me soli-
citu habuit ea tristitia, q̄ à te idigni uita essem
iudicati, q̄ metus de existimatione tua gloria, cū
tot uiros bonos & honestos necari iuberet, idq;
iniuria, quòd non esset humana sapientia com-
preh

prehensibile quod mandabas, solo Deo ualente
 prestare quod cuperes. Ergo cum hac te cura to-
 neret, quis nam post te potiturus esset orbis impe-
 rio, dormienti tibi Deus uolens omnes regnatu-
 ros ostendere, tale immisit somnium: Vidibaris
 tibi uidere statuam grandem stantē, cuius caput
 erat aurum, humeri ac brachia argētea, uenter
 & femora aerea, crura ac pedes ferrei: deinde sa-
 xum nidisti abruptum à monte in statuam illam
 incidere, & hanc deiectam cōterere, ut nulla eius
 pars maneret integra, sed aurum, argentū, &
 ferrum abiret in minutiozem farina puluerem,
 cumq; ingruente uenti ui difflatum in terras di-
 uersissimas. Saxum uerò illud tam magnū acce-
 pisse incrementū, ut quātum est terrarū sua mole
 opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti so-
 mnium, quod in hunc modū interpretari oportet:
 Aureum illud caput te significat, & alios reges
 ante te Babylonios: duae uerò manus & humeri
 duo portēdunt, quòd à duobus regibus uestrū im-
 perium delebitur, illorū quoq; imperium aliud ab
 occidente ueniens tollet ē medio, amictus armis
 arcis. Huius quoq; uires debellabūtur ab alio fer-
 ro simili, cui propter naturam ferri nihil poteris
 resistere, quòd ea sit auro, argento, ac aere uali-
 dior. Adiecit & de saxo interpretationē Da-
 niel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propo-
 situm est praeterita, non etiam futura, scribere.
 quòd si quis ueritatis audax nō desistit, inquirere

futuroꝝ quoq; obscuros euentus cupiens discrete
 det operã ut Danielis librũ perlegat, qui habetur
 inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus
 his auditis agnoscẽs suũ somnium, attonitus
 est Danielis indole, & procidens in faciem, cum
 nõ aliter quã Deum adorauit, diuinis iuuenem
 dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito
 ei Dei sui nomine, uniuersa ditioni suã praposi-
 tum esse uoluit, cum coq; simul eius cõsanguineos:
 qui ob hoc inuidiosi facti in periculũ incideriant,
 Dan. 3. offenso rege propter causam talem: Rex sabre-
 facta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cu-
 bitos, in campo magno Babylonis eam statuit:
 quã dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione
 principes, eisq; mandauit, ut quamprimum tuba
 dari signũ audierint, procidentes in faciem ado-
 rent statuam: quod qui nõ fecerit, pœnam propo-
 suit, ut conijciatur in ardentis fornacis incẽdium.
 Cũ igitur omnes audito tubæ signo adorarent
 eam statuã, Danielis cognati negauerũt se hoc
 facturos, quòd nolent patrias leges transgredi:
 moxq; delati, & in ignẽ coniecti diuina seruari
 sunt prouidentia, & præter omnium opinionem
 euaserũt mortis periculum. Ignis enim eos nõ at-
 tigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem con-
 iectos, pepercit, & nõ exeruit uim suam in iuue-
 nes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora:
 qua quidẽ res magis etiam eos regi cõmendauit,
 quã probos et Deo charos esse animaduerteret:
 quo

quo factum est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursum aliud dormiens rex uidit in somnium, quod priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post exactū eo modo septennium, denuo restitutus esset in pristinū imperium. Quo uiso rursum cōuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectu nemo alius inuenire, & regi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet coniectura affecutus est: & qualē hic prädixit, talis etiam euentus affuit: nam cum in solitudine tempus prädictū exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hæc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatōribus dudum occurri in initijs huius historiae: palam proficiens, me tantum Hebraicorum uoluminum in Græcam linguam interpretem, & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Cateriam Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitam finijt, uir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerū Chaldaicarū libro his uerbis: Pater autem Nabuchodonosorus audito q̄ Satrapa quem Aegypto et caue Syria Phœnicæq; præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores

borez militis, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc contra illū proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, ciam regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus uerò non multo post patris morte cognita, & constitutis Aegypti ac reliquarū regionū negotijs, demandataq; amicis cura captiuorū Iudeorū Syrorū, Phœnicū & Aegyptiorum traducendorum in Babyloniam cū exercitu & impedimentis, ipse cū paucis per desertum Babylonem properauit. Et ciam assumpsisset regni administrationem, qua interim penes Chaldaeos fuerat, & ab eorū primo seruata erat in eius reditum, factus est totius paterni imperij dominus: ac priuon omnium captiuos recens adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum & alia quadā magnificè exornauit: auxit etiā & reparauit antiqua urbis aedificia, munito & fluminis alueo, ut ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq; murorum ambitus intra urbē exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes è coctilibus laterculis, cumq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorū modū ornasset, paterna regie contiguā exstruxit aliam regiam, cuius substructiones & reliqu

reliquam magnificentiã sorte superuacaneũ es-
 set dicere: unũ silere nõ possum, quòd tam amplũ
 & superbum edificiũ intra quindecim dies ab-
 solutũ est. In hac regia moles saxæ, us fornicibus
 suspendit, montiũ speciẽ referẽtes, superne consi-
 tas varijs arborũ generibus, atq; ita celebratos
 illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor edu-
 cata in Media concupisset quãdam patriæ suæ
 similitudinẽ. Florũ hortorũ etiã Megasthenes in
 quarto rerũ Indicarũ uolumine meminit, ubi o-
 stendere conatur quòd hic rex uirtute & rerum
 gestarũ magnitudine Hercule longe à tergo re-
 liquerit: subiugasse enim eum & urbẽ Africæ
 primariã, & bonam partem Hispaniæ. Sed &
 Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius
 regis mentionem facit, & Philostratus tam in
 Phœnicũ quàm in Indorũ historijs, quòd hic rex
 per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, re-
 gnante apud eam urbem Ichobale. Atq; hæc
 sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cy-
 rus eorum imperium in Persas transtulit, &
 quomodo se rum res Iudæorum apud Babylo-
 nios habuerint. CAP. XII.

Ceterum post Nabuchodonosori obitum
 Abitamarodachus eius filius regnũ su-
 scipit, qui mox Hierosolymorũ regẽ Techoniam
 è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos
 habuit, multis muneribus donauit, & apud Ba-
 bylosa

bylonem regia sua profectū. Pater enim eius fr-
dem nō seruauerat Iechonia, qui se ei cū uxori-
bus & liberis totaq; cognatione spōte tradide-
rat, respectu solius patria, quā nolebat per vim
expugnatam dirui, sicut antè diximus. *Abi-*
malarodacho post decimumoctauum regni sui
annū defuncto *Nigl'sar* filius successit, cuiq; re-
gnasset annos quadraginta, uitam cū morte mu-
tauit: continuata deinde successione ad *Labo-*
sordachū filium regnum peruenit: apud quē cum
nouem tantū mensibus hasisset, post mortē eius
transijt ad *Balthasarem*, qui *Babylonis* *Na-*
boandel nominatur. Hinc bellū intulerunt *Cyrus*
Persarū rex, et *Darius Medorū*, à quibus dum
intra *Babylonē* oppugnatur, mirabilis quaedam
Dan. 5. & prodigiosa uisio ei cōtigie. Discumbebat co-
nans in ampla quadā aula, magno apparatu
uasorū argenteorū qua regia mēsa adhiberi so-
lent, accumbentibus etiā cōcubinis & purpura-
torum precipue. Deinde cum ita collibuisset,
iubet è suo tēplo afferi uasa Dei, qua spolia-
tis *Hierosolymis* *Nabuchodonosor* in usum suū
ueritus uertere, in Dei sui tēplo reposuerat. Ipse
uero iam mero calens ausus est ex eis potare,
uerba interim cōtumeliosa in Deū proferens: et
ecce tibi uidet manū è pariete prominentem, &
in eo syllabas quasdā scribentē. Qua uisione ter-
ritus cōuocauit *Magos* & *Chaldaeos*, & totum
hoc genus quod apud *Barbaros* prodigiorū &
sommior

somniorū interpretationē profiteretur, postulans ut
 sibi enarrent id quod erat scriptū. Magis autē
 negantibus se eius intellectū inuenire, rex ob rei
 nouitatē mœstus ac sollicitus, praconis uoce per
 totā suam ditionē publicauit: quicumq; mentem
 earum literarū interpretari posset, daturū se ei
 torquē aureum, & purpurea uestis usum, quali
 Chaldaeorū reges utuntur, atq; insuper tertiam
 regni sui partē. Post hoc praconium maior etiā
 fuit Magorū concursus, certatim sensum litera-
 rum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Vi-
 dens autē tristē hac de causa regem eius auia,
 solari cum cœpit, dicens esse quendā captiuū Iu-
 daeum per Nabuchodonosorū uastatis Hieroso-
 lymis adductū, uirū sapientem, qui possit obscu-
 ra & soli Deo nota perquirere: hūc Nabucho-
 donosoro quae opus erat interpretatū, cūm ideo
 tempore posset alius nemo: rogabatq; ut accito
 illo percontaretur quid sibi uelint haec litera, ut
 coarguta ceterorum inscitia, etiam si triste sit,
 prodigium id intelligatur. His auditis Baltasar
 accessit. Danielem, & praefatus se rescuisse de
 eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat,
 & quod solus sit idoneus interpretandis quae a-
 liorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enar-
 ret quid scriptura illa significet, pollicēs opera
 praemium usum uestis purpureae torquemq; au-
 reum, & ditionis suae partē tertiam, ut sapientia
 eius insignita talibus honoribus, illustris fiat
 apud

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uite finem predicere: eo quod ne proavi quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad uictum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conversationem & pristinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouisse & laudasse Dei uirtutem & providentiam. Hic uero oblitum domestici exempli, uoces impias iactasse in Deum, & potasse ex sacris uasis unam cum suis pellicibus. Ob hanc iratum Deum per has literas denuntiare qualem sit habiturus uite exitum. Sic enim interpretanda singula. *Mane*, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tue uite ac regni numerum, & perbreue tempus superesse: *Thecel*, quod est pondus, appensum a Deo regni tui tempus iam ad finem uergeret: *Phares*, quod est fragma fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in *Medos* ac *Persas* distribuendas. Hac interpretatione accepta, rex non poterat non uehementer irasci, attamen Daniels suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum preannuntio, sed dona que pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit sui facti culpam esse, non propheta:

imò illum boni uiri officio functum esse qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū tametsi parū letus euentus sequeretur. Non multū autē abijt temporis, diem & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem eum exstingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimumsecundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiam Danielem prophetam assumptum secum duxit in Mediā, eumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim unus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCLX. satrapas, tot enim à Dario primū instituti sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regem esset, ut qui ei tāquā diuino libèter de quouis negotio consulenti parèret, nō effugit cætorum inuidiam, quemadmodū fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur æquo animo: cumq; emuli occasione calumnie contra eum quærent, nullam unquā eis præbuit: cum enim esset contēptor pecuniarū & omniū munerum, turpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant: nec tamen destiterunt quære quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter

XIIII.

Dan. 6.

Deo supplicare precibus, cōmentum sunt occasio-
nem qua eū possent perdere: aditoq; Dario re-
nuntiant ei, uisum esse satrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominū
aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foueā
leonum conijci. Rex uerò nō perspiciens eorū ma-
litiā, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in publicum quo
satraparum decretum promulgabatur. Id cum
omnes prae metu seruare conarentur, magnū fuit
ubiq; silentium. Daniel uerò nihil hac curabat
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum sa-
trape nacti occasionē quam dudum captant
regē adeūt properē, Danielemq; accusant
quòd contempto edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd obseruari se sciret ab amulis. Et cū
regē ob nimiam erga Danielem beneuolentiā
etiā mādati sui contēptori facillē ueniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad inuidiās
inflexibiles ad clementiā, postulauerūt ut iuxta
latā legē conijceretur in leonum foueā. Darius
autē sperans ope diuina eripendum à bestiis
hortatus est eum ut presentē casum equo ferret
animo: & postquā eò coniectus est, eum obfi-
gnasset

passet lapidem qui ori fouea incumbere vice
 stitit, domum reuersus est: totamq; eam noctem
 cibo & somno exegit de amici salute soli-
 citus: diluculo autē surgens ad foucā se contulit,
 inuenit illa so signaculo quo lapidem obsi-
 nauerat, per apertā fenestrā supernè Danie-
 lem inelamauit, querens an adhuc saluus sit.
 Ad quā uocē cum ille responderet illa sum se &
 nicolumē, iussit eum è fouea bestiarum extrahi.
 Inimici uerò eius uidentes ei nihil mali accidisse,
 noluerunt hoc Dei prouidentie tribuere, sed cau-
 sam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt
 etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus co-
 rum malitia, iussit multum carniū obuci leo-
 nibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis
 in foucā conijci, ut appareat si propter sati-
 ritatem eos non attingāt, ac tum demum euiden-
 tissimum fuit uatem ope diuina esse seruatum:
 nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
 si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine
 mora eos dilaniauerunt. Acuit autē ferarum
 rabiem non uexatio famis quæ iam eis exempta
 fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente,
 ut ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cum
 igitur ad hunc modum uatis insidiatores peris-
 sent, Darius rex per totum suum imperiū nun-
 tios dimisit qui Danielis Deum predicarent,
 hunc esse solum uerum & omnipotentem Deum
 asserendo: ipsum deinde uatē in maiore etiam
 X 2 quā

quàm antè honore habuit, primum inter amicos
locum ei tribuens: qui cum ab omnibus Deo clarior
rus existimaretur, & propter hanc de se opinio-
nem esset illustrissimus, edificauit apud Ecbatana
Media turrim, opus pulcherrimum, & singu-
lari admiratione dignum, quod in hodiernum
usq; durat, & spectantibus recentissima stru-
ctura uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur
set absolutum: tantam nouitatis speciem, & e-
tam integram pulchritudinẽ habeat, nihil omnino
à tam longo tempore lesam, præter aliorum
ficiorum consuetudinem, quæ a quæ atq; hominum
uetus tatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem
lum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Turris
autem durat usq; in præsens tempus, ut in
turri sepeliantur Medorum reges, & Persarum
atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti
daici generis hodieq; concreditur. Quod autem
in hoc uero præcipua dignum est admiratione,
silencio non præteribimus: omnis enim eximia
licitas ut propheta excellentissimo ei contigit
& uiuenti tam apud reges, quàm apud popu-
lum gratioso, & post obitum sempiternam me-
moriam consecuto: Libri enim eius quos conscri-
ptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, quæ
nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum
colloquia miscuerit: non solum enim futura præ-
dixit quemadmodum alij propheta, uerim etiam
tempus quo euentura essent præfinit: & cum ad
propheta

prophetæ calamitates prædiccerent, ideoq; ma-
 gratiam apud reges & multitudinem uul-
 inirent, hic bonarum rerum uates fuit, ut
 propter faustam ominacionem quidem beneuo-
 omnia sibi conciliaret, propter euen-
 uerò certitudinem fidem sibi apud uniuersum
 mortalium genus compararet. Exstat enim
 eius scriptis unde maximè illius prophetia
 titudo potest colligi: ait enim se apud Susa
 mariam Persidis urbem cum sodalibus pro-
 se in campum, & ibi terramotu repentino
 uento, diffugientibus metu amicis solum esse de-
 lectum, seipsum quoq; consternatum in faciem
 manus procidisse: ibi accessisse quendam ex-
 tantem se & iubentem ut surgeret ac uideret
 post multa secula euentura essent suis ciui-
 : surgenti deinde ostensum esse arietem ma-
 natum, enata habentem multa cornua, & in his Dan. 8.
 ceteris celsius: uersis deinde ad occiden-
 oculis, uidisse se hircum delatum per aërem
 currisse cum ariete, & his cornibus ictum
 strauisse humi & conculcasse pedibus: dein-
 uidisse enatum è frõte hirci cornu maximum,
 defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuer-
 uentos singulos: & ex his etiam aliud mi-
 xortum scripsit, quod postquam esset adul-
 Deus qui hæc ostendebat dixit gesturum
 contra gentem ipsius, & urbem ui expu-
 aturum, & ceremonias templi cõturbaturum.

sacrificiaq; uenturum per dies M. CCXCV
 hęc est uisio quam in campo apud Susa se uide
 scripsit : eamq; Deum sic interpretatum est
 Arictem significare Persarum & Medorum
 regna , cornua uerò futuros in his reges, & h
 rum ultimum designari per cornu ultimum, hanc
 enim fore diuitijs & gloria præstantissimum
 Per hircum uerò indicari, fore aliquem e
 corum regibus, qui cum Persa bis congressus e
 praelio superet, totumq; eius imperium occupet
 Per cornu uerò illud magnum ex hirci front
 exstans primum regem significari, & per alio
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor
 tuor terre tractus singulorum uersionem, success
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regna
 inter eos partitionem : hos neq; filios eius neq;
 alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multo
 annis per orbē habitatum regnatos : ex hirci
 exoriturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gente Iudeorum & legibus, & formam im
 stituta iuxta has Reipublica auferat : spoliato
 templo uictimas in id induci per triennium pro
 hibeat : qua quidem calamitas genti nostrae sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita ut futuram
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio
 & quantam uastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Hęc omnia diuinitus sibi demonstrata
 scripto tradidit, & posteris legenda reliquit

ut uidentes euentum non discrepare à prædictio-
 nibus, *Danielem* mirentur ob tam insignem ho-
 norcm illi à *Deo* habitum : simulq; *Epicureo-*
rum error coarguatur, qui prouidentiam è uita
 eijciunt, & *Deo* regimen rerum nolunt permit-
 tere, nec credunt uniuersitatem à beata illa &
 immortalis essentia uel conseruari uel guberna-
 ri, sed sine rectore & curatore mundum suopte
 impetu ferri assueuerant : qui si ita, ut illi autu-
 mant, careret præside, quemadmodum naues sine
 gubernatoribus uidemus procellis & fluctibus
 obrui, currusq; aurigis destitutos eueriti ac con-
 fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
 petu. Quamobrem dum *Danielis* uaticinia con-
 sidero, non possum non damnare istorum insci-
 tiam, qui *Deo* negant curæ esse res mortalium:
 qui enim fieri potuit ut prophetijs eius responde-
 ret euentus, si temerè in mundo gererentur
 omnia? Verùm ego hæc ita ut inueni
 in literis retuli, quòd si quis
 manu diuersam opinio-
 nem sequi, id per me
 quidem erit illi
 integrum.

*

LIBROS
 DEL DR.
 LA MADRE

Index

Epistola, nunciata...
Tenonny...
p...

Libro...

...

Cap. 6. ...
...

Cap. 7. ...
...

Cap. 8. ...
...

Cap. 9. ...
...

Cap. 10. ...
...

Cap. 11. ...
...

Cap. 12. ...
...

Index

~ ~ ~ ~

Epistola nuncupatoria . f. 2

Testimonij D. Hieronymi de Iosepho 8

Liber Ius

Prooemium 11

Cap. 1. Mundi creatio, et elemptory dispositio 16

Cap. 2. De posteritate Adami, et decem statibus usq. Diluuij. . . 21

C. 3. De Diluuijs, et quomo Noe in arca cu familia seruatvs habitauit in campo Senaar 25

C. 4. De turri Babylonica, de que linguarj mutatioe 32

C. 5. Quomo Noe posteri p totj terrarj orbz sedi sibi occupauerjt. 34.

C. 6. quod gentes singulj a suis authoribus nomina traxerjt. ibi.

C. 7. Quomo Abrahj generis nri autor e Chaldeorj terra profectu habi-

- taviae regionis quondam canaryam, qui nunc
 Judga dicitur A1
- C. 8. quod fame chanaryam premite, Abzaha-
 mus in Aegyptu e profectus: et ibi aliquantū
 per amovatus, rero unde venerat est reversus. A2.
- C. 9. Sodomitaru clades ab Assyrijs accepta. A4.
- C. 10. Quomō Abrahamus Assyrior aggressus
 tam captivos, quō reliquos p̄p̄d̄g victor redu-
 xit. A5.
- C. 11. Quomō Deus Sodomitaru genes occi-
 dit flagitijs eoru assensus. A9.
- C. 12. De Ismahelē Abrahami filio, ejus
 q̄ posteris Arabibus. 53.
- C. 13. De Isaco legitimo Abrah. filio. 54.
- C. 14. Sara obitu Abrah. conjugis . . 57.
- C. 15. Quomō e Chetura Abrahamo nup-
 ta Troglodytaru gens provenit. . . . 58.
- C. 16. De Obitu Abrahami. 59.
- C. 17. De Isaci filijs Esaco, et Jacobo, et na-
 tivitae eoru ibi.
- C. 18. De Jacobo metu fratris in Mesopo-
 tamig profugo. 66
- C. 19. Mors Isaci, et sepultura in Hebron. 78.

Libex 2us

- C. 1. Quomō Esau, et Jacobus Isaci fi-

- lij diuiferunt habitacione, et quod Esau Iuda-
mea, Jacobo Cananea dicit. 79
- C. 2. Quomodo Josephus Jacobi filiorum natu-
minimus propter somnia futurum suum felicita-
tatis prognostica in fratrum inuidiam incurrit. 80
- C. 3. Quomodo Josephus in Aegyptum uenit,
a fratribus illustris ibi factus est, et fratrum
tantum in sua potestate habuit. 82
- C. 4. Quomodo Jacobus cum tota progenie
eo filium migravit. 103
- C. 5. De fictionibus Hebrorum in Aegypto per
annos C.C.C.C. 115
- C. 6. Quomodo Moyse duce Aegyptum reli-
querunt. 139
- C. 7. Quomodo mare Scisus Hebrorum Aegypti-
cos fugientibus uis aperuit. 141

Liber. 3us

- C. 1. Quomodo Moyse populum ex Aegypto
in Sina Monem educit. 145
- C. 2. De Amalecitarum, et Sororum clade, et
prada, quae Israelitis inde obigit. 153
- C. 3. Raguelis consilium, quod genero suo
Moyse dedit. 157
- C. 4. Moyse ascensa Sina monte acceptas
a Deo decem praeceptorum tabulas ad populum
reportat. 159

- C. 5. De tabernaculo pro Moyse in terra
deserta factis quod similitudinem templi por-
tabilis referebat. 169
- C. 6. De arca, in qua tabulae legis Moyses
collocavit. 170
- C. 7. De mensa, et candelabris aureis, seq̄
altariibus tabernaculi. 171
- C. 8. De Pontificali, ac sacerdotali or-
natu. 172
- C. 9. De Aaronis sacerdotio, et leges quae
ad festo, et sacrificia spectant. . . . 179
- C. 10. Leges de sacrificijs, et purificati-
onibus. 186
- C. 11. Leges belli, et consuetudines. . . . 197
- C. 12. Seditio contra Moysen propter egestatem,
et seditiosorum poena. 199
- C. 13. De speculatoribus, qui explorata Cha-
nanzorum regione reversi Israelitis terrarum
hostium incauserunt. 200

Siber. 4us

- C. 1. Hebranzorum inscio Moyse cum Chananzis
pugna, et clades. 205
- C. 2. Seditio pro Cora adversus Moysen, et
fratres propter sacerdotium excitata. . . 208
- C. 3. Quomodo Seditio in deicatoribus divina
ultione extinguitur, sacerdotium Aaroni, et fi-
lij eius confirmatur. 212

C. 4. Quomodo Hebraei in deserto per annos 38 ob-
venerunt 217.

C. 5. Quomodo Moyses devicit Sehong, et Ogem
Amoraeorum Reges, celevit q. eorum copias. . . 222

C. 6. De Balamo Raae. 225

C. 7. Hebraeorum de Madianitis victoria, et
Amoritibus regio quomodo a Moyse duabus
cy dimidiata tribubus scissa. 236.

C. 8. Moyses leges, et quomodo ex hominibus
est sublatus. 239

Liber 5us

C. 1. Quomodo Iesus Hebraeorum Imperator de-
bellavit, ac caesus Cananorum terrae eorum sorte
divisit tribubus. 268

C. 2. Quomodo post moyses Imperatoris Israe-
lites neglectis patrijs religionibus in extre-
mas calamitates inciderunt, et exorto civi-
li bello ex unwersis Benjamitis DC tantum
fuisse superstites. 290.

C. 3. Quomodo propter impietatem in Assyriorum
seruitum a Deo populus Israelitarum ~~est~~ est
trahitur. 301

C. 4. Libertas per Cenizum reddita. ibi.

C. 5. Quomodo populus rursus a Moabitis est
subjugatus, et pro Iodem e seruitute exsp-
tus. 302.

C. 6. Quomodo sub Cananorum imperium re-

redacti, et per Baracy in libertatem sint re-
positi. 304.

C. 7. Quomodo Amalecitarum decemque Israelitum
regionum eorum per 7 annos vastaverunt. 306.

C. 8. Quomodo Gedeon populum liberavit. 307.

C. 9. Quomodo aliquot successores Gedeoni-
cy gentibus circumquaque finitimis bella ges-
serunt. 311.

C. 10. De Sampsonis fortitudine, et quanta
mala Palaestinus fecerit. 319.

C. 11. Quomodo filij sacerdotum Elis à Palaesti-
nis in praelio sunt caesi. 326.

C. 12. Quomodo Elis audita filiorum caede, et
arca amissione provolutum se throno ex-
pixonavit. 332.

Lib. 6us

C. 1. Quomodo Palaestini peste, et fame coacti
arcam Hebraeis remisissent. 335.

C. 2. Victoria Hebraeorum ductu Samuelis. 337.

C. 3. Quomodo Samuel deficientibus per ora-
tem viribus, regis administrationis filijs
suis remisit. 341.

C. 4. Quod populus offensus Samuelis
filiorum moribus, regem sibi dandi pos-
tulavit. 342.

C. 5. Saulus juvenculo Deo Rex decla-
ratus. 345.

- C. 6. Sauli victoria sua Ammanitas. 351.
- C. 7. Palestini Hebræos bello aggressi vincuntur. 355.
- C. 8. Victoria Sauli sua Amalecitas. 362.
- C. 9. Samuel ad Davidz Regiâ potestatz transfert. 366.
- C. 10. Expeditio nova Palestinoy sua Hebræos 370.
- C. 11. Singulare certamen Davidis, et Goliathi, sequuta q^d Palestinoy clade. 373.
- C. 12. Saulus Davidi fortitudinis admiratus, filiam ei in matrimonio collocat. 376.
- C. 13. Quod Rex Davidi nec sic molitur. 377.
- C. 14. Quomodo David aliquoties infidias Regi egre elapsus, bis tamq^{ue} eum in potestatz suam redactz interficere n^{on} sustinuit. 378.
- C. 15. Hebræi a Palestinis magno proelio vincuntur, in quo Saulus Rex una cu^m filijs fortiter pugnans occubuit. 402.

Liber Ius

- C. 1. David agus Hebræoy unus tribus Rex creatur, in reliquis Saulis filius pa-

- terry regny obtinet. 414
- C. 2. Iebostho amicorum infidijs interfecto,
univexsum regny ad Davids devenit. 42
- C. 3. David vi captis Hierosolymis cha-
nanyos inde populariter eijcit, urbz
que Judgis viccoibus inhabitandz ma-
dit. 428.
- C. 4. David Paleritiny bello impeti-
tus apud Hierosolyma viccoiz illustrez
desquitit. 429.
- C. 5. David subactis finitimis gentibus
tributa illis imponit. 434.
- C. 6. Damasceni a Davide viccoiz. 435.
- C. 7. Quomo David Mesopotamios de-
viccoiz. 440
- C. 8. Quomo pex intestiny familij dissi-
dium David a filio regno pulsus est. 451.
- C. 9. Abesalomus tra Parz profectus
cum exercitu perit. 459
- C. 10. Quomo David regno restitutus fe-
liciter vixit. 463
- C. 11. David se vivente Salomony filij
suom regny auspiciari voluit. . . . 484.
- C. 12. Mors Davids, et quoy filio ad
stuccum remoli reliquerit. . . . 495

Libro 8us

- C. 1. Quomodo Salomon regny adeptus
inimicos expulit. 497
- C. 2. De Sapientia Salomonis, et pru-
dentia, et divitijs, quod 9e Rex Hierosolymis
templum edificavit. 502
- C. 3. Salomone defuncto populus à
Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboam
mum ~~re~~ decem tribuy regem fecit. 541.
- C. 4. Sufacu Aegyptiorum Rex capti Hie-
rosolymis divitias ejus urbi in Aegyptu
transportavit. 550
- C. 5. Hieroboami contra Abiam filium
Roboami expeditio, et clades, et quod Ba-
lanes Hieroboami generis extirpator,
ipse regnum occupaverit. 554
- C. 6. Artihopion irruptio in Hierosoly-
mitanum agrum sub Asano, et exercitus
eorum interitus. 558
- C. 7. Bajana serape sublata apud Vax-
leas Zamaxes, et post hunc Amasius,
et Achabus filius, regnum obtinent. 563
- C. 8. Adadus Damasci, et Syria Rex
contra Achabum ducto exercitu pro-
fligatus

- C. 9. De Josaphato rege Hierosoly-
morum. 578.
- C. 10. Achabus a Syris bello laes-
tis in prelio victus occiditur. 580

Siber. 9us

- C. 1. Jozamus Achabi filius Moabitae
bello petitor superat. 584
- C. 2. Jozamus Hierosolymorum rex princi-
patem adeptus fratres, et paternos ami-
cos interfecit. 593
- C. 3. Exercitus Jozami deletus ab hosti-
bus, et filij perimuntur, unico excepto,
postremo ipse misera morte tollitur. 604.
- C. 4. Damascenorum rex Israelitarum
regem bello impetit. 605
- C. 5. Jozamus a Ieo Magistro equitum
cum tota strage occiditur, et cum eo Hier-
osolymitanus rex Ochozias. 607
- C. 6. Ieus rex Israelitarum regnat apud
Samaritaniam, et post eum usque quartam
generationem ejus progenies. 609.
- C. 7. Gotholia rex summi nefas Hieroso-
lymis regnum occupat, qua post 6 annos
Casa Pontifex Ochozias filiam regem

- constituit 612
- C. 8. Azaelis Damascenorum regis contra Is-
raelitas, ac mox contra Hierosolymitanas ex-
peditores. 616.
- C. 9. Amasia Rex Hierosolymorum coex-
citatus contra Idumaeos, et Amalecitas ducto
victor evadit. 619
- C. 10. Amasia victoria de Israelitis, et Jon-
athane regem reportata. 621
- C. 11. Quomodo Ozias vicinas gentes sube-
gavit. 625.
- C. 12. Rase Damascenorum rege Hierosoly-
mitas bello vexante, Achaz rex eorum re-
coactus est Assyriorum regem in Damas-
cenos immittere. 632
- C. 13. Assyriorum Rex in expugnata Da-
masco, et occiso rege, populum traducit in
Mediam, alij gentibus Damascenorum in colonias
eductis. 634.
- C. 14. Salmanassar captus Israelitarum rege
et decem tribubus transfertur in Mediam,
Chuteos in eorum regionem migrare ju-
bet. 639

Liber 10us

- C. 1. Senacheribi Assyriorum Regis cape-
ditio Hierosolymitanorum contra Sennacherib
regis

- oppugnatio - - - - - 642
 C. 2. Quod Assyriorum exercitus una nocte
 perire absumptus est, et quod Rex eorum do-
 mum reversus filiorum infidij perijt. . . 646.
 C. 3. Crecias ab infestatione Assyriorum libe-
 ratu cum aliquandiu vixisset in pace, de-
 cedere Manasse Filio regnum reliquit. 647.
 C. 4. Manasses à Chaldeorum, ac Baby-
 loniorum rege captus post aliquantum
 temporis ab eo rursum in regnum suum res-
 tituitur. 649.
 C. 5. De Josia Rege. 651.
 C. 6. Necho rex Aegypti contra Babiloniam
 per Judam exercitum ducere volente,
 Josias vetare conatus, proelio victus oc-
 ciditur. 656.
 C. 7. Nabuchodonosorus invadit Syriam
 Joacimum ad amicitiam, et societatem
 suam pertraxit. 658.
 C. 8. Nabuchodonosorus Joacimum rursus
 Aegyptiorum rebus fugientem interfecit, et
 Joacimum ejus Aliam pro eo regem con-
 stituit. 660.
 C. 9. Babilonius mutata sententia
 Joachimum obsidet, deducitque ultro
 captivum Babiloniam abducit. . . 661.

C. 10. Sedecias Hierosolymorum rex a Ba-
bylonio constituitur. 661.

C. 11. Capiti Hierosolymis Nabucho-
donosorum populus traducit in Baby-
loniam. 667

C. 12. De successibus Nabuchodonosori,
et quod Cyrenorum imperium in Persas
transiit, et quomodo se tum rei Iudae-
orum apud Babylonios habuerint. . 685.

LIBROS

DEL DR.

LIBRO

